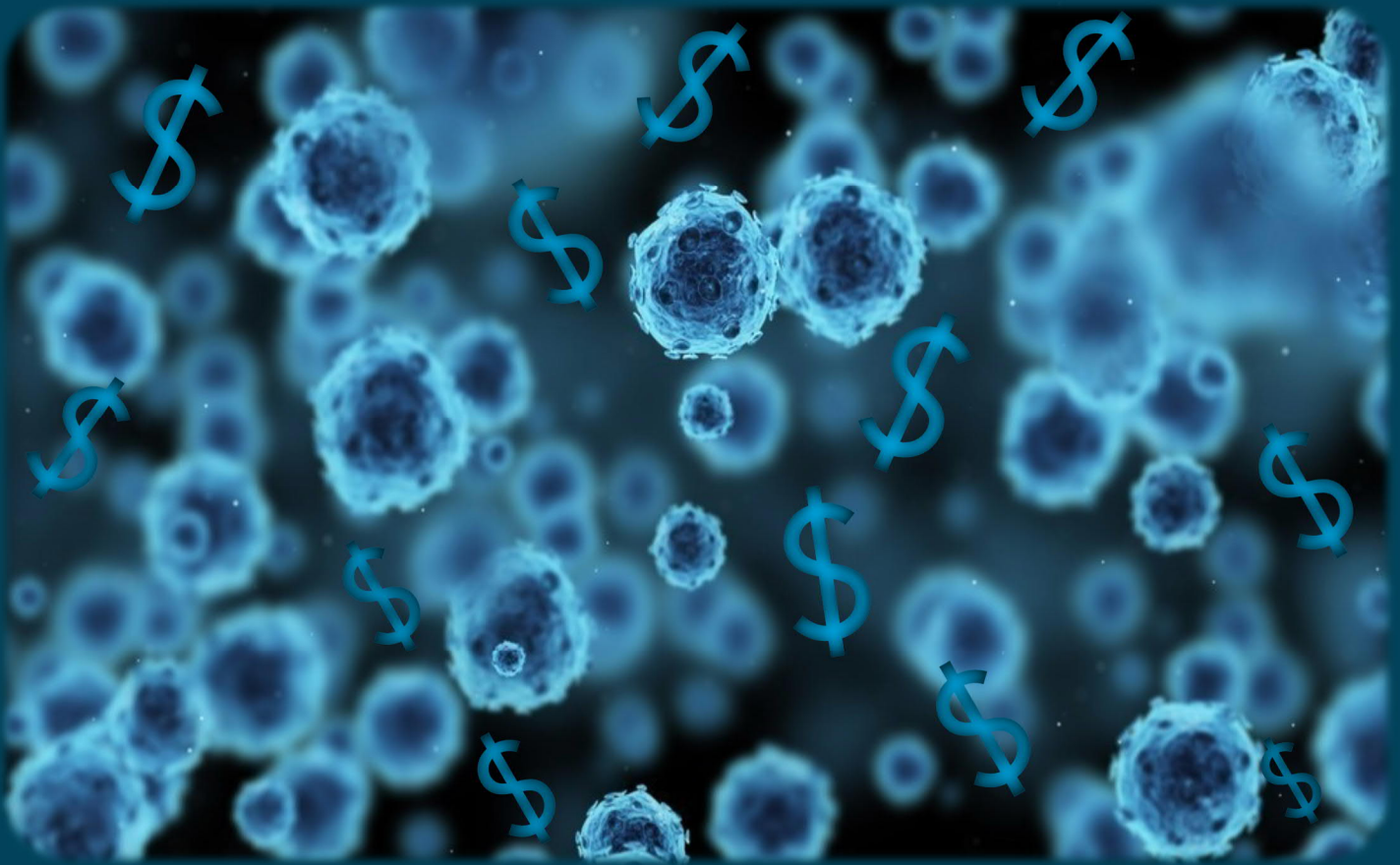

IFRS 9 x COVID-19 x ISA 540

En analyse af udfordringer ved revision af pengeinstitutters forventede kredittab med særligt fokus på skønsmæssig usikkerhed - i lyset af COVID-19

201402137 *Martin Heiredal*

201402150 *Kasper Holm Hansen*

CAND.MERC.AUD – Aarhus Universitet

Afleveringsdato: 2. november 2020

Vejleder: Henrik Trangeled Kristensen

Tegn inkl. mellemrum: 197.446

SCHOOL OF BUSINESS AND SOCIAL SCIENCES
AARHUS UNIVERSITET

1.1 Indledning

Executive summary

This thesis presents an empirical study of how the COVID-19-pandemic has challenged the audit of estimated credit loss in the Danish banking sector. The study examines how the banking sector has handled the changed and challenging environment in their estimated credit losses. The thesis has a special focus on the revised ISA 540 – Accounting estimates and how the banking sector's handling of the estimates affect the audit of the estimated credit losses.

The thesis is based on current accounting and auditing standards – IFRS 9 and ISA 540 – as well as authorities' announcements after the virus outbreak assisting the banking sector in the handling in respect of IFRS 9. The thesis contains information about the transition from incurred loss model - IAS 39 - to expected credit loss model and the general rules in terms of IFRS 9. The thesis combines these with observations from six Danish bank's interim reports and self-conducted interviews with experienced auditors and also the Danish Financial Supervisory Authority.

Based on the obtained data the thesis concludes that the pandemic has affected the expected credit losses in a way that creates even more uncertainty with increased use of post-model-adjustments. A fact that is acknowledged by the Danish FSA in their press releases post COVID-19. The study highlights a difficult environment for auditors, since they have to obtain sufficient and appropriate audit evidence for those judgements made by management. These judgements are made by management because they have to exercise caution in these challenging times and measure expected credit losses in a timely manner, due to pressure from Danish FSA.

The thesis concludes that even though IFRS 9 has a lot of strengths, there is also a need for stricter guidelines because the current ones are too broad and creates too much diversity. At the same time the thesis concludes that due to the bank's important societal task and the Danish FSA's oversight of this, there might be more important considerations to take into account than respecting the true and fair view of the reported figures. The thesis' solution to this issue, is by introducing increased disclosure requirements on post-model-adjustments made by management, to accept the increased uncertainty without leaving the user of the financial report unaware. These increased disclosure requirements should contain information about why the post-model overlays are necessary, how sensitive the estimates are and what actions management are taking when trying to adjust their models in a way, where the post-model overlays are no longer necessary. Further the thesis has a solution that in situations like COVID-19, where uncertainty is extraordinary, the Danish FSA has to communicate clearly, which will result in reduced diversity.

Indholdsfortegnelse

Kapitel 1 – Introduktion.....	5
1.1 Indledning.....	6
1.2 Problemformulering.....	8
1.3 Afgrænsning.....	8
1.4 Begrebsdefinitioner.....	10
1.5 Strukturering.....	12
Kapitel 2 – Metode.....	13
2.1 Metode.....	14
2.1.1 Videnskabelig metode.....	14
2.1.2 Metodisk tilgang.....	14
2.1.3 Dataindsamling.....	15
2.2 Kildekritik.....	22
Kapitel 3 – IFRS 9 – Opgørelse af forventede kredittab.....	24
3.1 Baggrunden for udstedelse af IFRS 9.....	25
3.2 Introduktion til IFRS 9.....	27
3.3 Nedskrivningsreglerne.....	29
3.3.1 Stadie 2 - Væsentlig stigning i kreditrisikoen.....	29
3.3.2 Stadie 1 - 12-måneders forventet kredittab.....	31
3.3.3 Stadie 3 - Værdiforringet finansielt aktiv.....	32
3.4 Opgørelse af det forventede kredittab.....	33
3.4.1 PD-metode.....	35
3.4.2 Forskellen på opgørelse af tab i stadie 1, 2 og 3.....	36
3.4.3 Et objektivt og sandsynlighedsvægtet beløb, der fastlægges på grundlag af en vurdering af et interval af mulige udfald.....	38
3.4.4 Den tidsmæssige værdi af penge.....	39
3.4.5 Rimelige og dokumenterede oplysninger.....	40
3.4.6 Opsummering.....	41
3.5 Finanstilsynet i forhold til IFRS 9.....	42
3.6 Delkonklusion.....	43
Kapitel 4 – ISA 540 Revised.....	44
4.1 ISA 540 og IFRS 9.....	45

1.1 Indledning

4.2 Generelt om regnskabsmæssige skøn	46
4.3 Baggrunden for ISA 540 (Revised).....	47
4.3.1 Behovet for en revideret ISA 540 – med særligt fokus på pengeinstitutter	47
4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn	48
4.4.1 Risikovurdering.....	49
4.4.2 Iboende risici	50
4.4.3 Skalerbarhed.....	51
4.4.4 Professionel skepsis	51
4.4.5 Ledelsens eksperter	52
4.4.6 Skriftlige bekræftelser	52
4.4.7 Noter og oplysninger.....	53
4.4.8 Dokumentationskrav	53
4.4.9 Kommunikation med ledelsen.....	53
4.4.10 Revisionshandlinger.....	54
4.5 Delkonklusion	55
Kapitel 5 – COVID-19's påvirkning på bankernes eksterne rapportering	57
5.1 Reaktioner fra regulatoriske myndigheder	58
5.2 Kvalitativ analyse af bankernes halvårsrapportering	60
5.2.1 Opsummering.....	64
5.3 Kvantitativ analyse af bankernes halvårsrapportering	65
5.3.1 Metodiske overvejelser	67
5.4 Delkonklusion	70
Kapitel 6 – Revisionsmæssige udfordringer vedr. IFRS 9, som COVID-19 har medført .	72
6.1 Indledning.....	73
6.2 Revisionsrisici	73
6.2.1 Risici i lyset af COVID-19 – Efterlevelsen af regnskabsstandarden.....	73
6.2.2 Risikoevaluering – iboende risiko	76
6.3 Revisionstilgang.....	78
6.3.1 Hvem, hvad, hvor – risikovurdering.....	79
6.3.2 Finanstilsynets rolle og tilsynspraksis.....	81
6.3.3 Revisionshandlinger.....	84
6.4 Revisors rapportering i lyset af COVID-19.....	89
6.5 Delkonklusion	91

1.1 Indledning

Kapitel 7 – Behovet for et skærpet IFRS 9-regelsæt	92
7.1 Synspunkter på behovet for en potentiel skærpelse af IFRS 9.....	93
Kapitel 8 – Konklusion.....	98
8.1 Konklusion på afhandlingen.....	99
Kapitel 9 - Litteraturliste	102
9.1 Artikler.....	103
9.2 Bøger	105
9.3 Lovgivning og standarder	105
9.4 Rapporter og andre kilder.....	106
9.5 Kvartalsrapporter, halvårsrapporter og årsrapporter	110
Kapitel 10 - Bilag	113
Bilag 1 – Danmarks Nationalbank – Udsigt til gradvis genopretning af økonomien.....	114
Bilag 2 - Interview med Anders Dam fra Jyske Bank	115
Bilag 3 - Gruppeopdeling danske pengeinstitutter	116
Bilag 4 – Analyse af Finanstilsynets seneste 10 ordinære inspektioner	121
Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC	124
Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte.....	144
Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY.....	167
Bilag 8 - Interview med Anders Haulund Vollesen, Jyske Bank.....	186
Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet.....	193
Bilag 10 – Interviewguide revisorer	203
Bilag 11 – Interviewguide aktieanalytiker	208
Bilag 12 – Interviewguide Finanstilsynet.....	210
Bilag 13 – Dataindsamling og -behandling til kapitel 5	213
Bilag 14 – Eksempler på beregning af ECL.....	214
Bilag 15 – Konsekvensen af Finanstilsynets praksis.....	217

Kapitel 1 – Introduktion

- 1.1 Indledning
- 1.2 Problemformulering
- 1.3 Afgrænsning
- 1.4 Begrebsdefinitioner
- 1.5 Strukturering

Indholdsbeskrivelse:

Kapitlets formål er at indlede til afhandlingen, herunder belyse afhandlingens hovedspørgsmål og tilknyttede underspørgsmål. Kapitlet indeholder desuden en beskrivelse af de afgrænsninger, der er foretaget samt en række begrebsdefinitioner. Slutteligt indeholder kapitlet et afsnit om strukturering, der fungerer som en læsevejledning for læseren af afhandlingen.

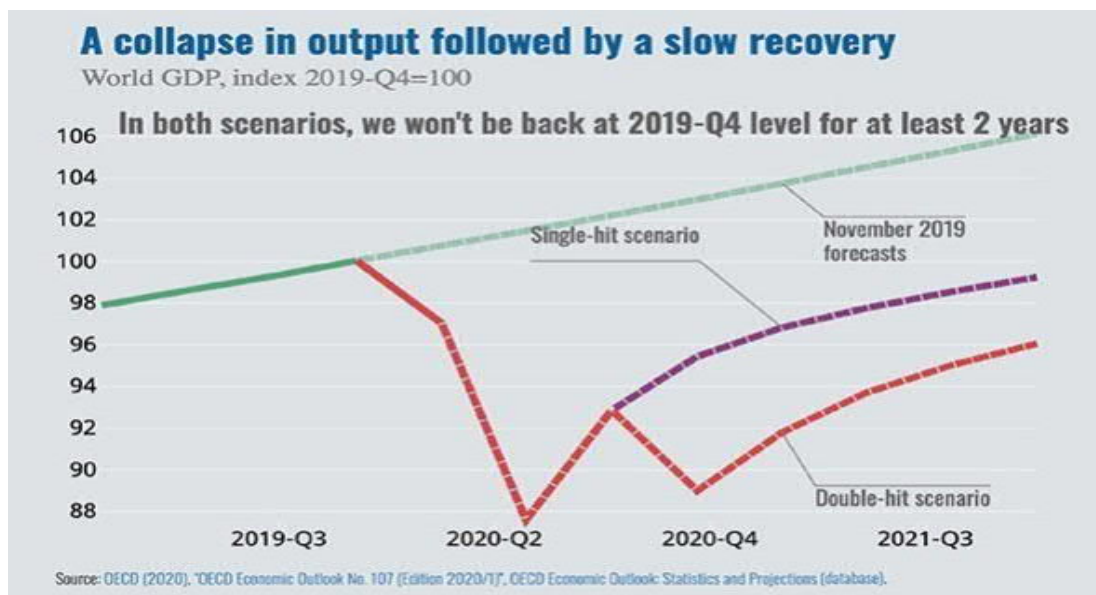

1.1 Indledning

1.1 Indledning

"The pandemic brings with it the third and greatest economic, financial and social shock of the 21st Century, after 9/11 and the Global Financial Crisis of 2008. This shock brings a double whammy: a halt in production in affected countries, hitting supply chains across the world, and a steep drop in consumption together with a collapse in confidence." (OECD, 2020).

Sådan udtaler Angel Gurría, OECD's generalsekretær om OECD's synspunkt på de voldsomme økonomiske konsekvenser, COVID-19 har medført for verdensøkonomien. En verden og en verdensøkonomi, der er kastet på dybt vand, som følge af en global pandemi ingen havde set komme. OECD opdaterede deres synspunkter på de økonomiske konsekvenser af COVID-19 i juni måned, hvor fokus var på hvornår verdensøkonomien vil blive genopbygget til et pre-COVID-19-scenarie.

Figur 1 – kilde: OECD economic June-outlook

Grafen viser, at COVID-19 både kan være et single-hit-scenarie, hvor en infektionsbølge nr. 2 undgås eller et double-hit scenarie, hvor infektionsbølge nr. 2 rammer verden før udgangen af 2020. I begge scenarier er konsekvenserne enorme og restitutionstiden for verdensøkonomien vil være omfattende og lang. OECD's bud på konsekvenserne og deres økonomiske prognoser er blot et af mange, og må siges at være forbundet med en væsentlig grad af usikkerhed. Studier viser, at kun én ud af 35 økonomiske prognoser rammer rigtigt, hvilket understreger uvisheden (*Information, 2013*). De voldsomme økonomiske konsekvenser rammer alle individer og virksomheder i hele verden. Den 11. marts 2020 var dagen, hvor det eskalerede i Danmark. Den

1.1 Indledning

pludselige nedlukning kom brat for den danske økonomi, som nu blev skudt i sænk. Værst stod det til for servicebranchen. Som en konsekvens af krisen blev de danske pengeinstitutter i væsentlig grad påvirket, grundet deres udlån til alle disse brancher. Pengeinstitutter har udlån til alle de brancher, der kan blive hårdt ramt og er derfor eksponeret overfor mange forskellige kreditrisici. Det komplicerer tingene når pengeinstitutterne, i forbindelse med deres regnskabsaflæggelse, skal indregne forventede kredittab på udlån.

At opgøre de forventede kredittab på udlån kræver efter regnskabsreglerne - IFRS 9 - bl.a. inddragelse af forventninger til fremtiden. At basere sine forventninger på prognoser om fremtidige økonomiske forhold er ikke lige så kompliceret i et stabilt miljø, som i en COVID-19-tid. Den økonomiske vækst i årene efter finanskrisen betød at den økonomiske vækst fandt sig til rette på omkring 1-2 %. Dette har ikke skabt problemer, hvorfor indførslen af IFRS 9 pr. 1. januar 2018, er forløbet forholdsvis gnidningsfrit. Men hvordan opgøres de forventede kredittab efter COVID-19 har set dagens lys?

COVID-19's effekt på de danske banker er mærkbar. *"Bankerne har afsat 8 mia. kr. til coronatab"* lyder det i en artikel af Børsen d. 7. oktober 2020. *"Som direkte konsekvens af corona-bekymringen styrtdykkede de danske bankers samlede bundlinje i første halvår til lige knap 3 mia. kr., hvilket er 75 pct. mindre, end de godt 11,8 mia. kr. de tjente i først halvdel af 2019"* fortsættes det. Særligt "forsigtighed" og "usikkerhed" er to ord, der nævnes gentagne gange i artiklen.

Den store uvis- og usikkerhed forbundet med pengeinstitutters opgørelse af de forventede kredittab, påvirker i væsentlig grad også revisor. Det forventede kredittab er et estimat – eller et regnskabsmæssigt skøn. Revisionsstandarden, der regulerer revisionen af regnskabsmæssige skøn, er i 2020 blevet opdateret, ISA 540 Revised. En opdatering, som i al væsentlighed stiller endnu større krav til såvel revisor som regnskabsaflæggere i 2020 (FSR, 2020). Revisor skal, i større grad, udfordre ledelsen på deres regnskabsmæssige skøn og der er nu yderligere krav til dokumentation og professionel skepsis.

De store spørgsmål er dels hvordan pengeinstitutterne håndterer opgørelsen af forventede kredittab, i lyset af COVID-19, samt om usikkerheden i det regnskabsmæssige skøn kan blive for stor for revisor, der har en standard at efterleve, og en tilsynspraksis, der påvirker dilemmaet.

1.2 Problemformulering

1.2 Problemformulering

Med udgangspunkt i ovenstående indledning og forfatterens interesse for emnet, vil denne afhandling undersøge hvordan COVID-19 har påvirket pengeinstitutternes opgørelse af forventede kredittab og hvilke udfordringer det skaber for revisor.

Afhandlingens hovedspørgsmål er følgende:

Har COVID-19 gjort usikkerheden for stor for revisor ved revision af forventede kredittab i danske pengeinstitutter?

Med henblik på at kunne besvare afhandlingens hovedspørgsmål herover, ønskes nedenstående underspørgsmål undersøgt:

Underspørgsmål:

- (1) Hvordan opgøres forventede kredittab efter IFRS 9?
- (2) Hvilke regler gælder ved revision af forventede kredittab efter IFRS 9?
- (3) Hvordan har COVID-19 påvirket danske pengeinstitutters eksterne rapportering, herunder de forventede kredittab?
- (4) Hvilke revisionsmæssige udfordringer har COVID-19 medført i relation til forventede kredittab?
- (5) Understreger COVID-19 et behov for et skærpet regelsæt for opgørelse af forventede kredittab?

1.3 Afgrænsning

Afgrænsningens formål er at afgrænse og definere hvilke elementer, der er centrale for at få en korrekt forståelse for afhandlingens kerne samt en optimal besvarelse på den stillede problemformulering. Derudover skal afsnittet naturligt begrænse afhandlingens omfang, hvilket vil medføre en mere kvalificeret afhandling.

I afhandlingen fastsættes et generelt kundskabsniveau til, at læsere af afhandlingen har basalt kendskab til revision og regnskab, som normalt anvendes i revisions- og regnskabsbranchen. Der vil derfor i denne afhandling kun blive defineret faglige begreber og forkortelser, som vurderes at være mere komplicerede, og som er særligt vigtige, for at forstå afhandlingens centrale pointer. Der henvises til afhandlingens afsnit 1.4, hvoraf begrebsdefinitioner fremgår.

1.3 Afgrænsning

Afhandlingens formål er, blandt andet at analysere og vurdere COVID-19's effekt på IFRS 9-reglerne omkring opgørelse af forventede kredittab med særligt fokus på pengeinstitutter. Afhandlingen afgrænser sig derfor fra alle andre typer af virksomheder end pengeinstitutter, hvor IFRS 9 er relevant. Af samme årsag anvendes udtrykket "pengeinstitutter" i redegørelsen, fremfor en reference til virksomheder i bred forstand. I analysen og vurderingen anvendes begrebet "banker" dog i stedet, da det dels fokuseres på de seks udvalgte banker, men også i al sin helhed analyseres på banker, og ikke sparekasser, som udtrykket pengeinstitutter tilmed dækker over. Afhandlingen afgrænses desuden fra alle andre kapitler end kapitel 5 i IFRS 9, som omhandler måling og herunder værdiforringelse af finansielle instrumenter. Da afhandlingens fokus er rettet mod pengeinstitutter, afgrænser afhandlingen sig fra den forsimplede nedskrivningsmodel, der er en mulighed i kapitel 5 i IFRS 9, men som ikke kan anvendes af pengeinstitutter.

Afhandlingens konklusioner baseres på en analyse der alene tager udgangspunkt i et udsnit af danske pengeinstitutter. Der er anvendt datagrundlag fra de fem største danske pengeinstitutter – gruppe 1 – samt Nordea, der dog ikke er dansk, men opererer som en af de største danske pengeinstitutter via deres danske aktiviteter. Gruppeopdelingen er vedlagt i afhandlingen som bilag 3.

Der vil i afhandlingen blive taget teoretisk udgangspunkt i IFRS og de internationale regnskabsregler og revisionsstandarder. Afhandlingen tager derfor ikke højde for tilpassede nationale lovkrav. Det er i den forbindelse væsentligt at fremhæve, at IFRS gælder for danske virksomheder, der er børsnoterede, som aflægger koncernregnskab. Når der i afhandlingen anvendes danske pengeinstitutter til analyse, er der tale om koncerner, der anvender internationale regnskabsstandarder. Danske pengeinstitutter er underlagt Finanstilsynet og dermed Bekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl. (Regnskabsbekendtgørelsen). Finanstilsynet har indarbejdet IFRS 9 i Regnskabsbekendtgørelsen. Det ændrer dog ikke på det faktum, at danske pengeinstitutter, som minimum, skal efterleve internationale regnskabsstandarder for deres koncernregnskab. Afhandlingen afgrænser sig fra det konkrete regelsæt i Regnskabsbekendtgørelsen, da dette regelsæt, bygger på fortolkning af IFRS-standarderne og endvidere er det IFRS-begrebsrammen, som de udvalgte pengeinstitutter, aflægger koncernregnskab efter. Da Finanstilsynet er regulator, er pressemeddelelser og andre offentliggørelser fra dem dog fortsat relevante. En del af Finanstilsynets hverv er da også, at føre tilsyn med at pengeinstitutterne efterlever IFRS-standarderne.

1.4 Begrebsdefinitioner

Afhandlingens analysedel og indsamlede empiri, bygger i stor grad på afholdte interviews med statsautoriserede revisorer, en medarbejder fra Finanstilsynet og en aktieanalytiker, hvorfor der afgrænses fra andre dataindsamlingsmetoder.

Afhandlingen fokuserer udelukkende på regnskabs- og revisionsmæssige forhold, og inddrager derved hverken juridiske-, skatte- eller momsmæssige aspekter, hvorfor der afgrænses herfra. Grundet afhandlingens problemformulering, er det hverken IT-revision og dets lignende, der er et fokuspunkt, når afhandlingen beskriver de revisionsmæssige regler ved revision af forventede kredittab og tilmed analyserer på udfordringer, hvorfor der afgrænses herfra.

Der er, til besvarelse af afhandlingen, indhentet informationer frem til d. 18. oktober 2020.

Afhandlingen afgrænses fra alle forhold opstået efter aflevering d. 2. november 2020.

1.4 Begrebsdefinitioner

I afhandlingen vil der blive anvendt en række begreber, som der herunder er defineret. Disse vurderes essentielle for at opnå optimal forståelse og output af denne afhandling. Begreberne bliver præsenteret i alfabetisk rækkefølge:

Begreb	Definition
FSR	Foreningen af Statsautoriserede Revisorer
IAASB	International Audition and Assurance Standards Board
IASB	International Accounting Standards Board
IFAC	International Federation of Accountants
ISA	International Standard on Auditing
IFRS Transition Group	En gruppe af specialister der yder vejledning og drøfter problemstillinger i forbindelse med nye standarder.
IFIAR	International Forum of Independent Audit Regulators
ECL	Expected Credit Loss-model
Catch-up-justering	En justering, som samler op, som om de nye forhold havde været gældende hele tiden. Det vil sige I forhold til det, der allerede er indregnet laves en "catch up" justering, så det passer med de nye forhold. I det konkrete tilfælde; en ny effektiv rente, som ville blive ganget på, som have været gældende fra start.
Point-in-time-estimat	Når der ved vurdering af "væsentlig stigning i kreditrisikoen" kun anvendes et øjebliksbillede. Hvis der eksempelvis udvises svaghed nu, kigges der ikke på lang

1.4 Begrebsdefinitioner

	sigt om den svaghed forsvinder igen. Et estimat baseret på forventningen, der kan ses nu og her.
Through-the-cycle-estimat	Det modsatte af point-in-time-estimat. Der tages hele livscyklussen med, så der ved vurdering af "væsentlig stigning i kreditrisikoen" vurderes på hele lånets løbetid og vurderes, om der forligger stigning i kreditrisikoen. Et lån kan derfor godt være i 60 dages overtræk nu, eller bryde lånevilkår, men hvis det på længere sigt er sandsynligt med recovery, er der ikke en væsentlig stigning i kreditrisikoen. En metodik der hidtil alene er blevet omtalt i kapitalregler.
Benchmark	Et "benchmark" benyttes i forbindelse med revisors fastsættelse af væsentlighedsniveauet. Benchmark er den regnskabspost, som det fastlagte væsentlighedsniveau, baserer sig på, som eksempelvis resultat før skat eller aktivsum.
Korrektivkonto	Korrektivkontoen er et udtryk for de samlede akkumulerede nedskrivninger pr. balancedagen. Korrektivkontoen udgør dermed forskellen mellem brutto- og nettoudlånene i pengeinstituttet.
Betydelig risiko	En betydelig risiko er i afhandlingen forstået som en risiko for fejl, der med en vis sandsynlighed vil ske og hvis risikoen indtræffer, er fejlen væsentlig for regnskabet.
Makrofaktorer	Makrofaktorer er forventninger til fremtiden som f.eks. forventet BNP vækst, arbejdsløshed, ejendomspriser mv. De indlæses i kreditmodeller for at fremtidsforventninger adresseres.
Management override	Ledelsens tilsidesættelse. I relation til afhandlingen er det ledelsens 'tilsidesættelse' af output data. Ledelsen laver et add-on til det modelberegnete output, for at gøre den samlede nedskrivning mere korrekt.
Kapitalkrav	Bankerne er reguleret af kapitalregler, hvor et kapitalkrav tilsiger, at deres kapitalgrundlag i procent af de risikovægtede aktiver skal bære xx %. Kapitalgrundlag er egenkapitalen fastsat efter nogle skærpede regler i CRR (Capital Requirements Regulations). De risikovægtede aktiver er aktiverne vægtet med en risikofaktor, alt efter de karakteristika de har.
Key Audit Matter	Mest centrale forhold i revisionen i den pågældende regnskabsperiode. Påkrævet for revisorer ved revision af virksomheder af offentlighedens interesse at rapportere i revisionspåtegningen.

1.5 Strukturering

1.5 Strukturering

Nedenstående figur angiver strukturen i afhandlingen, og fungerer som en læsevejledning for, hvorledes afhandlingen skal læses og i hvilke kapitler, de forskellige problemstillinger bliver besvaret.

<i>Kapitel 1:</i> Introduktion	<ul style="list-style-type: none"> •Har til formål at skabe rammerne for afhandlingen. Kapitlet indeholder indledning, problemformulering, afgrænsning, definitioner og strukturering, der fungerer som læsevejledning for afhandlingen.
<i>Kapitel 2:</i> Metode	<ul style="list-style-type: none"> •En beskrivelse af den empiri, afhandlingen bygger på. Kapitlet omfatter afsnit om indsamlet empiri, dataindsamling og kildekritik. I dette kapitel gennemgås fremgangsmetoden for de afholdte interviews og hele processen omkring dette.
<i>Kapitel 3:</i> IFRS 9	<ul style="list-style-type: none"> •En redegørelse for IFRS 9, herunder skiftet fra IAS 39 til IFRS 9, overordnede betragtninger om nedskrivningsreglerne, teori om opgørelse af forventede kredittab samt teoretiske eksempler herpå. Kapitlet besvarer den første problemstilling.
<i>Kapitel 4:</i> ISA 540 Revised	<ul style="list-style-type: none"> •En redegørelse for reglerne revisor er underlagt ved revision af regnskabsposter, der indeholder skønselementer. ISA 540 er blevet ajourført, og der redegøres derfor for årsager hertil. Herudover redegøres der for de væsentlige dele af revisionsstandardens. Kapitlet besvarer den anden problemstilling.
<i>Kapitel 5:</i> COVID-19's effekt på bankernes rapportering	<ul style="list-style-type: none"> •En analyse af hvordan COVID-19 har påvirket pengeinstitutters rapportering herunder nedskrivninger. Der inddrages en analyse af relevante udmeldinger fra de regulatoriske myndigheder omkring håndtering af COVID-19. Der udarbejdes endvidere en komparativ analyse af udvalgte pengeinstitutters halvårsregnskaber. Kapitlet besvarer afhandlingens tredje problemstilling.
<i>Kapitel 6:</i> Revisionsmæssige udfordringer vedr. IFRS 9, som COVID-19 har medført	<ul style="list-style-type: none"> •En analyse af de revisionsmæssige udfordringer vedr. IFRS 9, skabt af COVID-19. Analysen bygger på interviews med statsautoriserede revisorer og en medarbejder fra Finanstilsynet, og sammenholder disse svar med teori fra kapitel 3 og 4 og analyseresultater fra kapitel 5. Kapitlet besvarer afhandlingens fjerde problemstilling
<i>Kapitel 7:</i> Vurdering af om der er behov for skærpede regler	<ul style="list-style-type: none"> •En samlet vurdering af om rammerne i IFRS 9 er for brede, og skaber for store udfordringer for revisor, som er forsøgt undersøgt ved at interviewe en medarbejder fra Finanstilsynet, tre revisorer samt en aktieanalytiker. Vurderingen inddrager derudover forfatterens egne holdninger. Kapitlet besvarer afhandlingens femte problemstilling.
<i>Kapitel 8:</i> Konklusion	<ul style="list-style-type: none"> •Afhandlingens sidste kapitel er konklusionen, som har til formål at afslutte afhandlingen og besvare den stillede problemformulering.

Figur 2 – Oversigt over denne afhandlings struktur. Egen tilvirkning

2.1 Metode

2.1 Metode

Afhandlingen opererer indenfor det samfundsvidenskabelige område, som er kendetegnet ved at studier omkring adfærd og sammenhænge, påvirker den bagvedliggende teori (*Bryman & Bell, side 19*). I afhandlingen anvendes en hermeneutisk tilgang, da der bl.a. afholdes interviews, som giver mulighed for forståelse, fordybning og fortolkning, som siden anvendes i en endelig vurdering af undersøgelsesemnet. En hermeneutisk tilgang, hvor observationer man har gjort sig, danner grundlag for nye forståelser.

2.1.1 Videnskabelig metode

Gennem den samfundsvidenskabelige tilgang vil afhandlingen blive stærkt influeret af ontologien og epistemologien. Ontologien er defineret ved at være den måde, man som individ ser verden på, menneskene i verden og derigennem skabelsen af den verden, man kender, herunder de regler, man lever efter. Dermed er ontologien et udtryk for, at undersøgt teori reelt eksisterer. Dette kommer til udtryk i afhandlingen ved, at de indsamlede svar fra afholdte, personlige interviews, fører til afhandlingens konklusioner, som vil være præget af en vis grad af subjektivitet. Netop subjektiviteten kan betegnes som værende epistemologisk, som betyder, at de afledte fortolkninger kan generere ny viden (*Bryman & Bell, side 26*). Samlet set vil afhandlingen have et interpretivistisk ståsted (*Bryman & Bell, side 28*), som betyder, at man forsøger at skabe ny viden og nye konklusioner, om eksempelvis IFRS 9, gennem sin indsamlede data. Afhandlingen kan, til dels, også siges at være baseret på realismen, som er en forskningsfilosofi, der kombinerer positivismen og interpretivismen (*Blumberg, Cooper og Schindler, side 17*).

2.1.2 Metodisk tilgang

Denne afhandling bygger på en abduktiv tilgang, som er en kombination mellem den induktive og den deduktive tilgang (*Bryman & Bell, side 27*). Abduktion er en nyere metodisk tilgang, som vinder større indpas, da den overkommer begrænsningerne i de deduktive og induktive studier. Den deduktive tilgang har den svaghed, at der ikke er noget korrekt svar på, hvilken teori man skal udvælge til test gennem sit studie. Den induktive tilgangs svaghed består i, at det er umuligt at svare på, hvor stor en mængde empiri, der skal til, for at kunne skabe ny teori (*Bryman & Bell, side 27*). Den abduktive tilgang anses derfor som en mulig løsning på disse udfordringer, da den har en mere pragmatisk tilgang, som starter med en uventet begivenhed eller en overraskelse, som man efterfølgende forsøger at forklare. En uventet begivenhed kunne være et empirisk fænomen, som nuværende teori ikke kan forklare. Abduktionens formål er at tage den uventede

2.1 Metode

begivenhed, forstå de bagvedliggende årsager til, at det er sket, og på den måde få den uventede begivenhed til at fremstå mindre overraskende. COVID-19 anses i denne afhandling for at være en uventet begivenhed, som nuværende teori, herunder IFRS 9 og ISA 540 Revised, ikke kan redegøre for, hvorfor den abduktive tilgang vurderes passende for denne afhandling.

I afhandlingens kapitel 3-4 er det mere en deduktiv tilgang (*Bryman & Bell, side 23*), der anvendes, da man her fokuseret på kendt teori, IFRS 9 og ISA 540 Revised, og forsøger at redegøre for essensen i disse teorier, set i lyset af COVID-19. Den sidste del af afhandlingen – særligt kapitel 7 – vurderes at have en mere induktiv tilgang (*Bryman & Bell, side 26*), hvor formålet med afsnittet, er at undersøge, om COVID-19 har bevist, at der er behov for ny teori.

Samlet set kan afhandlingens metodiske tilgang betegnes som abduktion.

2.1.3 Dataindsamling

Data inddeles i primære data og sekundære data. Endvidere kan data opdeles i kvalitative og kvantitative datakilder, der kendetegnes ved henholdsvis at være skriftlige kilder og målbare kilder, hvor der er tal på. Der anvendes i afhandlingen forskellige typer af data – primære, sekundære såvel som kvalitative og kvantitative datakilder.

2.1.3.1 Primære data

Primære data er kendetegnet ved, at de udelukkende er udarbejdet og indsamlet til brug for afhandlingen. Den primære data består i denne afhandling af personlige interviews med statsautoriserede revisorer, en aktieanalytiker fra Jyske Bank og en medarbejder hos Finanstilsynet. Disse personer er dermed respondenterne.

Personlige interviews er en kvalitativ datakilde, der er et helt centralt element i analysen i afhandlingen. De kvalitative data, indsamlet i forbindelse med personlige interviews, giver mulighed for en dybdegående analyse, der kan hjælpe med at svare på problemformuleringen (*Blumberg, Cooper og Schindler, 213*). Der er i alt afholdt fem personlige interviews i forbindelse med afhandlingen, og alle interviews kan betegnes som semistrukturerede interviews. Denne slags interview er kendetegnet ved, at de typisk starter med specifikke spørgsmål, men giver samtidig respondenterne mulighed for at tilføje kommentarer og tanker undervejs (*Blumberg, Cooper og Schindler, 246*). Semistrukturerede interviews har den fordel – sammenholdt med spørgeskemaer – at der er mulighed for mere dybdegående svar fra respondenterne, og der er plads til at samtalen kan tage en uventet drejning. Sidstnævnte kan tilsvarende være en mulig

2.1 Metode

ulempe. Semistrukturerede interviews er ofte anvendelige når analyseemnet er et bredt problemområde, hvor forfatter ønsker at få forskellige respondenters synspunkt på et fænomen, hvorefter der kan sammenlignes synspunkter (*Blumberg, Cooper og Schindler, 247*). Til besvarelsen af problemformuleringen har det været en fordel at anvende denne tilgang, da respondenternes holdninger, viden og perspektiveringer retmæssigt kommer til udtryk.

2.1.3.1.1 Udvalgelse af respondenter

Til besvarelsen af afhandlingens problemformulering, er følgende personer fundet relevante:

1. Statsautoriserede revisorer

Revisorer, der er specialiseret indenfor den finansielle sektor, som arbejder med pengeinstitutter til dagligt. Revisorernes synspunkter er vigtige og de mest centrale i afhandlingen, hvorfor der er afholdt interviews med tre statsautoriserede revisorer. Betingelserne for at blive udvalgt som respondent, som revisor, har været at pågældende både er statsautoriseret og arbejder med finansielle virksomheder, som eksempelvis pengeinstitutter. Udvalgelsen er sket med udgangspunkt i forfatterens kendskab til statsautoriserede revisorer i Danmark. Det er endvidere væsentligt at fremhæve, at eftersom revisorerne skal arbejde med finansielle virksomheder, har dette afskåret en del mindre revisionshuse, hvorfor der i afhandlingen kun er fokuseret på de tre største revisionshuse i Danmark; PwC, Deloitte og EY. Det er vurderingen, at de udvalgte revisorer har stor erfaring indenfor revision af pengeinstitutter, har stærk faglig kompetence indenfor både IFRS 9 og ISA 540, og derfor, i høj grad, vil bidrage til en besvarelse af afhandlingens problemformulering. Det er de interviewede, statsautoriserede revisoreres egne, personlige holdninger, som anvendes i denne afhandling og dermed ikke revisionshusenes holdninger.

2. Aktieanalytiker fra Jyske Bank

Ud fra et ønske om at få en kvalificeret regnskabsbrugers synspunkt på pengeinstitutternes finansielle rapportering. I forbindelse med gennemlæsning kilder til afhandlingen, er Anders Haulund Vollesens navn dukket op flere gange, hvorfor hans synspunkt er interessant for afhandlingen, hvorfor han er blevet udvalgt. Anders vurderes at have kvalificerede egenskaber til at udtale sig i denne afhandling, da han hyppigt udtaler sig i medierne omkring pengeinstitutters rapportering om blandt andet udlån og ledelsesmæssige skøn. Anders har afkræftet det faktum, at IFRS 9 besværliggør analytikerens

2.1 Metode

arbejde, hvilket helt overordnet har været det eneste væsentlige at drage fra interviewet med ham.

3. Ledende medarbejder fra Finanstilsynet

I forbindelse med afhandlingen blev der blevet rettet henvendelse til Finanstilsynets daværende kommunikationschef Søren Møller Christensen. Søren henviste til Lars Stage, som er chef for Finanstilsynets Bankkontor 1. Da Bankkontor 1 beskæftiger sig med de største danske pengeinstitutter, vurderes Lars at være særdeles kvalificeret. Lars er derfor blevet interviewet til afhandlingen. Finanstilsynet er den regulerende myndighed, i den finansielle sektor i Danmark. Finanstilsynet er en vigtig aktør i det finansielle marked i Danmark, og deres tilsynspraksis har stor betydning. Formålet med at inddrage Finanstilsynet i afhandlingen, er at få deres synspunkt på pengeinstitutternes og revisorernes udfordringer, forbundet med opgørelse af forventede kredittab.

2.1.3.1.2 Beskrivelse af respondenter

Ovenstående personer, der er interviewet i forbindelse med afhandlingen, er herunder introduceret. Til stede under alle interviews var respondenterne, Martin Heiredal og Kasper Holm Hansen.

2.1 Metode

Navn	Information om respondenten	Bilag
Hans Christian Krogh (HC)	HC er statsautoriseret revisor i PwC og arbejder til dagligt på deres kontor i Herning. HC er partner i PwC's pengeinstitutgruppe og har arbejdet i PwC siden 1983 – dvs. 37 års erfaring. HC er uddannet cand.merc.aud, statsautoriseret revisor og har i stort set hele sin karriere arbejdet med finansielle virksomheder. HC er derudover næstformand for FSR's finansielle udvalg (FINU), medlem af regnskabsudvalget i finanstilsynet, medlem af IAESB og arrangør af PwC's bankseminar. Interviewet med HC blev afholdt mandag d. 14. september 2020 på PwC's kontor i Herning, Platanvej 4, 7400 Herning.	5
Hans Trærup (HT)	HT er statsautoriseret revisor og partner i Deloitte og har sin dagligdag på Deloitte's kontor i Silkeborg, hvor han tilmed er leder af revisionsafdelingen. HT er uddannet cand.merc.aud, statsautoriseret revisor og har været ansat siden 1982. HT har været en del af Deloitte's koncernledelse i 5 år og er derudover både Audit Business Risk Leader og CFO i Deloitte's revisionsforretning. HT har arbejdet med finansielle virksomheder hele sin karriere – dvs. 38 år. Interviewet med HT blev afholdt onsdag d. 16. september 2020 på Deloitte's kontor i Silkeborg, Papirfabrikken 26, 8600 Silkeborg.	6
Anne Tønsberg (AT)	AT er statsautoriseret revisor og associate partner i EY, og arbejder til dagligt i EY's afdeling for finansielle virksomheder i København. AT er uddannet cand.merc.aud, statsautoriseret revisor og har været i EY/KPMG i 30 år. AT har arbejdet med banksektoren siden 2005 og underviser derudover cand.merc.aud-studerende på CBS i Bankfaget. Interviewet med AT blev afholdt onsdag d. 16. september 2020 online ved brug af Microsoft Teams.	7
Anders Haulund Vollesen (AH)	AH er aktieanalytiker (equity analyst) i Jyske Bank og er uddannet cand.oecon fra Aarhus Universitet. AH har tidligere været ansat hos Nordea i deres Asset Management-afdeling og i Danske Bank i Wealth Management-afdelingen. AH udtaler sig ofte i medierne omkring pengeinstitutter og har dermed stor indsigt i branchen og den finansielle rapportering. Interviewet med AH blev afholdt onsdag d. 16. september 2020 online ved brug af Microsoft Teams.	8
Lars Stage (LS)	LS er chef i Finanstilsynets Bankkontor 1, som er Finanstilsynets afdeling for store banker, der fører tilsyn med de største danske banker (gruppe 1-pengeinstitutter). LS er uddannet cand.polit og har arbejdet i Finanstilsynet i mange år. LS er leder for en afdeling, som løbende overvåger de største danske pengeinstitutter, og som også er ekspertisecenter for kreditområdet. Interviewet med LS blev afholdt tirsdag d. 15. september 2020 via telefon.	9

Figur 3 – Præsentation af respondenter. Egen tilvirkning

2.1.3.1.3 Proces omkring interview

Alle afholdte interviews har taget udgangspunkt i på forhånd udarbejdede interviewguides, der indeholdt spørgsmålene, respondenterne skulle stilles. Da der er tale om semistrukturerede interviews, er interviewguide et vigtigt element, der sikrer, at man som interviewer får svar på de spørgsmål, man ønsker. Interviewguides er vedlagt i afhandlingen som bilag 10 (spørgsmål

2.1 Metode

til revisorer), bilag 11 (spørgsmål til aktieanalytiker) og bilag 12 (spørgsmål til Finanstilsynet). De udarbejdede interviewguides er forskellige, da formålet med afhandlingen har været at få nogle specifikke svar, fra de forskellige respondenter, indenfor deres kernekompetence. Formålet med at udarbejde interviewguides, har ligeledes været at sikre, at svarerne fra revisorerne efterfølgende kunne sammenlignes, så revisorernes synspunkter kan holdes op mod hinanden. Dette blev vurderet at være den mest hensigtsmæssige måde, med henblik på at få det mest optimale resultat af de afholdte interviews, som ville bidrage positivt til afhandlingen.

Da de ønskede respondenter, HC, HT, AT, AH og LS, var blevet identificeret, blev de kontaktet og fik en kort beskrivelse af formålet med afhandlingen og hvorfor det blev vurderet relevant, at høre netop deres synspunkter. Alle respondenter fik først mulighed for at acceptere at deltage i interviewet, hvorefter der blev aftalt datoer for afholdelse og slutteligt blev interviewguides fremsendt til respondenterne inden afholdelse af interview. Interviewguides blev fremsendt til respondenterne inden afholdelse af interview, for at sikre, at respondenterne havde mulighed for at forberede sig og samtidig gøre sig overvejelser om spørgsmålene.

Alle interviews blev optaget, efter mundtlig godkendelse fra respondenterne, hvorefter alle interviews blev transskriberet. Der er i afhandlingen transskriberet, hvad der ordret er blevet sagt. I bilag 5-9 fremgår de transskriberede interviews, og disse er skrevet som talesprog, præcis som det blev sagt under de afholdte interviews. Når der i afhandlingen bliver anvendt citater fra interviews, henvises der til det pågældende interview med linjenumre. Når citater anvendes i afhandlingen, og der er mindre talefejl, stammen eller utvetydighed i det oprindelige citat, er dette tilpasset til korrekt skriftsprog i afhandlingens hoveddel. Dermed ændres der ikke på den bagvedliggende pointe fra respondenterne, men risikoen for misfortolkning for læseren bliver mindre og dermed mere brugervenligt. Hvis der i afhandlingen anvendes længere citater, hvor dele af citaterne ikke er relevante, vil dette i afhandlingen markeres med "[...]".

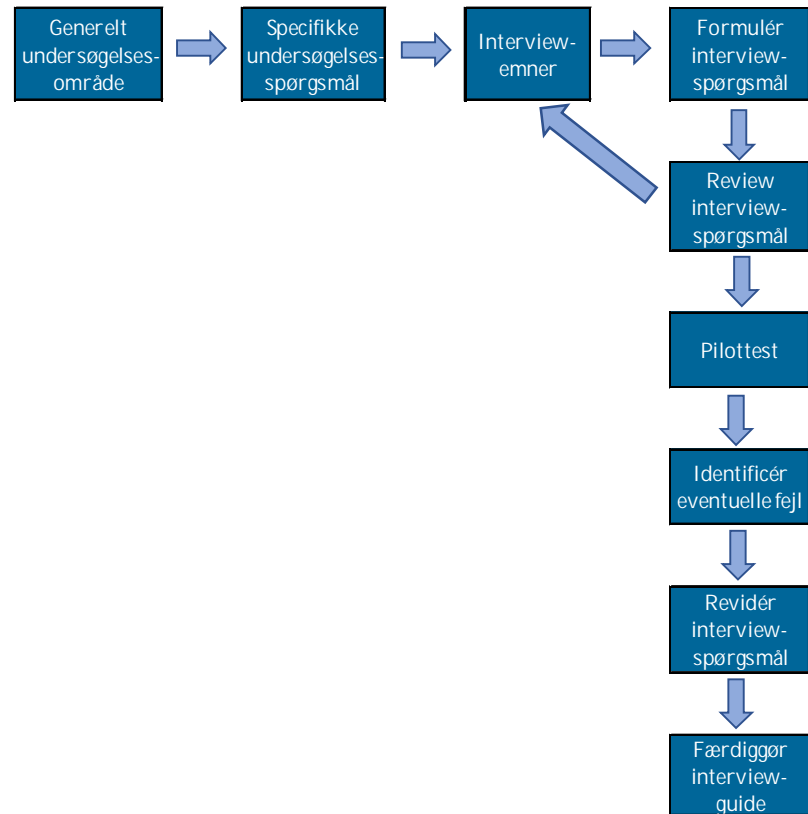
Alle respondenter har, efter transskribering, skriftligt godkendt anvendelsen af de transskriberede interviews i afhandlingen.

2.1 Metode

2.1.3.1.4 Strukturering af personlige interviews

Respondenterne fik tilsendt interviewguides før afholdelse af interviews. Opbygningen af de tre forskellige interviewguides er sket i en proces, der er inspireret af Bryman & Bells model for "Formulating questions for an interview guide". Modellen er herunder illustreret:

Figur 4 – Egenudviklet version af Bryman & Bells figur på side 489.

Tankegangen med at følge denne model, er at man får sit generelle undersøgelsesområde omdannet til en færdig interviewguide, gennem brug af pilottest, hvor interviewet testes af, og eventuelt rettes til, inden det gennemføres på afhandlingens respondenter. Denne proces vurderes at højne kvaliteten af de afholdte interviews. Pilottesten blev udført

ved at AT, der også er en af de interviewede revisorer, blev forelagt interviewguiden, hvorefter hun forholdt sig kritisk til den. AT gav en tilbagemelding på om interviewguiden kunne anvendes i afhandlingen, hvilket hun mente, at den kunne, hvorfor der ikke skete tilpasning.

De personlige interviews danner grundlaget for afhandlingens analyserende og vurderende elementer, hvorfor disse interviews skal afdække problemstilling 4 "Hvilke revisionsmæssige udfordringer har COVID-19 medført i relation til forventede kredittab?" og 5 "Understreger COVID-19 et behov for et skærpet regelsæt for opgørelse af forventede kredittab?". Ud fra disse problemstillinger, er der udarbejdet nedenstående figur, der angiver hvordan problemstilling 4 og 5 afdækkes gennem spørgsmålene til respondenterne.

2.1 Metode

Problemstilling	Emne	Formål med interview
4. Hvilke revisionsmæssige udfordringer har COVID-19 medført i relation til forventede kredittab?	Finanstilsynets holdning til forventede kredittab	Hvordan ser Finanstilsynet på opgørelsen af forventede kredittab og hvilke krav stiller de?
	Beregningsinputs i ECL-modellen	Undersøge revisors holdning til de mange forskellige beregningsinputs, der anvendes.
	ISA 540 Revised, iboende risiko og professionel skepsis	Hvordan ser revisor på opdateringen, og hvilke udfordringer ser revisor ved dette?
	Øget brug af ledelsesmæssige skøn efter COVID-19	Hvordan ser Finanstilsynet og revisor på øget brug af skøn og hvilke udfordringer fører det med sig?
	Revisors rapportering med fokus på usikkerhed	Ser revisor det som en mulighed at usikkerheden kan blive for stor, hvorfor der skal rapporteres?
5. Understreger COVID-19 et behov for et skærpet regelsæt for opgørelse af forventede kredittab?	Vurdering af IFRS 9	Hvordan ser revisorerne på IFRS 9?
	Finanstilsynets holdning til IFRS 9 og faresignaler efter COVID-19	Hvordan ser Finanstilsynet på IFRS 9, herunder beregningsinputs og risici afledt af COVID-19?
	Aktieanalytikers holdning til IFRS 9 ift. gennemsigthed	Hvordan ser en aktieanalytiker på hele den forventningsbaserede nedskrivningsproces?
	Revisors holdning til konservatisme	Opnå en forståelse for om revisor er mere tilbøjelig til at acceptere en konservativ tilgang.

Figur 5 – Interviewoversigt. Egen tilvirkning

Ud fra ovenstående overblik over interviewemner, blev der udarbejdet interviewguides med passende spørgsmål, så formålene med interviewemnerne blev opfyldt i afhandlingen. De endelige interviewguides er vedlagt som bilag 10, 11 og 12.

2.1.3.2 Sekundære data

Sekundære data er kendetegnet ved allerede at eksistere og være udarbejdet til et andet formål. De sekundære datakilder er dermed ikke udarbejdet specifikt til denne afhandling, men er i den indledende fase fundet relevante og anvendelige for denne afhandling, med henblik på at kunne besvare afhandlingens problemformulering.

De sekundære datakilder, anvendt i denne afhandling, består af kvartals- og halvårsrapporter fra pengeinstitutterne, internationale regnskabs- og revisionsstandarder, relevant faglitteratur, rapporter fra relevante instanser og artikler fra internettet. Udvælgelsen af de sekundære datakilder er sket med kritisk synspunkt, som er uddybet nærmere i afsnit 2.2.

De sekundære datakilder anvendes i afhandlingen til at besvare underspørgsmål 1, 2 og delvist 3. Særligt omkring besvarelsen af underspørgsmål 3, som omhandler COVID-19's påvirkning på bankerne, er der foretaget dybdegående analyser af bankernes halvårsrapportering. I den forbindelse er der anvendt kvantitative data fra halvårsrapporterne, hvor der er foretaget enkelte

2.2 Kildekritik

tilpasninger, for at sikre sammenlignelighed bankerne imellem. Disse tilpasninger består i fortolkning af rapporterede tal, og der henvises til bilag 13 for nærmere information herom.

2.2 Kildekritik

I forbindelse med udarbejdelsen af afhandlingen, har det generelt været en kritisk tilgang til kilderne. Denne kritiske tilgang vælges, da man derved udfordrer kildernes pålidelighed. Ved vurderingen af om en kilde kan anvendes, fokuseres der i dette afsnit på at kilderne skal være valide, relevante og fejlfrie. Kilderne, der arbejdes med, skal besidde validitet og reliabilitet, da kilder ellers vil kunne medføre forkerte fortolkninger og konklusioner. Alle anvendte kilder har været underlagt dette kritiske synspunkt, så det er sikret, at de kan benyttes til at svare på afhandlingens problemformulering.

Den primære data, der er indsamlet fra de afholdte interviews, anses for at have både validitet og reliabilitet. Udvælgelsen af respondenterne har været foretaget præcist, og personerne vurderes at have de rette kompetencer i forhold til afhandlingens problemformulering. Desuden er respondenternes udtalelser, under de afholdte interviews, blevet transskriberet nøjagtigt, som de er blevet sagt, hvilket underbygger validiteten i kilderne.

Den sekundære data, bestående af både kvartalsrapporter, halvårsrapporter, regnskabsstandarder, revisionsstandarder, relevante artikler og andre fagskrifter, anses alle for at indeholde både validitet og reliabilitet. Der er dermed bevidst ikke anvendt artikler af ikke-anerkendte medier eller anvendt kilder, der bærer præg af for stor subjektivitet. Denne tilgang medfører et mere objektivt synspunkt på omstændighederne. Specifikt vedrørende halvårsrapporterne, der danner grundstenene for analysen i kapitel 5, er det væsentligt at fremhæve, at disse halvårsrapporter ikke har været underlagt revision. Det fremgår dog i alle de anvendte halvårsrapporter, at anvendt regnskabspraksis er den samme, som ved aflæggelse af årsrapporten, og desuden er alle rapporterne aflagt efter IAS 34 om finansiel rapportering, hvilket øger både validitet og reliabilitet.

Når der i afhandlingen refereres til ISA 540 Revised, er det den oprindelige, engelske version af standarden, der danner grundlag for teorien i afhandlingen. Den engelske version er i et fortolkningsperspektiv oversat til dansk, for at danne grundlag for den senere analyse. Det er således ikke den officielle danske oversættelse, der er blevet anvendt. Skulle der være elementer

2.2 Kildekritik

af ISA 540 Revised, der er oversat forkert, skal der alene tillægges vægt til den oprindelige, engelske reference.

De eneste kilder, der er anvendt, som kan siges at besidde subjektivitet, er revisionshusenes udtalelser om COVID-19. Der er tale om udtalelser fra EY, PwC, Deloitte og KPMG, som alle anses for at være anerkendte revisionsfirmaer, hvorfor deres udtalelser er baseret på stor faglighed og derfor vurderes disse kilder fortsat at besidde både validitet og reliabilitet.

Da afhandlingen baserer sig på et interpretivistisk ståsted med en abduktiv tilgang, vil indsamlet og behandlet teori/data føre til et forsøg på at danne nye fortolkninger. Dermed kan det ikke udelukkes at andre svar fra respondenterne, andre kilder eller andre synspunkter fra forfatterne, ville føre til en anden konklusion.

Kapitel 3 – IFRS 9 – Opgørelse af forventede kredittab

- 3.1 Baggrund for udstedelse af IFRS 9
- 3.2 Introduktion til IFRS 9
- 3.3 Nedskrivningsreglerne
- 3.4 Opgørelse af det forventede kredittab
- 3.5 Finanstilsynet i forhold til IFRS 9

Indholdsbeskrivelse:

Med henblik på at analysere hvilke problematikker COVID-19 har skabt for pengeinstitutters forventede kredittab, herunder de deraf afledte revisionsmæssige udfordringer, er det nødvendigt at opnå en forståelse af de centrale regler i IFRS 9. Følgende afsnit vil derfor redegøre for IFRS 9-reglerne omkring opgørelse af forventede kredittab på udlån. Dette afsnit besvarer dermed underspørgsmål 1: "Hvordan opgøres forventede kredittab efter IFRS 9?".

3.1 Baggrunden for udstedelse af IFRS 9

3.1 Baggrunden for udstedelse af IFRS 9

IFRS 9; Finansielle instrumenter er udstedt af IASB. IASB er en uafhængig gruppe af eksperter, som er ansvarlige for udvikling og offentliggørelse af IFRS-standarder (*About IASB*). Ifølge IASB udspringer en regnskabsstandard af en grundig og gennemsigtig proces, hvor der på offentlige bestyrelsesmøder drøftes research, der leder til diskussionspapirer, hvor IASB modtager feedback på relevante overvejelser. Dette leder til et exposure draft, som er et udkast til en regnskabsstandard, der anvendes til at konsultere med offentligheden, for at modtage feedback. Sidstnævnte kan gentages flere gange.

Under den globale finanskrisen i 2007-08 blev det tydeliggjort, at den forsinkede indregning af pengeinstitutters tab på udlån var en svaghed ved den eksisterende regnskabsstandard "IAS 39 – finansielle instrumenter; indregning og måling". Nedskrivningsreglerne i IAS 39 var baseret på en kredittabsmodel, hvor selve tabet først skulle identificeres, før der skulle foretages en nedskrivning. Med andre ord skulle der konstateres en tabsudløsende begivenhed – en objektiv indikation på værdiforringelse. Siden tab sjældent opstår ligeligt fordelt over løbetiden af på et lån, var der uoverensstemmelse mellem, at indtjeningen kom løbende i form af renter, men at eventuelle tab - nedskrivninger - først blev indregnet på et senere tidspunkt. En anden kritik af IAS 39 var kompleksiteten, idet forskellige virksomheder brugte forskellige modeller til beregning af nedskrivninger.

Udarbejdelsen af IFRS 9 var lang og kompleks. I november 2009 udsendte IASB et Exposure Draft, kaldet "Financial Instruments: Amortised Cost and Impairment" (*ED 2009*). Det omtalte Exposure Draft indeholdt et forslag om en nedskrivningsmodel, baseret på forventede tab frem for konstaterede tab, for alle finansielle instrumenter målt til amortiseret kostpris. Nedskrivningsmodellen beskrev hvordan et forventet tab, ved første indregning, skulle inkorporeres i den effektive rente, således det forventede tab blev nedskrevet henover levetiden – såkaldt matching af omsætning og omkostninger. Efterfølgende reguleringer til det forventede tab ville blive indarbejdet som en catch-up justering. Generelt modtog forslaget opbakning, men også kritik, fordi det fra et operationelt perspektiv var krævende at indarbejde og efterleve. Som modsvar herpå blev det forventede tab dekomponeret fra den effektive rente. Således blev de operationelle udfordringer mindre. Yderligere anså IASB det ikke som nødvendigt at nedskrive et forventet livstidstab på alle finansielle instrumenter. Det betød et forslag om en to-delt model. En model hvor virksomheder ved første indregning skulle indregne en andel af det opgjorte

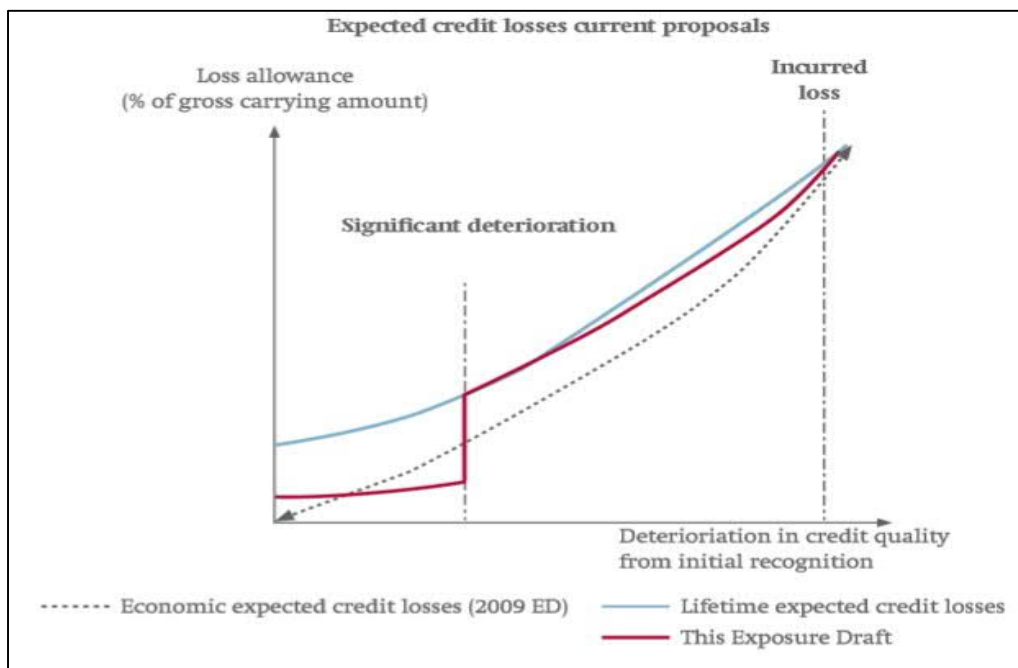

3.1 Baggrunden for udstedelse af IFRS 9

forventede livstidstab. Kun for finansielle instrumenter, hvor kreditrisikoen var steget siden første indregning, skulle hele det forventede livstidstab indregnes. I marts 2013 kom et nyt Exposure Draft (*ED 2013*). Den nye version indeholdt et revideret forslag om en nedskrivningsmodel, hvor virksomheder ved første indregning skulle indregne et forventet 12 måneders tab på finansielle instrumenter. For finansielle instrumenter, hvor der, efter første indregning, fremkom en væsentlig stigning i kreditrisikoen, skulle der nedskrives et forventet livstidstab. Modellens formål var, at:

- sikre at der i tide indregnes forventede tab, modsat en model hvor der alene indregnes konstaterede tab
- skelne mellem finansielle instrumenter med en væsentlig stigning i kreditrisikoen og de der ikke har
- sikre bedre estimering af de faktiske tab

Modsat de tidligere modeller, på tale, var modellen en præcisering, der skulle sikre, at der blev opbygget en hensættelse i takt med stigning i kreditrisikoen, men uden at det skulle være operationelt komplekst. Figur 6, der følger på næste side, viser en sammenligning mellem den tidligere praksis i IAS 39, IFRS 9-forslaget fra 2009 Exposure-draftet og den foreslåede, nye praksis i 2013 Exposure-draftet af IFRS 9, som minder om den endelige IFRS 9.

Figur 6 – Sammenligning af kredittabskurver. Kilde: Snapshot – ECL 2013 Exposure Draft

3.2 Introduktion til IFRS 9

Ovenstående viser en sammenligning af tidspunktet for indregning af tab mellem IAS 39 og de to versioner af IFRS 9. Indførelsen af 12-måneders tab ved den røde linje, sammenholdt med den stiplede linje, som viser 2009-modellens forslag. Den viser at to-steps-modellen først overvurderer det forventede tab, hvorefter den undervurderer, lige indtil det punkt hvor der sker en væsentlig stigning i kreditrisikoen, hvor der igen sker en overvurdering. Som det fremgår, formår modellerne begge, modsat IAS 39, at fordele tabet ud over en periode, indtil der faktisk sker misligholdelse. Forskellen på de to exposure-drafts ses tydeligt på tidspunktet, hvor det vurderes, at der er sket en væsentlig stigning i kreditrisikoen, som i figuren er angivet som "Significant deterioration".

Basel-komiteen har i deres "*Guidance on credit risk and accounting for expected losses*" omtalt introduktionen af ECL-tankegangen på følgende måde:

"The move to ECL accounting frameworks by accounting standard setters is an important step forward in resolving the weakness identified during the financial crisis that credit loss recognition was too little, too late. The development of ECL accounting frameworks is also consistent with the April 2009 call by the G20 Leaders for accounting standard setters to "strengthen accounting recognition of loan loss provisions by incorporating a broader range of credit information."

3.2 Introduktion til IFRS 9

Det fremgår af formålkapitlet i IFRS 9, at standarden har til formål at fastlægge principperne for regnskabsførelse af finansielle aktiver og finansielle forpligtelser, som indeholder relevante og nyttige oplysninger for regnskabsbruger, til brug for vurdering af "*beløbsmæssig størrelse, tidspunkt og usikkerhed forbundet med en virksomheds fremtidige pengestrømme*" (IFRS 9, 1.1).

Kapitel 2 specificerer anvendelsesområdet og oplister de gældende undtagelsesbestemmelser. Hovedreglen er, at standarden finder anvendelse på alle virksomheder og på alle typer finansielle instrumenter, men hvor undtagelser f.eks. er kapitalandele i dattervirksomheder og visse leasingkontrakter. IFRS 9 er derudover inddelt i tre dele, kapitel 3-4 (indregning og klassifikation), kapitel 5 (måling, herunder værdiforringelse) og kapitel 6 (regnskabsmæssig sikring).

Et pengeinstitut skal anvende reglerne i kapitel 5 om værdiforringelse på de i figur 7 viste finansielle instrumenter (IFRS 9, 5.5.1).

3.2 Introduktion til IFRS 9

1	Finansielle aktiver der måles til amortiseret kostpris, som følge af at de besiddes i en forretningsmodel der har til formål at modtage kontraktlige pengestrømme og de kontraktlige vilkår medfører pengestrømme, som alene består af renter og afdrag på hovedstolen (IFRS 9, 4.1.2) – eksempelvis bankudlån.
2	Finansielle aktiver der måles til dagsværdi gennem anden totalindkomst, som følge af at de besiddes i en forretningsmodel der har til formål at både at modtage kontraktlige pengestrømme og sælge finansielle aktiver og de kontraktlige vilkår medfører pengestrømme, som alene består af renter og afdrag på hovedstolen (IFRS 9, 4.1.2A). Eksempelvis obligationer, der ikke indgår i handelsbeholdning.
3	Finansielle leasingtilgodehavender (dvs. nettoinvesteringer i finansielle leasingkontrakter) og operationelle leasingtilgodehavender, som er indregnet af leasinggiver (IFRS 9, 2.1 (b))
4	Kontraktaktiver, som er rettigheder der i henhold til IFRS 15 regnskabsmæssigt behandles i henhold til IFRS 9 med henblik på indregning af gevinster og tab ved værdiforringelse (IFRS 9, 2.2). IFRS 15 definerer kontraktaktiver som en virksomheds ret til vederlag i bytte for leverede varer/tjenesteydelser, når denne ret er underlagt betingelser, der ikke blot er en betalingsfrist, såsom performance (IFRS 15, Appendix A)
5	Lånetilsagn, som ikke måles til dagsværdi gennem resultatopgørelsen. Følgende er dermed ikke omfattet; lånetilsagn, som virksomheden klassificerer som finansielle forpligtelser til dagsværdi gennem resultatopgørelsen, lånetilsagn der kan nettoafregnes i likvide beholdninger eller ved at levere eller udstede andre finansielle instrumenter (IFRS 9, 2.1 (g), 2.3, 4.2.1 (a), 4.2.1 (d))
6	Finansielle garantikontrakter (IFRS 9, 4.2.1 (c)). En kontrakt, som kræver, at udsteder betaler bestemte beløb som godtgørelse til indehaveren for et tab, som denne pådrager sig, fordi en bestemt debitor ikke foretager rettidig betaling i henhold til de oprindelige eller ændrede vilkår for et gældsinstrument.

Figur 7 – Omfattede finansielle instrumenter. Egen tilvirkning

En udlånsportefølje i et pengeinstitut besiddes alene med det formål at indkassere en renteindtægt i takt med, at der sker tilbagebetaling af lånet (#1 ovenfor), og er dermed underlagt nedskrivningsreglerne. Dette bekræftes ved at læse anvendt regnskabspraksis i Danske Banks årsrapport (*Danske Bank – Årsrapport 2019, side 82*). Af selvsamme anvendte regnskabspraksis kan læses, at også realkreditudlån er underlagt nedskrivningsmodellen, uanset at de behandles til dagsværdi gennem resultatopgørelsen, som jf. ovenstående ikke er omfattet af nedskrivningsreglerne. Dog besiddes de, med det formål, at indkassere en renteindtægt i takt med, at der sker tilbagebetaling af lånet. De angives som værende målt til dagsværdi, for at sikre inkonsistens, eftersom, at de er nært beslægtet med obligationsforpligtelserne, der udstedes, som måles til dagsværdi.

3.3 Nedskrivningsreglerne

3.3 Nedskrivningsreglerne

Reglerne i IFRS 9 tilsiger, at der skal nedskrives baseret på en forventet kredittabsmodel, ECL-model. Det overordnede princip er et ønske om at reflektere det generelle mønster i forbedring og forværring af kreditkvaliteten i finansielle instrumenter.

Et pengeinstitut skal derfor på hver balancedag måle en hensættelse til tab, der svarer til de forventede kredittab i løbetiden, hvis kreditrisikoen er steget væsentligt siden første indregning (*IFRS 9, 5.5.3*), eller alene de forventede kredittab over 12 måneder (*IFRS 9, 5.5.5*). Pengeinstituttet indregner på hver balancedag den beløbsmæssige størrelse af ændringen i de forventede kredittab. Nedenstående illustrerer den generelle metodik i måling af enten 12-måneders eller livstids forventede tab.

Figur 8 – Stadier i IFRS 9. Egen tilvirkning

Det er muligt for et lån både at vandre fra stadie 1 til 2, samt fra stadie 1 eller 2 til stadie 3. Hvis et pengeinstitut har målt hensættelsen til tab, for et finansielt instrument, til et beløb, der svarer til de forventede kredittab i løbetiden, i den forgange regnskabsperiode, men vurderer på den aktuelle balancedag, at der ikke længere er en væsentlig stigning i kreditrisikoen siden første indregning, skal det finansielle instrument igen måles efter reglerne i stadie 1 og dermed alene opgøres et 12 måneders forventet tab (*IFRS 9 5.5.7*). Det er derfor muligt, at den samlede værdiregulering af forventede tab kan være henholdsvis positiv eller negativ. Værdireguleringen indregnes som gevinst/tab i resultatopgørelsen (*IFRS 9, 5.5.8*).

3.3.1 Stadie 2 - Væsentlig stigning i kreditrisikoen

Pengeinstituttet skal på hver balancedag vurdere om kreditrisikoen på et finansielt instrument er steget siden første indregning, for at kunne anvende IFRS 9's regler om enten et 12 måneders

3.3 Nedskrivningsreglerne

eller et livstids forventet kredittab. Vurderingen foretages ved at pengeinstituttet sammenligner risikoen for misligholdelse, på det finansielle instrument, på balancedagen, med risikoen for misligholdelse på tidspunktet for første indregning, under hensyntagen til de rimelige og dokumenterede oplysninger den har adgang til uden urimelig udgift eller indsats, som indikerer væsentlige stigninger i kreditrisikoen siden første indregning (*IFRS 9, 5.5.9*).

Da flere pengeinstitutter vil have mange finansielle instrumenter, for hvilke der skal foretages en vurdering af, om der er sket en væsentlig stigning i kreditrisikoen siden første indregning, vil det ikke i alle tilfælde være hensigtsmæssigt at foretage en sådan vurdering pr. enkeltaktiv. Dels fordi de er mange og fordi de kan være små og der dermed ikke nødvendigvis er dokumentation herfor. Vurderingen kan derfor udføres samlet ved at vurdere oplysninger, som indikerer væsentlige stigninger i kreditrisikoen på eksempelvis en gruppe eller undergruppe af finansielle instrumenter (*IFRS 9, B5.5.1*). *IFRS 9, B5.5.5* angiver følgende eksempler på fælles kreditrisikokarakteristika, der kan danne grundlag for en gruppering; instrumenttype, kreditrisikovurderinger, restløbetid, låntagers geografiske placering. Foruden muligheden for at underopdele finansielle instrumenter, giver standarden også følgende praktiske muligheder, når det gælder vurdering af væsentlig stigning i kreditrisikoen:

- Et pengeinstitut kan antage, at kreditrisikoen på et finansielt instrument ikke er steget væsentligt siden første indregning, hvis det finansielle instrument vurderes at have en lav kreditrisiko på balancedagen (*IFRS 9, 5.5.10*)
- Når et pengeinstitut ikke har adgang til oplysninger, som er mere fremadrettede end forfaldsstatus, uden rimelig udgift eller indsats, kan den bruge oplysninger om forfaldne beløb til at vurdere, hvorvidt kreditrisikoen er steget siden første indregning (*IFRS 9, 5.5.11*).

I *IFRS 9, B5.5.7* gives en ikke-udtømmende liste over oplysninger, der kan være relevante for vurderingen af ændringer i kreditrisikoen. Et af de særligt relevante punkter ift. pengeinstitutter er en faktisk eller forventet nedjustering af den interne kreditvurdering for låntager eller et fald i den adfærdsscore, der bruges internt til at vurdere kreditrisikoen (*IFRS 9, B5.5.17(e)*). Uanset hvordan det vurderes, om der er sket en væsentlig stigning i kreditrisikoen, gælder der jf. *IFRS 9, 5.5.11* en afkræftelig formodning om at kreditrisikoen på et finansielt aktiv er steget

3.3 Nedskrivningsreglerne

væsentligt siden første indregning, når de kontraktlige betalinger er overskredet med mere end 30 dage.

Af Danske Banks årsrapport for 2019 fremgår følgende vedrørende deres vurdering af hvorvidt der foreligger en væsentlig stigning i kreditrisikoen:

- *"For facilities originated below 1% in PD: An increase in the facility's 12-month PD of at least 0.5 percentage points and a doubling of the facility's lifetime PD since origination.*
- *For facilities originated above 1% in PD: An increase in the facility's 12-month PD of 2 percentage points or a doubling of the facility's lifetime PD since origination.*
- *In addition, facilities that are more than 30 days past due are moved to stage 2. 30 days past due is considered a backstop. Finally, customers subject to forbearance measures are placed in stage 2, if the Group, in the most likely outcome, expects no loss, or if the customers are subject to the two-year probation period for performing forborne exposures".*

At tolke ud fra ovenstående har Danske Bank en nedskrivningsmodel, der mekanisk kan håndtere vurderingen af stigning i kreditrisiko, ud fra en defineret opsætning. Dermed skal de ikke vurdere deres mange enkeltstående udlånsfaciliteter individuelt, i forhold til om der foreligger en væsentlig stigning i kreditrisikoen. I stedet kan de forholde sig til model-input og model-output samt modelopsætning.

3.3.2 Stadie 1 - 12-måneders forventet kredittab

Når der ikke er sket en væsentlig stigning i kreditrisikoen, siden første indregning, skal der alene indregnes et 12-måneders forventet tab, som angivet i afsnit 3.3. Et 12-måneders forventet kredittab defineres, som den del af det forventede kredittab i løbetiden, som repræsenterer de forventede kredittab, der hidrører fra misligholdelse af et finansielt instrument, som er muligt inden for 12 måneder efter balancedagen (*IFRS 9, Appendiks A*). Det beskrives yderligere, at det derfor hverken er et udtryk for de forventede kredittab i løbetiden, som et pengeinstitut vil få, hvor den forudsiger misligholdelse indenfor 12 måneder fra balancedagen eller at det er de beløbsmæssige tab, der forudsiges indenfor 12 måneder. Derimod er det dét tab, der i løbetiden vil opstå, hvis misligholdelse finder sted inden for 12 måneder fra balancedagen, vægtet med sandsynligheden for en sådan misligholdelse sker (*IFRS 9, B5.5.43*).

Som beskrevet i afsnit 3.1, var der et ønske fra IASB om indirekte at matche indtægter og omkostninger, ved at indeholde det forventede tab i den effektive rente, der dannede grundlag for

3.3 Nedskrivningsreglerne

indregning af renteindtægter, men at dette var praktisk besværligt. Derfor er 12-måneders tabet en tilnærmelse af at indregne de tab, der forventes ved første indregning, over tid.

IFRS 9 nævner ikke explicit muligheden for, at et lån kan blive misligholdt og efterfølgende blive genetableret. Årsagen til dette er, at et 12 måneders tab, er udtryk for det tab, der i løbetiden vil opstå, hvis misligholdelse finder sted indenfor 12 måneder fra balancedagen og dermed ikke at det igen bliver et lån uden misligholdelse. Trods det ikke nævnes explicit, har det været drøftet i IFRS Transition Group, dog alene vedrørende stadie 2.

"As regards assets in Stage 2, it was acknowledged that the probability of assets defaulting, and curing would have to be taken into account and that it would be necessary to build this into any models dealing with expected credit loss calculations. However, it was noted that materiality would need to be considered". (Transition Resource Group, 2015).

3.3.3 Stadie 3 - Værdiforringet finansielt aktiv

Figur 9 angiver værdiforringelse, som den afgørende parameter i forhold til om et finansielt aktiv skal håndteres i stadie 3. Et finansielt aktiv er værdiforringet, når en eller flere begivenheder, som har en negativ indvirkning på det finansielle aktivs skønnede fremtidige pengestrømme, er indtruffet. Appendiks A i IFRS 9 oplister en række begivenheder, hvor nogle af de væsentligste, i forhold til udlån i pengeinstitutter, er:

- a) udsteders eller låntagerens væsentlige økonomiske vanskeligheder,
- b) kontraktbrud, såsom misligholdelse eller overskridelse af betalingsfristen,
- c) nedslag fra långiver til låntager af økonomiske eller kontraktlige årsager forbundet med låntagers økonomiske vanskeligheder, som långiver ellers ikke ville have overvejet,
- d) stigende sandsynlighed for låntagers konkurs eller anden økonomisk omstrukturering.

3.3.3.1 Definition af misligholdelse

Et pengeinstitut skal ved vurdering af ændringen i kreditrisiko, både i forhold til vandring til stadie 2 og stadie 3, tage højde for ændringen i risikoen for misligholdelse og om der foreligger en faktisk misligholdelse. Misligholdelse er ikke defineret i IFRS 9. Til gengæld nævnes det, at når et pengeinstitut definerer misligholdelse, med henblik på bestemmelse af risikoen for misligholdelse, skal den anvende en definition, som er forenelig med den definition, der anvendes i den interne kreditrisikostyring (IFRS 9, B5.5.37). Årsagen til dette er, at de regulatoriske

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

kapitalmodeller på det europæiske bankmarked i forvejen har stor vægt på sandsynlighed for misligholdelse. Dette bekræftes blandt andet af, at EBA har udstedt et sæt guidelines, der omhandler definition på misligholdelse. IASB har derfor ikke ønsket at have deres egen definition, da det i så fald ville have den praktiske konsekvens, at de samme modeller ikke ville kunne bruges til begge formål. I IFRS 9 påpeges dog følgende:

- Der skal tages højde for kvalitative indikatorer (eksempelvis finansielle bestemmelser), hvor det er relevant
- Der er en afkræftelig formodning om, at misligholdelse ikke kan forekomme senere, end når et finansielt aktiv er forfaldet med mere end 90 dage (*IFRS 9, B5.5.37*).

Sidstnævnte faktor er, med få undtagelser, konsistent med regulatoriske kapitalkrav (*CRR artikel 178*).

Danske Bank definerer, i sin årsrapport for 2019, misligholdelse på følgende måde:

“Definition of default

The definition of default used in the measurement of expected credit losses and the assessment to determine movements between stages is consistent with the definition of default used for internal credit risk management purposes and is aligned with the CRR. As a result, exposures which are considered to be in default for regulatory purposes will always be considered stage 3 exposures. This applies both for 90-days-past-due considerations and unlikely to-pay factors leading to a regulatory default”.

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

Standarden definerer et kredittab, som forskellen mellem alle kontraktlige pengestrømme, som skal udbetales til et pengeinstitut i henhold til kontrakten, og alle pengestrømme, som pengeinstituttet forventer at modtage - alle kontantunderskud, diskonteret med den oprindelige effektive rente. Når pengeinstituttet skal opgøre et sådan tab, skal følgende tages i betragtning:

- Alle kontraktlige vilkår for det finansielle instrument i løbet af den forventede løbetid. Eksempelvis optioner på førtidig indfrielse eller forlængelse, call-optioner og lignende optioner.

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

- De pengestrømme, der skal indgå i skønnet, omfatter pengestrømme fra salg af sikkerhedsstillelser eller andre udvidelser af kreditværdigheden, der er en integreret del af de kontraktlige vilkår.
- Der gælder en formodning om, at der kan foretages et pålideligt skøn over det finansielle instruments forventede løbetid. I de sjældne tilfælde, hvor det ikke er muligt at foretage et pålideligt skøn over det finansielle instruments forventede løbetid, skal pengeinstituttet imidlertid anvende den resterende kontraktlige løbetid for det finansielle instrument (*IFRS 9, Appendiks A*).

Endvidere tilføjer standarden, vedrørende et forventet kredittab, at det er det vægtede gennemsnit af kredittab med de respektive risici for misligholdelse som vægte (*IFRS 9, Appendiks A*). Standarden foreskriver ikke en decideret metodik for opgørelse af det forventede kredittab, men oplister, at det skal opgøres på en sådan måde, at det afspejler:

- a) Et objektivt og sandsynlighedsvægtet beløb, der fastlægges på grundlag af en vurdering af et interval af mulige udfald,
- b) den tidsmæssige værdi af penge og
- c) rimelige og dokumenterede oplysninger, som pengeinstituttet har adgang til uden urimelig udgift eller indsats på balancedagen, om tidligere begivenheder, aktuelle forhold samt prognoser om fremtidige økonomiske forhold (*IFRS 9, 5.5.17*).

Hvert af ovenstående tre elementer beskrives nærmere i afsnittene 3.4.3-3.4.5.

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

3.4.1 PD-metode

Selvom IFRS 9 ikke beskriver konkrete metoder til opgørelser, har det været et ofte debatteret emne. En metode, som bliver nævnt i IFRS 9: Illustrative Example, er PD-metoden. Udledt af definitionen i afsnit 3.4 består opgørelsen af et forventet kredittab af følgende elementer.

Sandsynligheden for misligholdelse (PD)	Udtrykkes som en procentsats mellem 0-100 pct. Det er en estimering af sandsynligheden for, at der sker en misligholdelse over en givet tidshorisont (f.eks. t_{n-1} til t_n).
Tab givet misligholdelse (LGD)	Udtrykkes som en procentsats af EAD mellem 0-100 pct. Det er et estimat over det tab, der opstår ved misligholdelse på et bestemt tidspunkt (f.eks. t_n). Det baseres på forskellen mellem de kontraktlige pengestrømme og de pengestrømme, der forventes modtaget, hvilket også gælder pengestrømme, som følge af realisation af sikkerheder. Med andre ord udtrykker procentsatsen hvor stor en andel af EAD det forventes, der kan realiseres, når misligholdelse sker på tidspunktet t_n .
Eksposering på tidspunktet for misligholdelse (EAD)	Udtrykkes i kroner og øre. EAD er et estimat over den samlede eksposering på tidspunktet for misligholdelse. Ved estimering af EAD skal der tages højde for forventede tilbagebetalinger eller eksempelvis mertræk, hvis der er tale om kreditfaciliteter.
Diskonteringsrate (r)	Rentesats der anvendes til at diskontere ECL til en nutidsværdi på balancedagen.
Makroøkonomiske faktorer (M)	Forventninger til fremtiden skal inddrages i kalkulen.

Elementerne ovenfor kan opsummeres til følgende formel, for beregning af det forventede kredittab (ECL):

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

$$ECL_{t_n} = \sum_{t_i=t_1}^{t_i=t_n} \frac{PD_{t_i} \times LGD_{t_i} \times EAD_{t_i}}{(1+r)^{t_i}} \times M$$

Hvor:

i = hver fremtidig betaling

t_i = løbetiden for betaling

t_n = horisont (enten 12-måneder eller livstid)

3.4.1.1 PD-metode – særligt for stadie 3

I stadie 3 er der sket en kreditforringelse. Kreditforringelse betyder misligholdelse, og da lån i stadie 3 er misligholdt, er PD 100 % og tages derfor ud af ligningen. LGD konverteres til CF og RC, som tilsammen er summen af det, der kan inddrives. Enten via kundens fremtidige betalinger eller ved realisation af kundens sikkerheder, der er stillet for udlånet, og således vil minere det forventede kredittab.

Tabet skal derfor opgøres således:

$$ECL = EAD - \sum_{t_i=t_1}^{t_i=t_n} \frac{CF_{t_i} - RC_{t_i}}{(1+r)^{t_i}}, \text{ hvor}$$

CF = Forventede fremtidige pengestrømme

RC = Forventede recovery omkostninger

Baseret på minimum to sandsynlighedsvægtede udfald.

3.4.2 Forskellen på opgørelse af tab i stadie 1, 2 og 3

Kreditrisikoen er drevet af særligt PD – sandsynligheden for misligholdelse. Den er derfor central i forhold til vandringer mellem stadier og typisk den afgørende faktor i modellerne. De resterende elementer spiller snarere ind ved opgørelsen af tabet. Eksempel 1 illustrerer den løbsmæssige effekt af ECL i de tre stadier.

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

Eksempel 1:

Bank A udsteder et lån på 1.000.000 kr. pr. 31.12.2019. Lånets karakteristika er et stående lån med en 10-årig løbetid og årlig rentetilskrivning på 2 %. Ved lånets oprindelse oprettes det i stadie 1.

31. december 2022 er der tegn på, at der er sket en væsentlig stigning i kreditrisikoen, hvorfor lånet overføres til stadie 2.

3 år senere, ultimo 2025 er der så svage tegn i kundens økonomi, at det er usandsynligt med fuld tilbagebetaling, hvorfor lånet overføres til stadie 3.

Opgørelsen af de forventede tab er vist i bilag 14.

Der er en klar sammenhæng mellem stigning i kreditrisiko og stigning i den beløbsmæssige nedskrivning. Nedenfor et par uddrag af faktorerne herfor.

- Stadie 1: Som følge af lånet lige er ydet, er der en naturlig lav kreditrisiko, da det ellers næppe var et lån der var blevet ydet. Derfor alene en symbolsk nedskrivning, som er lav som følge af at PD er meget lav. LGD er fastsat til 25 % i den anvendte beregning – og udfaldet en vægt på 100 %. Der bør tages højde for forskellige sandsynlighedsvægtede udfald. Den indregnede ECL bør være et vægtet udfald af eksempelvis tre scenarieberegninger, hvor LGD henholdsvis varierer som angivet herunder:
  1. Scenarie 1: LGD 25 % og ECL vægtes med 80 %
  2. Scenarie 2: LGD 75% og ECL vægtes med 15 %

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

3. Scenarie 3: LGD 0 % og ECL vægtes med 5 %

- Stadie 2: I stedet for indregning af et 12-måneders tab, skal der nu indregnes et livstidstab. Det er ikke nok at vurdere et år ud i fremtiden, hvorfor særligt makrofaktorer får betydning. Er der eksempelvis forventninger om generel vækst, vil der skulle ganges en negativ fremskrivning på. Er der derimod udsigter til forværring i økonomien, vil der skulle ganges en positiv fremskrivningsfaktor på, således at de makroøkonomiske faktorer vægter negativt, da det ikke ellers vil være afspejlet i værdierne.
- Stadie 3: Med PD 100 % stiger nedskrivningen markant. Derfor også vigtigheden af nedskrivningen – hvorfor stadie 3-udlån ofte håndteres manuelt, modsat stadie 1 og 2-udlån, som oftest håndteres i matematiske kreditmodeller. Beregningen er en sum af tre mulige udfald, vægtet med henholdsvis:
  - Scenarie 1 - 5 % (forventes ikke et tab): Forbedring – kunden kommer ud af de økonomiske vanskeligheder og formår at betale sine forpligtelser tilbage.
  - Scenarie 2 - 80 % (forventes et tab - hovedscenariet): Kunden ender i så vanskelig en situation, at kunden ikke er i stand til at betale sin forpligtelse tilbage. Banken realiserer derimod en sikkerhed, som har en værdi på 700.000 kr.
  - Scenarie 3 – 15 % (forventes forværring): Tilsvarende scenarie 2, nu kan værdien af sikkerheden blot kun realiseres med 50 % - det vil sige 350.000

3.4.3 Et objektivt og sandsynlighedsvægtet beløb, der fastlægges på grundlag af en vurdering af et interval af mulige udfald

Opgørelsen af forventede kredittab skal reflektere et objektivt og sandsynlighedsvægtet estimat over forventede kredittab, i den forventede løbetid for, det finansielle instrument. Der skal opgøres et vægtet gennemsnit af kredittab med de respektive sandsynligheder for misligholdelse som vægte. Det er derfor nødvendigt at evaluere et interval af mulige udfald (*IFRS 9, 5.5.17(a)*). Selvom det umiddelbart kan læses sådan, er det ikke påkrævet at pengeinstituttet identificerer alle mulige scenarier, hvilket bekræftes af *IFRS 9, 5.5.18*, hvor det tilføjes, at opgørelsen skal tage højde for muligheden for, at der opstår et kredittab og muligheden for, at der ikke opstår et kredittab. Scenarierne multipliceres med en vægt, der repræsenterer den vurderede sandsynlighed for, at det sker. Såfremt der er to scenarier, kunne det være 75/25. Det er ikke formålet fra IASB's side, at det skal være et worst-case-scenarie eller best-case-scenarie (*IFRS 9.B5.5.41*).

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

IFRS 9, 9.B5.5.42 angiver, at et skøn over forventede kredittab skal fastlægges på grundlag af et interval af mulige udfald, men ikke nødvendigvis i praksis behøver understøttelse af en kompleks analyse. Det kan være tilstrækkeligt, for en stor gruppe finansielle instrumenter, med fælles risikokarakteristika, alene at beregne et gennemsnit af de enkelte kredittab, som derved vil afspejle et sandsynlighedsvægtet beløb. I andre tilfælde, som må antages at gælde for pengeinstitutters udlån, vil det være behovet at anvende scenarier, der angiver:

- a) den beløbsmæssige størrelse og tidspunktet forbundet med pengestrømme for bestemte udfald
- b) den skønnede sandsynlighed for de enkelte udfald

I disse situationer angives desuden, at der skal afspejles som minimum to udfald. Der henvises til afsnit 3.4.1.1, hvor det for et stadie 3-lån er beskrevet, hvordan en beregning ved brug af mulige scenarier kan foretages.

3.4.4 Den tidsmæssige værdi af penge

Foruden objektivitet og sandsynlighedsvægte skal opgørelsen af forventede kredittab tage højde for den tidsmæssige værdi af penge. Det forventede kredittab skal diskonteres til balancedagen, ved at anvende den effektive rente fastlagt ved første indregning. Undtagelsesvist anvendes den aktuelle effektive rente, hvis det finansielle instrument har en variabel rente (*IFRS 9, B5.5.44*).

Et forløb for et lån, som ikke misligholdes, kunne se ud som denne betalingsrække:

Lån: 1.000.000
Rente: 2%
Årligt afdrag: 100.000

År:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Cashflow på lån	118.000	116.000	114.000	112.000	110.000	108.000	106.000	104.000	102.000	100.000

Bliver lånet derimod misligholdt f.eks. i år 2, kan betalingsrækken se således ud:

Lån: 1.000.000
Rente: 2%
Årligt afdrag: 100.000

År:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Cashflow på lån	118.000	116.000	114.000	112.000	0	0	0	0	0	0
Cashflow fra sikkerheder	0	250.000	400.000	0	0	0	0	0	0	0

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

Ved misligholdelse er der større usikkerhed om fremtidige pengestrømme fra lånet. Lånet kan godt være misligholdt i år 2, uden at det udelukker muligheden for, at der fortsat afdrages. Der vil et pengeinstitut forsøge at realisere sikkerheder, med henblik på at indbringe restgælden. Der vil som oftest være en procestid i forbindelse med salg, for at kunne realisere den bedst mulige værdi.

Ovenstående låneforløb illustrerer derfor hvorfor netop den tidsmæssige værdi af penge er vigtig. Der er forskel på at realisere 650.000 kr. i år nul sammenholdt med år to. Det skyldes at inflation og økonomisk vækst gør at penge i dag ikke har samme værdi om to år.

Standarden er ikke tydelig omkring hvordan beregningen konkret skal laves, for at afspejle den tidsmæssige værdi af penge. En mulig metode, at opgøre nutidsværdien på, kunne være som vist i eksempel 1 i afsnit 3.4.2, hvor de forskellige scenarier viser, hvordan udfald af pengestrømme er, hvorefter en tilbagediskontering sker, der efterfølgende sandsynlighedsvægtes.

3.4.5 Rimelige og dokumenterede oplysninger

Forventede kredittab skal endvidere afspejle rimelige og dokumenterede oplysninger, som pengeinstituttet har adgang til uden urimelig udgift eller indsats på balancedagen, om tidligere begivenheder, aktuelle forhold samt prognoser om fremtidige økonomiske forhold. Det fremgår ikke defineret hvad termen "uden urimelig udgift eller indsats" betyder, dog gøres det klart, at oplysninger til brug for regnskabsaflæggelse anses for at være tilgængelige uden urimelig udgift og indsats (IFRS 9, B5.5.49).

Det fremgår af IFRS 9, B5.5.51, at pengeinstituttet ikke behøver at foretage en grundig søgning efter oplysninger, men skal dog tage hensyn til alle rimelige og dokumenterede oplysninger, som pengeinstituttet kan få adgang til uden unødigt udgift eller indsats, og som er relevante for vurderingen af forventede kredittab. Yderligere oplystes det, at informationskilder er 1) specifikke oplysninger vedrørende låntageren, 2) generelle økonomiske forhold og 3) en vurdering af den aktuelle og forventede udvikling, med datakilder der kan være såvel interne som eksterne. Det være sig kredittabshistorik, interne vurderinger, tredjeparts kredittabshistorik og eksterne vurderinger, rapporter og statistikker.

IFRS 9, B5.5.52 angiver, at "Historiske data er et vigtigt udgangspunkt for måling af forventede kredittab. Et pengeinstitut skal imidlertid korrigere de historiske data, som f.eks. kredittabshistorik, på grundlag af aktuelle observerede data for at tage hensyn til virkningen af aktuelle forhold

3.4 Opgørelse af det forventede kredittab

og prognoser for fremtidige forhold, som ikke havde nogen betydning i den periode, hvor de historiske data stammer fra, og for at fjerne virkningen af forhold i den historiske periode, som ikke er relevante for de fremtidige kontraktlige pengestrømme". Mængden af fremtidig information, der skal inkorporeres, fremgår som en tydelig forskel til IAS 39. Dog skal pengeinstituttet ikke angive prognoser for fremtidige forhold for hele det finansielle instruments forventede løbetid. Det skøn, der skal anlægges for at vurdere det forventede kredittab, afhænger af hvorvidt der er detaljerede oplysninger til rådighed. Jo længere prognoseperioden er, jo mindre detaljerede oplysninger findes der, og jo større skøn kræves der for at vurdere de forventede kredittab. Pengeinstituttet kan fremfor at skønne langt i fremtiden, ekstrapolere prognoser på grundlag af de tilgængelige detaljerede oplysninger (IFRS 9, B5.5.50). Unægtelig er det dog et element der særligt vanskeliggøres, når det økonomiske miljø er ustabil.

"Et pengeinstitut skal regelmæssigt gennemgå den metode og de antagelser der er anvendt til skønnet over forventede kredittab for at reducere eventuelle forskelle mellem skøn og de faktiske kredittab" (IFRS 9, B5.5.52).

Pengeinstituttet påkræves at forholde sig til den anvendte metode og de opgjorte forventede tab. Dette for at mindske eventuelle forskelle mellem hvad der estimeres i forventet tab og hvad der realiseres i faktiske tab.

3.4.6 Opsummering

PD-tilgangen er en af de muligheder, der har været omtalt, som løsninger til at efterleve standardens regler for opgørelse af forventede kredittab. IFRS 9 er principbaseret, og dermed indeholder den principper, der skal overholdes og efterleves, men ikke en håndbog for hvordan det skal gøres. Formålet er, at pengeinstitutterne implementerer principperne og sørger for at deres udlån, og værdien heraf, afspejler de definitioner, der angives i IFRS 9. PD-tilgangen kræver komplekse modeller, som angivet tidligere i dette afsnit. Det tvinger ledelserne til at vurdere, om outputtet afspejler de definitioner, der er i standarden, og i det hele taget det overordnede forventede kredittab. Er det ikke tilfældet, er modellen utilstrækkelig i forhold til standardens bestemmelser – noget som oftest løses med modeltillæg, hvor ledelsen estimerer et skøn på toppen af modellen.

Supplerende til ovenstående, har EBA, i deres guidelines vedrørende opgørelse af forventede kredittab efter IFRS 9, fremhævet, at der kan anvendes "temporary adjustments" som en

3.5 Finanstilsynet i forhold til IFRS 9

midlertidig løsning, i tilfælde af modellens utilstrækkelighed, for at sikre opgørelse af et retvisende forventet kredittab; "Credit institutions should use temporary adjustments to an allowance only as an interim solution, in particular in transient circumstances or when there is insufficient time to appropriately incorporate relevant new information into the existing credit risk rating and modelling process" (EBA, 2017, 54).

Det fremgår desuden selvsamme sted, at det ikke skal anvendes som en langsigtet løsning. Forventes det at være langsigtet, skal modellen for opgørelse af forventede kredittab i stedet tilrettes, så den tager højde for det forhold, den midlertidige justering adresserer. Den slags justeringer kræver væsentlig professionel dømmekraft og at det skaber dermed en særlig mulighed for management bias (EBA, 2017, 56).

3.5 Finanstilsynet i forhold til IFRS 9

I Danmark er den regulerende myndighed for pengeinstitutter Finanstilsynet. Finanstilsynet har udarbejdet Lov om Finansiell Virksomhed (LFV), som i §196 foreskriver: "Finanstilsynet fastsætter nærmere regler for årsrapporten, herunder regler om indregning og måling af aktiver, forpligtelser, indtægter og omkostninger, opstilling af resultatopgørelse og balance samt krav til noter og ledelsesberetning". (LFV, §196) De nærmere regler er fastsat i "Bekendtgørelse om finansielle rapporter for kreditinstitutter og fondsmæglerselskaber m.fl.", som er gældende for danske pengeinstitutter. Finanstilsynets fortolkning af IFRS 9 er indarbejdet i en ændringsbekendtgørelse af 5. november 2017. For Pengeinstitutter, der aflægges efter IFRS, gælder IFRS-reglerne ufravigeligt. Det er dog fortsat Finanstilsynet der har til opgave at sikre pengeinstitutternes efterlevelse af kravene. Finanstilsynets overordnede opgaver er at gennemføre tilsynsvirksomhed, lovgivning og informationsvirksomhed (*Finanstilsynets opgaver, 2015*), og angiver selv følgende om deres rolle:

"[...] herudover fører vi tilsyn med, at Pengeinstitutterne overholder den øvrige finansielle lovgivning (lov om finansiell virksomhed, lov om investeringsforeninger mv. og lov om værdipapirhandel mv.). Finanstilsynet fører tillige tilsyn med regnskabs- og revisionsmæssige bestemmelser i alle tilsynsbelagte Pengeinstitutter." (*Finanstilsynets opgaver, 2015*).

Således er det Finanstilsynet, der via deres inspektioner, efterprøver Pengeinstitutterne – herunder deres værdiansættelse af udlån og efterlevelse af IFRS 9. Særlig de senere år, som følge af lovens nye tilblivelse, har den været et fokuspunkt.

3.6 Delkonklusion

Pengeinstitutters udlån omfattes af reglerne i IFRS 9 og dermed nedskrivningsregler, som kræver nedskrivning af forventede kredittab. Det overordnede formål med nedskrivningsreglerne er at sikre, at der bliver nedskrevet i takt med at kreditrisikoen stiger. Udlån klassificeres i stadie 1, 2 og 3. Stadie 3 er udlån, der er kreditforringet, og hvor et tab er det mest sandsynlige udfald. En indikation på kreditforringelse kunne være manglende afdrag, væsentlige overtræk, dårlige nøgletal, insolvens etc. Stadie 2 er udlån, hvor der er sket en væsentlig stigning i kreditrisikoen, siden første indregning, men uden at lånet er kreditforringet. En væsentlig stigning i kreditrisikoen kunne være som følge af periodevise overtræk, eller andre indikatorer, som får kreditrisikoen til at stige. Det mest sandsynlige scenarie vil fortsat være, at der ikke sker et tab på det pågældende udlån. Udlån, der ikke opfylder kriterierne for Stadie 3 eller 2, placeres i stadie 1, som også er der, hvor de fleste udlån starter, med mindre de allerede på tidspunktet for start har meget høj kreditrisiko. Der gælder ens regler for beregning af det forventede kredittab i alle tre stadier. Forskellen er dog at der i stadie 1 kun nedskrives et 12-måneders tab, hvor der i stadie 2 nedskrives et livstidstab. I stadie 1 er der lav kreditrisiko og dermed ikke behov for at nedskrive mere end det, der ville tabes, hvis en misligholdelse fandt sted inden for 12 måneder. Stadie 2 inddrager hele løbetiden, som følge af den øgede kreditrisiko og giver dermed et større forventet kredittab. Tabet skal opgøres ved inddragelse af sandsynlighedsvægtede udfald og forventninger til fremtiden. Der er ikke konkrete modelleringsforslag i regnskabsstandarden, men en ofte anvendt tilgang, er PD-metoden. Her beregnes tabes som $PD \times LGD \times EAD$, hvor PD er sandsynligheden for misligholdelse, LGD er tabet givet misligholdelse og EAD er eksponeringens størrelse på tidspunktet for misligholdelse. Pengeinstitutter udvikler modeller til håndtering af PD-metoden på stadie 1 og 2 udlån. Er modellerne i stadie 1 og 2 ikke tilstrækkelige, til at give et samlet forventet kredittab der opfylder ordlyden af IFRS 9, anvendes ledelsesmæssige skøn til justering af modellens output. Stadie 3 udlån beregnes oftest individuelt, ved at tilbagediskontere hvad der er sandsynligt, at der modtages af afdrag, samt hvad eventuelle sikkerheder kan realiseres til.

Kapitel 4 – ISA 540 Revised

- 4.1 ISA 540 og IFRS 9
- 4.2 Generelt om regnskabsmæssige skøn
- 4.3 Baggrunden for ISA 540 Revised
- 4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

Indholdsbeskrivelse:

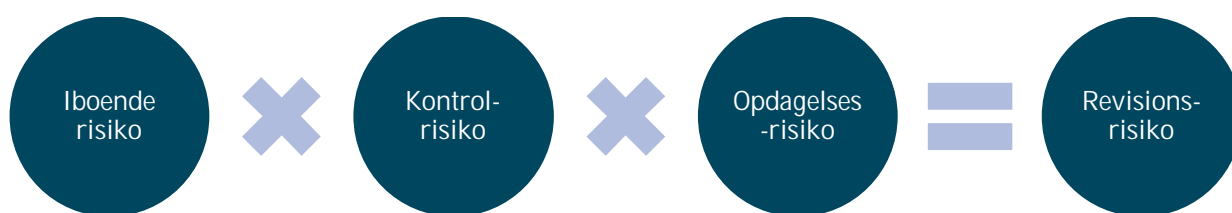
Afhandlingens fjerde kapitel omhandler revisionen af regnskabsmæssige skøn, da forventede kredittab efter IFRS 9 er et regnskabsmæssigt skøn. Kapitlets formål er at besvare det andet underspørgsmål "Hvilke regler gælder ved revision af forventede kredittab efter IFRS 9?". Kapitlet vil bidrage til at forstå hvorfor revisionsstandarden er blevet opdateret (ISA 540 Revised) samt hvilke krav der stilles til revisor, ved revision af et regnskabsmæssigt skøn. Sidstnævnte vil være en gennemgang af væsentlige dele af ISA 540 Revised, der angiver de krav, revisor er underlagt, når det gælder en skønspost. Hele kapitlet vil bidrage til at forstå samspillet mellem IFRS 9, revisors rolle ved revision og regnskabsmæssige skøn. Kapitlet vil bidrage med forståelse, som senere vil blive anvendt i analysen af COVID-19's påvirkning på revisors mulighed for at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis.

4.1 ISA 540 og IFRS 9

Ved revision af et pengeinstitut er udlån den væsentligste regnskabspost, grundet kompleksiteten og er dermed indirekte regnskabsbrugers mest væsentlige fokuspunkt. Risikoen, for revisor, i en revision, er at revisor udtrykker en upassende revisionskonklusion, når regnskabet indeholder væsentlig fejlinformation (*ISA 200, 13(c)*). Når revisor skal anlægge en risikovurdering på regnskabsposterne, sker dette på revisionsmålsniveau, og hertil anvendes revisionsrisikomodellen.

Revisionsrisikoen kan forklares på følgende vis:

Figur 9 – Egen tilvirkning

Den iboende risiko er risikoen for at en regnskabspost er fejlbehæftet, som følge af interne risikofaktorer i pengeinstituttet. Et eksempel på en iboende risiko, kunne være manglende kompetence i kritiske funktioner. Kontrolrisikoen er risikoen for at pengeinstituttets interne kontroller ikke opdager og retter op på fejlinformation. Den iboende risiko og kontrolrisikoen er den samlede risiko for væsentlig fejlinformation, da disse foregår internt i pengeinstituttet. Opdagelsesrisikoen er risikoen for, at revisors handlinger ikke opdager en væsentlig fejlinformation, som derved vil føre til en forkert revisionskonklusion. Revisors revisionshandling skal dermed afdække de identificerede risici.

Som gennemgået i kapitel 3, er IFRS 9's kerneprincip, at der ved regnskabsafregning skal nedskrives forventede kredittab, der baseres på et estimat omkring fremtidige begivenheder. Estimatet bygger i høj grad på bagvedliggende skønselementer; PD, LGD, makrofaktorer m.fl. Det er både skønselementer, som er inputs i pengeinstituttets beregningsmodeller, men også de ledelsesmæssige tillæg, hvor modellerne ikke er tilstrækkelige. Derudover er der de individuelle beregninger i stadie 3, hvor der igen med mange skønnede parametre opgøres et forventet tab. De største risici fra revisors synspunkt kan grupperes således:

Modelberegne nedskrivninger (stadie 1+2):

4.2 Generelt om regnskabsmæssige skøn

- Modelinput – Er inputs baseret på de rette data?
- Modellen – Kan modellen håndtere data og efterleve standardens regler og rammer?
- Modeloutput – Er modellens output tilstrækkeligt?
- Modeltillæg – Er modeltillæg opgjort på en hensigtsmæssig måde og er de berettigede?

Individuelt beregnede nedskrivninger (stadie 3):

- Beregningen – Er ledelsens beregning af forventede kredittab opgjort efter reglerne og er ledelsens estimater retvisende?

Opgørelsen af forventede kredittab er et regnskabsmæssigt skøn. Dermed, foruden at de generelle ISA-standarder gælder, gælder der også en specifik revisionsstandard. Revisionen af regnskabsmæssige skøn skal efterleve ISA 540. ISA 540 sætter de gældende rammer ved revision af regnskabsmæssige skøn, lige så vel, som den hjælper revisor til at opnå tilstrækkelig og egnet revisionsbevis.

4.2 Generelt om regnskabsmæssige skøn

Regnskabsmæssige skøn defineres således i *ISA 540 Revised, A14*:

"Accounting estimates are monetary amounts that may be related to classes of transactions or account balances recognized or disclosed in the financial statements. Accounting estimates also include monetary amounts included in disclosures or used to make judgments about recognition or disclosure relating to a class of transactions or account balance".

Regnskabsmæssige skøn er relevante, i de tilfælde, hvor en regnskabspost ikke kan måles præcist, og der er behov for et skøn på en værdi. Behovet for de regnskabsmæssige skøn i regnskabsaflæggelsen fremgår også af ISA 540, hvor det beskrives på følgende måde:

"På grund af usikkerheder, der er iboende i forretningsaktiviteter, kan nogle regnskabsposter kun skønnes. Desuden kan de specifikke karakteristika ved et aktiv, en forpligtelse eller et egenkapitalelement, eller det målegrundlag eller den målemetode, der er foreskrevet af den regnskabsmæssige begrebsramme, medføre behov for at skønne en regnskabspost." (ISA 540, A1).

Regnskabsmæssige skøn kan være mange forskellige ting og have forskellig grad af kompleksitet. Ledelsen i et regnskabsaflæggende pengeinstitut skal aflægge et retvisende regnskab, hvorfor ledelsen skal anvende data og underliggende forudsætninger til at skønne det mest forventede udfald af fremtidige begivenheder. Transaktionerne afledt af regnskabsmæssige skøn skal

4.3 Baggrunden for ISA 540 (Revised)

– ligesom alle andre transaktioner i et bogholderi – overholde indregningskriteriet i den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Her kan der opstå en risiko for, at et for usikkert skøn ikke overholder indregningskriteriet, hvorfor skønnet ikke kan udøves (*ISA 540, A4*).

4.3 Baggrunden for ISA 540 (Revised)

Den oprindelige ISA 540 blev godkendt af IAASB i december 2007 (*IAASB, 2016*) og trådte i kraft for revisioner af regnskaber for perioder, der begyndte den 15. december 2009 eller senere (*ISA 540, 5*). ISA 540 beskriver og angiver revisors ansvar i forbindelse med revision af regnskabsmæssige skøn, skøn over dagsværdier samt noteoplysninger forbundet med de regnskabsmæssige skøn. Essensen i ISA 540 er, at den skønsmæssige usikkerhed på en regnskabspost kan variere, hvilket påvirker risiciene for væsentlige fejlinformationer, hvorfor regnskaberne risikerer at blive ikke-retvisende.

I takt med at verden ændrer sig, ændrer regnskabsreglerne sig også, og derfor sker der løbende opdateringer og tilpasninger til revisionsstandarderne. Man ser særligt en tendens til, at regnskabsmæssige skøn bliver mere relevante og samtidigt mere komplicerede, hvilket blandt andet afspejles i hyppigere brug af dagsværdi som målingsmetode. Dette involverer subjektive ledelsesskøn, der uomtvisteligt forbindes med skønsmæssige usikkerheder. Da regnskabsmæssige skøn er et bredt emne, påvirker denne standard også mange andre revisionsstandarder. Man har indenfor de seneste år set store ændringer til mange af de større regnskabsstandarder, såsom IFRS 9, IFRS 15, og IFRS 16. Alle disse nye standarder er eksempler på lovmæssige opdateringer, der direkte får konsekvens for revisionen af de regnskabsmæssige skøn. I IFRS 9, er der mange skønsmæssige elementer forbundet med opgørelsen af forventede kredittab, som omtalt i afsnit 3.4. Da disse standarder alle er kommet til efter ISA 540 blev vedtaget, har det været klart for IAASB, at det var i revisorernes, regnskabsbrugernes og lovgivernes interesse, at ISA 540 skulle opdateres.

4.3.1 Behovet for en revideret ISA 540 – med særligt fokus på pengeinstitutter

Som følge af de mange ønsker til en ny udgave af ISA 540, begyndte IAASB i januar 2015 at indsamle information til at udarbejde en revideret ISA 540, som i december 2015 blev formuleret til et forslag til en ny revisionsstandard. I marts 2016 udsendte IAASB en statusrapport vedrørende opdateringen af ISA 540 foranlediget af den foranstående implementering af IFRS 9. Det blev tydeligt angivet fra IAASB's side, at et af de klare formål med opdateringen af ISA 540, var at gøre revisionen af IFRS 9-berørte revisioner og særligt opgørelsen af forventede

4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

kredittab nemmere og mere håndgribelig. Det skyldes, at de modeller, som pengeinstitutterne skulle til at bruge, skabte stor kompleksitet. I opdateringen gennemgår IAASB hvilke elementer af ISA 540, som kræver tilpasning, med henblik på at revisor skal kunne afdække risici ved IFRS 9-nedskrivningsmodellerne.

Data og forudsætninger	<ul style="list-style-type: none"> • Tilføjelse af krav omkring mere direkte revision af data, inkl. fremadskuende data grundet disses afgørende betydning for det forventede kredittab.
Betydelige risici vedr. opgørelsen af forventede kredittab	<ul style="list-style-type: none"> • Tydeligere link mellem estimater med høj grad af usikkerhed og betydelige risici i revisionen. Mulig tilføjelse af forudtaget holdning om betydelig risiko, hvis estimatet har høj grad af usikkerhed.
Revisionshandlinger på estimatmodeller	<ul style="list-style-type: none"> • Afsnit 13 i ISA 540 bør opdateres med flere muligheder for at afdække risici for væsentlige fejl afledt af estimater. IAASB vil overveje en kombination af revisionshandlinger og eventuelt dataanalyse.
Styring og kontrol af modeller	<ul style="list-style-type: none"> • IAASB overvejer strengere krav til revisors revision af hvordan ledelsen har foretaget deres skøn og særligt med fokus på ledelsens tilføjelser til komplicerede modelberegninger.
Brug af eksperter	<ul style="list-style-type: none"> • IAASB overvejer at tilføje tydeligere krav til revisors brug af eksperter til revision af komplicerede modeller. Endvidere skal ledelsens brug af eksperter adskilles fra brug af 3. mands-data.
Estimationsusikkerhed i opgørelsen af forventede kredittab	<ul style="list-style-type: none"> • Der bør ske en strengere fortolkning af hvordan revisor kan efterprøve et ledesskøn ved brug af intervaller. Endvidere overvejer IAASB at tilføje notekrav, der kan angive følsomheden i modellerne bedre for regnskabsbrugere.
Management bias	<ul style="list-style-type: none"> • Behov for tydeligere definition på professionel skepsis ved revision af skøn. Derudover yderligere krav til analyse af tidligere skøn sammenholdt med realiseret output.

Figur 10 – Egen tilvirkning med udgangspunkt i ISA-opdatering på tankegang bag ECL-modellen

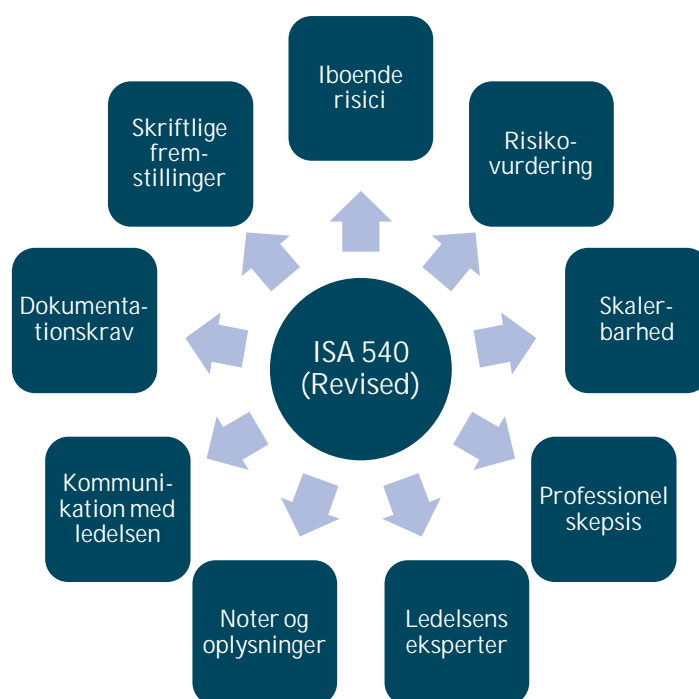
I løbet af 2017 blev det endelige Exposure draft udarbejdet, som efterfølgende blev kommenteret på og rettet til, inden den endelige revisionsstandard blev godkendt i juni 2018 og offentliggjort i oktober 2018. Den ajourførte ISA 540 er gældende for alle regnskabsperioder begyndende d. 15. december 2019 eller senere (*Overview of ISA 540*, side 2).

4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

Med indførelsen af den nye ISA 540 Revised, har IAASB introduceret en række nye krav og tydeliggjort allerede eksisterende forhold. ISA 540 Revised er gældende for alle

4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

regnskabsmæssige skøn, men da regnskabsmæssige skøn varierer betragteligt i estimationsusikkerhed, er arbejdsomfanget for revisor også meget forskelligt. Det er derfor også særligt de komplicerede skøn, som forventes at blive påvirket af ISA 540 Revised og hvor revisor skal tilpasse sit arbejde til den nye standard. Hovedpunkterne i den nye standard er illustreret i figur 11:

Figur 11 – Egen tilvirkning med inspiration fra "Revision in auditing of accounting estimates", KPMG, side 8.

4.4.1 Risikovurdering

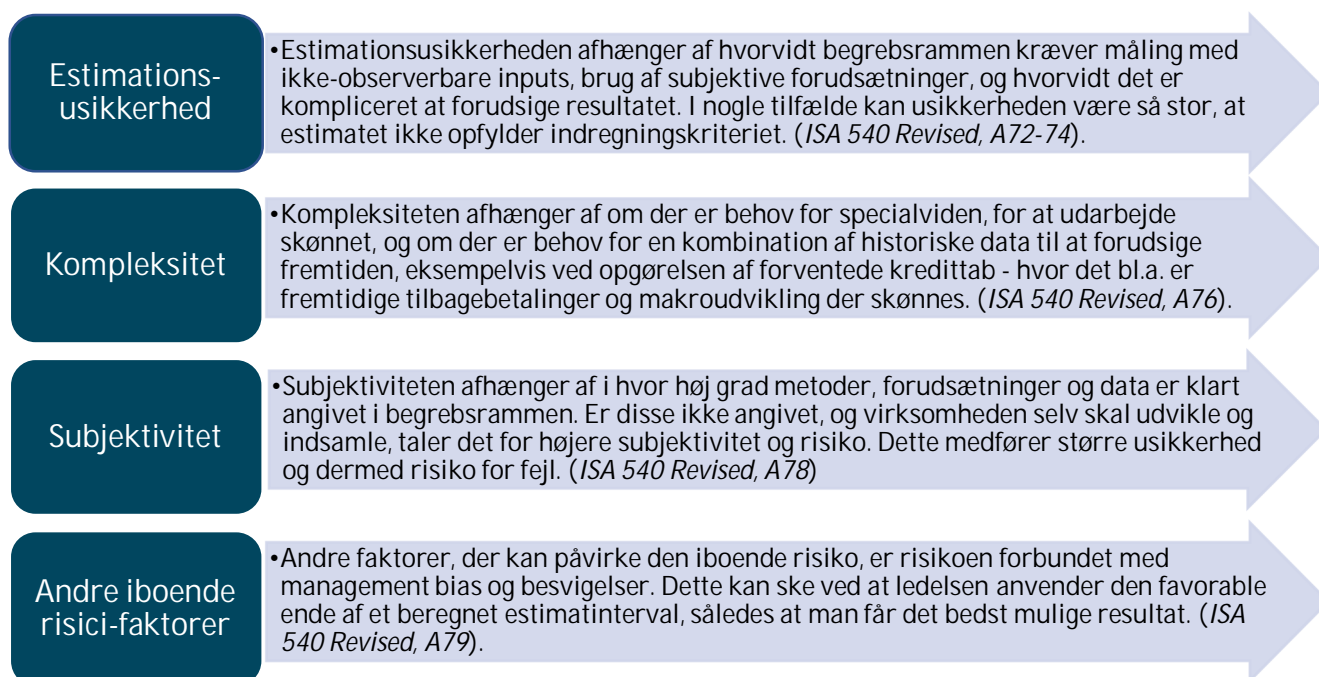
Med indførelsen af ISA 540 Revised, kræves nu, at revisor, når denne opnår sin forståelse af pengeinstituttet, omgivelserne og herunder det interne kontrolmiljø, også opnår forståelse for pengeinstituttets regnskabsmæssige skøn, som krævet i ISA 315 (ISA 540 Revised, 13). Revisors handlinger for at opnå en forståelse for det regnskabsmæssige skøn, skal udføres i det omfang, det er nødvendigt, for at få et passende grundlag for at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation på regnskabs- og revisionsmålniveau (ISA 540 Revised, 13). Der skal altså ske vurdering af den iboende risiko på det enkelte skøn. Planlægningsfasen, hvor revisor opnår en forståelse for risici forbundet med de regnskabsmæssige skøn, er ekstremt afgørende, da revisors senere revisionshandling, er udformet for netop at afdække de identificerede risici. Revisor skal, for at opnå et indgående kendskab til pengeinstituttet og det interne kontrolmiljø, overveje om pengeinstituttets indregning af det regnskabsmæssige skøn er i overensstemmelse med relevant begrebsramme, om ledelsen udfører kontroller på de regnskabsmæssige skøn og

4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

forstå hvordan ledelsen udvælger de anvendte forudsætninger (*ISA 540 Revised, 13*). Det er også i denne fase, at revisor skal opnå en forståelse for hvor stor usikkerhed, der, på et generelt plan, er forbundet med estimaterne bag de regnskabsmæssige skøn. En vigtig handling i denne forbindelse er også, at revisor danner sig et billede af, hvor præcise ledelsen er til at skønne. Dette gøres ved en gennemgang af resultatet af tidligere udøvede regnskabsmæssige skøn. Formålet er ikke at konkludere, om tidligere perioder var retvisende, men derimod at give revisor en indikation på hvor kompetente ledelsen er til at udøve regnskabsmæssige skøn (*ISA 540 Revised, 14*).

4.4.2 Iboende risici

I forbindelse med revisors risikovurdering på de regnskabsmæssige skøn, skal revisor vurdere den iboende risiko. Den iboende risiko vurderes ud fra af i hvor høj grad de regnskabsmæssige skøn er påvirket af estimationsusikkerhed, kompleksitet, subjektivitet eller andre risikofaktorer (*ISA 540 Revised, A66*).

Figur 12 – Egen tilvirkning med inspiration fra "Overview of ISA 540, side 6".

Den iboende risiko, forstås som risikoen for, at et regnskabsmæssigt skøn indeholder væsentlig fejlinformation, før overvejelse af det interne kontrolmiljø – vurderet på revisionsmålsniveau. IAASB har på dette punkt, med ISA 540 Revised, introduceret et spektrum for måling af hvor stor den iboende risiko er. Desto højere den iboende risiko vurderes, desto flere revisionshandlinger og mere overbevisende revisionsbevis kræver det. Opgørelsen af forventede kredittab er

4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

et eksempel på et estimat med stor kompleksitet, subjektivitet og høj estimationsusikkerhed. Det er et estimat, som ikke direkte kan observeres. Estimatet ligger derfor højt på spektrummet (*ISA 540 Revised, A67 (a)*).

Afslutningsvist i forståelsesprocessen skal revisor desuden overveje om nogle af de identificerede risici ved de regnskabsmæssige skøn kan betragtes som betydelige risici. Såfremt der måtte eksistere betydelige risici, er revisor påkrævet også at opnå en forståelse for det interne kontrolmiljø omkring det pågældende regnskabsmæssige skøn (*ISA 540 Revised, 17*).

4.4.3 Skalerbarhed

ISA 540 Revised er en skalerbar standard, da kompleksiteten har direkte effekt på arbejdsmængden for revisor. Det er mere kompliceret og omfattende for revisor, at revidere et forventet kredittab, som gør brug af fremadskuende forudsætninger sammenholdt med at vurdere hvorvidt et materielt anlægsaktivs brugstid er retvisende. Kompleksiteten og estimationsusikkerheden er stor ved opgørelsen af forventede kredittab, og derfor vil omfanget af revisionshandlinger også være større, hvilket samtidig vil kræve mere overbevisende revisionsbevis. (*ISA 540 Revised, A20-A21*).

4.4.4 Professionel skepsis

At revisor udviser professionel skepsis og altid har et kritisk mindset, er en fundamental egenskab og værdi for revisor. I relation til regnskabsmæssige skøn spiller professionel skepsis også en afgørende rolle, da det er vigtigt, at revisor forholder sig kritisk og identificerer alle iboende risici i de regnskabsmæssige skøn. Regulatorerne har i de senere år udtrykt bekymring om mangel på professionel skepsis i revisors revision af regnskabsmæssige skøn. ISA 540 Revised har introduceret betydelige større krav hertil (*IFAC, 2020*). Betydningen af den professionelle skepsis afhænger væsentligt af i hvor stor grad det regnskabsmæssige skøn er påvirket af subjektivitet og estimationsusikkerhed. Tilsvarende er den professionelle skepsis også fundamental, når der er større risici for fejl, som følge af management bias eller besvigelser (*ISA 540 Revised, 8*).

Med introduktionen af ISA 540 Revised, har IAASB også forsøgt at øge kravene til revisor, ved at udtrykke, at der ved udførelse af revisionshandlinger på komplicerede skøn ikke kun skal fokuseres på revisionsbevis, som understøtter ledelsens skøn. Det er IAASB's holdning at revisor også skal overveje afkræftende revisionsbevis eller bekræftende revisionsbevis, som

4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

påvirkes negativt af ledelsens holdninger. På denne måde sikrer man, at indsamlingen af revisionsbevis er unbiased og dermed øger dette troværdigheden omkring validiteten af skønnet.

IAASB har også introduceret et "stand-back-krav", som betyder, at revisorer under hele revisionsprocessen skal stoppe op løbende og vurdere, om risikovurderinger på revisionsmål fortsat er passende, om ledelsens beslutninger vedrørende indregning og måling fortsat er i overensstemmelse med begrebsrammen og om der er indsamlet tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis (*IFAC, 2020*). På denne måde sikrer man, at revisionen af regnskabsmæssige skøn er en iterativ proces, og at revisor løbende overvejer, om man forfølger den rette revisionsstrategi og om der er indsamlet revisionsbevis nok, til at kunne afgive en revisionspåtegning. Man har i ISA 540 Revised, A95-A96 også tydeliggjort, at hvis revisor identificerer indikatorer på management bias på et skøn, skal revisor undersøge de bagvedliggende forudsætninger dybere og nøje overveje, om skønnet er retvisende. Standarden angiver et eksempel på management bias på et regnskabsmæssigt skøn, hvor ledelsen, med en række forudsætninger med forskellige intervaller, konsekvent anvender den mest favorable ende af intervallet.

4.4.5 Ledelsens eksperter

For nogle estimater er kompleksiteten så høj, at ledelsen anvender en ekspert, som har specialiseret viden indenfor det pågældende område. ISA 540 Revised angiver på dette punkt, at når en ekspert anvendes af ledelsen, vil ledelsens endelige holdninger være lig ekspertens holdninger (*KPMG, 2020*). På denne måde skal revisor sikre sig, at eksperten har kompetencerne, mulighederne og objektiviteten til netop at foretage et kvalificeret skøn på det pågældende område. Hvis der er tale om stærkt komplicerede områder, hvor revisor ikke selv kan vurdere, om ekspertens skøn er pålideligt, skal revisor overveje at involvere en anden ekspert til at udtale sig om skønnet.

4.4.6 Skriftlige bekræftelser

Revisor skal altid indhente skriftlige bekræftelser på at de metoder, væsentlige forudsætninger, anvendt data og tilknyttede noteoplysninger er i overensstemmelse med den respektive regnskabsmæssige begrebsramme og at skønnet derfor kan indregnes. Dette sker typisk i form af en generel regnskabserklæring, hvor ledelsen angiver, at de har givet revisor korrekte oplysninger og ikke er bekendte om andre forhold, jf. *ISA 580*. Revisor bør dog også overveje, om der skal indhentes en skriftlig bekræftelse, som direkte er fokuseret på et specifikt regnskabsmæssigt skøn, hvor de anvendte metoder, forudsætninger og data omtales konkret (*ISA 540 Revised*,

4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

37). En skriftlig bekræftelse på specifikke estimater kan både omhandle (*ISA 540 Revised, A145*):

- a) at alt relevant information er overvejet
- b) at metoden til opgørelse er anvendt konsistent
- c) at specialviden er anvendt passende
- d) at ingen efterfølgende begivenheder har givet anledning til reguleringer
- e) at forudsætningerne anvendt, vurderes rimelige

4.4.7 Noter og oplysninger

For regnskabsmæssige skøn, som har væsentlig indvirkning på hele regnskabet for det pågældende pengeinstitut, er det afgørende for regnskabsbrugerne, at der gives passende noteoplysninger om de regnskabsmæssige skøn. Kapitel 3 omtaler en række krav, der skal efterleves i IFRS 9 ved opgørelse af det forventede kredittab, men uden at konkretisere metoder. Dermed er noteoplysninger særligt relevante for regnskabsbrugers forståelse for ledelsens fortolkning af regelsættet. Et eksempel på informationsgivende noteoplysninger er Danske Banks definition på misligholdelse, som omtalt i afsnit 3.3.3.1., som netop giver regnskabsbruger indblik i visse elementer af ledelsens metode til at skønner.

4.4.8 Dokumentationskrav

Med indførelsen af ISA 540 Revised er dokumentationskravene for revisor vedrørende regnskabsmæssige skøn blevet præciseret. Dokumentationen skal indeholde revisors forståelse af pengeinstituttet, risikovurderinger og tilhørende revisionsstrategi for afdækning af risici, indikatorer på management bias samt andre overvejelser vedrørende revisors vurdering af regnskabsmæssige skøn (*ISA 540 Revised, A149*). Som omtalt i afsnit 4.3.1, var et af formålene med indførelsen af ISA 540 Revised, at få en mere skeptisk revision og opnå bedre revisionsbevis for de mest komplicerede skøn, og dette påvirker dermed dokumentationskravene til revisor.

4.4.9 Kommunikation med ledelsen

ISA 540 Revised understreger vigtigheden af, at revisor – som følge af ISA 260 Revised og ISA 265 – skal kommunikere omkring vigtige kvalitative aspekter af pengeinstituttets regnskabspraksis og eventuelt væsentlige svagheder i pengeinstituttets interne kontrolmiljø (*ISA 540 Revised, 38*). Revisor skal her være særligt opmærksom på om kommunikerede risici for betydelige fejl, er afledt af væsentlige regnskabsmæssige skøn, som er forbundet med estimationsusikkerhed, subjektivitet eller kompleksitet.

4.4 Revision af regnskabsmæssige skøn

4.4.10 Revisionshandlinger

Med ovenstående elementer fra ISA 540 Revised er det tydeliggjort, at den stiller større krav til revisionen af regnskabsmæssige skøn. Det er særligt øgede krav til revisor i forhold til planlægningsfasen, for at sikre, at revisor får identificeret de enkelte regnskabsmæssige skøn og i særdeleshed får en forståelse for ledelsens metoder mv. Revisor skal foretage en risikovurdering og vurdere den iboende risiko i de regnskabsmæssige skøn. I forhold til revision af opgørelsen af forventede kredittab, har revisor dog allerede tidligere identificeret det som et væsentligt element med både høj iboende risiko og betydelig risiko. En indikation herpå er, at det er et Key Audit Matter i alle danske pengeinstitutter (værdiansættelse af udlån). Revisor skal, efter opdateringen af ISA 540 afdække risici (både iboende risici og kontrolrisici) på det regnskabsmæssige skøn på revisionsmålsniveau, som stiller større krav til risikovurderingen. Det er væsentligt for revisor bl.a. at dokumentere overvejelser omkring ledelsens anvendelse af modeller og om hvorvidt disse er anvendt konsistent og i overensstemmelse med tidligere år (*ISA 540 Revised, A151*). Derudover må ISA 540 Revised forventes at få markant betydning, ved revision af forventede kredittab, når revisor skal udøve øget professionel skepsis i kombination med de øgede dokumentationskrav. I udførelsesfasen har revisor mulighed for at anvende tre forskellige tilgange til opnåelse af revisionsbevis (*ISA 540 Revised, 18*).

1. Revisionsbevis fra afslutningsdato frem til påtegningdato

- Revisor anvender faktorer, der er kommet til kendskab efter balancedagen – men inden påtegningdatoen – til at vurdere rimeligheden i skøn pr. balancedagen.

2. Test af ledelsens bagvedliggende forudsætninger

- Revisor tester hvordan ledelsen har udarbejdet skønnet. Revisor skal derudover forstå metoder, forudsætninger, data og ledelsens anvendte estimat og relaterede noter.

3. Udvikling af revisors eget estimat eller estimatinterval

- Revisor beregner selv et estimat eller et interval, som revisor mener er retvisende. Her vil revisors gennemgang af ledelsens tidligere estimater sammenholdt med faktiske resultater kunne bidrage til at give revisor en overbevisning om ledelsens kompetencer. Når revisor sammenholder sit estimat med ledelsens estimat, kan revisor anvende sit væsentlighedsniveau, hvilket vil ske gennem brug af en tolerancetærskel, der indikerer om revisor og ledelsen er enige indenfor et acceptabelt spænd (*ISA 540 Revised, A125*).

Figur 13 – Revisionshandlinger ISA 540 Revised. Egen tilvirkning

4.5 Delkonklusion

ISA 540 Revised angiver, at det i nogle tilfælde er hensigtsmæssigt at anvende handlingerne kombineret. Er der tale om et kompliceret skøn, som forventede kredittab kan være, er det hensigtsmæssigt for revisor at udføre en kombination af de nævnte handlinger. Det må forventes at have en stor og markant indirekte effekt på pengeinstitutternes ledelser, da revisors øgede professionelle skepsis har afsmittende effekt på opgørelsen af de regnskabsmæssige skøn. Ledelserne skal kunne forsvare, dokumentere og samtidig påvise validitet ved de regnskabsmæssige skøn. Revisionsstandarden kræver, at revisor ud fra de udførte revisionshandling og det indhentede revisionsbevis, vurderer, om de regnskabsmæssige skøn og de tilknyttede oplysninger er rimelige i forhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme eller indeholder fejlinformation (*ISA 540 Revised, 9*). "Rimelige i forhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme", skal forstås på den måde, at de aktuelle krav i den regnskabsmæssige begrebsramme er blevet anvendt på passende vis. Kan revisor ikke dette, kan det få betydning på udformningen af revisionspåtegningen.

4.5 Delkonklusion

Forventede kredittab, opgjort efter IFRS 9, er et estimat, som angiver ledelsens bud på hvad de forventer at tabe på deres udlån. Det er baseret på en række inputdata i form af bl.a. forudsætninger og forudsigelser om fremtidige forhold, hvortil der er knyttet stor usikkerhed og estimering. Beløb, der ikke kan måles præcist, og derfor må skønnes, er regnskabsmæssige skøn og er reguleret i ISA 540, som beskriver de krav og regler, der stilles revisor. Derudover indgår også vejledning om hvordan revisor opnår tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. ISA 540 er blevet ajourført, gældende fra og med regnskabsperioder der starter 15. december 2019. Standarden skal følges ved revision af alle regnskabsmæssige skøn, herunder også opgørelsen af forventede kredittab.

Med indførelsen af ISA 540 Revised, kræves nu, at revisor, når denne opnår sin forståelse af pengeinstituttet og dens omgivelser herunder det interne kontrolmiljø, som krævet i ISA 315 (*ISA 540 Revised, 13*), også opnår forståelse for pengeinstituttets regnskabsmæssige skøn. Revisors handlinger for at opnå en forståelse, for det regnskabsmæssige skøn, skal udføres i det omfang, det er nødvendigt, for at få et passende grundlag for at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation på regnskabs- og revisionsmålniveau (*ISA 540 Revised, 13*). Der skal ske vurdering af den iboende risiko på det enkelte skøn. ISA 540 Revised har medført et øget fokus på den iboende risiko, hvilket omfatter estimationsusikkerhed, kompleksitet og

4.5 Delkonklusion

subjektivitet. Derudover gælder en række andre iboende risikofaktorer, såsom management bias og besvigelsesrisiko. ISA 540 Revised er skalerbar, hvilket indebærer at jo højere den iboende risiko vurderes, jo større er revisors arbejdsomfang. Revisor skal udøve øget professionel skepsis, være opmærksom på ledelsens brug af eksperter, kommunikere tydeligt med ledelsen, indhente skriftlige bekræftelser og overholde dokumentationskrav. For at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, kan revisor enten indhente revisionsbevis fra afslutningsdato frem til påtegningsdato, teste ledelsens bagvedliggende forudsætninger eller udvikle eget estimat og teste dette i forhold til ledelsens. I mange henseender – særligt med komplicerede skøn – er en kombination af handlingerne ofte hensigtsmæssig. Vigtigheden af retvisende noteoplysninger er forøget og nu endnu mere afgørende, da det bl.a. angiver følsomheden på skønnet samt de bagvedliggende forudsætninger, der bidrager til regnskabsbrugers forståelse heraf. Revisionsstandarden kræver, at revisor ud fra de udførte revisionshandlinger og det indhentede revisionsbevis, vurderer, om de regnskabsmæssige skøn og de tilknyttede oplysninger er rimelige i forhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme eller indeholder fejlinformation (*ISA 540 Revised, 9*). Kan revisor ikke dette, kan det få betydning på udformningen af revisionspåtegningen.

Kapitel 5 – COVID-19's påvirkning på bankernes eksterne rapportering

- 5.1 Reaktioner fra regulatoriske myndigheder
- 5.2 Kvalitativ analyse af bankernes halvårsrapportering
- 5.3 Kvantitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

Indholdsbeskrivelse:

Afhandlingens femte kapitel omhandler en analyse af COVID-19's påvirkning på pengeinstitutters eksterne rapportering. Kapitlets formål er at besvare det tredje underspørgsmål "Hvordan har COVID-19 påvirket danske pengeinstitutters eksterne rapportering, herunder de forventede kredittab?". Kapitel 5 vil bidrage til at forstå hvordan pengeinstitutter har håndteret COVID-19, i relation til opgørelse af forventede kredittab ved en analyse af seks udvalgte danske pengeinstitutters halvårsregnskaber for 1. halvår 2020. Kapitellet indeholder både en kvalitativ og en kvantitativ analyse, hvor både ledelsens omtale af påvirkningen samt pengeinstitutternes sammensætning af nedskrivninger inddrages. Sidstnævnte særligt i relation til hvordan pengeinstitutterne har ændret deres regnskabsmæssige skøn. Analyse-resultater om håndteringen af COVID-19 skal anvendes til at videreanalysere de revisionsmæssige udfordringer, det skaber.

5.1 Reaktioner fra regulatoriske myndigheder

5.1 Reaktioner fra regulatoriske myndigheder

Den 19. marts 2020, otte dage efter nedlukning, offentliggjorde Finanstilsynet sine første overvejelser i relation til COVID-19. Midlertidige kreditlempelser til kreditmæssigt gode kunder, som direkte følge af COVID-19, medfører, isoleret set, ikke en væsentlig forringelse af kundens kreditværdighed og deraf afledt øget nedskrivningsbehov. Finanstilsynet præciserede, at vurderingen af kundernes kreditværdighed skal bero på en konkret og individuel vurdering af forholdene. Der er således ikke en automatik, der fører til konstatering af indikation for kreditforringelse og til øget nedskrivning (*Finanstilsynet, marts 2020*).

14 dage senere præciserede Finanstilsynet endvidere "[...] *Finanstilsynets dialog med kreditinstitutterne peger på et behov for yderligere vejledning og konkret i relation til beregningen af nedskrivninger i 1. kvartal 2020*" (*Finanstilsynet, april 2020*). Finanstilsynet nævnte konkret, at der er en fælles forståelse af, at regnskaberne skal være retvisende og at dette tilmed gælder opgørelsen af nedskrivninger, som skal tage højde for de aktuelle forhold og forventningerne til den økonomiske udvikling. Det anerkendes, at der aktuelt er stor usikkerhed om de økonomiske forhold og udsigter, men at det dog står klart, at Danmark og andre lande er blevet ramt af, hvad Finanstilsynet kalder, et økonomisk tilbageslag. I forlængelse deraf vil de opgjorte nedskrivninger i stadie 1, 2 og 3 skulle tilpasses nye scenarier, som tager højde for de ændrede forhold (*Finanstilsynet, april 2020*). De konkretiserer, at det er vigtigt at vurdere, om kunderne også efter en normalisering og på længere sigt vil være negativt påvirket. De nævner desuden, at det er deres opfattelse, og i tråd med regnskabsreglerne, at scenarierne tilmed skal indregne de forventede effekter af de statslige hjælpepakker.

Afsnit 3.3.1 beskriver i hovedtræk definitionen på væsentlig stigning i kreditrisikoen. IFRS var ude at præcisere følgende efter COVID-19: "*To assess SICR¹ IFRS 9 requires that entities assess changes in the risk of a default occurring over the expected life of a financial instrument*" (*IFRS 9 and covid-19, 2020*). Vurderingen skal bero på om det finansielle instrument er forringet, når hele livstidsforløbet inddrages. En midlertidig svækkelse betyder derfor ikke isoleret, at et finansielt instrument er forringet. Det er vigtigt, og lovgivers budskab, at bankerne ikke kun lægger vægt på den nuværende ekstreme situation, men inddrager det langsigtede perspektiv. Finanstilsynet henviser konkret til, at Nationalbanken på daværende tidspunkt netop havde

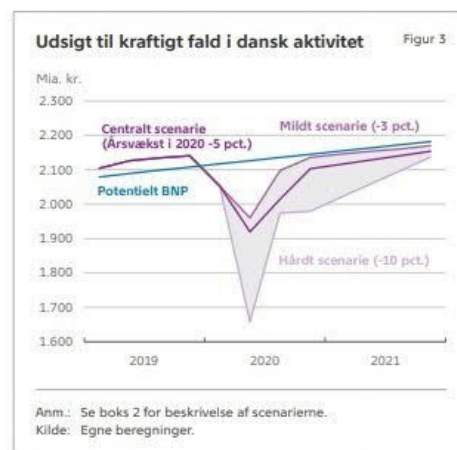
---

¹ Significant increase in credit risk (Væsentlig stigning i kreditrisiko)

5.1 Reaktioner fra regulatoriske myndigheder

offentliggjort en dugfrisk prognose for den danske økonomi. En prognose som sidenhen er opdateret. Den seneste prognose fremgår af bilag 1.

"Udbruddet af corona-virus, foranstaltningerne til at inddæmme smitten og afledte adfærdsændringer medfører en midlertidig og meget kraftig reduktion af den økonomiske aktivitet, særligt i første halvår af 2020. For året som helhed vurderes væksten at blive mellem -3 og -10 pct". (Nationalbanken, april 2020)

Figur 14 – kilde: Nationalbanken

Et bredt vækstinterval der belyser hvor svær en situation bankerne står i, når der skal skønnes et forventet fremtidigt tab på porteføljen af udlån. Det anerkender Finanstilsynet, som beskriver, at det kan være vanskeligt at få opdateret risikovurderinger og fuld indsigt i kreditporteføljen. Uden at betvivle det faktum, at det skal på plads, hvilket gælder både kunder i modelbaserede nedskrivninger (stadie 1 og 2) samt for individuelle nedskrivninger (stadie 3), nævnes, at yderligere vurderinger kan være nødvendige. Yderligere vurderinger der kan omfatte særligt ramte sektorer eller kundesegmenter, hvor tabene ikke direkte kan forventes opfanget på nuværende tidspunkt. *"Der vil være behov for ekstra ledelsesmæssigt fastsatte tillæg til dækning af nedskrivninger på disse"* (Finanstilsynet, april 2020). En udtalelse der står en anelse i kontrast til kommentaren 14 dage tidligere omkring individuel og konkret vurdering af forholdene, men ikke desto mindre en anerkendelse fra Finanstilsynets side om behov for skønsmæssige tillæg. Kommentaren kommer i kølvandet på IFRS, som udtalte, at hvis ikke modellerne på nuværende tidspunkt kan opfange svaghedstegn, som følge af COVID-19, skal modelkorrektioner og andre ledelsesmæssige tillæg foretages, om end nedenstående også nævnes.

"Although current circumstances are difficult and create high levels of uncertainty, if ECL estimates are based on reasonable and supportable information and IFRS 9 is not applied mechanically, useful information can be provided about ECLs. Indeed, in the current stressed environment, IFRS 9 and the associated disclosures can provide much needed transparency to users of financial statements." (IFRS, marts 2020).

5.2 Kvalitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

Det generelle billede er at de regulatoriske myndigheder forsøger at yde vejledning med henblik på at præcisere standarden og hjælpe bankerne. Vejledningen er opfordrende og konkret, men vil alligevel skabe diversitet fordi den ikke er dikterende og entydig.

5.2 Kvalitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

Bankerne har taget opfordringerne fra IFRS og Finanstilsynet til sig. Den alvorlige COVID-19-situation har afspejlet sig i bankernes halvårsregnskaber, hvor de danske bankers samlede bundlinje i første halvår 2020 styrtdykkede med 75 % sammenholdt med første halvår 2019, da den samlede bundlinje er gået fra 11,8 mia. kr. til 3 mia. kr. (Børsen, 2020). Det skal tilføjes, at Børsens analyse ikke omfatter Nordea. Var Nordea medtaget i analysen, ville nedskrivningerne have været større end de 8 mia. kr. i nedskrivninger, som Børsen rapporterede. Danske Bank og Nordea alene rapporterer om resultatnedgange på henholdsvis 5 mia. kr. og 6 mia. kr. sammenholdt med første halvår 2019. Det indikerer indregning af store forventede tab. Halvårsrapporterne for 2020 for Danske Bank, Nordea Bank, Nykredit Bank, Jyske Bank, Spar Nord Bank og Sydbank er analyseret med fokus på efterlevelsen af IFRS 9, i relation til COVID-19. Nedenstående fremhæver essensen af de seks forskellige bankers halvårsregnskaber.

Danske Bank

- Håndtering af COVID-19:

Anvender modeljusteringer, hvor makroøkonomiske forecasts, såsom forventninger til BNP, arbejdsløshed mv. er opdaterede. Derudover er Danske Bank særligt eksponeret mod oliebranchen, hvorfor de har store individuelle nedskrivninger, som følge af et markant fald i olieprisen i første halvår. Danske Bank har desuden indregnet en nedskrivning, der skal dække tab i andre særligt udsatte brancher.

- Ledelsens omtale af COVID-19:

Ledelsen omtaler, at de opererer med et ledelsesmæssigt tillæg på deres modelberegnete nedskrivninger, hvilket ikke er nyt for dem, da udviklingen er gået fra 4,0 mia. kr. til 4,3 mia. kr. Mere konkret omtaler ledelsen, at det skal dække forhold i udsatte brancher, som ikke allerede opfanges i deres beregningsmodel. Det angives, at de 4,0 mia. kr. fra 31. december 2019 ville have været faldet, såfremt det ikke havde været for COVID-19, grundet modeloptimering.

5.2 Kvalitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

Ledelsen beskriver desuden, at de forventer at se en del af de ledelsesmæssige tillæg flytte sig over på kundespecifikke nedskrivninger, i takt med, at konsekvenserne af COVID-19 bliver tydeligere. Ledelsen fremhæver samtidig usikkerheden forbundet med de udarbejdede skøn, da kundernes aktiviteter i første halvdel af 2020 var højere end normalt, hvilket indikerer, at krisen endnu ikke har ramt virksomhederne og dermed banken. Overordnet knyttes også en generel kommentar om, at der er væsentlig usikkerhed ved de indregnede nedskrivninger.

Nordea

- Håndtering af COVID-19:

Nordea har analyseret på sine modeller og foretaget forskellige stresstests. Helt konkret tre separate analyser, som bl.a. omfatter en individuel vurdering af en del af deres større kunder i COVID-19-påvirkede sektorer og stresstests af modelforudsigelser baseret på opdaterede makroøkonomiske forecasts. Resultaterne har givet ledelsen i Nordea indsigt i den samlede konsekvens af krisen i forhold til forventede kredittab og har derfor dannet grundlag for Nordeas håndtering af COVID-19 i relation til opgørelse af forventede tab. Den andel af de forventede tab, der ikke i forvejen har været en del af modeloutputtet, herunder ved opdatering af makrofaktorer, er indregnet som et ledelsesmæssigt skøn.

- Ledelsens omtale af COVID-19:

Ledelsen har, efter bedste evne, forsøgt at estimere et realistisk forventet fremtidigt tab, der ikke allerede er afspejlet i deres beregningsmodeller og udtaler selv, at der er væsentlig usikkerhed relateret til det skønnede beløb. De anser deres tilgang for proaktiv, forsigtig og passende, i betragtning af den aktuelle økonomiske usikkerhed. Dette på trods af at indregningen først kom i andet kvartal, og ikke første kvartal, som Danske Bank.

Ledelsen omtaler at de, i deres estimering, har inddraget ECB's makroøkonomiske forecasts for Eurozonen. De omtaler desuden, at de har en forventning, på baggrund af deres stresstests, at den samlede påvirkning er under 1 mia. euro., hvilket passer meget godt, med at de har indregnet i omegnen af 6,5 mia. kr. d. 30. juni 2020.

5.2 Kvalitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

Nykredit

- Håndtering af COVID-19:

Nedskrivningerne relateret til COVID-19 er sammensat af tre faktorer. Nykredit har foretaget stressimulationer på privatsegmentet samt særligt udsatte brancher. Derudover har de stresset ejendomsværdier på kunder i stadie 3, for at simulere en reduktion i sikkerhedsværdier. Derudover er de makroøkonomiske scenarier i modellen opdateret, så de nu tager højde for effekten af COVID-19, herunder hjælpepakker mv. Nykredit beskriver, i relation til makrofaktorer, at de i deres hovedscenarie antager, at effekterne fra hjælpepakker mv. vil betyde, at BNP og huspriser vil vende tilbage til et "før COVID-19"-niveau i 2022. Nykredit har et samlet ledelsesmæssigt skøn lige under 2 mia. kr. hvor deres COVID-19 påvirkning i alt er 1,5 mia. kr.

- Ledelsens omtale af COVID-19:

Ledelsen nævner at resultatet er påvirket af øgede nedskrivninger på udlån grundet usikkerheden om COVID-19-pandemiens dybde og varighed. Risikoen for øgede tab beskrives fortsat som betydelig, hvis pandemien fortsætter over længere tid med en negativ konsekvens for samfundsøkonomien. Realiserede tab relateret til COVID-19 nævnes dog, som værende "fortsat lave" grundet kundernes gode økonomi og likviditet, samt effekten af statslige støtteordninger og udvidede faciliteter i den finansielle sektor.

Det nævnes, at i takt med 2020, forventes der at komme yderligere klarhed over konsekvenserne af COVID-19, men samtidig kan det ikke udelukkes, at de ledelsesmæssige skøn kan blive øget, men usikkerheden er fortsat betydelig.

Jyske Bank

- Håndtering af COVID-19:

Jyske Bank rapporterer om cirka 1 mia. kr. i nedskrivninger relateret til COVID-19.

Jyske Bank oplyser, i deres regnskab, ikke konkret hvordan de har vurderet effekten af COVID-19. Forholdet er dog uddybet i pressen. *"Da Jyske Bank tirsdag besluttede at afsætte cirka 1 mia. kr. til nedskrivninger som følge af virusudbruddet, var det et ledelsesmæssigt skøn, der byggede på erfaringer fra den seneste krise. Hensættelsen indregnes i regnskabet for første kvartal, og er*

5.2 Kvalitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

ifølge Anders Dam baseret på "inspiration i hvordan tabsforløbet var under finanskrisens start for Jyske Bank-koncernen". (Finanswatch, 2020).

- Ledelsens omtale af COVID-19:

Ledelsen udtaler, at kreditkvaliteten fortsat er stærk med uvæsentlige individuelle nedskrivninger i 1. halvår, samt en historisk lav andel af kreditforringede udlån. Ledelsen beskriver nedskrivningen som "udgiftsført til potentielle nedskrivninger". Det oplyses endvidere, at COVID-19-udbruddet har haft væsentlig negativ effekt på den økonomiske vækst, og at det giver en betydelig usikkerhed om størrelsen af den negative effekt, som direkte øger usikkerheden ved opgørelsen af forventede kredittab.

Sydbank

- Håndtering af COVID-19:

Sydbank har indregnet et ledelsesmæssigt skøn på i alt 225 mio. kr., hvoraf 125 mio. kr. kan henføres til blanko-udlån i de svageste ratingklasser, som er direkte påvirket af COVID-19. De resterende 100 mio. kr. er hensat til uforudsete hændelser på den øvrige del af udlånsporteføljen, som har god eller normal kreditrisiko.

- Ledelsens omtale af COVID-19:

Sydbank omtaler eksplicit den stigende usikkerhed i nedskrivningerne, som følge af usikre konjunkturforskel, hvilket øger behovet for ledelsesmæssige justeringer, som er forbundet med usikkerhed.

Spar Nord Bank

- Håndtering af COVID-19:

Spar Nord Bank oplyser ikke konkret omkring hvordan de har estimeret påvirkningen af COVID-19, men alene, at der er foretaget et ledelsesmæssigt skøn til dækning heraf. Foruden ledelsesmæssigt skøn til COVID-19, har de også yderligere skøn relateret de forventede kredittab i form af modeltillæg. I alt 532 mio. kr. hvoraf det ultimo 2019 var på 303 mio. kr. Spar Nord Bank angiver, at det ledelsesmæssige skøn, direkte relateret til COVID-19, pr. 30. juni 2020 udgør 255 mio. kr.

5.2 Kvalitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

- Ledelsens omtale af COVID-19:

Fortsat betydelig usikkerhed omkring de langsigtede konsekvenser, der følger af COVID-19. Usikkerheden er dog sløret af den virkning, de mange økonomiske hjælpeprogrammer har, hvorfor Spar Nord Bank pr. 30. juni 2020 kun har konstateret beskedne kredittab.

5.2.1 Opsummering

Det kan tolkes af ovenstående, at diversiteten i metoderne er stor. Enkelte af de seks banker opgør et ledelsestillæg, som forskellen mellem kredittabsmodellens output og den beløbsmæssige konsekvens af COVID-19 estimeret ud fra forskellige analyser. Andre opdaterer kredittabsmodellens inputparametre efter bedste evne ud fra eksterne kilder, men tilføjer fortsat modeljusteringer herefter. En af årsagerne til diversiteten kan være udtalelsen fra Finanstilsynet, der meget overordnet opfordrede til ledelsesmæssige skøn, som kompensation for modellernes mulige utilstrækkelighed. I takt med der opnås mere klarhed over situationen, forventes modelinputs at blive mere konkrete, hvilket både omfatter anvendelsen af negative scenarier og makrojusteringsfaktorer. Den generelle tendens er, at de seks bankers regnskabsmæssige skøn over forventede kredittab, er forbundet med markant øget usikkerhed.

5.3 Kvantitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

5.3 Kvantitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

Neden for er der foretaget en analyse af de seks bankers nedskrivninger og sammensætningen heraf, for at belyse COVID-19's kvantitative påvirkning.

Figur 15 illustrerer at Sydbank, Jyske Bank og Spar Nord Bank har netto negative nedskrivninger – altså tilbageførsler -, hvis den ekstraordinære COVID-19-effekt fratrækkes. Det bekræfter ledelsernes kom-

Bank	Netto nedskrivninger	- heraf COVID-19 effekt	Nedskrivninger uden effekt af COVID-19
Danske Bank	5.269	4.300	969
Nordea	6.350	5.202	1.148
Nykredit	1.755	1.549	206
Jyske Bank	1.011	1.045	-34
Sydbank	42	225	-183
Spar Nord Bank	234	255	-21

Figur 15 – Nettonedskrivninger og COVID-19 effekt. Egen tilvirkning jf. bilag 13.

mentarer omkring gode lånebøger og generel sund kreditkvalitet fra foregående afsnit. At Danske Bank og Nordea ikke har tilbageførsler, når der ses bort fra COVID-19-effekten, kan bl.a. skyldes store enkeltstående ikke-COVID-19-relaterede tab. Ses der på COVID-19-påvirkningen har de store banker, som Danske Bank og Nordea, COVID-19-effekter på henholdsvis 4.300 mio. kr. og 5.202 mio. kr., hvilket udgør 82 % af deres nettonedskrivninger i 1. halvår 2020. Det er derfor et markant tal, når der isoleret analyseres nettonedskrivninger i året. Begrebet "Cost of COVID-19" angiver COVID-19-omkostningens andel af det samlede bruttoudlån i bankerne og er illustreret i figur 16.

Bank	a	b	c	a/c	(a/c avg*c)-a	
	COVID-19-effekt	Korrektivkonto	Udlån i alt	Cost of COVID-19	Beløbsmæssig effekt, hvis middel	%
Danske Bank	4.300	24.900	2.363.300	0,18%	1.053,0	24%
Nordea	5.202	20.010	1.834.934	0,28%	-1.045,8	-20%
Nykredit	1.549	9.577	1.461.219	0,11%	1.760,7	114%
Jyske Bank	1.045	5.913	499.154	0,21%	85,6	8%
Sydbank	225	2.183	73.876	0,30%	-57,7	-26%
Spar Nord Bank	255	1.679	93.183	0,27%	-43,9	-17%
<i>Average:</i>	<i>2.096</i>	<i>10.710</i>	<i>1.054.278</i>	<i>0,23%</i>		

Figur 16 – Cost of COVID-19. Egen tilvirkning

Den gennemsnitlige Cost of COVID-19 ligger på 0,23 %, hvilket – isoleret set - ikke er et tal, som lyder af meget. Cost of COVID-19 svinger mellem 0,1 og 0,3 %, hvor Nykredit ligger lavest og Sydbank ligger højest. Anvendes gennemsnitsbetragtningen på alle seks banker, dvs. den gennemsnitlige Cost of COVID-19-% ganget på værdien af de samlede udlån, skaber det markante

5.3 Kvantitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

forskelle. Institutterne imellem fremkommer der forskelle, der er store. Hvis Nykredit fulgte gennemsnits-Cost of COVID-19, ville dette føre til m nedskrivninger på 1.760,7 mio. kr. Nykredits Cost of COVID-19 ville stige med 114 %, hvilket ville være en fordobling af deres Cost of COVID-19.

Det skal fremhæves, at Danske Bank, Nykredit og Jyske Bank alle har en overvægt af realkreditudlån, som er mere "sikre" end bankudlån², hvorfor de har lavere procenter og dermed større påvirkninger. Hvis man fjerner disse tre banker fra analysen – midlertidigt - ser situationen således ud:

	a	b	c	a/c	(a/c avg*c)-a	
Bank	COVID-19-effekt	Korrektivkonto	Udlån i alt	Cost of COVID-19	Beløbsmæssig effekt, hvis middel:	%
Nordea	5.202	20.010	1.834.934	0,28%	68,6	1%
Sydbank	225	2.183	73.876	0,30%	-12,8	-6%
Spar Nord Bank	255	1.679	93.183	0,27%	12,7	5%
<i>Average:</i>	<i>1.894</i>	<i>7.957</i>	<i>667.331</i>	<i>0,29%</i>		

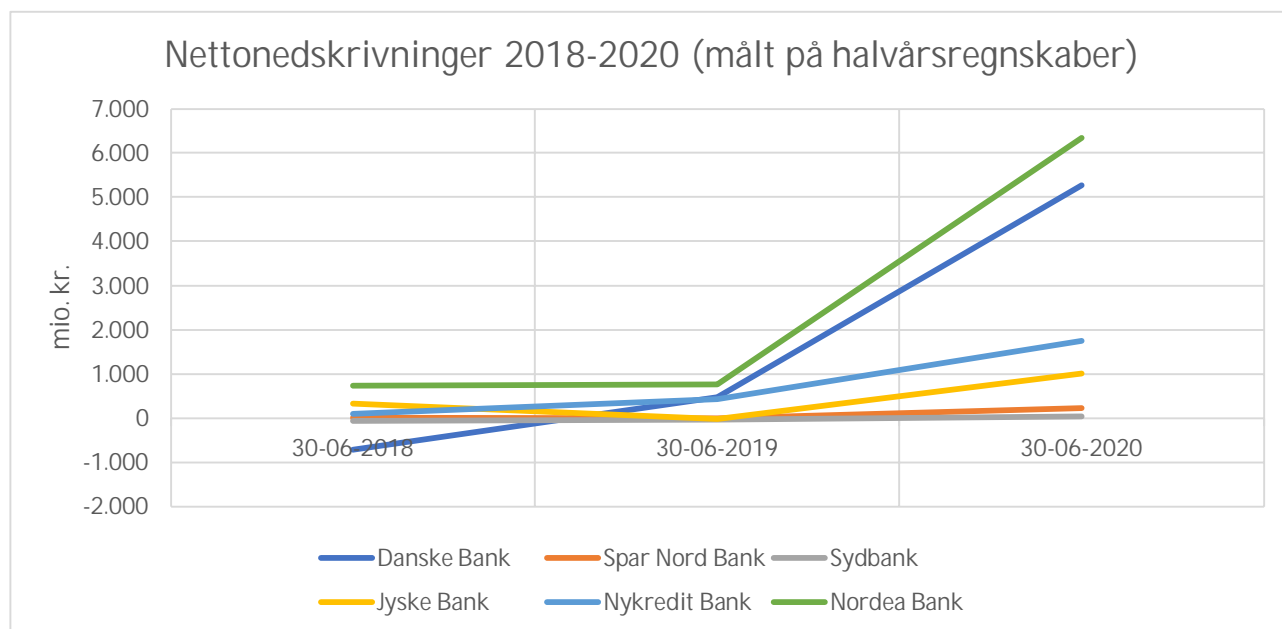
Figur 17 – Cost of COVID-19 – 3 ud af 6. Egen tilvirkning

De beløbsmæssige effekter, hvis middel, er nu mere medgørlige og mindre markante. Når der udelukkende fokuseres på de banker, der primært har bankudlån, fremkommer det i analysen, at den gennemsnitlige Cost of COVID-19-% ligger stabilt bankerne imellem i intervallet 0,27-0,30 %. De tre bankers anvendte metoder afviger dog formentlig fortsat fra hinanden. Sydbank og Spar Nord Bank oplyste, modsat Nordea, ikke om deres metoder anvendt ved estimering af COVID-19-påvirkningen. Det kan dog konkluderes, at de i perioden har en påvirkning der, forholdsmæssigt i forhold til udlån, er på niveau indbyrdes.

² Realkreditudlån udstedes altid med prioritetspant i fast ejendom.

5.3 Kvantitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

I procent af udlån er Cost of COVID-19 ikke markant, men som figur 16 indikerer er det et markant tal i forhold til de enkeltes korrektivkonto. Analyseres effekten i halvåret op mod tidligere halvårs nedskrivninger er effekten markant og udslagsgivende for resultat. Figur 18 herunder belyser de seneste tre halvårsnedskrivninger i resultatopgørelsen.

Figur 18 – Nettonedskrivninger 2018-2020. Egen tilvirkning jf. bilag 13.

Figuren viser hvordan udviklingen i resultatopgørelsen har været de seneste tre år. Det fremgår, at niveauet de seneste to år generelt har været lavt, og den udvikling formentlig ville have været fortsat ind i 2020, hvis ikke det havde været for COVID-19.

Det er et ekstraordinært højt nedskrivningsniveau i 2020, samtidig med at lånebøgerne og kreditkvaliteten er særdeles god. Bankerne udtaler selv, at deres kreditmodeller ikke opfanger den nuværende økonomiske situation. Dermed kan man spørge sig selv; hvad er Danske Banks 4,3 mia. kr., Nordeas 5,2 mia. kr. og Nykredits 1,5 mia. kr., der har ramt resultatopgørelsen, reelt et udtryk for?

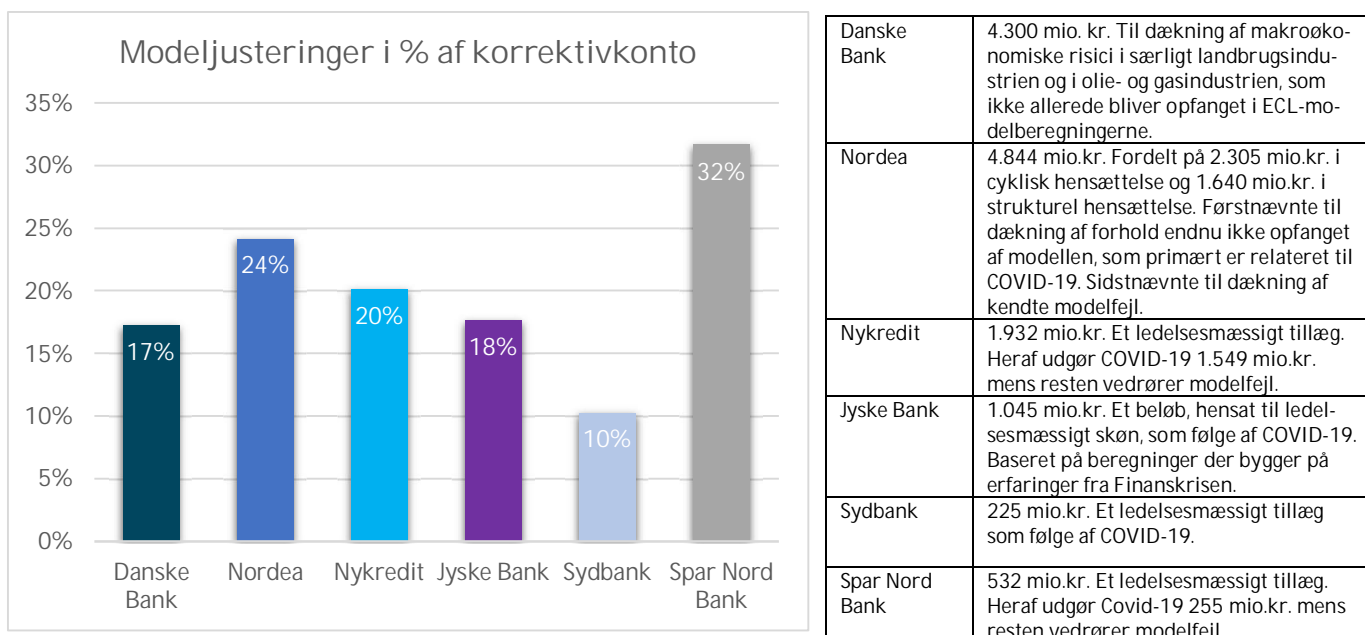
5.3.1 Metodiske overvejelser

Mange af bankerne anvender modeller til beregningen af dele af de forventede kredittab. Det er særligt i stadie 1 og 2. For de helt store banker gælder det delvist også i stadie 3, da de her først over en vis grænse beregner tabet individuelt. Finanstilsynet kommenterer, at det skal være en konkret og individuel vurdering af de forventede kredittab, men det anses ikke hensigtsmæssigt at skulle vurdere hvert enkelt udlån individuelt. Derfor er der udviklet

5.3 Kvantitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

porteføljemodeller, hvor der kan beregnes porteføljenedskrivninger. Det fremgik af afsnit 5.2, hvordan flere af bankerne havde været nødsaget til at anvende modeljusteringer, med henblik på at indarbejde effekten af COVID-19, fordi disse endnu ikke havde sat sig i modellernes input-data. Jyske Bank estimerede på baggrund af udviklingen i finanskrisen. Andre har stresstestet porteføljen af udlån ved at stille spørgsmålet; "Hvis det nu går så galt hér, hvilken betydning ville det så få?".

De analyserede seks banker har nedenstående modeljusteringer pr. 30. juni 2020.

Danske Bank	4.300 mio. kr. Til dækning af makroøkonomiske risici i særligt landbrugsindustrien og i olie- og gasindustrien, som ikke allerede bliver opfanget i ECL-modelberegningerne.
Nordea	4.844 mio.kr. Fordelt på 2.305 mio.kr. i cyklisk hensættelse og 1.640 mio.kr. i strukturel hensættelse. Førstnævnte til dækning af forhold endnu ikke opfanget af modellen, som primært er relateret til COVID-19. Sidstnævnte til dækning af kendte modelfejl.
Nykredit	1.932 mio.kr. Et ledelsesmæssigt tillæg. Heraf udgør COVID-19 1.549 mio.kr. mens resten vedrører modelfejl.
Jyske Bank	1.045 mio.kr. Et beløb, hensat til ledelsesmæssigt skøn, som følge af COVID-19. Baseret på beregninger der bygger på erfaringer fra Finanskrisen.
Sydbank	225 mio.kr. Et ledelsesmæssigt tillæg som følge af COVID-19.
Spar Nord Bank	532 mio.kr. Et ledelsesmæssigt tillæg. Heraf udgør Covid-19 255 mio.kr. mens resten vedrører modelfejl.

Figur 19 – Modeljusteringer i procent af korrektivkonto med tilhørende forklaring. Egen tilvirkning

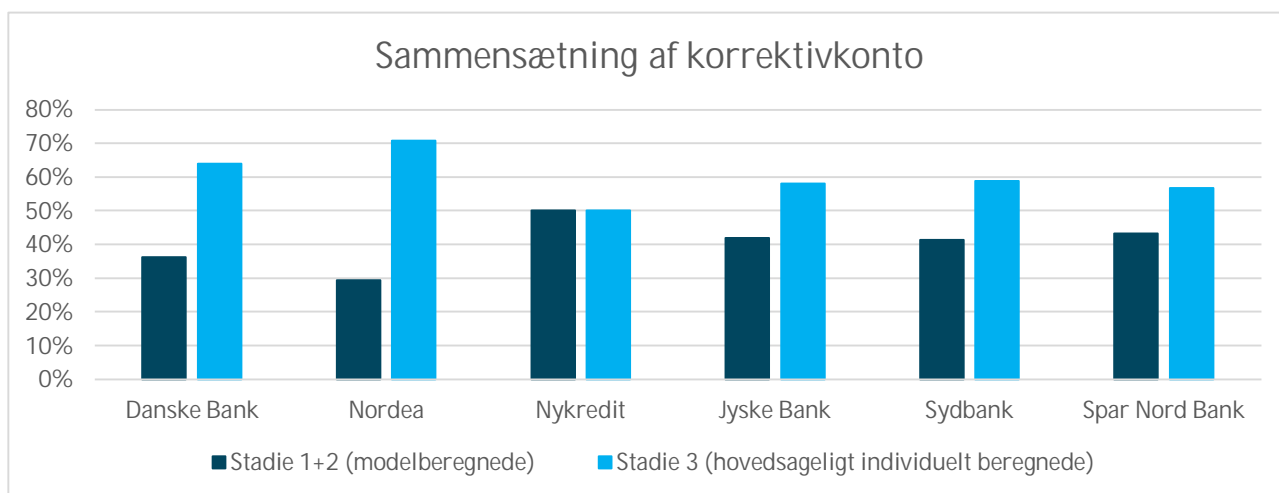
Det ses i figuren, at det er store andele af den samlede korrektivkonto, der udgøres af modeljusteringer. Det svinger mellem 10 – 32 %, hvor Sydbank har de procentuelt laveste modeljusteringer, og Spar Nord Bank har de højeste. Det er således et stort skønselement til de, i forvejen mange, skøn der indgår i kredittabsmodellerne (fremadskuede forventninger, sandsynligheden for misligholdelse mv.).

Som det fremgår af kommenteringen i figur 19 fordeler skønnene sig mellem at adressere COVID-19, fordi modellerne endnu ikke har absorberet faresignalerne og adresserer modelfejl. Modelfejl kan være forhold, som at kredittabsmodellerne ikke kan tage højde for lovens bestemmelser omkring eksempelvis sandsynlighedsvægtede udfald. IFRS 9 kræver, som beskrevet i afsnit 3.4.3, at der som minimum er to scenarier; et med positivt og et med negativt

5.3 Kvantitativ analyse af bankernes halvårsrapportering

udfald. Denne form for regnskabsmæssige skøn vil typisk afdække fejl og mangler ved stadiet 1- og 2-beregningerne, snarere end at det vil afdække forhold i de individuelle beregninger (stadiet 3).

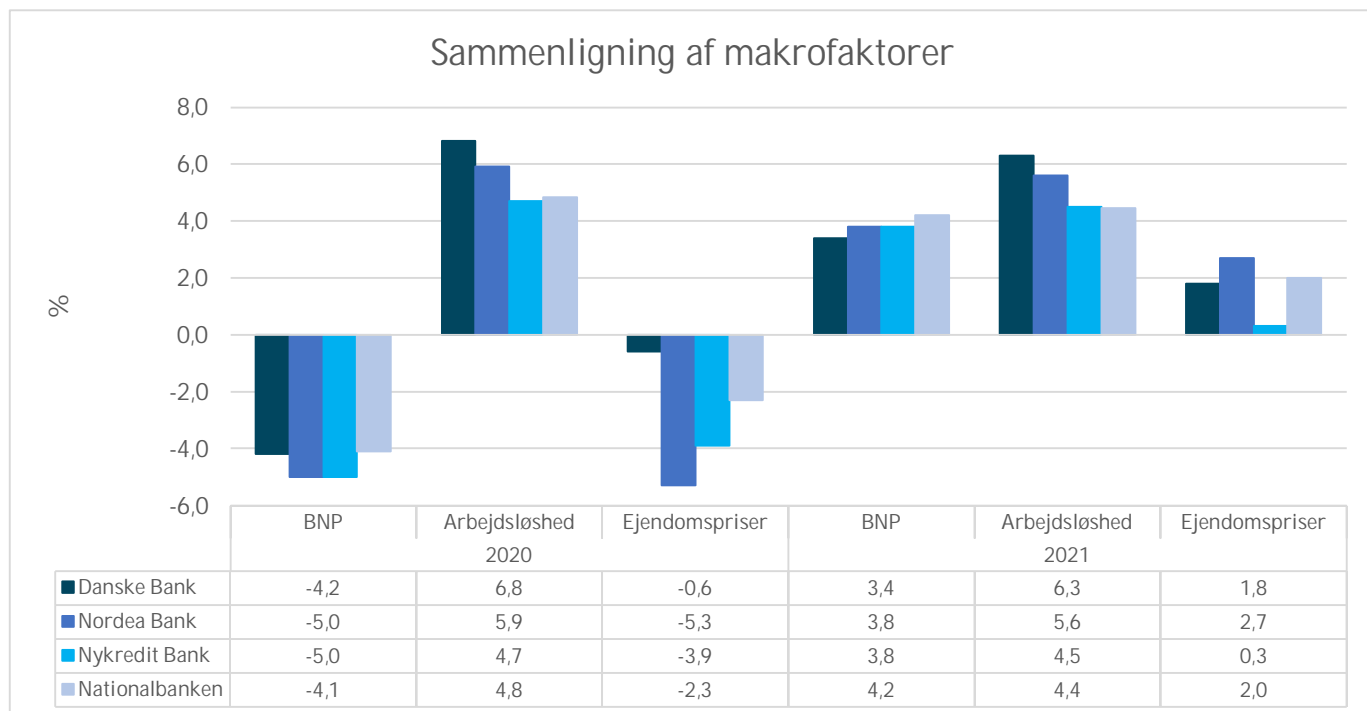
Problemstillingen er nærmere belyst i figur 20. Procentsatserne, der fremgår i denne figur, sætter situationen yderligere i perspektiv, hvis man fokuserer på fordelingen mellem modelberegnete og individuelt beregnede nedskrivninger. Fordelingen er gennemsnitligt omkring 60/40 med en marginal overvægt af stadiet 3-nedskrivninger, hvilket skyldes, at den kreditforringede del af porteføljen tynger korrektivkontoen mest.

Figur 20 – Sammensætning af korrektivkonto. Egen tilvirkning jf. bilag 13.

Mange af bankerne fremhæver at deres makroøkonomiske parametre er opdaterede i lyset af COVID-19. Kravet om at inddrage prognoser om fremtiden opfyldes ved at indlæse makrofaktorer i kredittabsmodellerne. Det kan være nøgletal for BNP-vækst, arbejdsløshed mv., som skal gøre nedskrivningsberegningerne mere retvisende. Flere af bankerne oplyser deres makrofaktorer og scenarievægte i årsrapporterne. Det er forskelligt fra bank til bank, hvordan ordlyden af IFRS 9 er konverteret til praksis, men fælles for dem alle er, at de har ét scenarie, der er hovedvægtet. Flere af bankerne har udtalt, at de har opdateret deres parametre, og Finanstilsynet fremhævede også, i deres COVID-19 pressemeddelelse, at Nationalbanken netop havde offentliggjort en prognose, som burde inddrages. Nedenfor er de væsentligste makrofaktorer i de tre største banker, der er med i analysen (Danske Bank, Nordea Bank og Nykredit Bank), sammenholdt med Nationalbankens udmelding.

5.4 Delkonklusion

Figur 21 – Sammenligning af makrofaktorer. Egen tilvirkning.

Til sammenligning fremgik det af 2019-årsrapporterne, at ingen af de ovenfor viste banker, havde negative BNP-satser i deres makrofaktorer før COVID-19 indtraf. Dette fremkom naturligt, da man befandt sig i en højkonjunktur. Det er væsentligt at bemærke, at der ikke er 1:1-sammenhæng til Nationalbanken, hvilket fremkommer naturligt nok, da det gælder hele Danmark og de enkelte banker kan være mere eller mindre eksponeret i dele af Danmark. Ikke desto mindre, viser det igen et element af estimat i det regnskabsmæssige skøn.

5.4 Delkonklusion

Ovenpå COVID-19 udsendte Finanstilsynet to pressemeddelelser, der var målrettet at hjælpe pengeinstitutter i deres opgørelse af forventede kredittab. Pressemeddelelserne havde en undertone, der opfordrede til tilstrækkelige nedskrivninger og øget brug af ledelsesmæssige skøn. I tilfælde, hvor nedskrivningsmodellerne ikke kunne opfange COVID-19-krisen, så Finanstilsynet gerne, at bankerne fik lavet ledelsesmæssige tillæg til at afdække mulige kredittab. Det fremgår ikke direkte af IFRS 9, som et redskab, men det fremgår af EBA-guidelines, som et redskab, der kan anvendes, når resultatet af nedskrivningsberegningerne ellers ville være fejlagtigt eller utilstrækkeligt. Tilmed så Finanstilsynet gerne at pengeinstitutterne fik opdateret deres makrofaktorer, med henvisning til prognoser offentliggjort af Nationalbanken. De seks største banker i Danmark, har alle udtalt i deres offentliggjorte rapporteringer, at deres nuværende situation er præget af uvished om konsekvenserne af COVID-19. Det er svært at skulle opgøre

5.4 Delkonklusion

de forventede kredittab i en ustabil økonomisk situation. Porteføljen af kunder er stærk oven på flere år med højkonjunktur, og derudover mindsker elementer som, hjælpepakker og andre statslige tiltag, gennemsigtheden i kundernes likviditetsflow, som gør det svært for bankerne at vurdere, hvor hårdt ramte kunderne i virkeligheden er af den nuværende situation. Bankerne kan dog, som Finanstilsynet opfordrer til, opdatere deres modelinputdata med forventninger til fremtiden, kaldet makrofaktorer. Trods udmeldingen om at følge Nationalbankens prognoser, er der fortsat stor forskellighed i anvendte makrofaktorer. Justering af makrofaktorer er ikke alene tilstrækkeligt, hvorfor alle seks analyserede banker også anvender tillæg til de modelgenererede output. Det kaldes modeljusteringer, og er opgjorte skøn over effekten af COVID-19, der ikke allerede ses afspejles i modellernes output. Metodisk har Jyske Bank eksempelvis taget udgangspunkt i den negative effekt af Finanskrisen, mens andre har valgt at stressteste porteføljen, for at kunne estimere over hvor slemt det kan gå. Det ledelsesmæssige tillæg er indregnet for at give et mere retvisende billede af de forventede kredittab. Halvårsrapporterne understreger, at det regnskabsmæssige skøn er præget af endnu større usikkerhed end normalt, da ingen kender effekten af COVID-19. Derudover ses der langt større kvalitativ omtale af usikkerhed og beskrivelse af skønsmetoder. På samme tid har samtlige seks banker også markante stigninger i deres resultatførte nedskrivninger, som hovedsageligt skyldes COVID-19's påvirkning på de forventede kredittab.

Kapitel 6 – Revisionsmæssige udfordringer vedr. IFRS 9, som COVID-19 har medført

- 6.1 Indledning
- 6.2 Revisionsrisici
- 6.3 Revisionstilgang
- 6.4 Revisors rapportering i lyset af COVID-19

Indholdsbeskrivelse:

Afhandlingens sjette kapitel omhandler en analyse af de revisionsmæssige udfordringer ved pengeinstitutters opgørelse af forventede kredittab i lyset af COVID-19. Kapitlets formål er at besvare det fjerde underspørgsmål "Hvilke revisionsmæssige udfordringer har COVID-19 medført i relation til forventede kredittab?". Til at besvare underspørgsmålet inddrager kapitlet ISA 540 Revised, som fra 2020 stiller større krav til revisors revision af regnskabsmæssige skøn samt foretagne interviews af tre erfarne revisorer samt Finanstilsynet. De foretagne interviews belyser de praktiske problemstillinger og deraf afledte udfordringer ved revisors revision af forventede kredittab.

6.1 Indledning

6.1 Indledning

Når kalenderen rammer 31. december 2020 og året er omme, skal der ske revision af regnskabsåret 2020. Derfor skal revisor have tilrettelagt revisionshandlinger, der adresserer og afdækker de risici, som revisor har identificeret. Respondenterne, tre revisorer, er blevet interviewet omkring deres holdninger og syn på de revisionsmæssige udfordringer, når det gælder revision af forventede kredittab, i lyset af COVID-19. Der er derudover også afholdt interview med en medarbejder fra Finanstilsynet, for at få et indblik i deres holdning til opgørelsen af forventede kredittab og hvordan de ser revisors rolle.

6.2 Revisionsrisici

Respondenterne er bedt om at dele deres synspunkt på den iboende risiko og de faktorer der påvirker denne. HC, HT og AT angiver alle, at den iboende risiko ved opgørelsen af forventede kredittab er høj. AT forklarer følgende:

"Iboende risiko er høj. [...] 1) Estimationsusikkerhed; jeg har lige sagt at i de små banker i stadie 1 og 2, har de ikke rigtig føling med hvad der sker. 2) Komplexitet; det er jo komplekse modeller, der ligger underneden, som menig mand overhovedet ikke kan forklare. 3) Subjektivitet påvirkes væsentligt af management skøn, men også datacentralens holdning hertil. Og så kan det godt være, at vi kan komme i mål og det er modeller, der kører i de samme modeller osv., men umiddelbart vil jeg vurdere den iboende risiko som værende høj." (Interview AT, linje 353-358).

HC supplerer AT:

"Der er mange skønsmæssige elementer. En meget stor del af vores tidsforbrug ligger ved revisionen af udlånene. Det er der, hvor bankerne har haft vanskeligheder. Det er her den store revisionsrisiko ligger." (Interview HC, linje 463-465)

6.2.1 Risici i lyset af COVID-19 – Efterlevelsen af regnskabsstandarden

Et af elementerne ISA 540 Revised omhandler efterlevelsen af den relevante regnskabsmæssige begrebsramme. Skønselementerne i det regnskabsmæssige skøn er mange og forskelligheden er stor. Skønnene er både karakteriseret ved høj estimationsusikkerhed, høj kompleksitet, høj subjektivitet og påvirkning fra management bias, som respondenterne ovenfor bemærker, hvilket delvist relaterer sig til efterlevelsen af regnskabsstandarderne. Analysen i kapitel 5, af bankernes rapportering pr. 30. juni 2020, kan opsummeres til særligt følgende tre tendenser fra bankernes anvendelse af regnskabsstandarderne:

6.2 Revisionsrisici

- (1) Flere estimationselementer herunder særligt modeljusteringer
- (2) Større usikkerhed end normalt
- (3) Diversitet i metoder og håndtering

De tre revisorer har, i forbindelse med deres interview, fået afspillet et interview fra Jyske Bank TV, hvor CEO Anders Dam kommenterer på deres 1 mia. kr.-nedskrivning (*Jyske Bank TV, 2020*)³. Bl.a. udtaler han følgende: "*Altså indtil videre tror vi, at den 1 mia. kr. der er reserveret, vil række et par måneder frem. Og på den konto har vi ikke fået yderligere klarhed, ud over vi kan se at økonomien bliver pænt påvirket i negativ retning af den nedlukning der har fundet sted*".

Anders Dams kommentar kendetegner den nuværende situation og en af vanskelighederne i IFRS 9. Nedskrivning af forventede kredittab, med inddragelse af fremadskuede forventninger, uden indgående kendskab til påvirkningen af COVID-19. Dette er en problemstilling, som alle tre interviewede revisorer, HT, AT og HC, kan nikke genkendende til og anerkender. De ser alle skeptisk på det faktum, at det er en anderledes og uvant situation, som er svær for bankerne, der ikke har et facit for, hvad de skal stille op. Det giver en større usikkerhed. HC og HT siger bl.a. således om situationen:

"Det er sådan, at coronaen af gode grunde ikke er set før, så den erfaring der er med coronaen, er der jo ikke nogen, der har. Så spørgsmålet er jo om Anders Dams bud på det er bedre end nogen andres bud på det?" (Interview HC, linje 153-155)

"Man sidder og kigger ind i en slags ulykke, som man forsøger at kvantificere efter bedste evne i et nu og have en holdning til. (Interview HT, linje 287-289).

Til samme spørgsmål svarer AT mere konkret; "*Det påvirker på den måde, at der er større ledelsesmæssige skøn, end der nok var tiltænkt med IFRS 9 oprindeligt*". Og fortsætter; "*Men så længe at tilsynet nærmest opfordrer til, at man skal have COVID-19-nedskrivninger, hvilket jo formentligt også er fornuftigt nok. Der er bare ikke rigtigt nogle af bankerne, der kan se det på deres tal direkte endnu*". (Interview AT, linje 153-158).

---

³ Den relevante del af interviewet fremgår i transskriberet form i bilag 2.

6.2 Revisionsrisici

6.2.1.1 Anvendelsen af modeljusteringer

Modeljusteringer er et skønselement direkte afledt af COVID-19, som følge af modelusikkerhed, hvor ledelsen vurderer, at beregningsmodellen ikke i tilstrækkelig grad tager højde for konsekvenserne af COVID-19-krisen. Når opgørelsen af forventede kredittab alene er baseret på modeloutput, er handlefriheden mindre, men der vil fortsat være inputdata, der er præget af skøn. Estimeres tillæg til det genererede output, er handlefriheden pludselig større og metoderne kan variere meget. I relation til COVID-19 har ledelserne intet referencepunkt, de kender ikke til de endelige konsekvenser af krisen og ingen ved, hvornår det er slut. HT sætter i den forbindelse spørgsmålstejn ved levetiden for de modeljusteringer ledelsen udarbejder:

"Der kan godt være nogle årsager til, at man stadigvæk har ledelsesmæssige skøn, men altså ledelsesmæssige skøn, efter min opfattelse, de bør i udgangssituationen have en relativ kort levetid. [...] Ledelsesmæssige skøn omkring forskellige forhold, sætter de sig ikke over tid i IFRS 9-input variablerne?" (Interview HT, linje 363-367).

Det er helt tydeligt hans holdning, at modeljusteringerne, som ledelsen udarbejder, bør have en kort levetid, da de over tid sætter sig i de faste IFRS 9-inputvariable. HT hentyder til, at den modelmæssige mangel, som justeringen afdækker, med tiden vil blive rettet og indarbejdet i beregningsmodellen, hvorved der ikke længere er behov for skønnene omkring dette. Eksempelvis det faktum, at hjælpepakker overskygger dårlig likviditet, men med tiden vil det afspejles i den adfærd, der ligger til grund for PD-værdien, således at modellen vil afspejle de reelle forhold. Modeltillæggene har dog sin berettigelse, for at udvise rettidig omhu. IFRS har udtalt følgende omkring situationen.

"It is likely to be difficult at this time to incorporate the specific effects of covid-19 and government support measures on a reasonable and supportable basis. However, changes in economic conditions should be reflected in macroeconomic scenarios applied by entities and in their weightings. If the effects of covid-19 cannot be reflected in models, post-model overlays or adjustments will need to be considered. The environment is subject to rapid change and updated facts and circumstances should continue to be monitored as new information becomes available". (IFRS 9 and covid-19. IFRS).

Den øgede usikkerhed og den øgede brug af modeljusteringer, hæver kompleksiteten og øger risikoen i det regnskabsmæssige skøn – både for bankledelsen og for revisor. Det faktum at

6.2 Revisionsrisici

bankerne er på uvante græsange, skaber risici ved efterlevelsen af IFRS 9. HC bidrager med sit synspunkt på efterlevelsen af IFRS 9:

"Man kan sige, hvor længe varer det her? Det er jo den usikkerhed, der er på det. Virksomheder, der ser ud som om, at de kan klare en kort periode. Det har vist sig, at det kunne de, men så blusser det op igen, og kan de så klare det? Der synes jeg måske, at man i et vist omfang kan lægge nogle scenarier ind, som man måske kunne bruge. Selvom det er svært, når vi intet erfaringsgrundlag har. Det vil jeg godt understrege; nul erfaring!" (HC Interview, linje 158-163).

Med udgangspunkt i ovenstående er der derfor ingen tvivl om, at usikkerheden er stor, på grund af bredden i regnskabsstandarden, da bankerne ikke nødvendigvis har let ved at træffe de valg, de skal, i relation til at opgøre de forventede kredittab. Ud fra revisorernes svar, kan det konkluderes, at bredden skaber revisionsmæssige udfordringer.

6.2.2 Risikoevaluering – iboende risiko

COVID-19 har, uden tvivl, medført større arbejdsbyrder og mere komplekse skøn, der dog er helt nødvendige og essentielle, for at efterleve regnskabsstandardens nuværende bestemmelser og regulators udmeldinger. Dette fører til en større revisionsrisiko i relation til stort set samtlige områder af IFRS 9 og jf. afsnit 4.4.2, fører større risiko til et større arbejdsomfang og krav til mere omfattende revisionsbevis. I figur 12, i afsnit 4.4.2, blev de forskellige faktorer, der påvirker den iboende risiko på et skøn, gennemgået (ISA 540 Revised, A72-79). I forhold til ovenstående, kan det opsummeres således:

6.2 Revisionsrisici

Estimations-usikkerhed	Usikkerheden afhænger af hvorvidt måling sker med ikke-observerbare inputs, brug af subjektive forudsætninger og komplicerede forudsigelser. Dette er tilfældet med skønnene, der supplerer de modelberegnedede IFRS-9-nedskrivninger, hvorfor estimationsusikkerheden vurderes høj.
Kompleksitet	Kompleksiteten afhænger bl.a. af om der er behov for specialviden og er tilmed præget af kombinationen af historiske data og fremadskuende forudsætninger. For de ledelsesmæssige skøn vedr. COVID-19, benyttes både historiske data og fremadskuende forudsætninger, som inkluderes i en række sandsynlighedsvægtede scenarier. Det er derfor vurderingen, at kompleksiteten er høj.
Subjektivitet	Afhænger af hvorvidt metoder til skøn og beregning er angivet i begrebsrammen, og hvor stor plads, der er til fortolkning for ledelsen, da det medfører diversitet og risiko for fejl. Dette er et af kernepunkterne omkring usikkerheden i de COVID-19-afledte ledelsesskøn. Særligt omkring skønnene vedr. opgørelsen af forventede kredittab, er der mange objektive variable, der kan anvendes som grundlag, men ingen retningslinjer for, hvordan de objektive variable skal anvendes eller hvilke, der skal anvendes. Høj grad af subjektivitet er derfor til stede, i forhold til valg af objektive kriterier.
Andre faktorer	Specifikt fokuseret på risiko for management bias. Baseret på ovenstående, er der stor risiko for management bias, forbundet med disse skøn, da ledelsen kan lade sig påvirke af deres holdning, når skønnene skal foretages. Disse management bias er særligt relevante her, da modellerne ikke kan absorbere effekten af COVID-19, hvorfor mange pengeinstitutter i deres halvårsregnskaber har anvendt "management overlays", hvor de har tilføjet ledelsesmæssige skøn efter modelberegningerne. Management overlays er omtalt konkret i ISA 540 Revised afsnit A100.

Figur 22 – Beskrivelse af faktorer i den iboende risiko. Egen tilvirkning

Der er bred enighed blandt revisorerne omkring at usikkerheden efter COVID-19 er steget, og særligt subjektiviteten forbundet med skønnene, vurderes at være stor, da der er stor diversitet bag de forskellige ledelsesskøn. Danske Bank angiver i deres halvårsrapport, meget sigende, følgende omtale af usikkerheden forbundet med deres skøn således:

"Such forecasts are subject to management judgement and those judgements may be sources of measurement uncertainty that have significant risk of resulting in a material adjustment to a carrying amount in future periods". (Danske Bank halvårsrapport 2020, side 37).

Den højere risiko fører til et større og mere krævende arbejde for revisor, jf. revisionsrisikomodelsens mekanismer. ISA 540 Revised er en skalerbar standard, hvilket skal forstås på den måde, at jo større en risiko, der er forbundet med et skøn, jo større arbejde, ligger der for revisor, for at opfylde kravene i standarden.

6.3 Revisionstilgang

6.3 Revisionstilgang

Revisionen af opgørelsen af de forventede kredittab består af flere elementer. Nedenstående figur opsummerer de overordnede revisionsmæssige overvejelser ved de forskellige elementer.

Individuelle nedskrivninger (Stadie 3)	<p>Beregnes enkeltvis på udlån/faciliteter som et tilbagediskonteret beløb af de fremtidige cash flow. Udlånet er kreditforringet i stadie 3 og derfor forventes ikke fuld tilbagebetaling. Det vurderes derfor hvilke sikkerheder der er, hvornår de kan realiseres og til hvilken værdi. Sikkerhederne kan være mange og meget forskellige. Banken skønner en værdi heraf, ligeså vel som de skønner et realistisk afdrag. Dette gøres i forskellige scenarier, som tildeles en objektiv sandsynlighedsvægt, ligesom det er angivet i afsnit 3.4.2.</p> <p>Revisionsmæssige handlinger vil typisk omfatte forståelse af virksomhedens proces for opgørelse heraf, værdiansættelse af sikkerheder mv. Suppleret med stikprøvetest på kundeengagementsniveau, hvor det testes, om pengeinstituttet er i stand til at opgøre et skøn, som revisor mener er korrekt både ift. revisors egen viden, men også ift. efterlevelsen af reglerne for opgørelse af forventet kredittab.</p> <p>Det er derfor konkrete revisionshandling, rettet mod at teste ledelsens skøn på engagementsniveau.</p>
Model-beregnete nedskrivninger (Stadie 1+2)	<p>Beregnes ved hjælp af porteføljemodeller. Består af forskellige inputs (PD, LGD, EAD, fremadskuende forventninger mv.), som beror sig dels på modelberegninger men også på bankens egne registreringer.</p> <p>Revisionsmæssige handlinger består derfor typisk i at teste, at de rette inputdata indgår i modellen, samt at fastsætte vandringsregler og andre modelfeatures, der skal sikre overholdelse af IFRS 9-standarden, er korrekt forankrede i modellen.</p> <p>Herudover må revisor, ved hjælp af stikprøvevise test af de enkelte engagementer, vurdere, om stadieinddelingen og den pågældende nedskrivning er plausibel, set i forhold til engagementets kreditrisiko. I Danmark er der krav om at banken selv dokumenterer en validering af deres modeller, hvorfor det typisk vil være omfattet af revisionsarbejdet at gennemgå denne, hvor pengeinstituttet selv har foretaget tests mv., der viser at modellen er forsvarlig etc.</p> <p>Der indgår skønsmæssige elementer i diverse inputvariable.</p>
Modeljusteringer (ledelsesmæssige skøn)	<p>Har ingen metodiske krav knyttet til sig. Ledelsen kan opgøre disse på mange forskellige måder.</p> <p>Revisionsmæssige handlinger består af mange forskellige facetter, såsom opnåelse af forståelse af skønnet, vurdering af metodik, fastlægge ledelsens kompetencer etc.</p> <p>Modeljusteringer er et stort skønselement.</p>

Figur 23 – Revisionstilgang ved revision af nedskrivninger. Egen tilvirkning.

6.3 Revisionstilgang

Opgørelsen af forventede kredittab i stadie 1 og 2 baserer sig på komplekse modeller, som i nogle tilfælde tillægges yderligere ledelsesmæssige skøn. I ISA 540 Revised, A98-100, fremgår hvad revisor skal overveje i relation til revision af komplekse modeller.

- A98 omhandler hvornår en model anses for at være kompleks. Det omfatter modellens opbygning, herunder anvendelsen af observerbare data.
- A99 omhandler forhold revisor kan overveje når ledelsen anvender en kompleks model. Det er særligt hvorvidt ledelsen har etableret en fornuftig valideringsproces, som bl.a. omfatter nøjagtigheden og fuldstændigheden af modellens data og forudsætninger
- A100 omhandler ledelsesmæssige modeljusteringer, som er ledelsens tilføjelser og rettelser til model-output, for at ledelsen anser de samlede opgjorte kredittab for tilstrækkelige.

Det står klart, efter COVID-19, at de største revisionsmæssige udfordringer, består i at opnå tilstrækkelig overbevisning for ledelsens modeljusteringer, som særligt præger nedskrivningerne i 2020 – og i flere tilfælde udgør mange millioner/milliarder.

6.3.1 Hvem, hvad, hvor – risikovurdering

Når Jyske Bank i 1. halvår 2020 præsenterer et ledelsesmæssigt tillæg på 1 mia. kr. til dækning af COVID-19-konsekvenser; hvad gør revisor så og hvordan forholder revisor sig? HT kommer her med sine overvejelser:

"Det jeg vil starte med [...], er, helt fra toppen, at undersøge hvem der har udarbejdet det ledelsesmæssige skøn? Hvad er baggrunden for at det ledelsesmæssige skøn overhovedet er udarbejdet? Så vil jeg selvfølgelig også kigge på, om der ligger en fast procedure, som man følger slavisk. Og hvis man ændrer på proceduren, er det så velbegrundet? Det mener jeg er afgørende. Selvfølgelig kan man godt ændre nogle af de forudsætninger, der ligger til grund for skønnet, men så skal det gerne være baseret på enten en historik omkring en udvikling eller nogle andre ting. Jeg mener, at første gang man laver et skøn - lidt ligesom COVID-19 - der kan revisor måske kræve lidt mindre, at der er stor underbygning af skønnet, fordi i sagens natur, er hastigheden vigtigere end at man får det hele rigtigt på plads. Det spænder jo dog alt sammen op i mod, at det er vigtigt for mig, at det ikke er noget, der bare tilnærmelsesvis lugter af management override. Så det er rigtig vigtigt, at det ikke er direktørens overskudsregulator, men at der ligger en proces med faste vedtagne procedurer. Gerne godkendt af bestyrelse eller andre, men det bliver så en lille smule pseudo, fordi de ved jo heller ikke hvor galt det går. Og igen, stiger konjunkturerne, så vil man nok blive en lille smule overrasket, hvis det ledelsesmæssige skøn også stiger."
(HT Interview, linje 416-430).

Figur 24 – Citat fra HT omkring revision af regnskabsmæssige skøn. Egen tilvirkning.

6.3 Revisionstilgang

HT gør sig mange overvejelser, og særligt forståelsen er ifølge ham altafgørende. Både forståelsen for hvem, der har foretaget skønnet, hvordan skønnet er opgjort og hvad skønnet skal afdekke. HT erkender dog også, at et af de helt store udfordrende momenter, er den manglende erfaring og det manglende kendskab til omfanget af COVID-19.

En anden af de tre respondenter, AT, udtaler: *"Vi er allerede startet rundt omkring med at sige til ledelserne, at i skal kunne forklare, hvad i gør og i skal kunne udarbejde nogle estimater og ikke bare "fingeren i vejret". Det skal være en fordeling på X, Y og Z, der forklarer, hvad det her skyldes. Når vi taler estimater, skal der kunne foretages back-tests, hvilket vil være svært pga. COVID-19 ledelsesmæssige skøn. Så det er jo et spørgsmål om hvad for en dokumentation, vi får."* (AT Interview, linje 371-374).

ISA 540 Revised har med øgede dokumentationskrav og krav til revisors professionelle skepsis medført, at revisorer forholder sig endnu mere kritisk til den dokumentation, som ledelserne kan levere som revisionsbevis for de foretagne skøn.

HC nævner i sit interview look-back-analyser og erkender, at det ikke er et nemt værktøj i relation til ledelsesmæssige skøn.

"Så er der selvfølgelig det med de ledelsesmæssige tillæg – den store klump. Hvis du tager de almindelige nedskrivninger, stadie 2-svag og stadie 3, så er den erfaring, de har, den skal jo testes, om de har implementeret den korrekt. Du skal lave de her look back-analyser. Der er ingen tvivl om, at selvom ISA 540 virkelig, virkelig er godt dokumenteret, så når vi kommer tilbage til at skulle teste, om de nedskrivninger man har foretaget tidligere, nu viste sig at være rigtige. Det er svært. Er der sket noget på den enkelte eksponering, på deres marked? Der kan være sket alt muligt. Det nye, der er kommet, skal renses væk. Så skal man spørge sig selv; hvordan kom den nedskrivning så til at passe? Spørgsmålet er så om den kom til at passe, da vi startede med at nedskrive og så må vi senere øge vores PD'ere og sandsynlighedsscenarioer? Det er jo ikke fordi, at man må starte med en lille nedskrivning og så bygge den op. [...] Jeg synes faktisk det er svært." (HC interview, linje 401-413).

Figur 25 – Citat fra HC omkring look back-analyser. Egen tilvirkning.

Der er derfor enighed blandt respondenterne, at det er svært at opfylde de krav, som ISA 540 Revised stiller, og de skøn, som COVID-19 forårsager. Der er håndgribelighed omkring at teste modelinput og opnå overbevisning om disse, eller gennemgå individuelle beregninger af nedskrivninger på kundeniveau. Et enkeltstående ledelsesmæssigt skøn på toppen, som følge af en

6.3 Revisionstilgang

verdensomspændende pandemi, der lukker samfundet, er noget andet. Her kan ledelsens historiske egenskaber ikke tillægges samme værdi.

Hvad gør man så, som revisor? Det er ikke tilstrækkeligt revisionsbevis at opnå forståelse for hvem, hvad og hvordan i relation til det ledelsesmæssige skøn. Det er vigtigt at forstå tilsynspraksis, da Finanstilsynet er den regulerende myndighed, der fører tilsyn med, hvorvidt bankernes regnskaber aflægges retvisende og i overensstemmelse med gældende tilsynspraksis, som omtalt i afsnit 3.5.

6.3.2 Finanstilsynets rolle og tilsynspraksis

I Finanstilsynets pressemeddelelser har de kommunikeret, hvordan bankerne skal forholde sig til COVID-19 bl.a. for at sikre tilstrækkelige nedskrivninger ved brug af ledelsesmæssige skøn. HC udtaler om Finanstilsynet, at det, efter hans opfattelse, er deres rolle, at sikre tryghed på det finansielle marked, og at det er noget, de skal rygte (*HC interview, linje 237-239*). Det er muligvis blandt årsagerne til ordlyden i deres pressemeddelelser ovenpå krisen. Til et spørgsmål om hvorvidt der var risiko for at bankerne nedskrev for meget, ved både at arbejde med mere negative scenarier, højere vægtning af negative scenarier og samtidig ledelsesmæssige skøn, svarede LS:

"Det er ikke en bekymring, vi har. Altså vi er mere bekymrede for det modsatte. Jeg kan da også sige, at det vi siger til hinanden er, at det her er en meget alvorlig krise, og hvordan kan det så være, at nedskrivningerne trods alt ikke er større, end de er." (LS interview, linje 127-129).

LS' primære bekymring er altså, at der i halvårsrapporterne er nedskrevet for lidt, da han understreger alvoren af denne krise. En anden pointe, som LS fremhæver i den forbindelse, er Finanstilsynets frygt for at de negative scenarier, som institutterne har indarbejdet i deres nedskrivninger, efter COVID-19's indtræden, ikke er negative nok:

"[...] Der er sådan en generel forventning til at samfundet ikke bliver lukket ned, og at der nok kommer en vaccine indenfor en rimelig horisont, og at når alle siger det, så må det ligesom være hovedscenariet. Men så kan det jo også gå meget mere galt. Det er måske ikke så sandsynligt, men der er en vis sandsynlighed for, at noget går rigtig galt. Og får man i tilpas omfang taget højde for det scenarie. Det er noget, vi skal have drøftet med bankerne. Altså kan det blive rigtig, rigtig slemt og hvor stor er sandsynligheden så for, at det udvikler sig på den måde. Er man tilpas realistisk i begge de betragtninger." (LS interview, linje 112-121).

6.3 Revisionstilgang

Der tegner sig et generelt billede af, at Finanstilsynet ønskede, at nedskrivninger i halvårsregnskaberne godt kunne have været større, og derfor blev LS spurgt til hvordan han vurderer Finanstilsynets helt overordnede holdning til opgørelse af forventede kredittab:

"Det er jo neutralt, det man skal. Det er et neutralitetsprincip, der gælder i reglerne. Og det er selvfølgelig også vores tilgang. Så er det klart, at med den rolle vi har, med stabilitet og alt muligt, så er vi selvfølgelig meget mere bekymrede for, at nogen er for uforsigtige end at nogen er for forsigtige. så det er vel en afvejning af de der hensyn. Altså på den ene side er det neutralt, og på den anden side, så gør det mere skade, hvis man ligger på den ene side af det neutrale, end hvis man ligger på den anden." (LS interview, linje 250-257).

Ifølge LS har Finanstilsynet to vigtige roller; dels at sikre neutralitetsprincippet i bankernes regnskaber og dels at sikre stabilitet i samfundet. Revisorerne HC, AT og HC blev stillet samme spørgsmål, hvor de blev bedt om at vurdere Finanstilsynets holdning til neutralitet, hvor der var bred enighed om, at Finanstilsynet er konservative og maner til forsigtighed. HT supplerer:

"De er mere konservative. Det er bare sådan en retorik, de har taget på sig. Hvis revisor kræver dokumentation, og hvis ikke det kan dokumenteres, så skal det nedskrives." (HT interview, linje 636-639). Revisor er, som omtalt i afsnit 4.4.8, underlagt en række dokumentationskrav, og derfor er det en forudsætning for indregning af et ledelsesmæssigt skøn, at det kan dokumenteres. Kan det ikke dokumenteres, kan det - jf. ISA 540 Revised, 34 - ikke indregnes, og dette synspunkt strider helt grundlæggende imod Finanstilsynets synspunkt herpå, hvortil LS udtaler:

"Vi har jo tidligere og løbende haft nogle drøftelser om netop ledelsesmæssige skøn. Altså hvor vi har sagt til revisorerne, at vi ikke er så begejstrede for, at de når frem til, at der ikke er ordentlig dokumentation for nedskrivninger på grund af skønnene, og derfor må bankerne reducere de ledelsesmæssige skøn. Der tænker vi, at der skal man virkelig være sikker som revisor på, at det faktisk er for meget". (LS interview, linje 161-166).

Det stiller revisor i en vanskelig situation, da Finanstilsynets synspunkt strider imod kravene i ISA 540 Revised, hvilket understreger vigtigheden af, at ledelsen i en bank kan dokumentere sine ledelsesmæssige skøn, således at revisor ikke ender i denne problemstilling.

Revisorerne er enige om at Finanstilsynet er forsigtige, men samtidigt enige i, at det er vigtigt for samfundet, at Finanstilsynet maner til forsigtighed, hvorom AT siger:

6.3 Revisionstilgang

"På den måde, så kan man sige, at holdningen er klart, at man skal være forsigtige, for de vil ikke have, at der sker flere bankkrak. De vil gerne have lov til at styre. Og det er jo en helt rigtig måde at gøre det på." (AT interview, linje 271-275).

Grundet den brede enighed blandt revisorerne, er der foretaget en analyse af Finanstilsynets seneste inspektioner. De ti seneste ordinære inspektionsafgørelser er gennemgået, og resultatet er, at 8/10 af inspektionerne førte til påkrævede mernedskrivninger, mens de sidste to førte til henholdsvis kritik af uforsigtig nedskrivningspolitik og for stor risikovillighed⁴. Revisorernes holdning om Finanstilsynets forsigtighed kan dermed underbygges med, at 80 % af de seneste ti afgørelser har medført mernedskrivninger. Spørgsmålet er så, hvad dette betyder for de revisionsmæssige udfordringer vedrørende IFRS 9 – og særligt set i lyset af COVID-19?

LS blev i den forbindelse spurgt, hvordan han så revisors rolle i relation til øget brug af ledelsesmæssige skøn grundet COVID-19, hvortil han svarede, at Finanstilsynet ser revisors hovedopgave i, at revisor skal sørge for, at der er nedskrevet tilstrækkeligt. Finanstilsynet er velvillende om, at det ikke er nemt at revidere et ledelsesmæssigt skøn, (LS interview, linje 167-171), hvortil LS fortsætter:

"Jeg tror, at det er vel der, hvor revisorerne bliver lidt knotte, at de bare får stanget et beløb ud, hvor der ikke er nogle regnestykker bag. Og det er vi selvfølgelig enige i. Man skulle jo gerne kunne se, hvad det er for nogle forudsætninger, der er lagt ind. [...] Og så skulle revisorerne jo også gerne nå frem til det vi også siger. [...] Men altså hvor vores hovedsynspunkt er, at vi ville være kede af, hvis revisorerne kom og nåede frem til, at der skulle nedskrives mindre end det banker selv er nået frem til." (LS interview, linje 168-180).

LS' udtalelse understreger samme pointe, som de interviewede revisorer også selv fremhævede, nemlig at Finanstilsynet lægger stor vægt på, at revisorerne sørger for tilstrækkelige nedskrivninger og at Finanstilsynet ikke ville blive begejstrede, hvis revisor kom frem til lavere nedskrivninger end banken. Principielt bør det ikke være en udelukket mulighed, at en bank har hensat til for store forventede kredittab, som revisor beder ledelsen reducere, fordi der ikke er understøttende realistisk dokumentation. Revisors ansvar er jo trods alt at udtale sig med høj grad af sikkerhed om hvorvidt ledelsens aflagte regnskab er retvisende (ISA 200,4).

---

⁴ Analysen er vedlagt som bilag 4.

6.3 Revisionstilgang

I samme ombæring udtaler HT, at han også undrer sig over, at de ledelsesmæssige skøn kun tages i brug, når modellen underestimerer nedskrivningerne: *"Jeg har kun set ledelsesmæssige skøn der hvor modellen underestimerer behovet. Men man kunne vel ligeså godt have ledelsesmæssige skøn, hvis den overestimerer. Men der fejler det jo også en lille smule, fordi det er jo nok i virkeligheden den der revisorforsigtighed, som kommer lidt ind der."* (HT interview, linje 375-381).

Revisor kan udtale sig om hvorvidt et regnskab er retvisende, ved at indhente tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, som vil reducere revisionsrisikoen til et acceptabelt lavt niveau (ISA 200, 5). ISA'erne tilsiger ikke at det er revisors rolle at sikre, at der er nedskrevet tilstrækkeligt, men eftersom det er tilsynspraksis, påvirker det også revisors arbejde, da Finanstilsynet er regulerende myndighed og dermed altafgørende for gældende praksis. I den forlængelse udtaler AT:

"Finanstilsynet kommer ikke og beder banken om at lave nedskrivningerne om, hvis banken har været for forsigtig og i øvrigt har dokumenteret overvejelser ved estimer og argumenter der er valide. Det gør de bare ikke. [...] Om man, som revisor, går på kompromis med forsigtighed? Det synes jeg jo ikke. Hvis de forklaringer ledelsen kommer med virker OK, og vi har et revisionsbevis for det, så synes jeg jo ikke, at vi går på kompromis med forsigtigheden. Det er jo lidt spøjst, at man som revisor skal sige at tilsynets ord er ret. Men det er jo det vi oplever gang på gang. Så hvis det er tilsynets vurdering, så er det dem, der har det rigtige svar. Det er ikke nogen andre, der har det rigtige svar." (AT interview, linje 415-417 og 429-434).

AT konkluderer dermed, at hun, som revisor, godt vil kunne acceptere, hvis et skøn over forventede kredittab er for forsigtigt, så længe ledelsen har dokumenteret overvejelser ved estimer og revisor derved kan opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis herfor. Finanstilsynets praksis omkring en vis konservatisme, smitter derfor af på bankerne og revisorerne og spiller en stor rolle. HT nævner sågar *"at man kan føle sig klemt mellem to negle"* (HT interview, linje 71-72). Det skyldes, at revisor efter en endt revision, i tilfælde af kvalitetskontrol, skal kunne dokumentere efterlevelsen af revisionsstandarderne – ISA 540.

6.3.3 Revisionshandlinger

Af afsnit 4.4.10 fremgik det, at jf. ISA 540 Revised, kunne revisor opnå revisionsbevis for et ledelsesmæssigt skøn ved at anvende tre forskellige typer af revisionshandlinger til test (ISA 540 Revised, 18): 1) revisionsbevis fra afslutningsdato frem til påtegningens dato, 2) test af ledelsens bagvedliggende forudsætninger og 3) udvikling af revisors eget estimat eller estimatinterval.

6.3 Revisionstilgang

6.3.3.1 Revisors eget estimat og tolerancetærskel

Revisors eget estimat +/- tolerancetærskel vil bygge på revisors forventning, som vil være dannet ud fra bl.a. tilsynspraksis. En forventning om et niveau på xx % af nedskrivningerne, hvis der har været udmeldinger fra Finanstilsynet og alternativt har revisor, gennem sit hverv et kendskab til andre lignende banker, således at der kan bygges en fælles forventning til en påvirkning på tværs. Revisor vil, ved fastlæggelse af sin forventning, se sig nødsaget til at inddrage problematikken omtalt i afsnit 6.4.2. Eftersom revisors estimat, ikke angiver facit, er særligt væsentlighedsniveauet, herunder brug af tolerancetærskel vigtigt, HT udtaler i den forbindelse følgende:

"Jeg vil nok have en lidt større tolerancetærskel, end normalt, og det vil jeg nok også kunne argumentere for. Når man ganger usikkerhedsfaktorer på sin opgjorte forskel, så rammer den stadigvæk inden for skønnet. Og så er det, at hvis man vil være sikker på at undgå kritik fra Finanstilsynet eller andre, så er det en god idé at lægge sig til den forsigtige side. Men det er jo ikke rigtigt, men bare en god idé. Det rigtige er jo at lægge sig midt på vejen. Det rigtige er jo at prøve at ramme det, der er most likely to happen." (HT interview, linje 537-546).

HT angiver, at han vil arbejde med en større tolerancetærskel, grundet større usikkerhedsfaktorer. Tolerancetærskel anvendes, når revisor selv kan angive et estimat, for hvilket skønnet skal være inden for +/- tolerancetærskel. Når revisor anvender dette, skal det, jf. *ISA 540 Reviser, 29*, sikres at:

- Intervallet bygger udelukkende på beløb, der kan underbygges af tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, og som er i overensstemmelse med begrebsrammen.
- Revisor skal udføre særskilte revisionshandlinger på noteoplysningerne, der omtaler estimationsusikkerhed forbundet med skønnet, for at afdække risikoen for væsentlig fejlinformation.

ISA 540 tilsiger endvidere, at revisor ikke skal indsamle revisionsbevis for alle potentielle resultater af skønnet, men derimod skal teste, at begge ender af revisors eget estimationsinterval, ligger i en acceptabel afstand fra ledelsens estimat.

6.3 Revisionstilgang

"The size of the auditor's range may be multiples of materiality for the financial statements as a whole, particularly when materiality is based on operating results (for example, pre-tax income) and this measure is relatively small in relation to assets or other balance sheet measures. This situation is more likely to arise in circumstances when the estimation uncertainty associated with the accounting estimate is itself multiples of materiality, which is more common for certain types of accounting estimates or in certain industries, such as insurance or banking, where a high degree of estimation uncertainty is more typical and there may be specific requirements in the applicable financial reporting framework in that regard. Based on the procedures performed and audit evidence obtained in accordance with the requirements of this ISA, the auditor may conclude that a range that is multiples of materiality is, in the auditor's judgment, appropriate in the circumstances. When this is the case, the auditor's evaluation of the reasonableness of the disclosures about estimation uncertainty becomes increasingly important, particularly whether such disclosures appropriately convey the high degree of estimation uncertainty and the range of possible outcomes". (ISA 540 Revised, A125).

I situationer, hvor estimationsusikkerheden, forbundet med det regnskabsmæssige skøn, er flere gange større end væsentlighedsniveauet, kan revisor anvende sit væsentlighedsniveau multipliceret flere gange, i forbindelse med test mod ledelsens interval. Det er vigtigt at fremhæve, at det er en vurdering, som revisor selv skal foretage.

Som HT udtalte, ville han have en revisionstilgang, hvor han ville anvende en større tolerance-tærskel end normalt, hvor han ville sammenholde sit eget estimatinterval med ledelsens estimat. Når revisor skal konkludere på hvorvidt de udførte revisionshandlinger og det indsamlede revisionsbevis, omkring ledelsens skøn og tilknyttede noteoplysninger, er passende eller fejlindholdende, skal revisor evaluere størrelsen af den opgjorte, estimerede fejl (*ISA 540 Revised, A139*). Revisor skal dels genoverveje, om der er indsamlet tilstrækkeligt revisionsbevis for begge ender af intervallet, da intervallet netop angiver øvre og nedre grænse for, hvad revisor – ved brug af sin tolerancetærskel - kan acceptere. Den opgjorte forskel mellem ledelsens estimat og den nærmeste grænse af revisors estimatinterval, vil være et udtryk for fejlen.

6.3.3.2 Test af ledelsens bagvedliggende forudsætninger

I forhold til den nært forestående årsafslutning af 2020, er det en væsentlig revisionshandling at teste ledelsens bagvedliggende forudsætninger, for de ledelsesmæssige skøn. Mange af de ledelsesmæssige skøn i halvårsrapporterne var præget af stor subjektivitet, hvor ledelserne har truffet nogle valg, hvilket både HC og HT ikke kan se fungere i årsregnskabet. HC udtaler i den forbindelse:

6.3 Revisionstilgang

"Anders Dam siger selvfølgelig det der passer, men jeg kan næppe forestille mig, at man sidder i en bank, og så tager man bare et tal. Jeg tror hans udtalelse må være fordi, at Jyske Bank har forskellige scenarier. Det kan være x, y eller z og så vælger ledelsen et tal. Det er klart når regnskabet 31/12 kommer, er der en ISA 540 der kommer, og der kan man jo ikke bare vælge. Så skal der selvfølgelig ligge beregninger bagved, der understøtter deres skøn. Der skal være valide beregninger." (HC interview, linje 478-484).

HT har præcis samme pointe som HC, og angiver, at såfremt ledelsen følger en præcis beregning og foretager et kvalificeret skøn, så ser han således på det, ud fra en revisionsrisiko-betragtning:

"Hvis de så sætter sig ned og ganger de tal sammen, så tror jeg da man skal stå tidligt op, for at sige, det der er løgn og latin." (HT interview, linje 469-470).

HC og HT angiver dermed begge, at ledelserne i bankerne skal sørge for, at der ligger valide beregninger bag de ledelsesmæssige skøn, således at revisor har mulighed for at revidere og efterprøve skønnene, som også omtalt herover.

6.3.3.3 Kombination af handlinger og fokus på noteoplysninger

Revisor vil i mange henseender kombinere test af ledelsens bagvedliggende forudsætninger og udvikle eget estimatinterval, der vil blive sammenholdt med ledelsens skøn ud fra en væsentlighedsbetragtning. Det er særdeles komplicerede revisionshandlinger for revisor, da revisor, på samme måde som bankledelsen, ikke har nogen erfaring med noget lignende COVID-19, hvorfor revisor tilsvarende er udfordret.

ISA 540, 29 omhandlede noteoplysningerne. Revisors handlinger målrettet noteoplysningerne, der beskriver estimationsusikkerheden, bliver endnu vigtigere. Dette omfatter både at noteoplysningerne i tilstrækkelig grad skal angive den høje estimationsusikkerhed, men samtidig interval af mulige alternative resultater, typisk i form af følsomhedsscenarier.

Danske Bank oplyser eksempelvis følsomheden i deres halvårsregnskab, ved at angive påvirkningen på korrektivkontoen, såfremt deres negative scenarier vægtede 100 % i stedet for den nuværende procentsats. Revisor vil skulle have yderligere fokus på disse oplysninger, både det indholdsmæssige, i form af om de konkrete beregninger er korrekte, men også om hele formålet med at vise følsomhed opfyldes, da vigtigheden stiger i takt med usikkerheden, set i forhold til regnskabsbrugers forståelse. Følsomheden belyser selve usikkerheden og usikkerheden forbundet med de ledelsesmæssige skøn. HC udtaler netop også, at han ser, at der også kan være

6.3 Revisionstilgang

en risiko i kreditnoterne, hvorfor disse er ekstremt vigtige. (HC interview, linje 458-461). I et regelsæt som IFRS 9 med så mange skønselementer, kan det dog være svært at bidrage konkret til regnskabsbrugers forståelse – fordi der indgår så mange faktorer, der er forbundet med usikkerhed og det derfor er svært at skulle give et samlet billede af den reelle usikkerhed og følsomhed.

Ud fra analysen af halvårsrapporterne, har det været tydeligt, at bankerne har mere omfattende omtale af de regnskabsmæssige skøn i deres noter, hvilket er noget, som HC ser positivt på:

"Det jeg synes er fantastisk er, at kreditnoter, også stadievandringerne, de fremgår af regnskaberne. Det er virkelig fint, synes jeg. Det eneste jeg savner, er at der ikke er pligt til at oplyse det ledelsesmæssig tillæg. Men det ser jeg dog, at nogle banker er begyndt med." (Interview HC, linje 300-303).

Omkring noterne og oplysningskravene efter COVID-19, har revisions- og rådgivningshuset EY udtalt følgende omkring COVID-19's effekt på de fremadskuende forudsætninger i ECL og deraf afledte oplysningskrav i regnskaberne:

"The assessment of the impact of the coronavirus pandemic on ECL will require significant judgement, especially as it is not directly comparable with any recent similar events and the impact will depend on government measures as much as the spread of the virus. Entities will have to update their macroeconomic scenarios and consider the use of top-down 'management overlays' to embed in the ECL risks not yet fully captured by their models. Given the level of uncertainty and the sensitivity of judgements and estimates, disclosures of the key assumptions used and judgements made in estimating ECL, as well as the impact of any relief measures, is going to be important". (Applying IFRS - IFRS accounting considerations of the Coronavirus pandemic. EY).

EY ser et øget fokuspunkt – og deraf afledt – vigtighed omkring noterne i regnskaberne, da de væsentligste forudsætninger for skønnene, bør oplyses her, således at regnskabet er brugervenligt.

EBA er tilmed opmærksomme på udfordringen og udstedte den 2. juni 2020 "Guidelines on reporting and disclosure of exposures subject to measures applied in response to the COVID-19- crisis", som har til formål at sikre klarhed og konsistens i bankernes rapportering efter COVID-19. Der er tale om midlertidigt indførte, yderligere notekrav vedrørende bankernes

6.4 Revisors rapportering i lyset af COVID-19

eksponeringer og beregnede forventede kredittab. Reglerne betyder blandt andet, at der direkte skal rapporteres om hvor stor en del af nedskrivningerne, der skyldes COVID-19.

6.3.3.4 Anvendelsen af professionel skepsis og mavefornemmelse

Grundet den store diversitet i bankernes skønsmetoder og den beløbsmæssige stigning i de ledelsesmæssige skøn, er revisors professionelle skepsis vigtigere end nogensinde før. HT udtaler i den forbindelse: "*Der, hvor der stadigvæk er lidt spillerum, det er på de ledelsesmæssige skøn. Og det er godt nok blevet vigtigere end nogensinde, når man tænker på at det for nogle år siden ikke stort set ikke eksisterede, de ledelsesmæssige skøn*". (HT interview, linje 646-652). Citatet understreger på bedste vis det store fokuspunkt, som revisor bør rette mod de ledelsesmæssige skøn. I relation til professionel skepsis, siger AT følgende omkring sondringen mellem tilstrækkeligt, egnet revisionsbevis i en forsigtighedsbetragtning:

"Revisor skal nå til den overbevisning, at det er rigtigt nok det her. Altså om det skal hedde 100 t.kr., 1 mio. kr. eller 500 mio. kr. skal ses i forhold til et væsentlighedsniveau. Revisor skal have ro i maven, når man er færdig med at diskutere med ledelsen og se ind i den underliggende dokumentation vi har modtaget. [...] Og det med at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, jamen det kan du for visse ting, men der er også nogle ting, hvor det nok er en mavefornemmelse også. [...] Hvis ledelsen kan underbygge de skøn, de har foretaget, så vi også synes, at det virker acceptabelt, og når vi kigger ud af vinduet, og skal vurdere den sidste overordnede vurdering af nedskrivningerne, og man har ro i maven, over det der er sket, er der ingen tvivl om, at vi kan acceptere det. Også at det er forsigtigt. Men qua det jeg siger her, skyldes jo også det jeg sagde tidligere med hensyn til Finanstilsynets holdning. For du får aldrig ballade med Finanstilsynet, hvis du har været for forsigtig." (AT interview, linje 388-391, 396-397, 407-412).

Figur 26 – Citat fra AT omkring revisors syn på forsigtighed. Egen tilvirkning.

AT erkender hvor svær en situation, det stiller revisor i, med henblik på at skulle opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis for de ledelsesmæssige skøn. Hun nævner, at det i praksis ender med at være mavefornemmelsen, der er det afgørende bevis. I en verden, hvor revisor ikke får ballade med Finanstilsynet, så længe det samlede udtryk er forsigtigt, ender revisor i et kompromis med revisionsstandardens forskrifter,

6.4 Revisors rapportering i lyset af COVID-19

I relation til AT's kommentar i forrige delafsnit, så angiver ISA 540 Revised intet om at revisor skal sikre forsigtighed i et skøn. IFRS 9 baserer sig i øvrigt på et neutralitetsprincip, og angiver dermed heller ikke noget om forsigtighed. Både bank og revisor har en forpligtelse overfor

6.4 Revisors rapportering i lyset af COVID-19

regnskabsbruger bestående i at regnskabet er retvisende. Kan forsigtigheden og usikkerheden derfor føre til at regnskabet ikke er retvisende, så revisor må modificere sin påtegning?

Såfremt revisor mener, at en identificeret fejl i et skøn, er væsentlig for regnskabet som helhed, er revisor påkrævet at modificere sin revisionspåtegning, jf. ISA 705. Teoretisk kan man sagtens se en situation, hvor det vil kræve modifikation af en påtegning for en finansiell virksomhed. I praksis er det et spørgsmål om mavefornemmelse fra revisors side.

"Der har været nogle modifikationer i påtegningerne og dem har jeg selv givet en række af. Men det blev aldrig til et forbehold, da en dansk bank med et forbehold, vil få direkte besøg af Finanstilsynet, som ville bede dem lave regnskabet om. Så det er ikke nogen option og der kan man sige, at det er revisor, som til sidst bestemmer. Det er ledelsen, der aflægger regnskabet, men hvis revisor synes det er forkert, så bliver ledelsen nødt til at rette til, efter ledelsens udfordring af revisor, da man ikke kan tåle et forbehold. Som finansiell virksomhed vil det være slut, tror jeg. Det viser al erfaring. Så man kan sige, at revisors meddelelsesmiddel er stærkere i den finansielle sektor, end den ellers er" (HC interview, linje 379-387).

HC konkluderer, at revisors meddelelsesmiddel er stærkere i den finansielle sektor, end det ellers er. Hvis revisor er uenig med ledelsen, vil ledelsen – i sidste ende – rette ind efter revisors bemærkninger, således at revisor og ledelse ender med at blive enige, indenfor revisors fastlagte tærskel ud fra væsentlighedsniveauet. Om usikkerhederne udtaler AT desuden: *"Når vi siger usikkerheder, tænker jeg Roskilde Bank og Amagerbanken. Det står jo i påtegningen på det tidspunkt. Der står jo at usikkerheden, blandt andet i Amagerbanken, i ejendomsmarkedet er så stor, at de sikkerheder, de har, og de værdiansættelser der sker, er på så lang en periode, så usikkerheden er stor". (AT interview, linje 474-479).* Det understreger, at et forbehold i en påtegning, kun sker som en absolut sidste mulighed, hvor usikkerheden er for stor, baseret på ovenstående bankers efterfølgende konkurser.

HC fremhæver at modifikationen i påtegningen dog kan forekomme vedrørende noteoplysningerne, hvilket understreger vigtigheden af revisionen af disse. Der kan komme uenigheder omkring kreditnoterne og om stadievandringer, som HC anser som en "overset bestemmelse" (HC interview, linje 512-515).

Når muligheden for forbehold er usandsynlig, baseret på ovenstående, har revisor også et meddelelsesmiddel, i form af revisionsprotokollatet, dog alene til bestyrelsen. Om dette udtaler HC:

6.5 Delkonklusion

"Usikkerhed i protokollat er jo egentlig sjovt. For hvad med den stakkels regnskabslæser? Hvis vi kommer til konklusionen om, at vi ligger indenfor skiven, men gør bestyrelsen opmærksomme på, at i skal passe på, eller skal gøre jer bedre anstrengelser". (HC interview, linje 508-510).

6.5 Delkonklusion

De revisionsmæssige udfordringer er store. Opgørelsen af forventede kredittab efter IFRS 9 er anderledes og ukonkret i forhold til andre skønsposter. Det forstærkes i lyset af COVID-19 med store ledelsesmæssige modeljusteringer, præget af subjektivitet og estimationsusikkerhed. Revisorerne har ikke en entydig fremgangsmåde klar, men foreslår redskaber, som kan anvendes i tilstræbelsen på tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Revisionshandlingerne vil særligt være fokuseret på at sikre, at ledelsen kan dokumentere deres foretagne skøn, samt at skønnet ligger inden for revisors eget fastsatte estimat. Ved førstnævnte vil det være præget af stor subjektivitet, hvorfor det ikke kan stå alene. Ved sidstnævnte vil der være tale om et high-level estimat, som +/- en fastsat tærskelværdi, der kan være flere gange væsentlighedsniveauet, skal ramme ledelsens estimat. Det handler i høj grad også om revisors mavefornemmelse og særligt i relation til opgørelse af revisors eget estimat, som bygger på viden og forventning. Men også generelt i forhold til den samlede opnåelse af tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Revisor kan ende i et kompromis med revisionsstandardens forskrifter, så længe det samlede udtryk syner forsigtigt, da revisorerne erkender at Finanstilsynets holdninger og tilsynspraksis har stor betydning. Offentliggjorte afgørelser fra inspektionsbesøg skaber et billede af et forsigtigt finanstilsyn, som også de interviewede revisorer påpeger.

Ved revision af skøn, hvor usikkerheden bliver for stor, er der et øget fokus på noteoplysningerne. Regnskabsregler kræver at regnskabsbruger hjælpes på vej, via en række noteoplysninger, der bl.a. omfatter følsomhedsberegninger. Revisors udfordringer omfatter derfor også disse noteoplysninger. Fra både et kvalitativt og kvantitativt synspunkt, er det vigtigt, at noterne omfatter korrekte oplysninger, der beskriver risici ved de pågældende skøn. De revisionsmæssige udfordringer er markante. Det forlyder på trods heraf, på de interviewede revisorer, at rapporteringsmulighederne, i praksis ikke er mange. De tre revisorer fremhæver, at modificerede påtegninger i al væsentlighed historisk har været begrænset til sager, som efterfølgende har ført til bankkrak. Revisor kan dog anvende sit protokollat til kommunikation med ledelsen, men uden at det gavner regnskabsbruger, hvorfor det igen er altafgørende, at noteoplysningerne er særligt oplysende og fyldestgørende.

Kapitel 7 – Behovet for et skærpet IFRS 9-regelsæt

7.1 Synspunkter på behovet for en potentiel skærpelse af IFRS 9

Indholdsbeskrivelse:

Afhandlingens syvende kapitel omfatter afhandlingens vurdering. En samlet vurdering af om rammerne i IFRS 9 er for brede, og skaber for store udfordringer for revisor, som er forsøgt undersøgt ved at interviewe en medarbejder fra Finanstilsynet, tre revisorer samt en aktieanalytiker. Vurderingen inddrager derudover forfatterens egne holdninger. Kapitlet besvarer afhandlingens femte problemstilling "Understreger COVID-19 et behov for et skærpet regelsæt for opgørelse af forventede kredittab?"

"When thinking about the lessons learned from the crisis, do you think there might be a need for a revision of the accounting standard IFRS 9? After all, you could argue that this standard is not quite as potent because banks had to be given so much leeway in accounting" (Q&A session, ECB)

7.1 Synspunkter på behovet for en potentiel skærpelse af IFRS 9

7.1 Synspunkter på behovet for en potentiel skærpelse af IFRS 9

De tre interviewede revisorer er blevet spurgt til deres synspunkt på, at der efter IFRS 9-reglerne skal opgøres et *forventet* kredittab. Alle tre revisorer har med deres mere end 30 års erfaring, været med i branchen længe. I deres svar perspektiverer de i særdeleshed til den gamle IAS 39, hvor de blot bekræfter de elementer, som afhandlingens afsnit 3.1 nævner som værende årsager til indførelsen af IFRS 9. IAS 39 havde nogle virkelig dårlige egenskaber, som blev udstillet under finanskrisen, som HC kort og godt siger (*HC interview, linje 89-90*). En anden af de interviewede, HT siger i den forbindelse:

"Jeg synes der er rigtig mange gode elementer i IFRS 9. Men der er heller ingen tvivl om, at det kræver en vis modenhed og størrelse og seriøsitet, at kunne håndtere det." (Interview HT, linje 138-140).

HT anerkender, at IFRS 9 er en regnskabsstandard med rigtig gode egenskaber, hvis den håndteres efter hensigten. Mellem linjerne siger HT altså, at beregningen af forventede kredittab ikke er så ligetil, som hensigten måske ellers har været. IFRS 9 er en regnskabsstandard, med en vis form for kompleksitet. AT nævner, i supplerung dertil, at den er blevet mere maskinel og modelbaseret (*AT interview, linje 52-53*). Derfor kræver det, at man forstår mekanismerne. Trods anerkendelsen fra HT, lader han det ikke gå forbi, at modellerne – til efterlevelsen af IFRS 9 - ikke kan opsamle 1000-års katastrofer. Spørgsmålet er så, om man kan forvente det af nogen regnskabsstandard? Forgængeren - IAS 39 - havde ikke behov for det, da fremtidsaspektet og forventningselementet ikke var påkrævet i den tidligere standard. Dette er et aspekt, som kritiseres af samtlige tre revisorer, og det samme gør LS fra Finanstilsynet. LS nævner, at den gamle standard resulterede i, at der simpelthen ikke blev nedskrevet nok. Et element der var medvirkende til konkurser og bankkrak oven på finanskrisen. I dag er situationen en anden. Med IFRS 9 indregnes forventede kredittab, således der opbygges en form for "reserve". Tabene er derfor fratrukket resultatet og egenkapitalen i langt bedre tid. Med til kritikken af IAS 39, skal dog nævnes, at det var en tid med et kapitalkrav, som ikke var på mere end ca. 8 %, hvorfor der ikke skulle mange store tab til, før end egenkapitalen var tabt. Bankerne var simpelthen ikke polstret godt nok dengang. Til sammenligning er kapitalkrav i dag nærmere 20-25 %, samtidig med, at bankerne efter IFRS 9 har indregnet tab, der er forventede og ikke realiserede på flere mia. kr. Men ville IAS 39 i så fald være mere velfungerende i dag? Ja, formentlig. Men den ville stadigvæk skabe ustabilitet, og give alvorlige tab, der ville komme "too late" og ud af det

7.1 Synspunkter på behovet for en potentiel skærpelse af IFRS 9

blå. Afledt af dette faktum, blev revisorerne adspurgt, om IFRS 9, i kølvandet på COVID-19, i virkeligheden er en regnskabsstandard, der er i den helt anden ende af skalaen, som værende "too much too soon". HT svarer:

"Som regnskabsteoretiker, så er vi tættere på ligevægtsbalancen nu ift. tidligere standard. Vi var worst case, da vi var tæt på blot at lave nedskrivningerne når kunderne var gået konkurs. Det kan jeg altså bare ikke se er en forretningsmodel, der er til at arbejde med. Det giver sgu da noget ubalance i en så vigtig samfundsopgave, som at drive bank. Det forstår jeg simpelthen ikke kunne gå. [...] Jeg synes jeg har det godt, med der hvor vi er nu. Jeg synes det er til den rigtige måde at aflægge regnskaber på. Men det er nok fordi jeg er så gammel som jeg er, men det tror jeg altså det er. [...] Så det er ikke min opfattelse, at man er blevet konservativ, jeg tror faktisk også, og med de oplysningskrav der er, så tror jeg godt, at de fleste analytikere kan gennemskue, det egentlig er der sker. Så for mig at se, er der nok en samlet fornuftig balance i det, når man igen tænker på den samfundsmæssige opgave, som bankerne har." (HT interview, linje 558-562, 568-570, 578-584).

Fra ovenstående citat kan fremhæves særligt to ting:

- *[...] og med de oplysningskrav der er, så tror jeg godt, at de fleste analytikere kan gennemskue, det egentlig er der sker*
- *[...] fornuftig balance i det, når man igen tænker på den samfundsmæssige opgave*

Det bekræftes, af aktieanalytiker AV, at IFRS 9 gør livet lettere for dem, som regnskabsbruger: *"Ja, altså man kan sige, at et eller andet sted gør det jo mit arbejde en smule lettere. Fordi man kan sige, at i sidste ende er det jo analytikerens rolle at sandsynliggøre de her tab også i fremtiden. Fordi det jo påvirker i sidste ende bundlinjen og aktiekursen, hvilket er det jeg sidder og kigger på. Og eftersom at bankerne selv bliver tvunget frem i skoene og skal sandsynliggøre de her tab up front, så hjælper det jo os som analytikere. Det øger jo faktisk synligheden en del, at de gør det på den her måde nu. Det er jo selvfølgelig også det jeg tror, der er en af fordelene ved at have implementeret den her nye måde til at opgøre tab på udlån." (AV interview, linje 31-37).* Det er således et positivt element, fremfor at analytikerne selv skal skønne over kreditkvaliteten i porteføljerne. Der er en øget synlighedsrelser i regnskabet.

Baseret på ovenstående, er IFRS 9, på mange punkter, en fornuftig regnskabsstandard i de forskellige øjne, der løser en række problemer der tidligere har været. Næste spørgsmål er så

7.1 Synspunkter på behovet for en potentiel skærpelse af IFRS 9

hvordan de modeljusteringer, IFRS 9-reglerne fremkalder, som netop er genstand for så stor debat, påvirker i relation til opnåelse af tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis? De, af ledelsen skønnede tillæg, er nødvendige i efterlevelsen af regnskabsstandarden. Er det så en god eller dårlig egenskab ved IFRS 9? Man må nok erkende, at det er en nødvendig egenskab, trods det giver revisionsmæssige udfordringer.

Netop som HT nævnte, i ovenstående citat, så har bankerne en samfundsmæssig opgave. Tilmed er LS fra Finanstilsynet, tidligere i denne afhandling, netop citeret for at nævne hvordan de, Finanstilsynet, har til opgave at sikre samfundsmæssig stabilitet. Set i lyset heraf, kan man diskutere nok så meget om det retvisende billede, men når det samtidig er vigtigt at sikre samfundsøkonomisk stabilitet – så kan man spørge sig selv, hvad der reelt er vigtigst?

Driften af stabile banker, hvor der ikke sker bankkrak, overskygger vigtigheden af et retvisende billede i bankernes regnskaber. Derfor er revisor, nødt til at strække sig længere end normalt, før end denne modsiger sig ledelsens eventuelle forsigtighed. Tilsynspraksis, der er påvirket af frygten for bankkrak, indikerer ønske om væsentlig forsigtighed, hvilket nødvendigvis afspejler bankernes opgørelse af forventede kredittab, og når revisor så skal revidere dette, er der større accept af forsigtighed end normalt. COVID-19 har blot forstærket denne cyklus⁵, da den endnu større usikkerhed om fremtiden, har tvunget Finanstilsynet og bankerne til at udvise øget forsigtighed. Derfor er det opgjorte forventede kredittab nu endnu mere forsigtigt og konservativt og tilmed skønnes beløbene med stor diversitet i metoderne. Alt sammen fordi bredden i IFRS 9 er stor, som skaber et stort dilemma for revisor.

IFRS 9 skaber unødvendig diversitet, grundet bredden i standarden, understreget ved analysen af Cost of COVID-19 i afsnit 5.3. Netop i relation til de ledelsesmæssige skøn, blev ISA 540 opdateret. Et forsøg på at mindske diversiteten, ved skærpelsen af en revisionsstandard. Dette har til formål at sikre at revisor har tilstrækkeligt med fokus på de ledelsesmæssige skøn. Tilsvarende for at sikre, at de ledelsesmæssige skøn ikke blot er "luft", men kan dokumenteres og at revisor – trods usikkerhed – erklærer sig om et retvisende billede i en væsentlighedsbetragtning. Med det forøgede fokus på revisors revision heraf, bliver det indirekte revisors opgave, at sikre, at reglerne for opgørelse af forventet kredittab anvendes mere homogent og mere retvisende. Det bør dog ikke være revisors opgave, at sikre homogen anvendelse af

---

⁵ Cyklus er illustreret i bilag 15

7.1 Synspunkter på behovet for en potentiel skærpelse af IFRS 9

regnskabsreglerne. I Danmark bør det være Finanstilsynet, som sikrer at reglerne anvendes efter hensigten. Uden den rette vejledning, bliver udfordringerne for revisor uhåndgribelige og svære.

Fra et samfundsøkonomisk perspektiv er Finanstilsynets konservative holdning til økonomisk polstring godt, uagtet den medfølgende diversitet i bankernes opgørelsesmetoder. LS, fra Finanstilsynet, er spurgt til, om det er deres synspunkt, at der eksisterer et behov for vejledning til håndtering af situationer som COVID-19, når det hele bliver for usikkert? *"Jo, jo. Det kunne sagtens være. Altså en ting er vi går ud og siger, at nu skal i gøre det bedre. Men så skulle vi jo også helst kunne forklare, hvad det så kunne være.[...] Så det er noget, vi tænker over i øjeblikket."* (LS interview, linje 95-99). I skrivende stund foreligger den omtalte vejledning ikke.

Uden den slags vejledning øges vigtigheden af regnskabs kvalitative informationer. I relation til forventede kredittab, gælder det i særdeleshed omtale af de modeltillæg, bankerne skønner. Revisor skal erklære sig om hvorvidt regnskabet er retvisende eller ej og kvalitative oplysninger kan være med til at øge regnskabs retvisende billede som helhed. HC deler samme opfattelse og nævner, at han savner pligt til at oplyse de ledelsesmæssige skøn (HC interview, linje 302). Man kan stille spørgsmålet; er regnskabsbruger bedre stillet, ved at få oplyst det ledelsesmæssige skøn? Som udgangspunkt, jo flere kvalitative oplysninger regnskabsbruger kan få, desto bedre et beslutningsgrundlag har regnskabsbruger. Men hvad er det, der kræves oplyst i noterne, for at regnskabs retvisende billede øges? Vurderingen er, at følgende oplysninger, som minimum, bør være kvalitative krav til omtale af ledelsesmæssige skøn i kreditnoterne:

- (1) Hvorfor er der behov for det ledelsesmæssige skøn?
- (2) Hvordan er opgørelsesmetoden for skønnet?
- (3) Hvor følsomt er skønnet?
- (4) Hvor længe forventes der at være et berettiget behov for skønnet? Herunder ledelsens plan for tilpasning af kreditmodellen, så behovet for skønnet elimineres, ved absorbering af skøn i IFRS 9-input-variable.

De ledelsesmæssige skøn, der kræves omtalt og oplyst, omfatter både modeltillæg, som beregnes og bogføres ovenpå det output, som modellen beregner, men også de skøn, som eksempelvis på grund af COVID-19, justeres inde i modellen. Det skal således også afdække de situationer, hvor banker maskerer deres ledelsesmæssige skøn i modellerne. Det vil tvinge bankerne

7.1 Synspunkter på behovet for en potentiel skærpelse af IFRS 9

til at oplyse om hvorfor man har ændret i modellerne, hvad man har ændret og hvilken økonomisk konsekvens, det har haft. Har man ikke ændret på modellerne, men i stedet beregnet et modeltillæg, tvinges oplysninger ud omkring metodiske overvejelser mv. På denne måde opnås der større gennemsigtighed og homogenitet bankerne imellem, hvilket vil reducere diversiteten i regnskaberne og nedbringe revisors udfordringer, om end der fortsat vil være forskellighed i beregningsmåderne og håndteringen. En diversitet som HC er bekymret for, uagtet en eventuel øget oplysningspligt. *"Jeg er da bekymret for, at det er så forskelligt. Det er lige før, at når du kigger på et bankregnskab, at du er nødt til at se bort fra ledelsesmæssige skøn, da de er for forskellige"*. (HC interview, linje 486-488). Skal revisors udfordringer derfor mindskes yderligere, er der behov for at bankernes spillerum gøres mindre, hvilket bør være Finanstilsynets opgave, ved detaljerede vejledninger eller lignende. For Finanstilsynet vil det dog være en afvejning, hvor det samfundsmæssige hensyn altid vil være et ufravigeligt fokuspunkt.

COVID-19 har således understreget et behov for et skærpet regelsæt og et behov for at forskelligheden mindskes. IFRS 9 har gode egenskaber, men opfyldelsen af formuleringerne deri samt Finanstilsynets klare praksis, skaber en unødvendig forskellighed og en stor usikkerhed, som udfordrer revisor. Opgørelsen af forventede kredittab, herunder modeltillæg, ledelsen udarbejder i relation hertil er ikke nye elementer, men de ledelsesmæssige skøn er blevet mere centrale og mere forskellige. I kombination med en begivenhed som COVID-19, der skaber en øget usikkerhed, bliver udfordringerne for store for revisor, hvilket skal løses med regnskabsvejledning til bankerne, der kan sikre ensartethed i anvendelsen og mindske revisors udfordringer.

8.1 Konklusion på afhandlingen

8.1 Konklusion på afhandlingen

Pengeinstitutters udlån omfattes af reglerne i IFRS 9 og en nedskrivningsmodel, som kræver nedskrivning til forventede kredittab. Udlånene opdeles i stadie 1, 2 og 3, således der nedskrives i takt med stigning i kreditrisikoen. Stadie 3 er kreditforringede lån, hvor der som følge heraf skønnes, hvad der kan realiseres af sikkerheder og evt. modtages i afdrag. Stadie 2 er udlån der ikke er kreditforringede, men hvor der siden første indregning er sket en væsentlig stigning i kreditrisikoen. I stadie 2 indregnes der livstids-forventet tab. Lån, hvor der ikke er sket en væsentlig stigning i kreditrisikoen, placeres i stadie 1. I stadie 1 indregnes alene et 12-måneders forventet tab. Kredittabet skal opgøres så det afspejler: a) Et objektivt og sandsynlighedsvægtet beløb, ud fra en vurdering af et interval af mulige udfald, b) den tidsmæssige værdi af penge og c) rimelige og dokumenterede oplysninger om historiske såvel fremtidige forhold. IFRS 9 angiver ikke metoder, men oftest anvendes PD-metoden, der baserer sig på faktorer som PD, LGD og EAD. PD-metoden bygges ind i en model, der kan håndtere det, som standarden skriver skal opfyldes. Er modellens output ikke tilstrækkeligt, er det muligt at lave midlertidige modeltillæg, indtil modellen forbedres eller absorberer de pågældende forhold.

I Danmark er Finanstilsynet den regulerende myndighed, hvorfor det i tilfælde som COVID-19, er Finanstilsynet, der har til opgave at hjælpe pengeinstitutterne med at håndtere krisen, og fortolke reglerne i IFRS 9. Efter COVID-19's udbrud udsendte Finanstilsynet to pressemeddelelser, der var målrettet at hjælpe bankerne i deres opgørelse af forventede kredittab. Finanstilsynet så gerne at bankerne foretog modeljusteringer til at afdække forventede kredittab. De seks største banker i Danmark, har alle udtalt, at deres nuværende situation er præget af uvished om konsekvenserne af COVID-19, hvorfor det er kompliceret at opgøre de forventede kredittab. Halvårsrapporterne understreger påvirkningen af COVID-19. Der er markant mere kvalitativ omtale af usikkerhed og markante resultatpåvirkninger. De seks banker har en gennemsnitlig COVID-19-omkostning på 2,1 mia. kr. og en gennemsnitlig Cost of COVID-19 på 0,23 % (opgjort som COVID-19 omkostningens andel af de samlede udlån). Den største del af COVID-19 resultatpåvirkningen skyldes tillæg lavet efter modellerne har beregnet et output.

Forventede kredittab efter IFRS 9 er et regnskabsmæssigt skøn og revisionen er derfor underlagt ISA 540. Med en ajourført ISA 540, kræves, at revisor opnår og dokumenterer en konkret forståelse af de enkelte regnskabsmæssige skøn. Revisors handlinger for at opnå en forståelse, for det regnskabsmæssige skøn, skal udføres i det omfang, det er nødvendigt, for at få et

8.1 Konklusion på afhandlingen

passende grundlag for at identificere og vurdere risici for væsentlig fejlinformation på regnskabs- og revisionsmålsniveau. Der skal altså ske vurdering af den iboende risiko på det enkelte skøn. ISA 540 Revised har ligeledes medført øget fokus på iboende risici herunder estimationsusikkerhed, kompleksitet, subjektivitet, management bias og besvigelserisici. Ved revisionen af regnskabsmæssige skøn og dermed opgørelsen af forventede kredittab, skal revisor bl.a. udøve øget professionel skepsis og overholde dokumentationskrav i form af revisionsbevis. Revisionsbeviset kan indhentes bl.a. ved test af ledelsens bagvedliggende forudsætninger eller ved udvikling af revisors eget estimat og teste dette i forhold til ledelsens skøn. Ofte vil en kombination af handlingerne være hensigtsmæssig, for at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis for skønnene. Revisionsstandarden kræver, at revisor ud fra de udførte revisionshandling og det indhentede revisionsbevis, vurderer, om de regnskabsmæssige skøn og de tilknyttede oplysninger er rimelige i forhold til den relevante regnskabsmæssige begrebsramme eller indeholder fejlinformation.

Opgørelsen af forventede kredittab er forbundet med stor iboende risiko og derfor er de revisionsmæssige udfordringer store. Det forstærkes i lyset af COVID-19 med store ledelsesmæssige modeljusteringer præget af subjektivitet, estimationsusikkerhed og generelt stor kompleksitet. Revisorerne skal særligt fokusere på at sikre behørig dokumentation for ledelsens anvendte forudsætninger og bagvedliggende data, men kan også teste dette mod revisors eget estimat. Begge dele er vanskeliggjort af COVID-19, hvilket også gælder revisors professionelle skepsis, bedst betegnet som revisors mavefornemmelse. I en COVID-19-tid er forventningerne til fremtiden et af de helt store usikkerhedsmomenter, hvorfor revisor har svært at sammenholde det pågældende output med egne forventninger. De interviewede revisorer har alle angivet at de større udfordringer bl.a. skyldes forskellighed i estimationsmetoder, øget brug af modeljusteringer og markant øget usikkerhed. Revisorerne lægger vægt på, at revisionen normalt kan udføres ved at gennemgå hvem der har udøvet skønnet, om der er ændret i den normale skønsmetode, beregningerne og forudsætningerne bag skønnet og risikoen for management override. Det er vanskeligt i en COVID-19 tid, da revisor har svært ved at udvikle sit eget estimat og sin egen forventning til et nedskrivningsniveau. Det efterlades i stedet til mavefornemmelsen, som i praksis ender med at være det afgørende revisionsbevis. Så længe det samlede udtryk synes forsigtigt, kan det være tilstrækkeligt for revisor. I relation hertil nævner de interviewede revisorer at Finanstilsynets holdninger og tilsynspraksis har stor betydning. En tilsynspraksis

8.1 Konklusion på afhandlingen

der synes konservativ på baggrund af afgørelser fra kontrolbesøg og i øvrigt udsendte pressemeddelelser. Interviewede LS, fra Finanstilsynet, mener dog ikke selv, at Finanstilsynet er for forsigtige, og nævner, at de meget nødt vil se revisor bede bankerne om at tilbageføre nedskrivninger, fordi de ikke er dokumenteret retmæssigt. Dette punkt giver revisor en stor udfordring, da revisor er underlagt endnu strengere dokumentationskrav med ISA 540 Revised. Der tegner sig derfor et billede af, at revisor bliver udfordret af, at tilsynspraksis smitter af på revisorernes ageren. Det har dannet et billede af at forsigtighed vægter tungere end neutralitetsprincippet. Skulle afvigelsen fra neutralitetsprincippet dog alligevel blive for stor, eller usikkerheden for stor, vil styrken på revisors meddelelsesmiddel gøre, at ledelsen formentlig vil rette ind efter revisors bemærkninger, da ingen banker kan klare et forbehold for værdien af udlån i revisionspåtegningen.

Neutralitetsprincippet og kravet om regnskabets retvisende billede gælder, men kombinationen af en konservativ tilsynspraksis og en regnskabsstandard med en bred ordlyd, gør at der vil blive skønnet beløb på forskellige måder og i forskellige størrelser. Særligt i en COVID-19 situation, hvor ingen ved om hvor dyb krisen er. Alle revisorerne mener dog alligevel, at IFRS 9 har mange gode egenskaber og er bedre end sin forgænger, IAS 39, men påpeger samtidig, at en stor svaghed, er bredden på regelsættet, som COVID-19 har understreget yderligere. IFRS 9's styrker bekræftedes af AV fra Jyske Bank, der udtrykte, at IFRS 9 har gjort det nemmere for regnskabsbrugerne, ved at inddrage forventninger i målingen af udlånene, så man ikke selv, som regnskabsbruger, skal vurdere kreditkvaliteten i porteføljen. Alle revisorerne fremhæver flere gange Finanstilsynets konservative holdning til nedskrivningerne, som tilmed påvirker bankernes regnskabsaflæggelse og revisors revision. Bankerne har en samfundsmæssig opgave, som overvåges af Finanstilsynet, i at drive en forsvarlig og sund bank, som ikke krakker og derfor smitter denne frygt af på Finanstilsynets holdninger. Revisorerne mener ikke, at IFRS 9 bør fornys, men savner mere håndgribelig vejledning og krav til særligt de ledelsesmæssige skøn, hvilket LS fra Finanstilsynet også godt kunne se blive implementeret fremadrettet. Vurderingen er, at der er behov for en skærpelse, hvor der bør stilles en række kvalitative krav til oplysningen af de ledelsesmæssige skøn, hvor bankerne skal adressere skønnets berettigelse mv. Herudover er der et tydeligt behov for at metodefriheden skærpes i særlige tilfælde, såsom COVID-19, på baggrund af vejledning fra Finanstilsynet.

Kapitel 9 - Litteraturliste

9.1 Artikler

9.1 Artikler

- Wass, Sanne og Ahmad Rehan (2020, 25. maj). *Diverging regulators, timing hitches make Nordic loan loss comparisons difficult*. S&P Global Market Intelligence. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/diverging-regulators-timing-hitches-make-nordic-loan-loss-comparisons-difficult-58650745>
- Wass, Sanne (2020, 30. April). *Danske Bank's high loan impairments due to 'timely' accounting decisions – CFO*. S&P Global Market Intelligence. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/danske-bank-s-high-loan-impairments-due-to-timely-accounting-decisions-cfo-58380211>
- Sharp, Louise (2020, 24. Februar). *Preparing for Changes to ISA 540 on Auditing Accounting Estimates*. IFAC. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.ifac.org/knowledge-gateway/supporting-international-standards/discussion/preparing-changes-isa-540-auditing-accounting-estimates>
- Ritzau Finans (2020, 1. april). *Jyske Bank om hensættelse: Har set på tabsforløbet under finanskrisen*. Finanswatch. Anvendt d. 08-07-2020:
https://finanswatch.dk/Finansnyt/Pengeinstitutter/Jyske_Bank/article12050976.ece
- Langer, Morten W. (2020, 7. april). *Sydbank bogfører COVID-19 nedskrivninger på 175 mio. kr. i Q1*. Ugebrev. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://ugebrev.dk/flashnews/finans-flashnews/sydbank-bogfoerer-covid-19-nedskrivninger-paa-175-mio-kr-i-q1/>
- Deloitte. *How COVID-19 shall affect reporting under IFRS*. Deloitte. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www2.deloitte.com/ce/en/pages/about-deloitte/articles/How-COVID-19-shall-affect-reporting-under-IFRS.html>
- PWC-podcast. *Episode 73: COVID-19 Impact on IFRS 9, Expected Credit Loss*. PWC. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/ifrs-reporting/podcasts/covid-19-impact-ifrs-9-expected-credit-loss.html>

9.1 Artikler

- PWC-podcast. *Episode 78: COVID-19 and classification and measurement in IFRS 9*. PWC. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.pwc.com/gx/en/services/audit-assurance/ifrs-reporting/podcasts/covid-19-classification-measurement-ifrs-9.html>
- PWC. *Accounting implications of the effects of coronavirus*. PWC In depth INT2020-02. PWC. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.pwccn.com/en/ifrs/acct-implication-coronavirus-apr2020.pdf>
- EY. *New definition of default. What banks need to do by the end of 2020. Minds made for transforming financial services*. EY. Anvendt d. 08-07-2020:
https://www.google.com/search?q=ey+new+definition+of+default&rlz=1C1GCEU_daDK824DK825&oq=ey+new+defi&aqs=chrome.0.0j69i57j69i60.3685j0j7&sourceid=chrome&ie=UTF-8
- EY (2020, 7. Juli). *Applying IFRS - IFRS accounting considerations of the Coronavirus pandemic*. EY. Anvendt d. 08-07-2020:
https://media-exp1.licdn.com/dms/document/C4E1FAQH758xwpc3HLw/feedshare-document-pdf-analyzed/0?e=1594904400&v=beta&t=alHkLIDgkt-gAq60tX6uhM_kc_Ojyo8RD-IrNXE7QC7Q
- EY (2020, Juni). *EY insights on expected credit losses in Q1 2020 and the challenges ahead*. EY. Anvendt d. 08-07-2020.
<https://eyfinancialservicesthoughtgallery.ie/ifrs-9-expected-credit-losses-challenges-ahead/>
- KPMG (2020). *Revision in auditing of accounting estimates*. KPMG. Anvendt d. 17-07-2020:
<https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/in/pdf/2018/10/AAU-Oct-2018-Ch2.pdf>
- FSR (2020, 20. maj). *ISA 540 – forøgede krav til revisor*. FSR. Anvendt d. 17-07-2020:
<https://www.fsr.dk/isa-540-foroegede-krav-til-revisor>
- FSR Revisionsteknisk udvalg (2020, maj). *Ajourført revisionsstandard om regnskabsmæssige skøn giver mere arbejde for revisor og regnskabsaflæggere i 2020*. FSR. Anvendt d. 17-07-2020:

9.2 Bøger

[https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Faglig/Revision/Revision%20og%20erklæringsopgaver/Notater%20etc/Til%20nyhed%20200520 om%20ISA%20540\(R\)%20-%20ajourført 190520%20FINAL.pdf](https://www.fsr.dk/Files/Files/Dokumenter/Faglig/Revision/Revision%20og%20erklæringsopgaver/Notater%20etc/Til%20nyhed%20200520%20om%20ISA%20540(R)%20-%20ajourført%20190520%20FINAL.pdf)

- Finanswatch (2020, 5. maj). *Jyske Bank-topchef efter underskud på knap 1 milliard*. Daniel Hedelund og Morten Plesner. Anvendt d. 29-09-2020:
https://finanswatch.dk/Finansnyt/Pengeinstitutter/Jyske_Bank/article12119625.ece
- Finanswatch (2020, 1. april). *Jyske Bank om hensættelse*. Ritzau Finans. Anvendt d. 29-09-2020:
https://finanswatch.dk/Finansnyt/Pengeinstitutter/Jyske_Bank/article12050976.ece
- Børsen (2020, 7. oktober). *Jysk bank frygter økonomisk usikkerhed mest: "Brændt barn skyer jo ilden, og vi var i store problemer i forbindelse med finanskrisen"*. Børsen. Anvendt d. 13-10-2020:
<https://borsen.dk/nyheder/finans/bankerne-har-afsat-8-mia-kr-til-coronatab>

9.2 Bøger

- Bryman, Alan & Bell, Emma. (2015). *Business Research Methods*. 4. Udgave. Oxford University Press.
- Blumberg, Boris F., Cooper, Donald R. & Schindler Pamela S. (2014). *Business Research Methods*. 4. Udgave. McGraw-Hill Education.

9.3 Lovgivning og standarder

- IFRS (2020, 27. marts). *IFRS 9 and covid-19*. IFRS. Anvendt d. 08-07-2020
<https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/supporting-implementation/ifrs-9/ifrs-9-ecl-and-coronavirus.pdf?la=en>
- ISA 540 (Revised) – engelsk version
- IFRS 9 – dansk version
- Lov om Finansiell Virksomhed
- ISA 200
- ISA 580
- ISA 260 Revised
- ISA 265

9.4 Rapporter og andre kilder

- Finanstilsynet (2020, 19. marts). *COVID-19: Afklaring af spørgsmål i relation til den finansielle regulering*. Finanstilsynet. Anvendt d. 08-07-2020:
https://www.finanstilsynet.dk/Nyheder-og-Presse/Pressemeddelelser/2020/COVID19_Afklaring_sporgsmaal_relation_den_finansielle_regulering
- Finanstilsynet (2020, 19. marts). *Notat: Kreditinstitutters midlertidige lempelige vilkår til kunder som følge af COVID-19*. Finanstilsynet. Anvendt d. 08-07-2020:
https://www.finanstilsynet.dk/~/_media/Nyhedscenter/2020/Bilag_Kreditinstitutters_midlertidige_lempelige_vilkr_kunder_som_folge_af_COVID_19-pdf.pdf?la=da
- Finanstilsynet (2020, 2. april). *IFRS 9 og kreditinstitutters nedskrivninger i 1. kvartal 2020*. Finanstilsynet. Anvendt d. 08-07-2020:
https://www.finanstilsynet.dk/nyheder-og-presse/sektornyt/2020/ifrs9_og_kreditinstitutters_nedskrivninger_i_1_kvartal_2020
- Enria, Andrea (2020, 1. April). *IFRS 9 in the context of the coronavirus (COVID-19) pandemic*. European Central Bank – Banking Supervision. Anvendt d. 08-07-2020:
https://www.bankingsupervision.europa.eu/press/lettersto-banks/shared/pdf/2020/ssm.2020_letter_IFRS_9_in_the_context_of_the_coronavirus_COVID-19_pandemic.en.pdf
- IAASB (2020, marts). *Highlighting Areas of Focus in an Evolving Audit Environment Due to the Impact of COVID-19*. IAASB. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.ifac.org/system/files/uploads/IAASB/Staff%20Alert%20-%20Audit%20Considerations%20Arising%20from%20Changes%20Due%20to%20Coronavirus.pdf>
- ESMA (2020, 25. marts). *Accounting implications of the COVID-19 outbreak on the calculation of expected credit losses in accordance with IFRS 9*. ESMA. Anvendt d. 08-07-2020:
https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-63-951_statement_on_ifrs_9_implications_of_covid-19_related_support_measures.pdf
- EBA (2020, 2. Juni). *Guidelines on reporting and disclosure of exposures subject to measures applied in response to the COVID-19 crisis*. EBA. Anvendt d. 08-07-2020:

9.4 Rapporter og andre kilder

- https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/884434/EBA%20GL%202020%2007%20Guidelines%20on%20Covid%20-19%20measures%20reporting%20and%20disclosure.pdf
- EBA (2020, 2. April). *Guidelines on legislative and non-legislative moratoria on loan repayments applied in the light of the COVID-19 crisis*. EBA. Anvendt d. 08-07-2020.
https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Guidelines/2020/Guidelines%20on%20legislative%20and%20non-legislative%20moratoria%20on%20loan%20repayments%20applied%20in%20the%20light%20of%20the%20COVID-19%20crisis/882537/EBA-GL-2020-02%20Guidelines%20on%20payment%20moratoria.pdf
  - EBA (2016, 28. September). *Guidelines on the application of the definition of default under Article 178 of Regulation (EU) No 575/2013*. EBA. Anvendt d. 08-07-2020.
[https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1597103/004d3356-a9dc-49d1-aab1-3591f4d42cbb/Final%20Report%20on%20Guidelines%20on%20default%20definition%20\(EBA-GL-2016-07\).pdf](https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/1597103/004d3356-a9dc-49d1-aab1-3591f4d42cbb/Final%20Report%20on%20Guidelines%20on%20default%20definition%20(EBA-GL-2016-07).pdf)
  - EBA (2020, 25. Marts). *Statement on the application of the prudential framework regarding Default, Forbearance and IFRS9 in light of COVID19 measures*. EBA. Anvendt d. 08-07-2020.
https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/News%20and%20Press/Press%20Room/Press%20Releases/2020/EBA%20provides%20clarity%20to%20banks%20and%20consumers%20on%20the%20application%20of%20the%20prudential%20framework%20in%20light%20of%20COVID-19%20measures/Statement%20on%20the%20application%20of%20the%20prudential%20framework%20regarding%20Default%20Forbearance%20and%20IFRS9%20in%20light%20of%20COVID-19%20measures.pdf
  - EBA (2020, 7. Juli). *REPORT ON THE IMPLEMENTATION OF SELECTED COVID-19 POLICIES*. EBA. Anvendt d. 08-07-2020:
https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/document_library/Publications/Reports/2020/888311/Report%20on%20implementation%20of%20selected%20COVID-19%20policies%20.pdf

9.4 Rapporter og andre kilder

- Basel Committee on Banking Supervision (2015, December). *Guidance on credit risk and accounting for expected losses*. Basel Committee on Banking Supervision. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.bis.org/bcbs/publ/d350.pdf>
- CEAOB (2020, 24. Marts). *CEAOB emphasises the following areas that are of high importance in view of Covid-19 impact on audits of financial statements*. CEAOB. Anvendt d. 08-07-2020.
https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/business_economy_euro/banking_and_finance/documents/200325-ceaob-statement-covid-19_en.pdf
- IAASB (2009, 12. november). *Press release - IASB completes first phase of financial instruments accounting reform*. IASB. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.iasplus.com/en/binary/pressrel/0911ifrs9.pdf>
- ESMA (2020, 11. Marts). *ESMA RECOMMENDS ACTION BY FINANCIAL MARKET PARTICIPANTS FOR COVID-19 IMPACT*. ESMA. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/esma-recommends-action-financial-market-participants-covid-19-impact>
- EBA (2015, 26. Juni). *Subject: The EBA's views on the adoption of IFRS 9 Financial Instruments (IFRS 9)*. EBA. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://eba.europa.eu/sites/default/documents/files/documents/10180/943157/99b76643-4687-42b1-b775-e202d4b29640/Letter%20to%20EFRAG%20Board%20on%20IFRS%209%20endorsement.pdf?retry=1>
- IAASB (2019, 10. Januar). *Overview of ISA 540 (Revised) and Conforming and Consequential Amendments to Other International Standards*. IAASB. Anvendt d. 17-07-2020:
https://www.ifac.org/system/files/publications/files/ISA-540-Revised-Overview_1.pdf
- IAASB (2013, juli). *IAASB-undersøgelse*. IAASB. Anvendt d. 17-07-2020:
<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/Implementation-Review-of-the-Clarified-ISAs.pdf>
- IAASB (2016, Marts). *ISA-opdatering på tankegang bag ECL-modellen*. IAASB. Anvendt d. 17-07-2020:

9.4 Rapporter og andre kilder

<https://www.ifac.org/system/files/publications/files/IAASB-ISA-540-Project-Publication.pdf>

- IASB. *About IASB*. Anvendt d. 17-07-2020:
<https://www.ifrs.org/groups/international-accounting-standards-board/>
- IASB (2015, 16. April). *Mission Statement*. IASB. Anvendt d. 17-07-2020:
<https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/about-us/our-history/2015-mission-statement.pdf?la=en>
- IASB. (2009, November). *Exposure Draft IFRS 9 2009 (ED 2009)*. IASB. Anvendt d. 17-07-2020:
https://www.asc.gov.sg/Portals/0/attachments/Consultations/edfiimpairment-nov09_191.pdf
- IASB (2013, Marts). *Exposure Draft IFRS 9 2013 (ED 2013)*. IASB. Anvendt d. 17-07-2020:
<https://www.asc.gov.sg/Portals/0/attachments/Consultations/2013/ED-Financial-Instruments-Expected-Credit-Losses-March-2013.pdf>
- IFRS (2013, 10. April). *Snapshot – ECL 2013 Exposure Draft*. IFRS. Anvendt d. 17-07-2020:
https://www.aasb.gov.au/admin/file/content102/c3/M130_3.8.1_IASB_Snapshot_ED-2013-3_Financial_Instruments_Expected_Credit_Losses.pdf
- CRR artikel 178
- Basel Committee on Banking Supervision (2011, Juni). *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems*. Basel Committee on Banking Supervision. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
- IFRS (2015, 22. April). *Transition Resource Group 2015*. IFRS. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://cdn.ifrs.org/-/media/feature/groups/consultative-groups/itg/itg-meeting-summaries/itg-meeting-summary-april-2015.pdf>
- IFRS (2014, Juli). *Financial instruments – Illustrative examples*. IFRS. Anvendt d. 08-07-2020:
https://www.aasb.gov.au/admin/file/content105/c9/IFRS9_IE_7-14.pdf

9.5 Kvartalsrapporter, halvårsrapporter og årsrapporter

- Nationalbanken (2020, 1. April) *Dansk og international økonomi ramt af pandemi*. Anvendt d. 29-09-2020:
https://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2020/04/ANA-LYSE_Nr%204_Dansk%20og%20international%20%C3%B8konomi%20ramt%20af%20pandemi.pdf
- Finanstilsynet (2015, 10. september). *Finanstilsynets opgaver*. Finanstilsynet. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.finanstilsynet.dk/Om-os/Finanstilsynets-opgaver>
- Finans Danmark (2020, 20. maj). *Bankerne er godt polstret til corona-krisen*. Finans Danmark. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.finanstilsynet.dk/Om-os/Finanstilsynets-opgaver>
- OECD (2020). *Joint actions to win the war*. OECD. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.oecd.org/about/secretary-general/Coronavirus-COVID-19-Joint-actions-to-win-the-war.pdf>
- Information (2013, 14. december). *Én ud af 35 af de økonomiske prognoser rammer rigtigt*. Information. Anvendt d. 08-07-2020:
<https://www.information.dk/indland/2013/12/35-oekonomiske-prognoser-rammer-rigtigt>

9.5 Kvartalsrapporter, halvårsrapporter og årsrapporter

- Danske Bank:
  - Årsrapport 2019
<https://danskebank.com/da/news-og-insights/nyhedsarkiv/press-releases/2020/pm05022020>
  - Halvårsregnskab 2020
<https://danskebank.com/da/investor-relations/regnskaber>
  - Halvårsregnskab 2019
<https://danskebank.com/da/investor-relations/regnskaber>
  - Halvårsregnskab 2018
<https://danskebank.com/da/investor-relations/regnskaber>
- Nordea:

9.5 Kvartalsrapporter, halvårsrapporter og årsrapporter

- Årsrapport 2019
<https://www.nordea.com/da/press-and-news/nyheder-og-pressemeddelelser/press-releases-denmark/2020/02-27-09h00-nordea-har-offentliggjort-sin-arsrapport-baeredygtighedsrapport-og-afloeningspolitik-for-styrende-organer.html>
- Halvårsregnskab 2020
<https://www.nordea.com/da/investor-relations/regnskaber-og-presentationer/koncernens-delaarsrapporter/>
- Halvårsregnskab 2019
<https://www.nordea.com/da/investor-relations/regnskaber-og-presentationer/koncernens-delaarsrapporter/>
- Halvårsregnskab 2018
<https://www.nordea.com/da/investor-relations/regnskaber-og-presentationer/koncernens-delaarsrapporter/>
- Nykredit:
  - Årsrapport 2019
<https://www.nykredit.com/investor-relations/#samfundsansvar>
  - Halvårsregnskab 2020
<https://www.nykredit.com/investor-relations/#samfundsansvar>
  - Halvårsregnskab 2019
<https://www.nykredit.com/investor-relations/#samfundsansvar>
  - Halvårsregnskab 2018
<https://www.nykredit.com/investor-relations/#samfundsansvar>
- Jyske Bank:
  - Årsrapport 2019
<https://www.jyskebank.dk/ir/regnskaber>
  - Halvårsregnskab 2020
<https://www.jyskebank.dk/ir/regnskaber>
  - Halvårsregnskab 2019
<https://www.jyskebank.dk/ir/regnskaber>
  - Halvårsregnskab 2018
<https://www.jyskebank.dk/ir/regnskaber>

9.5 Kvartalsrapporter, halvårsrapporter og årsrapporter

- Sydbank:
  - Årsrapport 2019
<https://www.sydbank.dk/omsydbank/regnskab-etiket/regnskab>
  - Halvårsregnskab 2020
<https://www.sydbank.dk/omsydbank/regnskab-etiket/regnskab>
  - Halvårsregnskab 2019
<https://www.sydbank.dk/omsydbank/regnskab-etiket/regnskab>
  - Halvårsregnskab 2018
<https://www.sydbank.dk/omsydbank/regnskab-etiket/regnskab>
- Spar Nord Bank:
  - Årsrapport 2019
<https://www.sparnord.com/investor-relations/finansiel-kommunikation/regnskab-risiko/2019/%C3%A5rsrapport-2019/>
  - Halvårsregnskab 2020
<https://www.sparnord.com/investor-relations/finansiel-kommunikation/regnskab-risiko/>
  - Halvårsregnskab 2019
<https://www.sparnord.com/investor-relations/finansiel-kommunikation/regnskab-risiko/>
  - Halvårsregnskab 2018
<https://www.sparnord.com/investor-relations/finansiel-kommunikation/regnskab-risiko/>

Kapitel 10 - Bilag

Bilag 1 – Danmarks Nationalbank – Udsigt til gradvis genopretning af økonomien

Centrale økonomiske størrelser				
Realvækst i forhold til året før, pct.	2019	2020	2021	2022
BNP (real), pct.	2,4	-4,1	4,2	1,6
Beskæftigelse, 1.000 personer	2.998	2.958	2.969	2.993
Ledighed, brutto, 1.000 personer	104	143	132	123
Betalingsbalance, pct. af BNP	7,8	6,5	6,1	6,0
Offentlig saldo, pct. af BNP	3,7	-5,8	-2,0	-1,8
Huspriser ¹ , pct. år-år	3,0	-2,3	2,0	5,4
Forbrugerpriser, pct. år-år	0,7	0,2	0,9	1,2
Timeløn ² (industrien), pct. år-år	2,5	2,3	2,0	2,3

1. Nominelle priser på enfamiliehuse.
2. Danmarks Statistiks implicitte lønindeks.
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Kilde: https://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2020/06/ANA-LYSE_nr.%2012_Udsigt%20til%20gradvis%20genopretning%20af%20%C3%B8konomien.pdf

Bilag 2 - Interview med Anders Dam fra Jyske Bank

Transskriberet interview med Anders Dam, som Jyske Bank TV selv har udarbejdet. Den del af interviewet, der anvendes i denne afhandling, er transskriberet herunder. Interviewet kan findes her:

<https://www.jyskebank.dk/omjyskebank/nyheder/nyhed/0ee7933a-b985-471f-a85f-02392df1b8cb>

Ordførende direktør, Anders Dam - Lad os starte med den her skønsmæssige nedskrivning på 1 mia.kr. den meldte i som nævnt ud i slutningen af marts. Nu er der gået en 5-6 uger siden da. Har du fået mere klarhed over hvor galt det kan gå for Jyske Bank når vi snakker nedskrivninger?

Anders Dam: Altså indtil videre tror vi, at den 1. mia kr. der er reserveret vil række et par måneder frem. Og på den konto har vi ikke fået yderligere klarhed, udover vi kan se at økonomien bliver pænt påvirket i negativ retning af den nedlukning der har fundet sted.

Interviewer: Og har du fået mere klarhed over generelt hvor store konsekvenser coronakrisen kommer til at få for Jyske bank?

Anders Dam: Nej det har jeg faktisk ikke og som jeg sagde lige før så tror jeg det her rækker nogle måneder frem rent nedskrivningsmæssigt.

Interviewer: Du plejer at være god til at rose Jyske banks kreditbog, og som noteret i regnskabet så har året indtil videre ikke budt på realiserede tab. Hvor er det de her måske forventede tab forventes at komme fra?

Anders Dam: Jamen det afhænger af hvor stor nedturen bliver i økonomien. Det er således, at hvis realvæksten i økonomien er negativ, så vil det rulle igennem og selvom vi ikke er særligt eksponeret mod de brancher som umiddelbart bliver ramt, så vil der være en indirekte effekt, som også vil ramme Jyske Banks kreditbog.

Bilag 3 - Gruppeopdeling danske pengeinstitutter

Listen herunder fra Finanstilsynet og kan findes her:
<https://www.finanstilsynet.dk/tal-og-fakta/statistik/statistik-om-sektoren/pengeinstitutternes-stoerrelsesgruppering>

Pengeinstitutternes størrelsesgruppering 2020

Gruppe 1 - Arb. kapital over 75 mia. kr.

3000	Danske Bank A/S
7858	Jyske Bank A/S
8079	Sydbank A/S
8117	Nykredit Bank A/S
9380	Spar Nord Bank A/S

Gruppe 2 - Arb. kapital over 12 mia. kr.

5301	Aktieselskabet Arbejdernes Landsbank
7670	Ringkjøbing Landbobank. Aktieselskab
1149	Saxo Bank A/S
9335	Sparekassen Kronjylland
522	Sparekassen Sjælland-Fyn A/S
400	Lån & Spar Bank A/S
9070	Sparekassen Vendsyssel
7730	Vestjysk Bank A/S
9217	Jutlander Bank A/S
9686	Den Jyske Sparekasse A/S
7681	Alm. Brand Bank A/S

Bilag 3 - Gruppeopdeling danske pengeinstitutter

755 Middelfart Sparekasse

Gruppe 3 - Arb. kapital over 750 mio. kr.

5999 Danske Andelskassers Bank A/S
9090 Sparekassen Thy
7320 Djurslands Bank A/S
6771 Lægernes Bank A/S
844 Fynske Bank A/S
9740 Frøs Sparekasse
7780 Skjern Bank A/S
6471 Grønlandsbanken, Aktieselskab
9137 Ekspres Bank A/S
7890 Salling Bank A/S
6520 Lollands Bank A/S
7930 Kreditbanken A/S
6860 Nordfyns Bank, Aktieselskabet
13460 Merkur Andelskasse
6880 Totalbanken A/S
6140 Møns Bank A/S
1671 Basisbank A/S
9682 Sparekassen for Nr. Nebel og Omegn
9797 Broager Sparekasse
6620 Coop Bank A/S
9388 Sparekassen Djursland
7570 PenSam Bank A/S
537 Dragsholm Sparekasse
9827 Sparekassen Bredebro
847 Rise Flemløse Sparekasse

Bilag 3 - Gruppeopdeling danske pengeinstitutter

13080	Frørup Andelskasse
7500	Hvidbjerg Bank. Aktieselskab
9283	Langå Sparekasse
9312	Sparekassen Balling
9354	Rønde Sparekasse
9860	Folkesparekassen
9133	Frøslev-Møllerup Sparekasse

Gruppe 4 - Arb. kapital under 750 mio. kr.

13290	Andelskassen Fælleskassen
9124	Sønderhå-Hørsted Sparekasse
9684	Fanø Sparekasse
1693	PFA Bank A/S
9135	Klim Sparekasse
9634	Borbjerg Sparekasse
13070	Faster Andelskasse
579	Sparekassen Den lille Bikube
5125	Leasing Fyn Bank A/S
13350	Østervrå Andelskasse
28001	Maj Bank A/S
9629	Stadil Sparekasse
28002	Lunar Bank
28003	Facit Bank

Gruppe 5 - Filialer af udenlandske institutter i Danmark

546	Siemens Financial Services Danmark, filial af Siemens Financial Services AB, Sverige
582	IKANO BANK, FILIAL AF IKANO BANK AB (PUBL), SVERIGE
880	Handelsbanken, filial af Svenska Handelsbanken AB (publ),Sverige

Bilag 3 - Gruppeopdeling danske pengeinstitutter

884	Handelsbanken Kredit, filial af Stadshypotek AB, Sverige
2222	Nordea Danmark, Filial af Nordea Bank Abp, Finland
5127	SEB Kort Bank, Danmark, filial af SEB Kort Bank AB, Sverige
5287	Santander Consumer Bank, filial af Santander Consumer Bank AS, Norge
5290	DNB Bank ASA, filial af DNB Bank ASA, Norge
5294	FOREX Bank, filial af FOREX Bank AB, Sverige
5295	Skandinaviska Enskilda Banken, Danmark, filial af Skandinaviska Enskilda Banken AB(PUBL.),Sverige
5299	Scania Finans. filial af Scania Finans AB, Sverige
6004	SWEDBANK, FILIAL AF SWEDBANK AB (PUBL), SVERIGE
6012	J.P. MORGAN EUROPE (UK),COPENHAGEN BRANCH, FILIAL AF J.P. MORGAN EUROPE LIMITED, STORBRITANNIEN
6014	De Lage Landen Finans Danmark filial af De Lage Landen Finans AB, Sverige
7958	Nordnet Bank, filial af Nordnet Bank AB, Sverige
8222	BIL DANMARK, FILIAL AF BANQUE INTERNATIONALE À LUXEMBOURG S.A., LUXEMBOURG
9043	Telia Finance Danmark, Filial af Telia Finance AB, Sverige
29000	Carnegie Investment Bank, Filial af Carnegie Investment Bank AB (publ),Sverige
29001	UBS Europe, filial af UBS Europe SE, Tyskland
29003	Resurs Bank, filial af Resurs Bank Aktiebolag, Sverige
29005	Citibank Europe plc, Denmark Branch, Filial af Citibank Europe plc, Irland
29006	BNP Paribas S.A. Denmark, filial af BNP Paribas S.A. Frankrig
29007	EnterCard Danmark, filial af EnterCard Group AB, Sverige
29009	J.P. Morgan Bank Luxembourg, Copenhagen Br, filial af J.P. Morgan Bank Luxembourg
29010	J.P. Morgan AG - Copenhagen Branch, filial af J.P. Morgan AG, Tyskland
29011	PayEx Danmark, filial af PayEx Sverige AB
29012	Goldman Sachs Bank Europe, Copenhagen Branch, filial af Goldman Sachs Bank Europe SE, Tyskland
29013	Valitor Danmark, filial af Valitor hf., Island

Bilag 3 - Gruppeopdeling danske pengeinstitutter

Gruppe 6 - Færøerne

6460	P/F BankNordik
9181	P/F Betri Banki
9865	Nordoya Sparikassi
9870	Suduroyar Sparikassi P/F

Anm.: Gruffefordelingen er udfærdiget på baggrund af pengeinstitutternes indberetninger til Finanstilsynet pr. 3. kvartal 2019.

Pengeinstitutterne i gruppe 1-4 og 6 er sorteret efter størrelsen af deres arbejdende kapital.

Bilag 4 – Analyse af Finanstilsynets seneste 10 ordinære inspektioner

Bilag 4 – Analyse af Finanstilsynets seneste 10 ordinære inspektioner

Nr.	Konklusioner	Mer-nedskrivninger?	Link til afgørelse
1	<p>Totalbanken A/S i maj 2020. Finanstilsynet har gennemgået de 20 største udlån i bankens datterselskab, hvoraf seks af disse var risikoklassificeret for positivt. Det vurderes derfor, at der er behov for at foretage en yderligere analyse af selskabets udlån.</p>	<p>Ingen nedskrivninger, men kritik af politik</p>	<p>https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Totalbanken_240820</p>
2	<p>Danske Bank A/S i august 2019. Finanstilsynets vurdering af bankens nedskrivningsmetode byggede på en gennemgang af en tilfældig stikprøve af 55 udlån på mindst 2 mio. kr. til svage erhvervskunder, der primært var defineret ved at være placeret i den svage del af stadie 2 (betydelig stigning i kreditrisikoen og en sandsynlighed for tab på over 5 pct.) eller i stadie 3 (kreditforringet). Derudover gennemgik Finanstilsynet udvalgte forretningsgange.</p> <p>Finanstilsynet konstaterede, at der var behov for betydelige mernedskrivninger i stikprøven. Nedskrivningerne blev forhøjet i seks tilfælde, særligt på store udlån. Inden Finanstilsynets undersøgelse var der samlede nedskrivninger i stikprøven på 142 mio. kr. Finanstilsynet vurderede, at de samlede nedskrivninger i stikprøven skulle have været 323 mio. kr.</p> <p>Årsagen til mernedskrivningerne var blandt andet, at banken havde implementeret flere dele af nedskrivningsreglerne forkert. Banken manglede bl.a. i en del tilfælde at konstatere, at der var indtrådt objektiv indikation for kreditforringelse (OIK), og at 13 pct. af udlånene var placeret i et forkert stadie.</p>	<p>JA</p>	<p>https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/DB_nedskrivning_erhverv_110620</p>
3	<p>Lollands Bank i februar 2020. Ved inspektionen gennemgik Finanstilsynet 109 udlån for samlet ca. 1.021 mio. kr. Det svarer til, at der samlet set blev gennemgået 28,2 pct. af bankens udlånsmasse pr. 30. september 2019.</p> <p>Finanstilsynet fandt ved udlåns gennemgangen grundlag for at nedklassificere 16 ud af 102 udlån, hvilket svarer til 17,5 pct. af volumen.</p> <p>Inspektionen gav anledning til at øge bankens nedskrivninger med 0,5 mio. kr. på et enkelt udlån.</p>	<p>JA</p>	<p>https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Lollands_bank_150520</p>
4	<p>Salling Bank A/S i januar 2020. Finanstilsynet gennemgik som led i inspektionen 154 udlån. Samlet set svarede gennemgangen til cirka 33 pct. af bankens samlede udlånsmasse ultimo september 2019.</p> <p>I 13 store udlån blev enten hele eller dele af udlånet nedklassificeret, heraf blev der konstateret OIK (objektiv indikation for kreditforringelse) i 4 tilfælde. I stikprøven med mindre</p>	<p>JA</p>	<p>https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Salling_Bank_130520</p>

Bilag 4 – Analyse af Finanstilsynets seneste 10 ordinære inspektioner

	erhvervsudlån blev der konstateret OIK i to tilfælde, og seks udlån ud af i alt 74 udlån blev nedklassificeret.		
	Gennemgangen af udlånene medførte, at banken blev påbudt at foretage mernedskrivninger for ca. 14,4 mio. kr. Heraf skyldtes ca. 7,7 mio. kr., at banken havde nedskrevet for lidt på kunder med OIK, og ca. 6,8 mio. kr. at banken ikke havde konstateret OIK på flere kunder.	JA	https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Merkur-andelskasse_240420
5	Merkur Andelskasse i december 2019. Finanstilsynet gennemgik i forbindelse med inspektionen 97 udlån, svarende til ca. 30 pct. af andelskassens udlånsmasse pr. 31. august 2019.		
	Finanstilsynet fandt anledning til at nedklassificere 11,8 pct. af de store udlån, og 14,3 pct. af de nye kunder blev nedklassificeret. Inspektionen medførte øgede nedskrivninger med 9,5 mio. kr. hvoraf 3 mio.kr. vedrørte en justering af andelskassens IFRS9-nedskrivningsmodel.	Ingen nedskrivninger, men kritik af risikovillighed	https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Rise-flemlose_170420
6	Rise Flemøse Sparekasse i december 2019. Sparekassen har også en større andel af udlån med visse svaghedstegn (2b) end andre sammenlignelige institutter. Disse udlån kan ved lavkonjunkturer blive udfordret, hvilket kan medføre nedklassificering, som vil give yderligere pres på sparekassens indtjening.		
7	Østervrå Andelskasse i september 2019. Ud af de 59 gennemgæede udlån blev 18 nedklassificeret, svarende til ca. 30,5 pct. Det er forholdsvis mange i forhold til, hvad Finanstilsynet typisk observerer på en inspektion. I fem tilfælde konstaterede Finanstilsynet objektiv indikation for kreditforringelse (OIK). Finanstilsynet fandt i 23 tilfælde behov for yderligere nedskrivninger for et samlet beløb på 7,4 mio. kr.	JA	https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Ostervraa_020320
8	Sparekassen Balling i november 2019. Finanstilsynet gennemgik i forbindelse med inspektionen 109 udlån, svarende til 64 pct. af sparekassens samlede udlånsmasse pr. 30. juni 2019. Finanstilsynet var generelt enig i sparekassens bonitetsmæssige klassifikation af udlån. Inspektionen medførte øgede nedskrivninger med 1,2 mio. kr., hvoraf 500.000 kr. vedrørte to erhvervsudlån, mens 700.000 kr. skyldtes værdiregulering af sparekassens ejendom i Skive.	JA	https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Balling_240220
9	Fros Sparekasse i oktober 2019. Finanstilsynet gennemgik i forbindelse med inspektionen 167 udlån, svarende til 13 pct. af den samlede udlånsmasse ultimo juni 2019. Gennemgangen førte til i alt 23 nedklassificeringer af kreditkvaliteten af udlån svarende til 14 pct. af de gennemgæede udlån.	JA	https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Fros-sparekasse_300120
	Ved gennemgang af udlån blev der konstateret et behov for yderligere nedskrivninger på 4 mio. kr. Sparekassen fik desuden påbud om at nedskrive værdien af to af sparekassens domilejendomme med samlet 4,6 mio.kr.		

Bilag 4 – Analyse af Finanstilsynets seneste 10 ordinære inspektioner

10	Den Jyske Sparekasse A/S i september 2019. Inspektionen gav anledning til nye nedskrivninger på 31 mio. kr., hvoraf 10 mio. kr. var relateret til, at sparekassens modelbereggede nedskrivninger var undervurderede.	JA	https://www.finanstilsynet.dk/Tilsyn/Vurderinger-af-finansielle-virk-somheder/2020/Den-jyske_sparekasse_170120
----	--	----	---

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

Interview med Hans Christian Krogh, statsaut. revisor og partner ved PWC i Herning d. 14. september 2020.

M = Martin Heiredal

K = Kasper Holm

H = Hans Christian Krogh

- 1 M: Lad os starte helt generelt med, hvad din stilling er og din uddannelsesmæssige- og erfa-
2 ringsmæssige baggrund.
- 3 H: Jamen jeg er jo partner her i PWC og statsautoriseret revisor og af uddannelse, der er jeg jo
4 cand. merc. med revision i speciale, det hed det jo dengang, og min erfaringsmæssige baggrund
5 den er, at jeg jo i de første år af min karriere havde jeg en del almindelige virksomheder, men
6 ret hurtigt kom ind og fik nogle finansielle virksomheder, så det er det, der er mit speciale i dag.
7 Vi har en del gruppe 2, 3 og 4 pengeinstitutter, og det er derfor, ja, min erfaring er. Og så har jeg
8 været med i forskellige arbejdsgrupper i finanstillsynet, og sidder i, hvad hedder det, det regn-
9 skabskyndige underudvalg, som ... under Finanstillsynets bestyrelse.
- 10 M: Med fokus på pengeinstitutter, eller hvad?
- 11 H: Nej, det er helt generelt. Finanstillsynet har en myndighed dvs. på ... selskaber.
- 12 M: Okay. Spændende.
- 13 K: Hvor mange år har du været i PWC?
- 14 H: Jeg har været der siden 1987, nej sørme, hold da op 1983.
- 15 K: 83?
- 16 H: Ja, det er 37 år. Den kan I ikke stikke.
- 17 K: Nej!
- 18 H: Men altså finansielle virksomheder siden, ja, lige omkring 1990, vil jeg tro.

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

19 K: Okay.

20 H: Hvor jeg kom jo på nogle banker, og så var vi heldige med at, ja, fik nogle tilbud, og så kørte
21 det derfra. Så jeg også haft i leasing, fondsmæglere og børsmæglere og sådan, så jeg har været
22 lidt rundt omkring.

23 M: Ja. Okay.

24 H: Og kigget på en bank nede i Tanzania, hvis I vil have det hele med.

25 K: Ja okay.

26 M: Fedt.

27 K: Og i forlængelse af det, ja, så spørgsmål 2 her; vi har været inde på, hvor længe du har arbej-
28 det med banksektoren, men hvordan vil du beskrive dit nuværende kendskab til IFRS 9 med
29 særligt fokus på det her med opgørelse og forventede nedskrivninger på udlån?

30 H: Jeg vil sige det på den måde, at det er en praktikers kendskab til det. Jeg har ikke i den for-
31 stand studeret det, som I gør, så hvis jeg kommer til at sige noget forkert, så må I bære over.
32 Men jeg arbejder jo i bankerne, hvor jeg forsøger at få dem til, i det omfang det ikke er sket nu,
33 og arbejde med IFRS 9 reglerne, som jeg nu forstår dem, og det er forhåbentligt rigtigt, ellers
34 må jeg jo så ty til andre kolleger, der kan det bedre, end jeg kan. Så det håber jeg, at jeg kan leve
35 op til indenfor regelsættet, og det tror jeg godt, jeg kan.

36 M: Det tænker jeg også. Og nu har du, som du jo sagde lige før, så har du jo mange års erfaring,
37 ikke? Så du kender jo, i hvert fald også den gamle standard og begrebsrammen, ikke?

38 H: Jo, jo.

39 M: Så derfor kunne vi godt tænke os at høre, hvad din holdning er til, at der nu er blevet indført
40 en standard, hvor at den går i retning af forventet kredittab fremfor realiseret kredittab.

41 H: Ja. Du ved ikke hvor langt, I har tilbage? Eller hvor langt I kigger tilbage?

42 M: Jeg tænker op imod IAS 39.

43 H: Jo, og der vil jeg godt tillade mig at gå lidt længere tilbage.

44 M: Ja.

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

45 H: Nu kan jeg ikke huske, hvornår IAS 39 den kom, men i gamle dage – i 2005 – indtil da, der
46 var der nogle helt andre regler, nemlig hvor man havde, man kaldte det hensættelser dengang,
47 og der hensatte man til tab ud fra en eller anden, måske lidt mere praktisk begrebsramme, og
48 der hensatte man sådan efter et godt skøn over, hvad man kunne tabe på sådan et udlån, og det
49 blev så, ja, der var sådan nogle hensættelser, og da det er sådan, at Finanstilsynet også har lig-
50 ningsmæssig magt over hensættelserne, det tror jeg, man har stadigvæk, dvs. skattemyndighe-
51 derne blander sig ikke i hensættelser i bankerne, fordi det har Finanstilsynet ligningsmyndig-
52 hed over. Så var det jo, at når nu regelsættet eller rammen ikke var særlig præcis, som jeg hu-
53 sker det, så var der måske nogle, som hensatte godt og dermed også fik skattemæssigt fradrag
54 for ret store hensættelser. Derfor så delte man hensættelsen op i to. I nogle A-hensættelser og
55 nogle B-hensættelser. Og som jeg lige husker det, så havde man skattemæssigt fradrag for A-
56 hensættelserne, men ikke for B-hensættelserne. B-hensættelse kunne være, at der måske kom
57 tab på det engagement her. Måske kunne man ikke helt måle det på den rigtige måde, men så
58 tog man så alligevel lidt nedskrivning, så havde man lidt. Den filosofi gjorde, at da man – hold
59 da op det er mange år siden – løb ind i en mindre finanskriser, jeg tror det var i begyndelsen af
60 90'erne, der overlevede de danske pengeinstitutter fint, fint, hvorimod de norske, de gik ned og
61 der kom jo massive problemer. Så de hensættelser man havde dengang var faktisk rigtig gode
62 set ud fra sådan en solvensmæssig betragtning. Der reserverede man sådan set i resultatopgø-
63 relsen til kapitalkravene – og mere end det måske. Så kommer 2005 og mon ikke i var IAS 39,
64 der kom dengang? Det vil jeg næsten tro. Og det gjorde så, at man kun kunne hensætte til det
65 aktualiseret tab eller til aktuelle tab – man kunne sige, at det var der lige nu. Det vil sige, at der
66 måtte bankerne dengang, der måtte de indtægtsføre de her A- og B-hensættelser eller rettere
67 sagt; man lavede regnskabsmæssig praksisændring, så man tog det under egenkapitalen, hvor
68 man ændrede dem. Så indtægtsførte man, eller i kapitalen, egenkapitalen, så forøgede man den
69 med de her hensættelser, man ikke kunne tage efter IAS 39. Der skete desværre det, at man fik
70 ført det over på solvensbehovet i en bank. Så frigav man en masse kapital. Når jeg nu siger ind-
71 tægtsført, så var der også nogle der, selvom man ændrede regnskabspraksis, så var der faktisk
72 nogle indtægter i det følgende år, så de må ikke have indtægtsført det hele eller have egenkapi-
73 tal-rettet det hele. Jeg kunne ikke finde på at mistro nogen, men det så bemærkelsesværdigt ud,
74 at der var mange, der havde indtægter i det følgende år 2005, 2006, 2007, 2008. Da så finans-
75 krisen kommer i 2008, der sker der jo det, at der er bankerne jo, da er de uden buffer, for det er
76 taget væk, fordi de har udlånt til en masse. De udlåner til ejendomme, det er jo primært der,

77 hvis man skal have gang i udlånet, så tager man det der. Så de udlåner jo til en masse ejen-
78 domme. Det er jo lidt uheldigt, for der var jo så nogen, der så det og lavede sådan en ejendoms-
79 karrusel, hvor de skruede priserne op. Det vil sige, bankerne de kom til at låne alt for meget ud
80 på ejendomme, og da finanskrisen så rammer, da går det rivende galt. Bankerne har ikke noget
81 at stå imod med, fordi hensættelserne i de gamle A- og B-hensættelser, de er væk. Så det går jo
82 rivende galt. Og der for – alene derfor – er der mange banker, der ikke kan klare sig. De går
83 simpelthen ned, fordi de ikke har den buffer, de skal have. Og fordi at den buffer ikke er overført
84 på solvensbehov, så der mangler simpelthen noget rygstøtte til at tage det stød, der kommer.
85 Det er der bare ikke. Også bemærkelsesværdigt at Finanstilsynet jo påbyder nogle banker at
86 tilbageføre nogle nedskrivninger. Det var der ikke ret mange, der kunne forstå, men det var
87 sådan, det var, for Finanstilsynet som myndighed, er selvfølgelig nødt til at sige, hvordan er
88 regelsættet? Og der var også regler om solvensbehov dengang, men som sagt blev hensættel-
89 serne ikke overført på solvensbehov. Så IAS 39 den havde nogle virkelig dårlige egenskaber,
90 som blev udstillet under finanskrisen. IAS 39 det var jo også sådan en standard, som ligger be-
91 tydelig ledelsesmæssigt skøn, og der tror jeg, man så en meget forskelligartet handling af IAS
92 39. Der her ledelsesmæssige skøn, de fremgik nogle gange af regnskaberne og nogle gange ikke.
93 Det var faktisk faktisk forkert, fordi de kaldes for gruppevis nedskrivninger. Det var sådan et
94 halvt ledelsesmæssigt skøn, men det skulle bruge den OIV, altså objektiv indikation for værdi-
95 forringelsen, som banken ikke kendte, men som var sket. Så der havde man jo ikke anden mu-
96 lighed for at gætte, kvalificeret gæt naturligvis, og det kan man for gruppevis nedskrivninger.
97 Der var ret stor forskel på, hvordan man havde – der bredden i pengeinstitutternes nedskriv-
98 ninger, hvor meget de sådan skønnede var meget stor.

99 M: Ja, okay.

100 H: Så kom IFRS 9 hvor man så i forhold til det aktuelle tab skulle indregne det forventede tab.
101 Altså med den her PD12 og PD-LIV. Og så troede jeg egentlig, at så ville man få en større ensret-
102 ning af nedskrivningerne, så man mere kunne lave en branchemæssig sammenligning. Dét kom
103 ikke til at ske efter min opfattelse. Der er lige så meget skøn i IFRS 9, som der er i IAS 39, det er
104 bare to forskellige principper, kan man sige. Men set i forhold til en kapital, så er det klart, at
105 IFRS 9 gør jo, at der samles mere kapital op. Så kan man sige, den kapital skal den samles op via
106 resultatopgørelsen? Eller skulle den samles op på en anden måde? Jeg synes egentlig, det er
107 okay at tage noget fremtidigt tab med også. Der er mange ting, tror jeg, som vi kommer tilbage

108 til, som virker mærkelige. Men som udgangspunkt, synes jeg egentlig, det er fornuftigt. Også
109 fordi det giver en større forsigtighed, som godt nok er en afvigelse i forhold til neutralitetsprin-
110 cippet, men alligevel tror jeg, at regnskabslæseren har en forventning om, at man har taget en
111 kreditrisiko med i sine nedskrivninger. Så på den måde tror jeg, at IFRS 9 var god. Men så kom-
112 mer al matematikken i det, som jeg ikke synes er nødvendig. Det kan vi tage bagefter.

113 M: Jep.

114 K: Fantastisk.

115 H: Det var en lang historie.

116 K: Ja.

117 M: Det er i den grad relevant.

118 K: Det bygger en fin bro til det næste; og det er netop det her med matematikken i det, hvor vi
119 siger, at hvis spørgsmål 4 er at beregningen at de her forventede kredittab er baseret på en lang
120 række estimeret input, vi nævner nogle af dem, de her PD, LGD og så videre, de her scenarie-
121 vægte og den arbejder også med de her fremadskuede forventninger, BNP, samfund med videre.
122 Hvordan ser du på de her mange skønsmæssige elementer i forhold til, hvordan de påvirker
123 diversiteten, altså bankerne i mellem i forhold til, hvordan de bruger de her elementer?

124 M: Fordi det er, som du selv sagde før, det her med, at man havde måske nogle forventninger
125 om, at det vil ensarte lidt – hvordan de gør.

126 H: Ja, altså jeg var nemlig inde på, at hvis der er så mange parametre i modellen, så er der al
127 mulighed for og få et andet resultat end banken ved siden af. Man vurderer bare forskelligt. Man
128 har forskellige udlån, har forskellige alt muligt, man ligger i forskellige landsdele. Der kan være
129 rigtig mange ting i det. Så ordet diversitet, det plejer jo at være positivt, det mener jeg faktisk
130 ikke, det er her. Så hvis man bruger ordet *forskellighed* i stedet for, så er der utrolig meget for-
131 skellighed, og I kan, tror jeg, I kan til en vis grad aflæse det i offentliggørelse af de ledelsesmæs-
132 sige skøn eller ledelsesmæssige tillæg, som bankerne offentliggør. Hvis I sætter dem i forhold
133 til udlånene, så får I et meget godt indblik i, hvor stor forsigtighed den ene har i forhold til den
134 anden. Der kan være 117 andre grunde til det, men en af grundene kan måske være, at der er
135 lagt mere forsigtighed ind i den ene i stedet for den anden – hvad ved jeg?

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

136 M: Ja. Og så apropos det med forsigtighed, så prøver vi lige og køre den lidt over i retning af
137 corona, som kom i første kvartal, og inden vi stiller spørgsmålet, så ved jeg ikke, om du har haft
138 mulighed for at læse, men vi har vedlagt et lille skriv at et interview, der har været med Anders
139 Dam?

140 H: Jo, det har jeg læst.

141 M: Godt. Så tænker jeg ikke, vi lige repeater det interview, men så springer vi til spørgsmålet,
142 fordi det vi har skrevet, er *en begivenhed som COVID-19 mindsker forudsigeligheden i den for-*
143 *ventet danske samfundsøkonomiske udvikling*. Hvordan ser du det påvirke det her med at skulle
144 opgøre det forventede tab, for der er jo ikke nogen tvivl om, hvis man bare har fulgt lidt med i
145 medierne, at så har man kunne læse det der med, at jamen Jyske Bank, som Anders Dam er inde
146 på i det her interview er ud at tage 1 milliard uden reelt set og... altså han har i hvert fald pro-
147 blemer i interviewet at understøtte, hvordan de er kommet frem til dette, og hvor meget det
148 egentlig dækker. Derudover har Danske Bank også været ude med et enormt tal for deres ned-
149 skrivninger grundet corona. Vil du ikke sætte et par ord på det i forhold til, hvad du tænker med
150 det?

151 H: Jo. Altså nu er det jo sådan, at Anders Dam er nok et af de her mennesker i det her land, som
152 ved mest om nationaløkonomiske sammenhænge – det er i hvert fald mit indtryk, når jeg taler
153 med ham. Han er rigtig, rigtig dygtig. Det er jo sådan, at coronaen er jo ikke set før af gode
154 grunde, så den erfaring der er med coronaen, kan man jo sige, at der ikke er nogen, der har
155 erfaring. Så spørgsmålet er; er Anders Dams bud på det bedre end nogens andre bud på det?
156 Jeg plejer at sige det på den måde, at coronaen har jo ramt forskellige brancher direkte. Det kan
157 være underholdningsbranchen, det kan være hoteller, det kan være, ja, nogle i den stil, events
158 og så videre. Og det er sådan til at forstå. Man kan sige, hvor længe varer det her? Det er jo den
159 usikkerhed, der er på det. Virksomheder, der ser ud som om, at de kan klare en kort periode,
160 det har det vist sig, at de kunne, men så blusser det op igen, kan de så klare det? Der synes jeg
161 måske, at man i et vist omfang kan lægge nogle scenarier ind, som man måske kunne bruge.
162 Selvom det er svært, når vi intet erfaringsgrundlag har. Det vil jeg godt understrege; nul erfa-
163 ring! Der hvor jeg synes, det bliver svært, det er at andre brancher, det kan jo være helt ander-
164 ledes. Jeg talte med en virksomhedsleder, som har et kalenderårsregnskab og 30/6, der har han
165 aldrig haft bedre regnskab, og han sagde, at hans 2020-regnskab ville formentlig blive ganske
166 forfærdeligt. Det er fordi, hans ordrebeholdning er ingenting i forhold til sidste år, og det kan

167 du ikke se endnu. Det kommer i 2. halvår, og måske 2021 afhængig af de her bølger. Den effekt
168 tror jeg ikke, nødvendigvis afspejler hele vejen rundt, selvom bankerne jo ved, at den er der og
169 prøver til en vis grad at tage hensyn til den eller prøver at tage hensyn til den. Men om det sker
170 i fornyet omfang, det er ikke sikkert. Altså Finanstilsynet har jo, det er jo også kloge mennesker,
171 de har jo holdning til, altså "tag nu nok ved". Og jeg tror, at hvis man sammenligner Finanstilsy-
172 nets opfattelse med en bankdirektørs opfattelse, så tror jeg en del bankdirektører vil ligesom
173 sige, jamen vi har ikke noget i vores bøger, som afspejler den her risiko, som vi ser det lige nu,
174 og der sidder Finanstilsynet på den anden side og siger "pas nu på". Der kan være massive ned-
175 skrivninger i det. Og de kapitalkrav der er, skal man jo opfylde. Nu er de jo så blevet løsnet lidt,
176 og det er jo dejligt at se i en tid, hvor man har brug for det løsner det. Så det der hedder en
177 konjunkturudligningsbuffer, den er jo fjernet. Sådan at kapitalen – den overdækning der skal
178 være, den er der i større omfang, end den var hidtil, og dermed får man større mulighed for og
179 tage nogle nedskrivninger, fordi overdækningen den er større.

180 M: I forhold til det du siger, med at fjerne en konjunkturbuffer og så give plads, eller hvad man
181 skal sige, og man så bare tager ekstra nedskrivninger. Er det så ikke principielt bare, at man
182 flytter en synlig buffer fra ét sted og så placerer en skjult buffer i ens nedskrivninger, hvis man
183 nu tager 1 milliard uden at have noget at hænge den op på? Sådan man får en eller anden para-
184 meter, man sådan principielt kan skrue lidt på.

185 H: Ja, problemet er bare, at du ikke ved, om den der milliard, om det er forsigtigt eller ej. Man
186 har ingen anelse om det. Så når Anders Dam siger, at det skal være 1 milliard, og nogle andre
187 de siger noget andet. Jeg tror der var en anden lidt større bank, der fik at vide, at de vist ikke
188 rigtig nedskrev nok, og derfor synes jeg, det er svært at angribe. Men det gør jo, at sammenlig-
189 ningsgrundlaget bliver helt forskelligt. I kan jo se, at Q1-regnskaberne i bankerne – nogen havde
190 underskud, kun forårsaget af det her ledelsesmæssige tillæg. Og så kan man sige; er det her
191 dårlig bankdrift? Altså basisindtjeningen i banken kan jo være nødagtig den samme, men en
192 ledelse der måske er mere pessimistiske tvinger større ledelsesmæssige tillæg igennem end
193 nogen, der ikke er. Og selvfølgelig er det også sådan, at hvis den pessimistiske ledelse får ret, så
194 påvirker det også basisindtjeningen og dermed også den kapital, der skal være. Så jeg synes
195 virkelig, virkelig det er svært, det må jeg sige. Men det er klart, at hvis vi tager den der, der er
196 lavet så mange sammenligninger, hvis du tager Q1-regnskaberne og så sammenligner dem på
197 tværs, hvor du tager, hvad er det ledelsesmæssige skøn i forhold til udlånet. Den sammenligning

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

198 synes jeg er rigtig relevant. Så hvis I har den, så synes jeg, I skal kigge på den. Der sammenligner
199 man det jo, og jeg mener, at gennemsnittet lå på 0,4 % af det samlede udlån. Og der kan vi jo se
200 dem, der ligger over, og dem der ligger under. Så kan man have sådan en opfattelse af, at dem
201 der ligger over, det er fordi kreditbogen er dårlig, eller at de har nogle brancher, der er mere
202 udsatte eller en ledelse, der ser mere konservativt på det. Men man får et meget godt billede,
203 synes jeg. Hvor er det, det institut, vi kigger på, hvor ligger de? Så kan man gå ind og sige "hmm".
204 Så kan der godt være noget om de i kreditnoterne, er der noget forskellighed der? Så berettiger
205 den her større nedskrivning efter corona.

206 M: Vi kunne jo sagtens være en mere udsat branche, som du nævner, som er ramt hårdest, men
207 det kan også være det omvendte, der er tilfældet.

208 H: Det er rigtigt svært. Altså jeg er da glad for, at jeg ikke har et diskotek eller sådan et eller
209 andet, som jo stadigvæk ikke må åbne, selvom de måske omdanner sig til barer, eller hvad det
210 nu er, ikke? Men det er da rigtig, rigtig alvorligt – det er det da bestemt. Og der er da andre
211 brancher; ja, de var jo lukket ned i en periode, og nu er de oppe igen og omsætningen viser sig
212 overhovedet ikke at være påvirket, og de skal betale alle deres penge tilbage gudskelov for det,
213 kan man sige.

214 M: Ja, det er rigtigt.

215 K: Det giver god mening.

216 H: Jeg skal sige et punkt, jeg lige har glemt; det er den betalingsudsættelse, der er for moms og
217 A-skat til april 2021, den er giftig. Den er helt vildt giftig, for hvis du kigger på et udlån mod en
218 bank, så svømmer kunden i penge. Når han så skal betale der i 2021, hvad så? Fordi husker han
219 at spare de der penge op? For skal de have nogen effekt, så skal de jo ud og arbejde, men kom-
220 mer de så hjem igen? Så det er jeg meget bekymret for, hvordan at april 2021 ser ud.

221 M: Nogen af dem selv er ude at sige det der med, de jo vant til at monitorere meget på likviditet,
222 ikke, og følge deres kunders likviditet, men at alt jo ser ud til at være i den skønneste orden.

223 H: Dels bankens, men også kunden, at den likviditet der er derude, den er jo indover. Men det
224 bliver godt nok spændende at se.

225 M: Ja, lige præcis.

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

226 H: Men det bliver godt nok spændende at se.

227 K: Og lidt i forlængelse af det; nu var du kort inde på det her med tilsynet, og hvordan de ser på
228 det. Du sammenligner det her med en bankdirektør og så videre. Kan du prøve at sætte et par
229 ord på, hvis vi så fokuserer på Finanstilsynet på deres rolle i forhold til de her nedskrivninger?
230 Fordi vi så blandt andet de her Q1-regnskaber, vi talte om, hvor Nordea eksempelvis var ude og
231 positivt sige: "Vi kan ikke på nuværende tidspunkt, vi ved ikke nok om størrelsen, omfanget af
232 de her nedskrivninger, så vi venter".

233 H: Ja.

234 K: Hvorimod Danske Bank de tog hele skraldet ..., og der var Finanstilsynet ude med en løftet
235 pegefinger til Nordea og så sige, om man ikke burde have taget nogle nedskrivninger. Hvordan
236 ser du på det her med tilsynets holdning? Deres rolle i det her?

237 H: Jeg tror, at tilsynets rolle, som vel er at sikre tryghed på det finansielle marked, der synes jeg,
238 at det skal de jo rygte. Det er jo derfor, at de er der. Og det er klart, at når nu de melder ud, vi
239 har jo sådan to udmeldinger, det tror jeg, vi har ikke?

240 K: Ja.

241 H: Og hvis de siger, at "husk nu at tage nogle nedskrivninger, fordi vi synes, at det skal indarbej-
242 des, vi har givet jer konjunkturudligningsbufferen, den har I fået, og I har fra os, det kan I se i
243 de skrivelser, at vi synes også, at de på nogle områder ligesom siger, at det er okay og tager
244 måske knap så meget ved, som man ellers ville have gjort det, lidt afhængigt af, hvordan man
245 skal fortolke det, der kommer ud. Hvis jeg var en myndighed, ville jeg have gjort det sådan. Altså
246 fuldstændig. Men var det ikke noget med, at Nordea var også ude at sige "hvilken jurisdiktion
247 er vi egentlig underlagt her?". Så man kan sige i forhold til det danske syn, så er det klart, at når
248 man ikke gør som tilsynet siger, at man bør gøre, så kan det godt være at ledelsen har nogle
249 andre opfattelser, men tilsynet er jo myndighed, så de kan jo bestemme. Så går de selvfølgelig
250 ud og siger noget, når der laves et papir, som ikke er blevet fulgt.

251 K: Ja.

252 M: Jeg tror du har ret i det der med jurisdiktion. Finland er jo Finsk ejet og bosat i Finland, eller
253 hvad man nu siger. Så det er selvfølgelig klart at på deres danske aktiviteter opererer de under
254 tilsynet, men helt generelt er det jo under EBA.

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

255 H: Det tror jeg du har ret i.

256 M: Og det er vist noget med, at det danske tilsyn, er kommet med nogle strengere udmeldinger
257 og maner til mere forsigtighed end hvad man har meldt ud i det europæiske helt generelt.

258 H: Ja.

259 M: Og hvad tænker du om det? Altså at de ikke lægger sig op af de europæiske udmeldinger,
260 men har tendenser til nogen gange at ligesom lave et add-on af forsigtighed.

261 H: Jeg tror at hvis du spørger tilsynet, vil de sige, at det passer ikke. For de tager regelsættet og
262 så siger de, hvordan det så er.

263 M: Ja

264 H: Og så kan man jo så sige at de som myndighed i Danmark, at de tolker reglerne og det gør de
265 også i Spanien og andre steder. Men jeg tror ikke du får det danske finanstillsyn til at sige, at de
266 er mere forsigtige end andre. Det kan godt opleves sådan og det kan det bestemte. Jeg tror også
267 i forbindelse med IFRS 9 og implementeringen i Danmark, gjorde de for praktikernes side me-
268 get ud af, at det skulle være IFRS 9-compliant. Det var der en del drøftelser af. Ligger man noget
269 indenfor skiven eller kører vi helt ud til skivens kanter? Jeg tror det danske finanstillsyn har ry
270 for at være mere forsigtige, og det ser også sådan ud, når man ser de regelsæt de stikker ud. Og
271 det ser også sådan ud med bekendtgørelsen. Nogle ting er jo ikke IFRS 9-compliant. Det er de
272 jo ikke.

273 K: Nej.

274 H: Jeg tror virkelig at man skal være forsigtig med at synge med på den sang om at tilsynet er
275 meget forsigtige, for hvis man ser nogle af de banker, der er gået ned, har tilsynet så haft ret i
276 deres nedskrivninger? Det er ikke meget ved siden af. Så spørgsmålet er hvor er det man går
277 ind henne, ikke? Så jeg tror virkelig man skal prøver at være meget nuanceret i sine opfattelser
278 og ikke bare synge med på forsigtigheden. Selvom jeg dog godt kan forstå det. Det ser jeg også
279 i de pengeinstitutter, som jeg kommer i, bliver får påbud om – det er jo ikke noget man selv kan
280 vælge – at tage de her nedskrivninger. Der kan jeg da også godt undre mig engang imellem. Jeg
281 er jo også bare sat i verden for at tolke det her regelsæt. Og der tolker jeg det på en måde og
282 tilsynet på en anden måde. Jeg prøver selvfølgelig altid at tænke over, hvad den offentlige myn-
283 dighed vil sige her. Men der kan banken tolke forkert, jeg kan tolke forkert, og det er da rigtigt

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

284 nok, at der hvor vi tolker forkert, efter myndighedernes opfattelse, der ligger vi altid i den gode
285 ende. Det er sjældent at der bliver nedskrevet for meget, også fordi, at det gør tilsynet jo ikke
286 så meget ved. Så det er sværere at finde ud af, om tilsynet egentlig mener at der er nedskrevet
287 for meget.

288 M: Du var lidt inde på det til at starte med, at tilsynet måske brændte fingrene dengang lige op
289 til krisen, hvor tilsynet bad nogen om at tilbageføre deres nedskrivninger.

290 H: Jo, og det er klart, at dem som skulle tilbageføre nedskrivningerne, det er jo nogen, som ikke
291 er her mere.

292 K: Ja.

293 H: Jeg tror ikke at det scenarie gentager sig nogensinde. Det tror jeg ikke.

294 M: På den bagerste side har vi lige et tillægsspørgsmål til det, vi lige har talt om. I forhold til din
295 vurdering af hvordan du vurderer forsigtigheden/aggressiviteten i forhold til hvordan de dan-
296 ske pengeinstitutter rapporterer samlede forventede kredittab? Og så efterfølgende i forhold
297 til tilsynets holdning. Det er en 1-10-skala, mest for at vi lige kan sammenligne.

298 H: Lige da du spørger, tænker jeg, at de oplysninger, som pengeinstitutterne kommer med, hvis
299 vi tager noterne i regnskabet. De er faktisk ret specifikke, synes jeg. Hvis man lægger dem
300 ovenpå hinanden, så får man et meget godt indtryk af, hvor vi ligger. Det synes jeg er fantastisk,
301 at de der kreditnoter, også stadievandringerne, at de fremgår af regnskaberne. Det er virkelig
302 fint, synes jeg. Det eneste jeg savner, er at der ikke er pligt til at oplyse det ledelsesmæssig tillæg.
303 Men det ser jeg dog, at nogle banker er begyndt med. Det er altså sådan, at dem der går forrest,
304 danner skole for dem der kommer bagved. Og i ved jo selv hvem der kommer først – Danske
305 Bank. Og det synes jeg er virkelig, virkelig godt. Jeg ved godt man ikke kan sige noget om forsigtig-
306 tigheden i kreditbogen, men alligevel siger det et eller andet.

307 K: Ja.

308 M: Men er det din generelle holdning, at de trykker til den aggressive side eller om de er lidt
309 mere "lad os hellere tage lidt for meget, end for lidt", for ligesom at være lidt påpasselige? De
310 ved jo, at der kan komme tilsyns-kontrol, hvor det er nemmere at forsvare en forsigtig holdning
311 end en aggressiv holdning.

312 H: Det er jo scenariet kan man sige. At man bliver angrebet for noget, som ikke er så forsigtigt,
313 som myndigheden synes at det skal være. Det er sjældent den anden vej rundt. Det er jo hele
314 scenariet – eller rettere betingelsen for øjeblikket. Det kan man så have sin mening om. Men
315 hvis du ser i øvrigt, hvis en virksomhed har besøg af tilsynet, så kommer der faktisk en liste fra
316 tilsynet. Der kan i faktisk se en del indtægtsførsler også. Så det er ikke fordi, at det ikke kommer,
317 men det bliver altid netto udgiftsført.

318 M: Okay, så det er sådan "give and take"?

319 H: Det er nemlig sådan "give and take". Så det var vel også det jeg startede med at sige, at der er
320 meget stor spredning. Aggressiviteten, hvis man kan kalde det det, så tror jeg man kan sige, at
321 alle bankledelser forsøger at holde sig på sporet i forhold til de nedskrivninger, der er. Man
322 plejer at sammenligne det med en vej. Du kan køre midt på vejen, lidt til højre og lidt til venstre.
323 Hvor til venstre er lidt for aggressivt. Så vil der være nogle out-liers, men man prøver at holde
324 sig lige på sporet. Men det er klart, at værdiansættelser af panter kan være forsigtigt. Der er
325 meget få, der ikke kan blive på denne vej. Hvis i tager afgørelserne fra tilsynet, er der kun en-
326 kelte der har fået at vide, at de ikke forstår reglerne.

327 H: Jeg synes det er meget i de ledelsesmæssige skøn. Det er der, I kan se det, synes jeg. I kan
328 også se, at der er nogen, som er mere aggressive med forskellige argumenter, og så er der nogen,
329 som går den modsatte vej. Og dem der går den modsatte vej, har fået at vide i 1. kvartal, at dem
330 der havde under 1 % af de samlede nedskrivninger i ledelsesmæssige tillæg, er af tilsynet blevet
331 spurgt, om de nu har tænkt sig om. Jeg kan ikke huske hvor mange breve, der blev sendt ud,
332 men lad os sige 10-15 breve. Her skrev tilsynet til bankerne, at vi kan se, at i har under 1 % i
333 ledelsesmæssige skøn og vil i være søde at genoverveje det. Men det var helt tydeligt en løftet
334 pegefinger til at sige, husk nu det i halvårsregnskabet. Og det kan vi også se i halvårsregnska-
335 berne, at nogle banker går ud og forøger det ledelsesmæssige tillæg, selvom der måske ikke er
336 specielt større erfaringsgrundlag, end der var ved udgangen af 1. kvartal. Der hvor jeg ved, at
337 man forøger de ledelsesmæssige tillæg, er lige nøjagtigt der hvor man har vurderet størrelsen
338 af de indirekte påvirkninger. Så i Q1 var det typisk de brancher, som blev direkte påvirket. Nu
339 tror jeg mere det kommer indirekte. Det er den, der er virkelig usikker. Hvor er den indirekte
340 påvirkning? Eksportvirksomhederne? Hvornår lukker de enkelte lande ned og hvornår går det
341 den modsatte vej? Det er rigtig, rigtig svært. Det er svært at sige til nogen, at I ikke tager hensyn
342 til det. Det er klart, at hvis man ligger som out-lier ift. snittet af ledelsesmæssige tillæg, er der

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

343 grund til at spørge ind og der må revisor jo også spørge ind. Selvom han måske ikke påtegner
344 det, hverken Q1 eller H1. det gør jeg i hvert fald hvor jeg kommer, fordi det er så vigtigt, at man
345 ligesom taler med i årets løb, for at sikre, at den kunde man nu har, gebærder sig ligesom man
346 nu selv ville gøre.

347 M: Det er jo også ledelsen, der aflægger regnskabet.

348 H: Det er jo det, det er. Var der andre ting, du spørger om i den sammenhæng?

349 M: Nej, vi ville jo gerne have sat den i midten med finanstillsynets holdning på plads.

350 H: Hvis du tager de enkelte eksponeringer, så tror jeg erfaringen i forhold til undersøgelsesre-
351 sultater, der er, så giver det altid netto mernedskrivninger. Det er i hvert fald en større forsigtig-
352 tighed, end dem bankerne ligger ind. PD-værdien skulle være højere, så jeg tror også, at de kig-
353 ger meget på sandsynlighedsscenarier. Jeg har ikke set endnu, hvor tilsynet går ind og påvirker
354 PD'erne og LGD'erne i større omfang. Man kan selvfølgelig sige, at når man går ind og ændrer
355 nedskrivningerne, så er det reelt set en PD på den enkelte kunde. Der er også nogle gange at
356 man forudser, at der kommer rigtige tab, som går over i stadie 3, men hvor banken har en 1'er
357 eller 2'er.

358 M: Så hvis man ser på afgørelserne, kan man se netto mernedskrivninger, så derfor er de relativt
359 mere forsigtige end ledelserne i det enkelte institut?

360 H: Ja, sådan er det. Men jeg vil godt pointere, at jeg synes man skal være forsigtig i at kritisere
361 tilsynet. Fordi det har nogle gange vist sig, at tilsynet har ret. Det skal man altid overveje inden
362 man kritiserer nogen.

363 K: Enig!

364 H: Og så hvordan revisor ser på forsigtigheden. Det er jo klart, at vi kigger på forsigtigheden i
365 ledelsens rolle. Eller rettere sagt; vi kigger på om det efter reglerne. Ikke om de er forsigtige, da
366 der jo er et neutralitetsprincip, med PD12 og PD-liv. Man kan jo ikke selv sidde og vælge. Så er
367 der jo stor spredning, ligesom jeg sagde før, men man kan jo ikke frit vælge fra alle hylder. Og
368 der skal jo også ske en validering ude i det enkelte pengeinstitut, hvor en anden, end den der
369 har lavet nedskrivningerne, skal ind og validere. Tage nogle stikprøver, er det den korrekte PD
370 eller LGD. Og så må man jo rette sig ind efter den validering, der nu er. Som revisor kigger jeg
371 selvfølgelig på valideringen og der må vi sige, at danske pengeinstitutter ikke er på plads endnu.

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

372 Tror ikke jeg fornærmer nogen ved det. Nogen er gode og andre er knap så gode. Men det er
373 klart, at som revisor kigger jeg jo på det. Hvis valideringen er dårlig, går jeg selv ind og laver
374 mere. Og det er også klart, at i et regime, hvor forsigtigheden altid vinder over aggressiviteten,
375 jamen der er det klart, at der ser man mere på, om myndighedernes opfattelse efterleveres. Det
376 er myndigheden som bestemmer. Der ser vi jo også at finanstillsynets holdning er afspejlet i
377 nedskrivningerne, både stadie 1, 2 og 3. selvfølgelig. Og det er jo kun der hvor man opgør en
378 egentlig fejl, at du skal skrive om det i din påtegning. Og hvornår er der så tale om en fejl i le-
379 delsesmæssige skøn? Det er jo ISA 540 og hvad der nu ligger i den. Der har i hvert fald været
380 nogle modifikationer i påtegningerne og dem har jeg selv givet en række af. Men det blev aldrig
381 til et forbehold, da en dansk bank med et forbehold, vil få direkte besøg af finanstillsynet, som
382 ville bede dem lave regnskabet om. Så det er ikke nogen option og der kan man sige, at det er
383 revisor, som til sidst bestemmer. Det er ledelsen, der aflægger regnskabet, men hvis revisor
384 synes det er forkert, så bliver ledelsen nødt til at rette til, efter ledelsens udfordring af revisor,
385 da man ikke kan tåle et forbehold. Som finansiel virksomhed vil det være slut, tror jeg. Det viser
386 al erfaring. Så man kan sige, at revisors meddelelsesmiddel er stærkere i den finansielle sektor,
387 end den ellers er.

388 K: Nu var vi lidt på vej over i det. Du har selv flere gange nævnt ledelsesmæssige skøn og hvor-
389 dan de påvirker nedskrivningerne. Kernen i vores opgave er også ISA 540. så vi kunne godt
390 tænke os at lidt om dit kendskab til ISA 540 og særligt den her revised, den her opdaterede
391 udgave, der er kommet af den?

392 M: Ikke tiltænkt, at du skal nævne alt i den.

393 H: ISA 540. Jeg tror jeg er en gennemsnits-revisor, der har fået den uddannelse jeg skal have om
394 ISA 540. Jeg har fortalt ledelsen i mine kunder, hvad deres udfordringer er med den nye ISA
395 540, forklaret hvad vi skal bruge mere og forklaret dem, hvad revisor skal lave mere. ISA 540 i
396 en virksomhed, som en bank, er jo egentlig helt fantastisk. Fordi det ledelsesmæssige skøn, de
397 ligger ind over mange virksomheder, er jo egentlig det som vejledningen tiltænker. Det er jo
398 fantastisk, at du har en branche, hvor ISA 540 er implementeret for længst. Det skøn, som le-
399 delsen lægger ned over de almindelige nedskrivninger er jo rigtig godt dokumenteret, i mod-
400 sætning til mange andre virksomheder. Eksempelvis hensættelsen til en retssag i USA. Man har
401 jo et erfaringsgrundlag, som er second to none. Så er der selvfølgelig det med de ledelsesmæs-
402 sige tillæg – den store klump. Hvis du tager de almindelige nedskrivninger, stadie 2 svag og 3,

403 så er den erfaring, de har, den skal jo testes, om de har implementeret den korrekt. Du skal lave
404 de her look back-analyser. Der er ingen tvivl om, at selvom ISA 540 virkelig, virkelig er godt
405 dokumenteret, så når vi kommer tilbage til at skulle teste dem, om de nedskrivninger man har
406 foretaget tidligere nu viste sig at være rigtige. Det er svært. For er der sket noget på den enkelte
407 eksponering, på deres marked? Der kan være sket alt muligt. Så spørgsmålet er; det nye, der er
408 kommet, skal renses væk. Så skal vi sige; hvordan kom den nedskrivning så til at passe? Spørgs-
409 målet er; kom den til at passe, da vi startede med at nedskrive og så må vi øge vores PD'ere og
410 sandsynlighedsscenarier? Det er jo ikke fordi at man må starte med en lille nedskrivning og så
411 bygge den op. Men der kan alligevel ske noget i sådan et engagement. Og dertil knyttet vurde-
412 ringen af et virksomhedspant. Efterhånden som det går dårligt, så skruer man jo vurderingen
413 ned, og så bliver nedskrivningen større. Jeg synes faktisk det er svært.

414 M: Det er svært at vurdere, om din holdning på det tidspunkt, isoleret for efterfølgende ting, er
415 således.

416 H: Nu har jeg ikke i forhold til den 10-punktsplan, som ISA 540 indeholder, prøvet den endnu.
417 Men jeg kan se nogle udfordringer. Men det bliver jo spændende at prøve. Målsætningen i ISA
418 540 er jo god, men jeg kan tvivle på om det rykker derude. Fordi et skøn er jo et skøn og bliver
419 det bedre, fordi man har en standard? Jeg er ikke sikker på det. Det bliver bedre dokumenteret
420 og det er godt. Det er godt at vi tvinger ledelserne til at dokumentere det så godt som muligt.
421 Men om det reelt ændrer størrelsen på de ledelsesmæssige skøn – det kan jeg godt være i tvivl
422 om. Altså IFRS 9 ændrer jo markant fra IAS 39. Det var virkelig en stor ændring og det ændrede
423 spillepladen fuldstændig. Men om ISA 540 ændrer så meget, det er jeg i tvivl om. Det ændrer
424 dokumentationskravene.

425 M: Det er en fin pointe. I ISA 540 er der ting i forhold til den iboende risiko. Der står estimati-
426 onsusikkerhed, kompleksitet, subjektivitet og andre faktorer, såsom management bias. Helt
427 grundlæggende; hvordan vurderer du den iboende risiko ved værdiansættelse af udlån / opgø-
428 relse af forventede kredittab? Er den lav eller høj?

429 H: Den er høj. Det er primært pga. det sidste med management bias. De andre er der også noget
430 med. Bestemt. Når i sidder derude og kigger på kompleksitet i udlånene. Nogle af dem er jo
431 meget komplekse og vi har nogle gange specialister til at kigge ind og markedsforhold, kan gøre,
432 at vi skal andre specialister. Så den iboende risiko er jo høj, med management bias og

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

433 subjektivitet er afgørende. Hvis vi kigger på pengeinstitutter og vores arbejde, og en KAM, så er
434 det der det sner. Nogle gange kan vi sidde i et pengeinstitut og overveje, hvorfor vi stemmer
435 feriepengene af og retter det med 200.000 kr., når man har udlån for milliardbeløb. Den iboende
436 risiko er megahøj. Og det er også det, der er gået galt derude. De fleste er gået ned pga. en dårlig
437 kreditbog, så vidt jeg kan se. Det er klart, at dem der gjorde det, den iboende risiko, den så de jo
438 overhovedet ikke.

439 K: Enig. Og i forlængelse af det; nu taler vi om det her med en høj iboende risiko, hvilke revisi-
440 onsmæssige udfordringer ser du, når man som revisor, skal ud og revidere de her af ledelsen
441 opgjorte kredittab?

442 H: De revisionsmål, vi jo nu reviderer efter. Det er jo målingen, der er det helt centrale. De revi-
443 sionsmæssige udfordringer – der er jo mange, men hvor er det risikoen ligger. Nu kan vi se at
444 landbrug har været forfærdeligt, så har det været gode år, nu er det svinepest i Tyskland og
445 svinepriserne falder. Hvornår gør det så landbrugene får problemer? Revisor skal jo prøve at få
446 en stor viden om alle mulige brancher og det kan være et problem. Selvfølgelig kan vi få noget
447 eksternt hjælp, vi har nogle specialister, vi kan få pengeinstitutterne til at skaffe alverdens ting.
448 Branchedelen er udfordringen. Panterne, der reviderer man om de er der, det er en simpel re-
449 visionshandling. Panternes værdi, det er jo der, det begynder at sne. Igen det med virksomheds-
450 pantet eller ejendoms pant, jeg tror jeg kender eksempler på hvor en ejendom med en tom-
451 gangsleje på 100 % i indre København blev værdiansat skyhøjt. Den skulle sælges, der var ikke
452 så mange købere og prisen blev helt forfærdelige. Det er klart at sådan en ejendom, der kan
453 koste mange millioner – når sådan en viser sig ikke at holde værdien, så er det jo en katastrofe.
454 Så målingen er jo virkelig vigtig. Og det er på det enkelte engagement. Os der har været i det her
455 fag i mange år, vi kan jo godt det her og det vi så lærer de yngre, så er jeg ikke så bekymret for
456 det. Vi ved, hvornår vi skal holde fast, men de der IFRS 9-nedskrivninger stadie 1 og 2, de er
457 svære. Det er de bare. De er ikke så store faktisk, hvis i kigger rundt. Nu skal vi også passe på
458 ikke at blive bange for vores egen skygge. Jeg synes ikke at risikoen er så stor, men kreditno-
459 terne i regnskabet er jo helt vildt vigtige. Så der er selvfølgelig også en risiko i dem. Fordi revisor
460 er jo vant til at arbejde med nedskrivninger, men opgørelsen af stadier, som jo også indgår i
461 kreditnoterne er noget sværere. Er det stadie 1 eller stadie 2? er det stadie 3 og kommer fra et
462 opkøb?

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

463 H: Der er mange skønsmæssige elementer. En meget stor del af vores tidsforbrug ligger ved
464 revisionen af udlånene. Det er der, hvor bankerne har haft vanskeligheder. Det er her den store
465 revisionsrisiko ligger. Det er jo ikke altid vi når frem til en bekræftelse af ledelsens holdning.
466 Det er det ikke. I de her år, nu ved vi jo ikke med Coronaen, hvordan det går med den, men der
467 har jo ikke været de store vanskeligheder, da bankerne er gået godt. Der er kommet gode ind-
468 tægter og ingen store vanskeligheder. Strammer det til ligesom under finanskrisen, er vi nødt
469 til at fortælle hvor grænserne er, ikke på et beløb, men på et interval.

470 K: Bestemt.

471 M: Men jeg kan godt følge det du siger med, at når i kigger på en eksponering, opgør dagsvær-
472 dien af et pant – der ligger håndgribelige vejledninger til det. Så finder man nok nogenlunde
473 veldokumenteret skøn over hvor det ligesom skal ligge henne. Og hvis vi så lige vender lidt til-
474 bage til det her med de udmeldinger, der har været i kvartals- og halvårsrapporterne – den der
475 1 milliard kr. i Jyske Bank. Den vil være langt mere uhåndgribelig revisionsmæssigt, forestiller
476 jeg mig. Der er ikke en håndbog, der siger, at når der indtræffer en krise, så skal du gøre det her,
477 det her og det her.

478 H: Selve erfaringsgrundlaget i den her situation er ingenting. Så vil jeg da tro, selvom Anders
479 Dam måske melder lidt frækt ud – han siger selvfølgelig det der passer, men jeg kan næppe
480 forestille mig, at man sidder i en bank, og så tager man bare et tal. Jeg tror hans udtalelse må
481 være fordi, at Jyske Bank har forskellige scenarier. Det kan være x, y eller z og så vælger ledelsen
482 et tal. Det er klart når regnskabet 31/12 kommer, er der en ISA 540 der kommer, og der kan
483 man jo ikke bare vælge. Så selvfølgelig skal der ligge beregninger, der understøtter deres skøn.
484 Det skal der også være – der skal være valide beregninger. Men jeg er da bekymret for, at det er
485 så forskelligt. Fordi lige før, når du kigger på et bankregnskab, at du er nødt til at se bort fra
486 ledelsesmæssige skøn, da de er så forskellige.

487 M: Jeg tror vi læste et sted, at en af de ting man kunne gøre, var at se på hvordan en tidligere
488 krise havde påvirket. Men igen, det er bare en måde at gøre det på, som kan give et tal, mens
489 nogen kan mene andet, som giver et helt andet tal. Det er sådan, som du selv siger, lidt øst og
490 vest.

491 H: Man må sige, at de beregninger som PD-værdierne har givet, de nye beregninger, der er Co-
492 ronaen i hvert fald ikke slået igennem. Nogen har sågar indtægtsført nedskrivninger – det er jo

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

493 besynderligt. Så har man selvfølgelig i pengeinstitutterne lavet korrektioner for det ved brug af
494 ledelsesmæssige skøn, men der er dog et godt eksempel på, at de der modeller ikke dækker i alle
495 scenarier.

496 K: ... og derfor er der behov for de ledelsesmæssige skøn?

497 H: Derfor er der behov for de ledelsesmæssige skøn. Men det er som om, at de ligesom tager
498 over. Nu er det skønnene man kigger på – de der enorme ledelsesmæssige skøn.

499 M: Hvis man skal fremhæve noget positivt, er det nok svært at komme bagefter og sige, at det
500 var forkert, det der blev gjort.

501 H: Nej, enig. Det er klart, som vi var inde på, at hvis man er out-lier, hvis nu et gennemsnit er
502 0,4 – og så man ligger alt for lavt, og det efterfølgende ikke går godt, så kan man måske nok sige;
503 det kan godt være, at du havde nogle gode beregninger, som følger ISA 540 dokumentations-
504 mæssigt, men. Objektivt forekommer det besynderligt – specielt når du er kommet ned bagefter
505 pga. en dårlig kreditbog.

506 M: Forudser du at usikkerheden kan blive så stor, at revisor kan blive nødt til at rapportere i
507 påtegning eller protokollat?

508 H: Usikkerhed i protokollat er jo egentlig sjovt. For hvad med den stakkels regnskabslæser?
509 Hvis vi kommer til konklusionen om, at vi ligger indenfor skiven, men gør bestyrelsen opmærk-
510 somme på, at i skal passe på, eller skal gøre jer bedre anstrengelser. Og så tror jeg i forhold til
511 påtegningen, at et forbehold i en finansiel virksomhed, kommer ikke til at ske. Derfor er vi nødt
512 til at blive enige på en eller anden måde. Det er klart, at vi også kan blive uenige om noterne.
513 Det er jo ikke bare resultatet. Vi kan godt blive uenige om noterne og noternes indhold. Der er
514 faktisk et regelsæt om at man skal forklare udviklingen i nedskrivningerne i de enkelte stadier.
515 Jeg tror det er en lidt overset bestemmelse. Der kan man jo godt blive uenige om teksten. Der
516 er måske nogle ting, som man ikke har vildt lyst til at skrive, men det hjælper jo ikke på sand-
517 heden. Så det kan trække et forbehold – det ville ikke være specielt smart, da informationen
518 kommer frem under alle omstændigheder. Så man finder en løsning – det gør man. Modifikation
519 af en påtegning kan jeg sagtens forestille mig – det har jeg selv prøvet en del gange under fi-
520 nanskrisen. Lige så snart en finansiel virksomhed er på vej hen til kanten, så vil modifikatio-
521 nerne komme. Det er hvor man highlighter usikkerheden i en note.

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

522 K: Enig. Vi taler om det her med at blive enige med ledelsen – man finder et fælles fodslag. Ser
523 du en tendens til at revisor er mere tilbøjelig, hvis skønnet er konservativt i forhold til at være
524 aggressivt?

525 H: Det er jo klart, at revisor er sat i verden for at påse, at det regelsæt myndighederne stiller,
526 bliver efterlevet. Og vel også den praksis, der er, hvor man sikrer sig at ledelsernes praksis er
527 indenfor skiven, som myndighederne sætter. Det er klart, at hvis myndigheden qua de afgørel-
528 ser der er kommet, at det altid er mernedskrivninger, må der være en eller anden logisk sam-
529 menhæng, at så er revisor også mere tilbøjelig til at acceptere et forsigtigt skøn, men vi ved at
530 det bakkes op af lovgiver. Og så er det også fornuftigt nok. Men jeg vil advare mod at synge med
531 på den sang om at Finanstilsynet altid er for forsigtige. Jeg tror at erfaringen viser, at det er de
532 ikke. Hvis i laver en undersøgelse af de mernedskrivninger, der har været gennemtiderne og
533 sammenholder med hvordan de ender, så tror jeg altid ikke de rammer meget forkert. Hvis de
534 overhovedet rammer forkert – måske faktisk til den anden side. Men det er der nok ikke mange
535 bankledelser, som vil give mig ret i.

536 M: Men det er en god pointe – den der med, at man udover at som revisor skal sikre sig, at
537 lovgivningen skal efterleves, men også hvordan lovgivningen bruges i praksis, og så spiller det
538 selvfølgelig ind.

539 H: Ja. Hvis du tager et kommanditselskab, så er der jo en praksis for hvornår man må indregne
540 kommanditisternes formue. Der kan regelsættet synes noget rigidt – men i virkeligheden er det
541 jo okay, for selvfølgelig skal du vide noget om kommanditisternes indtjening og formue, inden
542 du kan regne det med. Så kan det godt være, at den finansielle virksomhed brokker sig, men
543 reelt set er det fornuftigt. Også hvis du tager landbruget og siger hvordan er værdien af stalde
544 og alt muligt. Det er klart at værdien af noget inventar, er ikke det samme i år som om 3 år. Der
545 har tilsynet etableret nogle retningslinjer for det, som bankerne synes er for restriktive og ri-
546 gide, men jeg tror ikke, at tilsynet er i en position, hvor de kan sige, at hvis bankerne gør det der
547 er rigtigt, uanset om de lever op til vores maskinelle tilgang, så vil tilsynet jo ikke afvise det.
548 Problemet er bare hvis den finansielle virksomhed ikke kan dokumentere, at det de gør, er det
549 rigtige. Så vil tilsynet komme over og sige, at så må man vist hellere bruge den teknik, vi har lagt
550 fast.

Bilag 5 – Interview med Hans Christian Krogh, PWC

551 M: Så til sidst her. IAS 39 viste under krisen, at den ikke var så god og man har brugt ordene
552 "too little, too late" om nedskrivningerne. Kan man se lidt en tendens i IFRS 9 ift. COVID-19, at
553 det går mere i retningen af "too much, too soon"? Fordi det måske handler lidt om, at der er lidt
554 symbolik i at komme ud med "vi har gjort noget, vi har taget 1 milliard kroner". Og det der med
555 at Nordea ikke var ude med noget i Q1, men først kom med noget i Q2, som de blev kritiseret
556 for. Det handler om at afspejle, at man får gjort noget.

557 H: Man skal i hvert fald gøre noget. Det er jo noget underligt noget. Hvor er det at kapitalkrav
558 skal afspejles? Er det i driften og dermed nedskrivningen på udlån? Eller er det et andet sted?
559 De kapitalkrav, der er, det kunne ligeså godt være der, de var. Og det viser sig jo egentlig også,
560 at eftersom IFRS 9 er en overgangsordning, så viser man jo egentlig, at det dybest set ikke er
561 resultatet, men kapitalkrav. Og så kan man sige, hvorfor skulle det gå udover IAS 39? Fungere
562 den ikke meget godt? Hvis det i virkeligheden var noget andet, man ville opnå? Hvorfor lavede
563 man IFRS 9? Jeg tror man lavede IFRS 9, fordi det med kapitalkravene kunne man ikke blive
564 enige. Jo, det kunne man da, men at implementere dem og implementere dem ens, er nok svæ-
565 rere at gøre, end at implementere det i driften. Det var filosofering og det kan godt være, at det
566 ikke passer.

567 M: Der kan være flere årsager til det med kapitalkrav, tror jeg. Et andet element kunne også
568 være, at hvis du kigger på den gængse regnskabslæser. Så er driften og egenkapitalen i fokus,
569 hvor jeg ved godt at kvalificerede regnskabsbrugere, har fokus på kapitalkrav og kapitalgrund-
570 lag. Men størstedelen har nok mest fokus på resultatopgørelse og almindelig egenkapital.

571 H: Jeg tror, når jeg siger det, så er det nok de der modelmæssige nedskrivninger, at jeg tænker
572 på. For jeg tror, der er en del derude, der siger, at hvad skal vi bruge de der modelmæssige
573 nedskrivninger til. Det har kostet milliarder for det danske samfund, og hvad er resultatet af
574 den? Det kunne man godt være kommet nemmere frem til. Men IAS 39 var nu ikke særlig god,
575 fordi den forårsagede jo, at vores banker ikke var godt nok klædt på, til at tage stødene under
576 finanskrisen. Havde man nu indtægtsført kapitalkravene, så er det spørgsmålet, om det var gået
577 galt under finanskrisen?

578 M: Ja, enig. Det tror jeg var de spørgsmål, vi havde.

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

Interview med Hans Trærup, statsaut. revisor og partner ved Deloitte i Silkeborg d. 16. september 2020.

MH: Martin Heiredal

KH: Kasper Holm Hansen

HT: Hans Trærup

- 1 KH: Hvad er din nuværende stilling, uddannelsesmæssige og erfaringsmæssige baggrund?
- 2 HT: Amen vi starter vel med det uddannelsesmæssige. Jeg er cand.merc.aud. Det hed det så ikke
3 dengang. Det hed cand.merc med speciale i revision, og det er jeg helt tilbage fra 1982. Altså
4 igen i må bære over med mig, og sådan er det. Jeg har arbejdet det samme sted hele tiden. Det
5 var dog et lille lokalt firma dengang jeg startede i 1982. Da hed det G. Bretlav. Det var et firma
6 som bl.a. havde Jyske Bank. Havde sparekassen SDS. Havde en røvfuld pengeinstitutter ude i
7 Vestjylland og var rimelig højt estimeret. Også over i Finanstilsynet og blev bedt om at kigge
8 C&G Bank, 6. Juli Bank og hvad de ellers hed, da de gik konkurs, SJL Bank og nogle i slet ikke
9 kender. Det var i virkeligheden nok en lidt en reminiscens, men et speciale, som man havde her
10 på kontoret. Så plejer jeg jo nok at sige det på den måde, at Jyske Bank blev min skæbne, fordi
11 lidt ved et tilfælde så kom jeg ind og kom med på revisionen af den. Jeg har underholdt med, at
12 det vi reviderede de første par år, var de skattemæssige afskrivninger på bygninger. Det var
13 sådan min opgave at revidere dem. I couldn't care less now a days (1.39) men det var som det
14 var.
- 15 Men af forskellige, heldige, uheldige omstændigheder, så har jeg faktisk brugt en stor del af min
16 tid med at revidere pengeinstitutter. Vi havde Jyske Bank. Havde et samarbejde med nogle der
17 hed PKF, tror jeg i, i Sverige. Noget der engang hed Global Finans, som så senere blev overtaget
18 af Aktivbanken og af en eller andet årsag, fulgte jeg med hele vejen igennem. Men vi har et lokalt
19 firma indtil 1990. Der besluttede vi os for, at hvis skulle blive ved med at være i det, som vi selv
20 betegnede som 1. division. Det var før Superligaen blev opfundet. Var vi nødt til at søge et sted
21 hen. Det kunne være KPMG eller det kunne være Schøbel & Marholt (nu Deloitte), og vi synes
22 nok i virkeligheden at trøjerne var mere rummelige i Schøbel & Marholt. Nu får i også den

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

23 politiske vinkel med. Det kan i bare sortere fra, det har ikke noget med interviewet at gøre. Det
24 var så det vi valgte. Det andet havde sgu nok også været interessant. Vi havde jo faktisk arbejdet
25 sammen med en masse folk fra KPMG. Jeg har arbejdet sammen med Torben Bender og Lars
26 Rhod, men også Helge Homann og John Gath og nogle af dem, der var før dem. Før deres tid. Så
27 valgte vi Schøbel & Marholt. Det gjorde så, at vi fortsat kunne fastholde Jyske Bank. Det kunne
28 vi jo ikke blive ved med at holde, fordi vi havde ingen udlandsrelationer, som lille virksomhed.
29 Vi havde heller ikke rigtigt noget IT-revision. Vi havde heller ikke rigtigt noget skat vel, men vi
30 havde til det, der var nødvendigt i Silkeborg. Men hvis vi skulle blive ved med det og blive ved
31 med at sidde og være lidt med hvor det var sjovt. Så var vi nødt til at finde en større havn, og
32 det blev så Schøbel & Marholt. Det ændrede da noget, men så alligevel ikke. Af forskellige årsa-
33 ger, så er Schøbel & Marholt eller Deloitte, som det jo nu hedder, jo en af de virksomheder der
34 har mange pengeinstitutter. Så jeg har jo været noget rundt i manegen, også i København i for-
35 bindelse med rotationsregler og alt muligt andet. Jeg har været i Forstædernes Bank, før den
36 gik konkurs. Jeg har været andre steder, herunder DLR og LR. En stor del af min, havde jeg nær
37 sagt, voksne eller vågne tid, er gået med det, udover ledelse. Jeg har haft ledelsesjob her på
38 kontoret. Jeg har siddet i vores koncernledelse i 5 år. Jeg har siddet, som regionsleder i Midt
39 Nord og i Jylland og alt muligt andet. Lige nu der er jeg - Hvad er jeg egentlig - Audit Business
40 Risk Leader og så er jeg CFO i audit, og så har jeg ikke så mange kunder tilbage. Jeg er stadig
41 partner og indehaver, men det kører også på sidste vers, fordi det bliver man smidt ud efter en
42 eller anden årrække. Men lige nu er jeg faktisk, af forskellige årsager, der er nogle der har stjålet
43 Jyske Bank fra os, ej... Frøs Sparekasse, der var du også med, var du ikke? Hvad fanden.... Og
44 kreditbanken, og sådan en række... Jeg har været inde på Sparekassen Vendsyssel, som heldig-
45 vis stadig er en god Deloitte kunde, som jeg har fået ind i sin tid. Der faldt jeg for syv års fristen.
46 Så lige nu, der er jeg i princippet spilbar og skal også ind på et eller to institutter inden jeg
47 holder, fordi jeg holder ikke sådan lige nu. Det stadigvæk det jeg bruger den største del af min
48 kundetid på. Men i virkeligheden er det mere ledelse. Men jeg har dog været med igennem, altså
49 jeg har været on and off. Jeg har været på cool off i Jyske Bank to gange, men det er klart når
50 man snakker IFRS 9, så er der problematikken i Jyske Bank, og så er der problematikken alle
51 andre steder. Alle andre steder, hvis vi bare lige tager det, så er det lidt sjove jo, og det er jo også
52 noget af det i rører ved her, hvor forskelligartet bliver de. Det ved i sikkert allerede, eller det
53 ved i helt sikkert, at der er 3 datacentraler, og det er det samme regelsæt de har implementeret,
54 men det er jo ikke helt ens måde de har implementeret det på, vel altså. Det er alt lige fra

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

55 gennemsnitsbetragtninger til alt muligt andet sjov. Jeg har ingen praktisk erfaring med BEC,
56 men har da navnlig SDC, hvor jo, relativt store institutter kører på gennemsnitstal, fordi de ikke
57 har egne parametre. Så har jeg dem på bankdata, som selv skulle sætte deres parameter-vær-
58 dier men uden faktisk at vide hvad parameter-værdierne var. Fordi LGD og PD var jo relativt
59 fremmede og det tror jeg også hele implementeringen kom til at afspejle, fordi man kunne se
60 de spektre og de spænd og de analyser der blev lavet, nogle havde jo dog forstået, at hvis man
61 skruer lidt på det ene tal, så får man en lidt højere overgangssaldo, som man kan køre over
62 egenkapitalen, og sådan har der været forskellige ting. Mig bekendt har der dog ikke rigtigt væ-
63 ret pillet ved det. Man har jo alle sammen, også fra Finanstilsynets side, sagt, at nu skal vi i gang
64 med det her og lad nu være.

65 Og i øvrigt, bare lige en helt indledede betragtning om ledelsesmæssige skøn. Så har jeg jo også
66 haft fornøjelsen af at sidde på, og muligvis i også var med, FSR, hvad hedder det, danske reviso-
67 rers kursus omkring revision af pengeinstitutter og hørt Lars Stage fra Finanstilsynet side sige,
68 omkring måske 15 eller 16, tror det var landbrugskrisen: "Få nu lavet nogle ledelsesmæssige
69 skøn, vi forventer der bliver lavet nogle ledelsesmæssige skøn". Jamen det er fint nok, men hvor-
70 dan skal vi revidere de ledelsesmæssige skøn. "Få dem nu lavet, så er det ikke så vigtigt hvordan
71 i skal revidere dem". Så sidder revisortilsynet på det samme kursus. Så kan man godt føle sig
72 lidt klemt lidt mellem to negle, apropos nogle af jeres senere spørgsmål, fordi det er jo lidt uri-
73 meligt, at man med den ene hånd møder et finanstilsyn, der siger; "Kom nu bare i gang med det
74 og få det lavet". Og så ved vi godt, at der sidder nogle der bagefter kommer og siger, hvordan
75 fanden har i dokumenteret det ledelsesmæssige skøn, hvad har i gjort, hvem har i spurgt, hvad
76 ligger der bagved, alt omkring ISA 540. Det er sådan nogle af de skismaer, jeg synes vi er inde
77 over og det er måske i virkeligheden ud fra politisk synspunkt driller mig mest. Det er jo at det
78 her, jeg vil jo ikke sige det er elastik i metermål, men meget afhænger jo af parameter og vari-
79 abler og hvad der bliver sat op. Det jeg synes, der en gang imellem irriterer mig, er når Finans-
80 tilsynet kommer ind og har andre holdninger til dem, og så kan man sige, jamen det er sgu ikke
81 nødvendigvis nogle der er mere rigtige, men deres holdningen, det er jo ligesom lov. Jeg har set
82 rigtig mange eksempler på uheldige udmeldinger fra Finanstilsynet. Og det er ikke bare fordi
83 det gik os imod, men altså hvor man får besked om at lave mernedskrivninger, som alle kan se,
84 at de skal tilbageføres næste gang. Det er sådan nogle af de ting, der har drillet mig i den her
85 proces. At vi hele tiden har en overdommer, der uden at skulle argumentere eller dokumentere,

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

86 bare kan sige; "det er sådan det er". Det er sådan noget, når vi nu arbejder med pengeinstitutter
87 og holdningen til hvad skal det rigtige nedskrivningsniveau være, så er man også nødt til at tage
88 øje med; Vi ved at lige for øjeblikket, de sidste par år, der har det været, det er også noget af det
89 i skriver om, konservative vinde, der har blæst fra Finanstilsynet. Så selvom man sådan godt ud
90 fra et regnskabsmæssigt og revisionsmæssigt og almindeligt synspunkt kan se, jamen det her
91 er fair and square, så er man nødt til, det kan godt være i ikke har det sådan, så er man nødt til
92 lige, når man er så gammel som mig, ligesom lige at lukke øjnene og sige; "Hvad ville finanstil-
93 synet tænke om det der". Det bliver vores holdninger en lille smule præget af. Det irriterer mig
94 faktisk. Fordi jeg synes faktisk ikke det er fair med den rolle vi spiller. Men i har selv set eksem-
95 pler på. Vi har også set nogle dårlige eksempler på det modsatte. Det skal jo ikke være nogen
96 hemmelighed. Det er nemmere når man kender baggrunden for nogle af de påbud, der bliver
97 offentliggjort, så synes jeg bare det er decideret mærkeligt. Jeg tror også det er. Altså jeg har en
98 fornemmelse af at Danske Bank reelt set er konservative i deres nedskrivninger, og ikke desto
99 mindre dykker man ned sidste år i et lille udsnit af porteføljen og siger "der er vidst nogle ting
100 der ikke kører rigtigt" og så blæser man det op til at Danske Bank skal nedskrive helvedes
101 mange milliarder. Det driller mig i virkeligheden lidt i den rolle vi har. At når vi sidder i besty-
102 relseslokalet. Der kan jeg godt lide at læne mig ud. Ikke lide, men jeg synes det kræver, at man
103 læner sig lidt ud. Men i virkeligheden hver gang man har sagt "vi mener de der nedskrivninger
104 er tilstrækkelige", eller "vi mener de er konservative" eller noget andet, så er man nødt til lige
105 at slå sig for munden og sige "men det kan Finanstilsynet godt have en anden opfattelse af".
106 Fordi den kan gå, og den er meget afhængig af om man taler store eller små institutter og så er
107 den også meget afhængig af de inspektører der kommer og kigger på det. Nu får i lige alt det
108 her, men det er jo faktisk ikke det i spørger om. Men jeg har jo set de første to år i hvert fald,
109 hvor vi havde IFRS 9 implementeret, eller navnlig det første år er det vel, hvor der har været
110 tilsynsbesøg, og hvor man så har sagt; "Vi har kigget på det overordnet, det ser meget fornuftigt
111 ud", men det er jo dybest set jo et udtryk for, at dette også er "nyt stof" for Finanstilsynet.

112 MH: Ja, enig. Det tog dem faktisk noget tid før de begyndte at kommentere på sådan metodikken
113 omkring stadie 1 + 2.

114 HT: Ja, særligt på de større institutter. Og det er der jeg tænker, jeg ved jo godt hvad de gør. De
115 lytter og lærer de alle mulige steder fra, og når de så synes de har lært nok, så vover de sig ud

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

116 niveauet ud og siger "nu skal i bare hører, det er sådan det skal være". Sådan har det været alle
117 gange der er kommet nye regler, i den situation.

118 MH: Det er nemt at være dem.

119 KH: Jaer.

120 HT: Det synes vi jo en gang imellem, når de altid har ret.

121 MH: Ja

122 KH: Ja

123 HT: Nå, men hva' faen er det så i skriver? Altså jeg har jo arbejdet med banksektoren altid. Jeg
124 har været, som sagt, med da IFRS 9 blev implementeret institutter.

125 KH: Ja.

126 HT: Men det er jo ikke sådan det er vel, altså. Men altså, som sagt før. Skal vi skuffe, så skal det
127 være til den gode side. Derfor, jeg synes helt ærligt heller ikke om, at vi havde en situation, hvor
128 man i gode tider tilbageførte stort set alle nedskrivninger, velvidende at hvis vinden bare ville
129 vende en lille smule, så ville de komme big time tilbage igen. Men altså for mig at se er det lidt
130 en teoretisk betragtning om regnskab, hvad er det man lægger vægt på. Er det en stabil udvik-
131 ling, den økonomiske og finansielle stilling, eller er det årets resultat, som så i givet fald i så-
132 danne tilfælde er utrolig afhængig af konjunktur.

133 MH: Mmmh.

134 KH: Ja.

135 MH: Det tror jeg egentlig også er et af de spørgsmål vi stiller. Det er det der med, hvad din hold-
136 ning er til, at man går fra de gamle standarder, IAS39 – Incurred Loss Model, til nu at inddrage
137 mere forventningsbaseret?

138 HT: Jeg synes det er langt bedre. Jeg synes det er langt bedre. Jeg synes der er rigtig mange gode
139 elementer i IFRS 9. Men der er heller ingen tvivl om, at det kræver en vis modenhed og størrelse
140 og seriøsitet, at kunne håndtere det. Det er derfor jeg siger, at hvis man kigger på IFRS 9 ned-
141 skrivningerne i en række af de små institutter, så er jeg sgu ikke sikker på, om det bare er sådan
142 en slags buffer der er lagt oven på, og jeg er ikke helt sikker på jeg synes det bliver mere rigtigt

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

143 af den grund. Men hvis man kigger på det hos de store. Så er det klart min opfattelse, at i kom-
144 bination med de ledelsesmæssige skøn, at så er det et super godt værktøj og det er jo også lidt
145 ud fra filosofien. . Når man låner ud til nogle brancher, så har man større tabsprocenter end
146 andre og det kan ændre sig over tid, det er sådan det, der lige skal opfanges. Der er da ingen
147 tvivl om at hvis man putter det rette data ind, så får man også bedre billede af hvad er det reelle
148 hensættelsesbehov, eller nedskrivningsbehov. Det er min vurdering. Det er jo bare en holdning
149 og et synspunkt. Så på den måde, og igen, det andet synes jeg simpelthen vi så for mange dårlige
150 eksempler ud af. Og den der procykliske svingen, den havde jeg simpelthen svært ved at se
151 skulle have hold i virkeligheden, men det var jo Basel II eller Basel III der ligesom var styrende
152 for det og så blev det revet ned. Jeg har jo også set det skismas omkring hele IFRS 9 regimet,
153 som vi jo faktisk også så en lille smule efter de gamle, med bilag 10, at i Danmark, vi kunne
154 simpelthen ikke lide det og Finanstilsynet kunne simpelthen ikke lide det. Så man indførte sim-
155 pelthen lige et ekstra lag. Det har man jo også fået med i IFRS 9. I stadie 2 svag. De skulle be-
156 handles ligesom Stadie 3, fordi IFRS 9, den store den rigtige IFRS 9, som jeg husker det, kunne
157 man ikke rigtigt rumme, eller også så skulle alle institutterne tilbageføre en andel af nedskriv-
158 ninger de havde 1. januar 2018. Det synes man alligevel ikke rigtigt om vel. Så der er jo lavet
159 nogle små geværgreb.

160 MH: Der er lavet lidt add-on kan man sige.

161 HT: Det er sådan lidt hen til kommoden og tilbage igen vi har oplevet, når man ser det i det store
162 perspektiv.

163 KH: Enig

164 HT: Ingen tvivl om det. Bortset fra at i de gode gamle dage, der blev det brugt som overskuds-
165 regulator. Det er ikke min opfattelse, at det gør det længere. Men det er klart, så har vi så fået et
166 nyt instrument til de ledelsesmæssige skøn. Det kan vi komme tilbage til.

167 KH: Haha, ja.

168 MH: Jeg skulle også til at sige, den har også kun opereret i gode tider, altså IFRS 9.

169 HT: Ja,

170 MH: Så der har ikke været behov for at regulere overskuddet så meget.

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

171 HT: Nej, men altså. I gamle dage, der gjorde man det jo uhæmmet. Fordi der var det jo meget
172 mere skøn. Man har trods alt nogle input-variable og så kommer der et output, og så skal man
173 trods alt til at lave korrektioner til det, for at få det ind. Så man kan sige, er det rigtigt eller
174 forkert, det kommer jo igen an på, hvor godt datagrundlaget er og alt det der, og hvad er det
175 man måler sig op i mod. Er man et gennemsnits SDC-institut, eller har man en anden forret-
176 ningsprofil, som nogle af dem måtte have. Så man skal selvfølgelig passe på med blot at bruge
177 det med bind for øjnene. Men ellers tænker jeg, at der trods alt er lagt en vis styringsmulighed
178 ind. Så har du selvfølgelig stadigvæk dine stadie 3, men altså det er jo også derfor.... Jeg skrev
179 10 %, men det er så ikke helt rigtigt, fordi hvis vi har både stadie 1 og stadie 2, så begynder det
180 jo at fylde noget, men altså. Men alt den hype der var med implementeringen af de nye regler,
181 og hvor mange hundrede tusinder af årsværk der er brugt på det, så er der også nogen steder
182 man lige er nødt til at prøve at løfte det op i helikopteren og sige "okay, et gennemsnitligt hvor
183 meget af deres sammen nedskrivningssaldo er nu egentlig IFRS 9-relateret og hvor meget er
184 business as usual". Så er det nok heller ikke mere, vel? Det er derfor, altså det er jo sådan set
185 lidt sjovt at se. Der er jo skrevet tykke bøger om det her og holdt oceaner af foredrag og møder
186 og alt og hurhej og vi dør og hvis ikke vi får den, bliver vi lukket af Finanstilsynet og jeg skal
187 komme efter dig. Lidt ligesom IT-problematikken omkring årtusindeskiftet og der skete jo ikke
188 rigtigt noget vel, og det er jo lidt det samme. Ikke for at nedgøre det, fordi jeg synes det er godt.
189 Det er bare det. At det skal ses i det rette perspektiv. Der var sådan lidt panik før lukketid hen-
190 over, lige før implementeringsfasen. Så var der også nogle, der blot sagde, "nå, er det sådan det
191 ser ud den her uge?" "Det kan vi ikke forstå, nå men der kommer nok en ny kørsel fra SDC i
192 næste uge," og det gjorde der jo også. Der kom jo løbende kørsler, og nogle viste jo nogle vold-
193 somme udsving fra uge til uge, fordi så fandt de lige pludselig ud af at deres lån til staten talte
194 med, og jeg ved sgu ikke hvad, sådan har der været en masse ting.

195 MH: Der skal man nok også lige revisionsmæssigt finde sig til rette, fordi en ting er, at der bliver
196 udrullet et stort regelsæt, så skal det selvfølgelig have en vis bevågenhed, men hvis så den be-
197 løbsmæssige effekt i sidste ende ikke er så høj, så skal man jo også tilrette sin revision efter det.

198 HT: Den er ikke større end usikkerheden på et enkelt engagement. Aarh, ikke helt, men det var
199 tæt på det var sådan det var.

200 MH: Ja. Det er rigtigt. Det er rigtigt.

201 KH: Ja.

202 HT: Hvad vil i så høre om?

203 MH: Jamen du har lidt været inde på det, men et af vores spørgsmål går på, hvordan du ser det
204 med ledelsesmæssige skøn. Fordi det er jo skøn på skøn på skøn, og så påvirker det naturligvis
205 diversiteten i de forskellige institutter. Du har været lidt inde på, det der med, at det er lidt
206 gennemsnitligt i de mindre institutter.

207 HT: På godt og ondt, så kan man jo mene, at f.eks. SDC, som jo bare bruger gennemsnitstal for
208 alle, der ved man jo så, at man har nogle forpligtelser, til at vurdere om man så er gennemsnit-
209 ligt. Men ift. forretningsmodellen og ift., hvad man i øvrigt beskæftiger sig med, så har jeg nok
210 en relativ afslappet holdning til det, fordi der er trods alt et relativt stort datagrundlag at ar-
211 bejde med. Så synes jeg mere, at vi har nogle udfordringer i de mindre institutter, som selv
212 fastsætter PD, LGD og honestly, mange af dem har ingen historik om hvordan de fastsætter de
213 værdier og så regner de jo en lille smule baglæns og får det fastsat. Det kan jo godt give lidt
214 søgang, når det kommer til at køre. Men hvis vi tager de mere professionelle institutter, ikke
215 bare Jyske Bank, men også Danske Bank, Nordea, nu ved jeg godt, at de, Nordea, havde en lille
216 krølle på halen her i Q1, men det er sådan lidt Covid-19 agtigt. Jeg tror de gør det bedste de kan.
217 Jeg tror også, at de trimmer deres inputvariable med den erfaring der kommer og nogle har
218 lang historik.. Så i normale tider og jeg kan ikke huske, hvor lang tid de har tilbage, men en af
219 udfordringerne er selvfølgelig lige nu, at det har været en god periode vi har været inde i. Altså
220 det er klart det er en af modellens, tror jeg, svagheder. Det er hvordan samler man 1000 års
221 katastrofer op. Eller det kan jo ikke samles op, men hvordan får man korrigeret for det. Er det
222 hvad. Hvert syvende år der kommer en nedgangsperiode. Det har vi så sprunget over et par
223 gange nu. Det kan jo godt udfordre modellen, men stadigvæk, set i hvert fald i dansk og for-
224 mentlig også i nordisk sammenligningsperspektiv, så tænker jeg jo, det er dog ikke noget jeg
225 rigtigt ved, at det er nogenlunde okay. Jeg tænker sådan, det er min generelle mistillid, til Spa-
226 nien og Italien og andre steder, jeg mener at huske lidt tilbage, nogle af udfordringer med over-
227 hovedet t få IFRS 9 igennem og implementeret, var at de ikke kunne lide resultatet.

228 MH: Mmmh.

229 Kasper: Mmh okay.

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

230 HT: Og så kunne man jo skyde tingene nogle år, hvis ikke man kunne lide resultatet... og sådan
231 er det. Jeg tror også, det må i altså ikke hænge mig op på, men jeg tror det godt kunne have givet
232 anledning til nogle justeringer nogle steder, at man altså skulle kunne være i den alle sammen.
233 Det var jo ikke bare i relation til IFRS 9, men det er jo generel udfordring når man skal "onesize
234 fits all" når man skal have Deutsche Bank og samtidig Klim Sparekasse til at være der i.

235 MH: Ja der er lidt forskel.

236 HT: Ja ikke også.

237 KH: Jo, det er rigtigt.

238 MH: Ja. Og så særligt ift. det du siger der. Du nævner selv lige Covid-19 og du var tidligere inde
239 på ledelsesmæssige skøn, at for nogle år siden brugte tilsynet, ordene "at det skulle løses med
240 ledelsesmæssige skøn", og nu når vi så kigger på de rapporteringer, der har været i 2020, så er
241 det jo ledelsesmæssige skøn, som de fleste pengeinstitutter tyr til, for at få tilstrækkelige, eller
242 i hvert fald hvad de mener er tilstrækkelige nedskrivninger.

243 HT: Det er faktisk rigtigt sjovt, fordi igen. Jeg kunne sgu' ikke finde det, men jeg var faktisk til-
244 bage at kigge efter det. Men altså første gang jeg tror, jeg tror, man skrev om ledelsesmæssige
245 skøn, nej jeg mener det var helt tilbage i julebrevet omkring 2008, hvor man snakkede om le-
246 delsesmæssige skøn, så kom det tilbage igen i 2014-2016, jeg kan ikke huske det, men der hvor
247 landbrugskrisen for alvor bød ind, med Rusland, Kina og de der ting. Der skrev man specifikt
248 omkring at ledelsesmæssige skøn skulle være bedste bud, bedste mands bedste bud på hvordan
249 og hvad der var der, der ikke var afspejlet i regnskaber mv.

250 HT: Det er knap en halv milliard. Ja det var det, nu er det så mere. Det var en halv milliard. Jeg
251 kan ikke huske om Danske Bank gør det, men de har i hvert fald et betydeligt skøn, mener jeg.
252 Det er jo lige før der kører sådan en hel øvelse ved siden af de almindelige nedskrivninger. I de
253 mindre institutter har man da lyttet på hvad der er blevet sagt, men har nok haft lidt svært ved
254 at komme i gang. Egentlig tror jeg ikke, det er ikke min opfattelse, at det er fordi man ikke vil
255 lave reservationen, men fordi man ikke rigtigt kan se hvordan man skal beregne de ledelses-
256 mæssige skøn. Jeg havde et enkelt sted, hvor vi diskuterede; "jamen hvad med minkavlere, og
257 jo de havde det da lidt skidt, jamen hvor mange har i der har det skidt, tjoe et par stykker, men
258 det var ikke rigtigt noget". Og jo, så fik vi da taget hul på det. Alle og enhver kunne så læse, et af

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

259 julebrevene også. Hvor man ligesom skulle lave ledelsesmæssige skøn, som vel også som kor-
260 rektion for, at der kunne være nogle steder hvor IFRS 9 ikke opfangede. Var det ikke i, jeg tror
261 det var i, forbindelse med det, at man sagde, at de fleste steder, har vi da formået at få puttet et
262 ledelsesmæssigt skøn ind. Men for at være helt ærlig, nok helt ærligt fordi det ser pænt ud og jo
263 ikke fordi det er noget der flytter noget. Men det er klart når vi nu ser hvad Danske Bank laver
264 her 30.6, og vi så hvad Jyske Bank lavede, 1 mia.kr. og Nordea så ikke lavede. Et, man kan godt
265 se, det giver jo nogle forskelle på en eller andet måde, men hvad er rigtigt og hvad er ikke rigtigt.
266 Ja det ved jeg sgu ikke. Altså enten kan jo beskrive den usikkerhed og sige man ikke har gjort
267 noget eller også skal man jo beskrive den usikkerhed og sige man har gjort noget. De to af dem
268 de valgte vel at beskrive usikkerheden, og så gjorde de noget. Jeg skal ikke sige det er politisk,
269 fordi det ved jeg ikke, men det er selvfølgelig klart, at i krisetid, der er det lidt nemmere at
270 komme ud med dårlige regnskabsinformationer, og bare sagt uden nogen tanke på nogen sær-
271 lige, men det selvfølgelig klart, at viser det sig at skaden ikke bliver så slem, som man har gjort
272 den op, jamen så kan den jo sluses ind over tid igen. Fordi jeg synes da det er et godt billede af,
273 at det var alle vel enige om, da vi sad der lige efter den 11. marts og det hele var lukket ned, der
274 var det sgu' da ikke nemt at se hvordan det her skulle vende. At det så faktisk for mange er endt,
275 der er også mange der har problemer, men der er også mange der er kommet styrket ud.

276 MH: Man havde nok forventet det værre end det ser ud nu.

277 HT: Det tror jeg de fleste af os havde. Et eller andet sted, det tror jeg helt ærligt. Det jeg synes,
278 at der lidt er ulempen, der hvor jeg har arbejdet med ledelsesmæssige skøn er, at det er jo fint
279 nok at gå ind og sige, nu kan vi godt holde os til minkavlens; vi tror måske 5 % af vores minkav-
280 lere de vil få problemer og det vil betyde, at deres ejendomme falder 15 %, det siger Seges eller
281 nogle andre, at ejendommene kan falde 15 %, så tager vi 5 % af vores minkavlere og ganger 15
282 % på i ejendoms pant og så kommer der et eller andet tal ud, men altså, man bliver jo nødt til at
283 kigge på det og sige; "er det bare nogenlunde realistisk"? Så derfor, for mig at se, selvom, og det
284 er vi jo alle sammen, som revisorer optaget af, at det ikke sådan, at direktøren har sagt 1 mia.kr.
285 eller et eller andet, andet tal, og så går regnedrengene ned og regner på det. Men altså man
286 sidder jo heller ikke og kigger på, nå der er forskellige brancher der falder sådan og sådan og
287 sådan og det giver så tilfældigvis 1 mia.kr.. Man sidder jo og kigger ind i en eller anden ulykke,
288 som man forsøger efter bedste evne, at kvantificere i et splitsekund eller i et nu, og så må man
289 jo have en holdning til det og så må man jo, jeg ved ikke om man så må acceptere, men det er jo

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

290 det, der gør livet spændende. Det er jo det der gør livet spændende som revisor. Så må man jo
291 finde ud af hvordan faen får de så understøttet det her. Hvad er det egentlig for nogle analyser
292 de har brugt. Man kan jo bruge mange analyser i den forbindelse. Fald i aktieindeks, fald i jeg
293 ved ikke hvad, eksport fald, arbejdsløshed.

294 MH: Det er jo nemlig det ikke, fordi du kan jo anlægge mange forskellige betragtninger og
295 komme frem til mange forskellige resultater, når det gælder ledelsesmæssige skøn.

296 HT: det tror jeg bare vi må erkende, og derfor er min holdning nok i virkeligheden, hvor jeg
297 måske er mere tryk ved, alle ved hvad det underliggende IFRS-system det kan og navnlig hvad
298 det ikke kan. Fordi det kan ikke opsamle 1000-års katastrofer. Så er jeg nok tilhænger af, at man
299 skriver hvad man gør. Siger, prøv at høre her; Det var en mia., det kan godt være det bliver en
300 halv, det kan være det bliver halvanden. Vi ved et simpelt hen ikke, men vi har sat en mia. af.
301 Man kunne for den sags skyld også som Nordea i Q1 sige, "vi har ikke sat noget af". Men så igen,
302 som sagt tidligere, skal man skuffe, så skal det helst være til den gode side. Men altså, de kunne
303 jo heller ikke vide det. Der var nok ikke nogen der ville tro, eller forvente, at konjunkturerne gik
304 op af. Så skulle man gøre noget, så burde man skulle lave en form for mellemløsning. Jeg har nu
305 også respekt før, at hvis man er en tilstrækkelig stor bank, med tilstrækkelig store systemer, så
306 kan man jo ikke bare sådan lige kvart i 12, lave en postering på 2 mia. kr. eller 4 mia.kr. Så er
307 det igen dem, som Finanstilsynet gik ud og kritiserede bagefter. Jeg tror nu også nok jeg ville
308 have gjort det, men de skriver jo for fa'en at de ikke har gjort det.

309 KH: Jeps. Det er lige præcis og noget af det der, det er noget af det næste vi gerne vil tale om.
310 Den der sammenligning med Nordea kontra Danske Bank. Der så vi i Danske Banks halvårs-
311 regnskab, at når de nævner størrelsen på deres ledelsesmæssige skøn, så skriver de lige præcis,
312 som du siger. Der står ordret, at det er bedste bud på nuværende tidspunkt, men det kan godt
313 vise sig, at det ender et helt andet sted.

314 HT: Hvis jeg kunne vælge frit fra alle hylder, så ville jeg også synes at Danske Banks model. Men
315 det er nok igen fordi det er lidt mere forsigtigt. Men jeg synes den er lidt bedre end Nordea.
316 Fordi bare fordi man ikke ved det, så kan jo ikke helt lade være med at gøre noget. Sådan i
317 princippet. Men det er nu ikke fordi jeg synes, at det Danske Bank har gjort, er sådan afgrunds-
318 dyb bedre end Nordea. Fordi det kan være næsten ligeså forkert.

319 KH: Ja, enig.

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

320 MH: Men kunne der være et behov for, at Finanstilsynet i sådanne krisetider, nu er det selvføl-
321 gelig ikke fordi man skal regulere efter, at der kommer kriser hele tiden, men kunne der være
322 et behov for, at de satte retningslinjer op for hvad man skal gøre ift. ledelsesmæssige skøn. Altså
323 i stedet for fuldstændig handlefrihed?

324 HT: Jaaa og nej.

325 MH: Når de alligevel har en forud antaget holdning om at alles nedskrivninger bør stige med xx
326 % fordi det er krisetid?

327 HT: Det tror jeg, at jeg godt vil laborere lidt over. Det kunne jeg jo godt følge. Men jeg tror, at
328 den ene gang, de er gået ud, og udstukket et diktat om, hvordan man skulle gøre ting, det har
329 givet dem nogle sår og skrammer. Nemlig da man gik ud omkring Landbrugsjord og sagde i
330 Nordjylland skal det stå til 135 t.kr. pr. HA og i Midtjylland 175 t.kr. pr. HA og i Sønderjylland et
331 eller andet. På en eller anden måde og på godt og ondt, så regulerede hele markedet sig jo rundt
332 omkring de priser. Det var jo heller ikke meningen med det, men det var det der skete. Derfor,
333 da vi så nogle år senere havde nogle diskussioner med dem omkring ejendomsmarkedet, vi si-
334 ger, jamen i stedet for kunne i så ikke ligeså godt fortælle os, at ejendomme i Randers-området,
335 de må have en afkastprocent på 8% og ejendomme i Aarhus, de må have en afkastprocent på
336 7%. Og Silkeborg er måske slet ikke verdens navle, så det er måske 10% agtigt.

337 KH: Haha.

338 HT: Der tror jeg, at de fandt ud af, at de negative konsekvenser ved at gå ud og sætte præcise
339 retningslinjer, de var større end fordelene. Det her er selvfølgelig lidt noget andet. Men altså,
340 jeg kan da godt få øje på, hvad hedder sådan noget, det lidt mystiske i, at der kan aflægge 2 så
341 vidt forskellige regnskaber.

342 KH: Mmmh.

343 HT: Jeg ved det ikke. Jeg tror ikke de gør det. Jeg tror simpelthen ikke, at de gør det. Jeg tror de
344 blev meget varsomme, med at gå ud og give den slags direktiver. Jeg tror heller de vil forbeholde
345 sig retten, til at komme bagest og sige det ikke var godt nok. Det er bare min vurdering. Jeg har
346 jo relativt mange gange i vores liv, eller i mit liv, været over og prøve og få nogle holdninger til
347 nogle mere eller mindre konkrete ting. Det højeste vi har kunnet opnå. Det er vel i virkeligheden
348 en slags stiltiende nik tik, at hvis vi gjorde sådan, så gjorde de ingen ting. Få dem til at sige, at

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

349 det er godt med en eller anden nedskrivningsprocent eller ikke nedskrivningsprocent, det tror
350 jeg ikke vi kan..

351 MH: De har det nok bedst med at komme bagefter.

352 HT: Det tror jeg. Det er da også rare, hvis ikke man skulle tage stilling til det.

353 KH: Ja. Det er rigtigt. Det er helt rigtigt.

354 MH: Så tror jeg vi hopper over og kigger på revisionsvinklen i det.

355 MH: Lige sådan, du var lidt inde på det først- Men ligesom vi spurgte til dit kendskab til IFRS 9,
356 så vil vi også gerne have kortlagt, at du har et kendskab til ISA 540 om regnskabsmæssige skøn,
357 tilmed den opdaterede version. Måske ikke i detaljen, men at du har et kendskab hertil.

358 HT: Ja. Det bilder jeg mig ind, at jeg har. Altså jeg har ikke lige læst den for nyligt. Jeg har lært
359 det på den hårde måde. Fordi vi havde faktisk et institut, ingen nævnt, ingen glemt. Som blev
360 udtaget til kontrol af revisortilsynet. Ja.

361 HT: Ellers så har vi altså svært ved at forstå det. Vi har også svært ved at forstå en række af de
362 ledelsesmæssige skøn. Det er vel primært fordi det ikke har sat sig i regnskaberne endnu. Det
363 kan jo ikke være tredje år i streg, at det ikke sætter sig regnskaberne. Der kan godt være nogle
364 årsager til, at man stadigvæk har ledelsesmæssige skøn, men altså ledelsesmæssige skøn, efter
365 min opfattelse, de bør i udgangssituationen have en relativ kort levetid. Så får man det helt store
366 spørgsmål, som bliver stillet. Ledelsesmæssige skøn omkring forskellige forhold, sætter de sig
367 ikke over tid i IFRS 9 input variablerne? Og dermed, skal de forsvinde. Den diskussion kan man
368 godt tage nogle steder. Hvorfor fa'en hvis det er ophør af afdragsfrihed, eller nogle forskellige
369 ting. Jamen så er det jo noget der sker hele tiden, så bør det jo sætte sig i modellerne – i PD, LGD
370 mv. over tid, sådan så man ikke skal blive ved med at opretholde de ledelsesmæssige skøn. Det
371 kan man godt få nogle spændende diskussioner om.

372 HT: Bestemt.

373 MH: Ja, det bør kun være ledelsesmæssige skøn, der skal adressere deciderede modelfejl, som
374 skal opretholdes, med mindre man har tænkt sig at rette modellen.

375 HT: Nemlig, og så kan vi jo også tage den diskussion også. Jeg har kun set ledelsesmæssige skøn
376 der hvor modellen underestimerer behovet. Men man kunne vel ligeså godt have

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

377 ledelsesmæssige skøn, hvis den overestimerer. Men der fejler det jo også en lille smule, fordi det
378 er jo nok i virkeligheden den der revisorforsigtighed, som kommer lidt ind der. Men man burde
379 vel med ligeså stor ret og med fuldstændig ro på pinden, kunne kræve, at der bliver reguleret x
380 hundrede tusinde et eller sted mio.kr. sæt selv nuller bagved. Fordi man vurderer, at IFRS 9
381 modellen i en given periode overestimerer. Det har jeg til gode at se.

382 KH: Ja.

383 MH: Det er vel også lidt fordi man ved, at der er en regulator, der foretrækker det konservative?

384 HT: Jo, det var også det jeg sagde tidligere. Når man nu er færdig med hvad man synes er rigtigt,
385 så lukker man lige øjnene og så kan man ikke lade være med at sige; "hvad ville Finanstilsynet
386 tænke"? De ville i hvert fald stejle lidt, hvis de ser en positiv, og det har de ikke øvrigt også
387 udtrykt. Det kan jeg huske Lars Stage har sagt. Det ville være lidt usædvanligt. Men det er det jo
388 ikke ud fra et teoretisk synspunkt. Det er det bare ikke.

389 KH: Nej..

390 HT: Men lige så stor ret, som vi også sagde til en række af de mindre institutter, lav nu for hel-
391 vede et ledelsesmæssigt skøn, fordi hvis ikke i har det, så vil i få et hak. Fordi det vil de lige gå
392 igennem, og se efter om der er lavet ledelsesmæssige skøn. Om det er stort eller lille, couldn't
393 care less. Igen, ud fra, en betragtning om at det jo ikke er det der flytter det helt store.

394 MH: Enig. Jeg tror også, som du sagde tidligere. Pilen den gør mere ondt i ryggen, hvis det er til
395 den dårlige side man har ramt forkert.

396 HT: Jeg kan høre, i har lidt samme holdning. Jeg troede blot det var mig der var så gammel.

397 KH: Haha

398 MH: Haha

399 HT: Jeg er jo fra den tid hvor regnskabet skulle aflægges efter forsigtighedsprincippet. Jeg skulle
400 lige vænne mig til det retvisende billede. Det var i sig selv en voldsom en.

401 MH: Ja. Neutralitetsprincippet.

402 KH: Ja, det har man hørt før. Hvis vi så bliver lidt i den her. Nu er der jo kommet den her opda-
403 terede version, hvor, hvis man kort skal opsummere det, så er det nye de har sat fokus på, at nu

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

404 kigger man særligt på den iboende risiko på det enkelte regnskabsmæssige skøn. De har indført
405 nogle begreber; Estimationsusikkerhed, kompleksitet, subjektivitet og andre faktorer, såsom
406 management bias. Helt fra helikopteren først. Hvordan vurderer du den iboende risiko ved vær-
407 diansættelse af udlån?

408 HT: Den er selvfølgelig høj. Selvfølgelig er den iboende risiko høj ved værdiansættelse af udlån.
409 Ingen tvivl om det.

410 KH: Godt. Nej.

411 MH: Og hvad så, hvis man skal se det fra revisionsvinklen. Når revisionsarbejdet skal laves.
412 Hvad er så de største udfordringer? I forhold til, hvis vi bare starter med det ledelsesmæssige
413 skøn.

414 HT: Altså det er ikke udlån vi reviderer, men det ledelsesmæssige skøn?

415 MH: Ja. Altså det ledelsesmæssige skøn der lægges på ved værdiansættelse af udlån.

416 HT: Det jeg vil starte med at undersøge, er helt fra toppen, hvem har udarbejdet det ledelses-
417 mæssige skøn. Hvad er baggrunden for, at det ledelsesmæssige skøn, det overhovedet er udar-
418 bejdet. Så vil jeg selvfølgelig også kigge på, ligger der en fast procedure, som man følger slavisk?
419 Og, eller, hvis man ændrer på proceduren, er det så velbegrundet. Det mener jeg er afgørende.
420 Selvfølgelig kan man godt ændre nogle af de forudsætninger der ligger til grund for skønnet,
421 men så skal det gerne være baseret på enten en historik omkring en udvikling eller nogle andre
422 ting. Jeg mener første gang man laver et skøn, lidt ligesom Covid-19. Der kan måske med lidt
423 mindre kræve, at der er stor underbygning af skønnet, fordi det giver lidt sagens natur, at der
424 hastigheden vigtigere end, at man får det hele rigtigt på plads. Det spænder jo dog alt sammen
425 op i mod, at det er vigtigt for mig, at det ikke er noget der bare tilnærmelsesvis lugter af mana-
426 gement override. Så det er rigtigt vigtigt, at det ikke er direktørens overskudsregulator, men at
427 der ligger en proces med faste vedtagne procedurer. Gerne godkendt af bestyrelse eller andre,
428 men det bliver så en lille smule pseudo, fordi de ved jo heller ikke hvor galt det går. Men, at det
429 er en enhed, der ikke som sådan, med maskinmekanisk laver det på baggrund af de guidance
430 de har fået. Har jeg glemt noget?

431 MH: Det er et ganske udmærket svar.

432 KH: Det er et godt svar.

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

433 HT: Det er et praktikersvar. Det er så den eneste fordel ved at blive ældre. Man får sgu noget
434 erfaring. Man ved godt hvem der er interesseret i det ene og hvem der er interesseret i det
435 andet.

436 MH: Man har naturligvis også historikken med, hvis man er kommet det samme sted i nogle år.
437 Fordi man får en eller anden kendskab og opfattelse af ledelsen.

438 HT: Jo. Og igen, stiger konjunkturerne, så vil man nok blive en lille smule overrasket, hvis det
439 ledelsesmæssige skøn også stiger. Man får lidt erfaring.

440 KH: Ja.

441 MH: Nu sagde du selv, du ikke skulle over og sætte pinden på nogle bankregnskaber her 31.12
442 hvor de har taget et stort ledelsesmæssigt skøn. Men skulle du nu alligevel. Hvordan ville du så
443 gribe det an?

444 HT: Hvordan jeg ville revidere Covid-19 eller det ledelsesmæssige skøn?

445 MH: Ja.

446 HT: Det har jeg jo været dejligt fri for at tænke på. Så det bliver et skud fra hoften. Ej. Jeg må nok
447 jo starte med at anerkende eller acceptere, at der vil være større usikkerhed om det ledelses-
448 mæssige skøn, end så mange andre ledelsesmæssige skøn. Nu har jeg jo ikke udfordret nogle,
449 men de må jo påstå, at der kommer en række tab på nogle kunder, som de overhovedet ikke
450 sådan har set, under normale omstændigheder. Men det kan godt være jeg padler lidt rundt,
451 men det må jo være tilgangen til det. Man er nødt til at finde ud af, hvad er det så for nogle
452 brancher? Det er luftfart, skibsfart. Fair nok. Hvor eksponeret er i, i de brancher? Nu er vi så
453 heldige i vores firma, at vi har samme dilemma i vores firma, i forhold til vores kunde. Hvilke
454 skal vi satse på og hvilke skal vi ikke satse på. Det har ikke så meget med ledelsesmæssige skøn
455 at gøre, men vi bruger jo meget de forskellige makroøkonomiske outlook, eller hvad det nu hed-
456 der. Det at finde ud af, hvor er det, at det gør ondt henne? Jeg skal nok være ærlig og sige, jeg
457 havde nok ikke personligt set Bestseller gå i knæ i løbet af 14 dage, nu er de åbenbart også
458 kommet op igen. Men altså. Det var sådan en af dem jeg ikke lige havde set komme. Jeg kan
459 sagtens forstå, at dem der driver hoteller og dem der driver nogle andre ting, at de vil kigge ind
460 i nogle tab. Jeg tror jeg ville selvfølgelig spørge ledelsen om, hvordan har i gjort det op. Nu var
461 Anders Dams udtalelse ift. kvartalsrapporten, den ville ikke gå til årsregnskabet. Der er de

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

462 selvfølgelig nødt til at gå ind og konkretisere og sige; Der er nogle erhverv der har de og de
463 udsigter, og vi kan også se, at antallet af konkurser er stærkt stigende etc. Det er de så dog ikke.
464 Hvis de skulle gøre det nu, jamen så ville de sige, vi har en usikkerhed ift. ophør af hjælpepakker.
465 Er der en bred underskov af virksomheder, der vil få det svært? Hvordan er kontoadfærden osv.
466 Jamen hvis de så skulle sige, vi har xx antal tusinde små erhvervsdrivende. Vi kan se hvad det
467 er der sker. Der bliver flere og flere butiksmål til leje og vi kan, hvem det er der har fået hjælpe-
468 pakkerne og vi kan se at det holder op. Vi tror ikke på det og vi kan se at der er en række tøj-
469 virksomheder der får det skidt. Hvis de så sætter sig ned og ganger de tal sammen, så tror jeg
470 da man skal stå tidligt op, for at sige, det der er løgn og latin. Jeg var og er, og det er fordi jeg
471 kender Jyske Bank, overrasket over beløbets størrelse, der blev hensat i relation til Covid-10 i
472 Q1. De har godt nok fastholdt i Q2, men hvis vi ser på huspriserne og på arbejdsløshedsprocen-
473 ten. Så er det jo ikke tilnærmelsesvist gået så galt, som man frygtede det ville. Enten så havde
474 de regnet vildt forkert 30.6, eller undskyld, 31/3 var det. Eller også, så skal man stille og roligt
475 til at se på, de forudsætninger der er lagt til grund, de bliver ikke så slemme, som de har. Det er
476 svært det her, fordi man balancerer lidt og det er set udefra. Danske Bank, jeg kan simpelthen
477 ikke vurdere dem, men det er klart, hvis de finansiere SAS, hvis de finansiere nogle af de store
478 luftfartsselskaber, lån til Norwegian, der er fandeme nogle af dem der har det voldsomt.

479 KH: Det var en stor del af deres ledelsesmæssige skøn, der kunne henføres direkte til olie og
480 gasindustrien. Det omtalte de selv. De havde et ledelsesmæssigt skøn på 4,5 mia. kr.

481 HT: Det kan jeg ikke en gang huske. Men altså, det vil jeg ikke starte med at komme og tro og
482 sige; "I er fulde af løgn", det vil nok heller være klædeligt.

483 MH: Haha

484 KH: Haha

485 HT: Altså det vil jeg ikke. Der vil jeg virkelig tro, at de har gode argumenter for. Men det ændrer
486 jo ikke på, at så man jo forklare, hvad der er gået galt i olie og gasindustrien. Jeg vil ikke sige det
487 overrasker mig, men jeg må indrømme, at det kan jeg ikke lige sætte navn på, eller årsag på.

488 MH: Men som du siger, der skal selvfølgelig være noget dokumentation, der underbygger skøn-
489 net. Men kan man forestille sig at vise at man får igen, som du siger lidt tidligere, læner sig lige

490 lidt tilbage og vurdere det oppe fra, og hvis det så er forsigtigt nok, eller hvis man har en for-
491 nemmelse af at det i hvert fald er til den forsigtige side, så er man mere tilbøjelig til en accept?

492 HT: Njaar men, ja ja, men tro er godt, dokumentation er bedre. Du er nødt til at argumentere.
493 Efter min opfattelse, er du nødt til at gå omkring revisionsstandarder og gå ned i de forskellige
494 punkter og sige hvad har du gjort, hvem har du udfordret, hvad var resultatet, hvad fik du ud af
495 det og hvad bygger du argumentationen op. Så nej, det har jeg nok svært ved, bare at læne mig
496 tilbage og sige "det er sgu nok ikke helt forkert". Jeg ville nok lave nøjagtig de samme øvelser,
497 men inden jeg går til opgaven, så vi jeg godt vide, at jeg skal være temmelig sikker i min sag, og
498 jeg skal nok have en større – hvad hedder sådan noget – vurderet fejlmargen, i deres skøn, end
499 normalt, for at sige, at det her venner, det kommer til at stå i påtegningen eller et andet sted,
500 fordi usikkerheden det vil jeg tro, at man som revisor. Man har jo ikke patent på at kende sand-
501 heden. Jeg vil tro, at man vil acceptere en større tolerance margin, eller sådan noget, i forhold
502 til normalt. Fordi altså hvis jeg kunne forudsige præcist hvordan verden påvirkes af Covid-19,
503 så sad jeg ikke her.

504 HT: Men, altså for nogle måneder siden ville jeg have en forventning af at det var stort. Og hvis
505 i spørger mig lige nu, vil jeg have en forventning om at skønnet er mindre end det er. Jeg vil
506 blive klogere når det rammer 31/12. Men det kan godt være, at den udvikling vi har set nu, den
507 ikke afspejles i at skønnet ændre, fordi man må acceptere, at da skønnet blev lavet, der var
508 usikkerheden bare meget stor og nu er usikkerheden måske lidt mindre, men derfor behøves
509 skønnet jo ikke at være blevet mindre. Mere præcist, men ikke nødvendigvis mindre. Men jeg
510 vil nok forvente, at en professionel virksomhed, som rapportere til fondsbørsen hvert kvartal,
511 ikke bare venter til 31.12, med at prøve og dokumentere skønnets størrelse. Men at man be-
512 gynder at danne sig et billede af, hvad er det for nogle ting, vi forventer der vil ske. Det har vel
513 også noget at gøre med rettidig omhu. Jeg har jo den holdning også, at det er jo... jeg tror det var
514 Simon Kollerup, der var ude og kritisere bankerne, for ikke at støtte op i krisetider. Det er jo
515 helt forfejlet at tro, som der var en af mine kunder, der ringede til mig, håbløs fallent, "jeg tror
516 også jeg kan få nogle penge flere i banken". Nej, det kan de ikke. Der er ingen grund til at sende
517 gode penge efter dårlige kunder. Det har man aldrig nogensinde forpligtet sig til. Man har for-
518 pligtet sig til at hjælpe dem, som man mente havde en bæredygtig forretningsmodel, på den
519 anden side af Covid-19. Der vil jeg, hvis man er professionel nok, forvente, at an begynder at
520 danne sig et billede af det nu. Selv oppe nord op, er jeg helt overbevist om, at en af deres største

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

521 udfordringer, det er ikke landbrug, men det er detailhandelen i Nordjylland. Det vil jeg da være
522 slemt skuffet over, hvis ikke de pengeinstitutter deroppe, har et billede af, hvad det kommer til
523 at koste. Om end nogle af dem afleverer fine 2019 regnskaber her lidt sent, fordi fristen er ud-
524 skudt. Alene deres kontoadfærd, det gør, at jeg da vil blive slemt skuffet, hvis ikke de med rela-
525 tivt stor sandsynlighed nu, kan regne ud, hvad kommer det til at koste. Hvis ikke de kan det, så
526 har jeg den holdning, at det i hvert fald kommer til at koste mere end hvad det ellers ville koste.
527 Fordi så er det jo et udtryk for, at man ikke ved hvor man skal sætte sine fødder henne.

528 KH: Ja.

529 MH: Ja.

530 HT: Den slags findes selvfølgelig også, men ikke så meget. Jeg padler lidt uden om, det med at
531 revidere det. Men altså, man kan jo komme langt med sund fornuft, men det er bare vigtigt, og
532 det har jeg jo så lært på den hårde måde, men det er sundt at komme igennem standarden og få
533 stillet de relevante spørgsmål og få gjort det ting, der faktisk står.

534 MH: Men det var nu heller ikke ift. at de ikke skulle være underbygget, men mere sådan, at det
535 er svært at sige, om det skulle være en halv, en hel eller halvanden mia.kr.

536 HT: Det er derfor jeg tror, jeg vil have, selvom jeg vil komme frem til, at det er nok lige voldsomt
537 nok eller det er nok lige lidt nok, så vil jeg nok have en lidt større tolerancetærskel, end normalt,
538 og det vil jeg nok også kunne argumentere for. Fordi når man ganger usikkerhedsfaktorer på,
539 så rammer den stadigvæk inden for skønnet.

540 MH: Jeg synes det er en god pointe, også fordi nu er det som du selv siger en 1000 års krise, som
541 er ekstraordinært og så er der bare en tolerance, i forhold til at det godt kan være lidt mere
542 usikkert end normalt.

543 HT: Og så er det, at hvis man vil være sikker på at undgå kritik fra Finanstilsynet eller andre, så
544 er det en god idé at ligge sig til den forsigtige side. Men det er jo ikke rigtigt, men bare en god
545 idé. Det rigtige er jo at lægge sig midt på vejen. Det rigtige er jo at prøve at ramme det der er
546 most likely to happen.

547 KH: Enig

548 MH: Enig

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

549 KH: Hvis vi så igen tager en tur op i helikopteren. Et af de citater, man brugte om den gamle IAS
550 39, det var at man sagde "too little, too late" om nedskrivningerne.

551 HT: Det er jeg også enig i. Det er helt åbenbart at det var de.

552 KH: Kan man så sige nu med IFRS 9, det vi har set og Finanstilsynets holdning til det, at det er
553 mere i retning "too much, too soon"?

554 HT: Øhhh... Det kommer jo an på, i hvilken målestok, man måler sådan noget op. Hvordan skal
555 man måle det? Hvis man måler det i Danmark, så er det jo ligesom det samme regime der kører
556 det. Det er Finanstilsynet, der har nogle holdninger. Hvis du måler det op i forhold til europæisk
557 standard, så tror jeg, at det er er "too much, too early" eller hvad du kaldte det. Det tror jeg
558 måske nok det er. Men som regnskabsteoretiker, så er vi tættere på ligevægtsbalancen nu ift.
559 tidligere standard. Men altså, for mig at se. Vi var worst case, da vi var tæt på blot at lave ned-
560 skrivningerne når kunderne var gået konkurs. Det kan jeg altså bare ikke se er en forretnings-
561 model, der er til at arbejde med. Det giver sgu da noget ubalance i en så vigtig samfundsopgave,
562 som at drive bank. Det forstår jeg simpelthen ikke kunne gå. Det var så også i en tid, hvor alt
563 over en solvens på 8 % det var spild af kapital. Så der var fandeme mange ting, der er ændret
564 nu, hvor bankerne har en nedskrivningsegnede passiver, buffere og jeg skal komme efter dig.
565 Så er det selvfølgelig en anden situation, fordi man skal kunne tåle at tabe hele sin egenkapital
566 og så fortsat være kørende, med de forskellige instrumenter. Men det er stadigvæk min opfat-
567 telse, at vi nok, nej jeg ved sgu ikke om det er til den konservative side. Jeg vil sige, det tror jeg
568 bare er en personlig holdning. Jeg synes jeg har det godt, med der hvor vi er nu. Jeg synes det er
569 til den rigtige måde at aflægge regnskaber på. Men det er nok fordi jeg er så gammel som jeg er,
570 men det tror jeg altså det er.

571 MH: Også set fra et samfundsmæssigt perspektiv.

572 HT: Ja. Den væsentlige rolle, som et pengeinstitut har, SIFI-institutter og i det hele taget. Ja det
573 synes jeg faktisk. Altså der er ingen tvivl om, at når vi så så alvorlige kriser i finanskrisen og der
574 var jo også skurke og banditter og alverdens ting, men det var jo fordi man havde kørt et princip
575 om, at man skulle tilbageføre stort set alle nedskrivninger. Yndlingshistorien er jo, at Roskilde
576 Bank blev påbudt at tilbageføre nedskrivninger 6 måneder før konkurs.

577 MH: Ja. Der brændte man nallerne.

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

578 HT: Så det er ikke min opfattelse, at man er blevet konservativ, jeg tror faktisk også, og med de
579 oplysningskrav der er, så tror jeg godt, at de fleste analytikere kan gennemskue, det egentlig er
580 der sker. Og jo i øvrigt har de mange børsnoterede, det dobbelte formål, at de skal være godt
581 polstret og vil gerne være godt polstret, og det er der jo nogle der hjælper dem med at blive.
582 Finanstilsynet i det hele taget, men de vil jo også gerne præstere gode afkast. Så for mig at se,
583 er der nok en samle set fornuftig balance i det, når man igen tænker på den samfundsmæssige
584 opgave, som bankerne har.

585 MH: Men ift. den samfundsmæssige opgave, kunne det jo løses med at man blot havde endnu
586 strengere kapitalkrav, i stedet for at det nødvendigvis skal køres igennem driften med nedskriv-
587 ninger.

588 HT: Det kunne det sagtens. Det kunne det sagtens. Synes du ikke 25 % er strenge nok kapital-
589 krav?

590 MH: Jo da – enig. Men man har f.eks. fjernet den kontracykliske buffer, for at skaffe frihed, give
591 lidt mere, fordi nu er det krisetid, så fjernes den, så der er luft, til at kunne tage øgede nedskriv-
592 ninger, i resultatopgørelsen i stedet for.

593 HT: Jamen det er rigtigt. Det var vel en slags krisehjælp til pengeinstitutterne. Der kommer jo
594 meget let politik i det her. Der kommer jo også politik ind i bankskatterne. Hvem er det nu der
595 skal betale det her og hvem er nogle skurke og hvem er hele og hvem er det ene og andet.

596 KH: Ja, Ja.

597 MH: Enig. Skal vi lige slutte af med det her på den sidste side. Det er jo mest lige for at få, og det
598 er ikke fordi der absolut skal sættes tal på, men gerne en indikator, om end jeg tror vi har været
599 igennem meget af det. Den første, den er i forhold til ledelsen i pengeinstitutterne. Hvordan du
600 vurderer de ligger på skalaen. Om de er meget neutrale, eller om de ligger til venstre for midten
601 eller til højre for midten. Set i forhold til tilsynet f.eks..

602 HT: Det er jo lidt svært at skære alle pengeinstitutter over en kamp. Altså, de seneste tilsynsak-
603 tioner har jo påbudt bankerne at lave mernedskrivninger.

604 MH: Nok sådan generelt hvis man kigger de seneste mange afgørelser, så er der jo nok flest med
605 netto mer-nedskrivninger.

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

606 HT: Ja, det er rigtigt, men jeg har jo også et enkelt sted mødt en tilsynsinspektør, et sted, hvor
607 der helt tydeligt var for mange nedskrivninger og hvo vi var noget bekymrede for det. Men så
608 sagde inspektøren, at de synes godt nok at der var for mange nedskrivninger. Men det var jo
609 ikke det de kiggede på. Der er stor forskel på det her. Jeg tror nok jeg har den holdning, at de er
610 neutrale, tenderende til at være forsigtige. Tenderende til at være forsigtige. Men, men. It de-
611 pends. Fordi, det afhænger af øjnene der ser. Fordi hvis i nu tager landbrugssektoren, som jo er
612 et meget tungt segment, i særligt nogle af de lokale sparekasser, så kan man jo sagtens få ind i
613 regnskabsreglerne, og man kan sagtens blive understøttet af Finanstilsynet, om at der skal ske
614 flere nedskrivninger. Det kan man jo så sige... ja, det er også rigtigt, men det er ikke et udtryk
615 for, at de nogensinde kommer til tab. Fordi, man ved, man kender dem, man ved at det vil de stå
616 igennem og man ved, eller det ved man selvfølgelig ikke, om mælke, kvæg og svinepriserne de
617 ændrer sig igen og rejser sig igen, men det har de jo altid gjort over tid. Derfor kan man jo godt,
618 når de der store kriser, de indtræder, så kan det godt være man har det en lille smule svært
619 også fordi, det er nogle store beløb der kommer, når de først kommer. Os der kendte det gamle
620 system, der skulle man trods alt kun hensætte det man mente man tabte. I de her modeller, når
621 man stadigvæk bruger bilag 10 hedder det vel i den her forbindelse, med stadie 3, så er der jo
622 nogle af tingene, i hvert fald når det er landbrug. Så er det relativt binært. Ingen ting eller et
623 stort beløb. Der tror jeg det er fair at sige, at i de store banker, så gør man bare det der. Men i
624 de mindre institutter, der sidder man og kigger på det og siger; Jens Jensen, vi taber jo ikke 40
625 mio.kr. på ham. Så har de nok en lille smule svært ved at få lavet nedskrivningerne by the book.
626 Det er nok en observation, jeg ser. Ingen nævnt, ingen glemt, men trods alt at en række af de
627 møder, hvor man har krævet mer nedskrivninger, der er det meget fordi man har brugt by the
628 book metoden. Det praler jo lidt af på finanstilsynet, at det f.eks. er en super moderne gård, fin
629 besætning osv. Det skal det nok også. Men jeg vil sige. Gennemsnitligt, inklusiv de vægtede store
630 banker, så er det min opfattelse, at i forhold strikt forståelse, af de danske regnskabsregler, så
631 vil jeg mene, lang historie kort, det er neutralt til forsigtigt. Det tror jeg altså det er. Uanset at
632 de får påbud om enkeltnedskrivninger en gang imellem. Så er det der vi er. Lige nu, og før Covid-
633 19.

634 MH: Okay. Jeg tænker vi grundlæggende er meget enige i dine betragtninger. Hvad så ift. Finans-
635 tilsynet? Der kan vi jo næsten regne ud, at du ser dem mere konservative.

Bilag 6 – Interview med Hans Trærup, Deloitte

636 HT: De er mere konservative. Det er bare sådan en retorik de har taget på sig. Hvis ikke det kan
637 dokumenteres, så skal det nedskrives. Det er måske også et eller andet sted. Jeg kan måske en
638 gang imellem tænke, det var sgu da mærkeligt de ikke havde kommentarer til det her, men det
639 kræver, at man kender engagementerne bagved.

640 MH: Hahaha.

641 HT: Det er altid det rigtige.

642 KH: Hahaha.

643 HT: Heldigvis, og hvor forkert det end måtte være, så har vi jo spurgt, hvornår vi kan rette det
644 tilbage. Det kan vi senest 12 måneder efter. Uanset, at det er en fejl.

645 HT: Og den sidste. Det er vel næsten et for langt et svar igen, ikke. Hvor langt vi kan strække os,
646 jamen det er vel, hvor stor er sigtbarheden. Det er jo det der afgør det. Heldigvis, eller jeg mener
647 jo faktisk at det at revidere pengeinstitutter og revidere nedskrivninger på udlån, det er en di-
648 sciplin i sig selv. Problemet er bare lidt, at det bliver overtrumpet af teknokrater fra Finanstilsy-
649 net. Så bliver den selvfølgelig også en smule overstyret af IFRS 9. Der hvor der stadigvæk er lidt
650 spillerum, det er på de ledelsesmæssige skøn. Og det er godt nok blevet vigtigere end nogen-
651 sinde, når man tænker på at det for nogle år siden ikke stort set ikke eksisterede, de ledelses-
652 mæssige skøn

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

Interview med Anne Tønsberg, Associate partner og statsautoriseret revisor i EY Financial services. Onsdag d. 16. september 2020 over Microsoft Teams.

AT: Anne Tønsberg, EY

KH: Kasper Holm Hansen, EY

MH: Martin Heiredal, EY

1 MH: Hvad er din nuværende stilling, uddannelsesmæssige baggrund og erfaringsmæssige bag-
2 grund?

3 AT: Statsautoriseret revisor, Associate partner og har forskrækkelsesværdigt været her i 30 år.
4 Henholdsvis i KPMG og derefter EY.

5 MH: HC fra PWC har været revisor i 37 år, så den slår du alligevel ikke.

6 AT: Nej, men ja.

7 MH: Hvor længe har du arbejdet med banksektoren og hvordan vurderer du dit kendskab til
8 IFRS 9 i tillæg dertil?

9 AT: Jeg har arbejdet med banksektoren siden 2005, hvor jeg var på den første bank. Det var
10 faktisk et realkreditinstitut. Nordea Kredit. Og så siden dengang, blev det 2008, hvor der var en
11 lille bank, der hed Roskilde Bank, så i perioden 2005-2008 var jeg kun på Nordea. Og derfra
12 begyndte vi jo så at have mega travlt på grund af finanskrisen, så det var Roskilde Bank, Ama-
13 gerbanken. Ja. Diverse andre banker, der kom i problemer var jeg inde over på det tidspunkt. I
14 forbindelse med implementering af IFRS 9 havde jeg 3 banker hvor vi tæt på. Herudover har vi
15 efterfølgende deltaget i revisionen af IFRS i yderligere 2 banker.

16 MH: Nej. Og så er det noget med, at du også underviser?

17 AT: Det er rigtigt. Jeg underviser på CBS i det valgfag, der på cand.merc.aud, hedder "Bankfaget"
18 eller "Bankregulering" eller hvad det nu hedder. Det er sådan et valgfag, hvor der er 10 seancer,
19 tror jeg, som vi underviser i. det er god blanding af Lov om Finansiell Virksomhed, hvor vi drøf-
20 ter hvilke roller der er, hvordan ser en organisation ud indenfor bankverdenen, hvad for nogle
21 aktører, er der i markedet. Dvs. Finanstilsynet, Finans Danmark osv. Hvordan fungerer et revi-
22 sionsudvalg, hvad laver en risikoansvarlig, hvad laver en complianceansvarlig. Og så er der to

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

23 seancer, hvor vi kun taler IFRS 9 eller regnskabsregler for en bank, og det er jo primært IFRS 9,
24 vi taler om der. Og således også lidt om hvordan vi reviderer, når man reviderer en bank.

25 KH: Og hvis vi så lige spoler tiden tilbage, Anne. Så dengang da vi fik indført den her IFRS 9,
26 hvad er dine sådan overordnede holdninger til, at vi nu fik en regnskabsstandard, hvor vi skulle
27 nedskrive til forventede tab, fremfor tidligere realiserede tab?

28 AT: Ja, altså oprigtigt sagde de jo, at IAS 39, som lå før IFRS 9; en af årsagerne til at man gerne
29 ville lave nye regler var, at det nok var blevet lidt for kompliceret, mente man. Det synes jeg jo
30 så, blev værre med IFRS 9.

31 MH: Altså at det var mere kompliceret med IAS 39, eller hvad?

32 AT: Ja. Årsagerne til at man talte om, at man ville lave IAS 39 om var, at man synes at IAS 39 var
33 kompliceret, hvorfor det skulle være mere simple regler. Hvilket det jo ikke er blevet. Det var
34 selvfølgelig ikke den væsentligst årsag, men som Kasper sagde at man nedskriver til forventet
35 tab fremfor realiserede tab. Hvis vi nu kigger lidt længere tilbage igen. Dengang jeg startede
36 med at være bankrevisor i 2005, der var Finanstilsynet enormt opmærksomme på IAS 39. Før
37 2005 havde bankerne kunne få lov til at foretage hensættelser. Af forsigtighed måtte de polstre
38 sig. Efter 2005 måtte de jo først nedskrive, når der var objektive indikationer på værdiforringelse.
39 Og når den objektive indikation på værdiforringelse var opstået, så måtte de nedskrive.
40 Ellers måtte man ikke nedskrive. Der var reglerne rimelig tough. Dengang i 2005, der var Fi-
41 nanstilsynet meget opmærksomme på de regler. Der sad en mand i Finanstilsynet, som havde
42 en vis magt, der gjorde, at de blev meget observante på det. Så hvis i går tilbage og kigger på
43 regnskaberne i 2005, var der en del store banker, blandt andet Nordea, der blev bedt om at lave
44 deres regnskaber om. Fordi at Tilsynet mente, at de havde nedskrevet for meget. Det er jo en
45 lidt anden verden, vi sidder i nu i forhold til hvordan det var dengang. Det var rent faktisk fakta.
46 Da man så nåede til 2008, og der skete alle de her ting i hele omverdenen, inklusive Roskilde
47 Bank, jamen der skulle du stadig følge IAS 39-reglerne, men på det tidspunkt blev man måske
48 mere opmærksom på, at det nok var en god idé, at man havde nogle management skøn. Tilsynet
49 begyndte i den forbindelse at acceptere nogle management skøn. Så det har været den bevæ-
50 gelse hen imod IFRS 9, kan man sige.

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

51 AT: IFRS 9 gør jo så, at du kan vel sige, at det er en mere forfinet måde at foretage gruppevise
52 nedskrivninger på. Bortset fra at du nu skal nedskrive til forventede tab og ikke først når der
53 opstået en objektive indikationer. Og så er det blevet mere maskinelt/modelbaseret.

54 MH: Ja.

55 AT: Altså forstået på den måde, at det er ikke bare ledelsen, der sidder og siger "jamen gruppe-
56 vise nedskrivninger, der tror jeg vi tager 100.000 kr. på landbrug eller 100.000.000 kr. på land-
57 brug eller 100.000.000 kr. på storcentre". Så er det ligesom sådan. Det får de i hvert fald ikke
58 lov til.

59 MH: Nej.

60 AT: Kom jeg ud af en tangent nu?

61 MH: Nej, det er helt okay. Det er helt okay. Et tillægsspørgsmål dertil er; det her med at en del
62 af IFRS 9 går på, at man jo skal ramme hele sin portefølje, altså hvert enkelt udlån bærer jo i og
63 for sig en nedskrivning, ikke. Det gjorde den selvfølgelig også lidt under gruppevise nedskriv-
64 ninger, hvis jeg husker rigtigt.

65 AT: Ja, men ikke lige så meget. Der bruger man et skøn. Men det er nok bare mere når man
66 sidder som kreditmand og siger "jamen, vi taber på en kunde, men hvorfor fanden tager vi så
67 kunden ind?". Det er nok lidt den mentale tilstand, man som kreditmand, skal ændre, kan man
68 sige. Fordi vi tager jo ikke lån på bøgerne, hvis vi forventer tab, kan du sige.

69 MH: Nej.

70 AT: Det kan da godt være over et langtidsforløb, at man får et tab, men det er nok mere det
71 mentale, at vi ikke tager et lån på bøgerne, hvis vi får tab.

72 MH: Nej.

73 AT: Så man skulle omstille sig.

74 MH: Ja.

75 MH: Så også i relation til standarden, så selve beregningen af ECL er baseret på en lang række
76 estimerede input. Der er jo både PD-faktorer, LGD, EAD, og så videre. Og scenarievægte med
77 fremadskuende forventninger. Så alle de her skønsmæssige elementer – hvordan ser du det

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

78 påvirke diversiteten institutterne imellem i forhold til opgørelse af forventede tab? Jo flere ste-
79 der, der skal anvendes skøn, alt andet lige, vil det jo fordre til forskellighed rundt omkring.

80 AT: Enig. Jo, men jeg tror måske også, at institutterne er enormt afhængige af deres bankcen-
81 traler. Og de forskellige bankcentraler har jo forskellige metoder, at udarbejde beregningerne
82 på. Så hvis du sidder i et lille institut og skal drøfte PD'er og LGD'er osv., det har de enormt svært
83 ved at forholde sig til. Det er lidt en maskine, der kører i instituttet ved siden af og det tal, det
84 bruger de selvfølgelig på stadie 1 og 2, men på stadie 3 er der, hvor de stadig kan være med, for
85 det er noget, de forstår.

86 MH: Ja.

87 AT: Det synes jeg jo lidt. Det er jo, ja. Det er lidt en forfinet model at beregne gruppevise ned-
88 skrivninger ud fra. Jeg tror ikke alle bankdirektører rundt omkring kan forstå de beregnede
89 nedskrivninger. Det er vigtigt, at de forstår bevægelserne der sker i nedskrivningerne på kun-
90 deniveau, Men om det lige er en LGD, der er rykket, eller det er en PD, der er rykket. Det har de
91 svært ved at forstå.

92 MH: Nej.

93 AT: Tilsvarende havde vi sidste år forskellige institutter, der brugte BEC. De sagde, at de gerne
94 ville – eller rettere – ville tilrette PD'erne, så de blev mere rigtige, da man havde fundet ud af, at
95 de nok skulle tilpasses. Og det nævnte de for institutterne i oktober måned og institutterne,
96 dem der bad om det, fik en beregning af, hvad det ville betyde for de model beregnede nedskriv-
97 ninger. Det var svært for institutterne at forholde sig til, fordi hvorfor var det lige, at PD'erne
98 skulle ændres fra X til X. Det kunne institutterne ikke selv forklare, da det sker i en eller anden
99 form for maskine. Så det bliver mere og mere afhængige af deres datacentraler. Og at datacen-
100 tralerne regner rigtigt, hvis man kan sige det på den måde.

101 MH: Ja. Det kan jeg godt følge. Så det er lidt heldigt egentligt, at der kun er de her 3 datacentraler
102 i forhold til alle de mindre institutter, sådan så de får lidt hjælp og at processen dernede bliver
103 relativt forenelig med hinanden.

104 AT: Ja. Så BEC-institutter på tværs burde kunne sammenligne sig med hinanden, og SDC tilsva-
105 rende og Bankdata også. Man kan så sige, at de store har jo deres egne datacentraler. For ek-
106 sempel har der været mange diskussioner omkring hvad man gør der. Hvilke parametre skal

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

107 man rykke på og for eksempel kunne det være, at man siger, at der kommer flere arbejdsløse.
108 Der rykker vi lige en parameter på det, og hvad betyder det så. Det kan de selv og således lege
109 med modellen – eller forsøge at lege med modellen, så de forstår hvad der sker, når man laver
110 ændringer. Og det har de små institutter, der kører på datacentralen, overhovedet ikke mulig-
111 hed for.

112 MH: Okay.

113 KH: Fint. Og så i forlængelse af det, Anne, så noget af det, man kan sige, som COVID-19 har med-
114 ført, er det her med, at det er lidt svært at forudse, hvad der kommer til at ske i den danske
115 samfundsøkonomi med hensyn til at fremtiden er usikker, og er COVID-19 overhovedet slut. I
116 det oplæg vi sendte til dig, nu ved jeg ikke om du har haft mulighed for at se på det, men da
117 henviser vi til det her interview med Anders Dam fra Jyske Bank, hvor han bliver spurgt til den
118 her nedskrivning på 1 mia. kr.

119 AT: Ja, jeg har ikke set det.

120 KH: Nej, fair.

121 MH: Kan vi så ikke lige få lov at læse et par af hovedpunkterne op?

122 AT: Jo, jo. Det kan i sagtens.

123 MH: Godt.

124 MH: Skal jeg ikke bare lige gøre det?

125 KH: Jo, jo.

126 MH: Intervieweren han siger først. Det er deres interne, altså på deres Jyske Bank TV. Den kanal,
127 hvor de taler ud til, ja, jeg ved sgu ikke – markedet.

128 AT: Ja.

129 MH: *(læser op af transskriberet interview med Anders Dam)*

130 Ordførende direktør, Anders Dam - Lad os starte med den her skønsmæssige ned-
131 skrivning på 1 mia.kr. den meldte i som nævnt ud i slutningen af marts. Nu er der
132 gået en 5-6 uger siden da. Har du fået mere klarhed over hvor galt det kan gå for
133 Jyske Bank når vi snakker nedskrivninger?

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

134 Anders Dam: Altså indtil videre tror vi, at den 1. mia kr. der er reserveret vil række
135 et par måneder frem. Og på den konto har vi ikke fået yderligere klarhed, udover
136 vi kan se at økonomien bliver pænt påvirket i negativ retning af den nedlukning
137 der har fundet sted.

138 Interviewer: Og har du fået mere klarhed over generelt hvor store konsekvenser
139 coronakrisen kommer til at få for Jyske bank?

140 Anders Dam: Nej det har jeg faktisk ikke og som jeg sagde lige før så tror jeg det
141 her rækker nogle måneder frem rent nedskrivningsmæssigt.

142 Interviewer: Du plejer at være god til at rose Jyske banks kreditbog, og som noteret
143 i regnskabet så har året indtil videre ikke budt på realiserede tab. Hvor er det de
144 her måske forventede tab forventes at komme fra?

145 Anders Dam: Jamen det afhænger af hvor stor nedturen bliver i økonomien. Det er
146 således, at hvis realvæksten i økonomien er negativ, så vil det rulle igennem og
147 selvom vi ikke er særligt eksponeret mod de brancher som umiddelbart bliver
148 ramt, så vil der være en indirekte effekt, som også vil ramme Jyske Banks kredit-
149 bog.

150 KH: Så hvis man sådan med den udtalelse, med det interview i mente, sådan skulle høre dit take
151 på, hvordan du ser på de her ledelsesmæssige skøn, Corona, hvordan påvirker det IFRS 9 og de
152 her forventede kredittab?

153 AT: Det påvirker på den måde, at der er større ledelsesmæssige skøn, end der nok var tiltænkt
154 med IFRS 9 oprindeligt. Det er jo sådan lidt et sjovt miljø, vi er inde i, ikke. Fordi nu så jeg jo, at
155 et af jeres spørgsmål var omkring hvor tilsynet var i forhold til nedskrivninger, hvor revisor var
156 i forhold til nedskrivninger. Men så længe at tilsynet opfordrer til at man skal have COVID-19-
157 nedskrivninger, hvilket jo formentligt også er fornuftigt nok. Der er bare ikke rigtigt nogle af
158 bankerne, der kan se de på deres tal direkte endnu. Selvfølgelig er der nogle banker, der har
159 nogle storcentre, nogle luftfartsselskaber, restauranter, underholdningsbranchen. De er helt
160 klart ramt og vil helt klart have det rigtig, rigtig dårligt lang tid frem, hvis de overlever overho-
161 vedet. Men der er ikke andet i sol, måne og stjerner, der siger, at der skal komme en kæmpe
162 nedgang umiddelbart. Nu lukker de så barerne ned igen, så det kan jo godt være, at der kommer

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

163 noget yderligere på det også. Men der er ikke noget, der viser sig i tallene. Altså folk er måde-
164 holdende, de investerer stadigvæk i ejendomme, der er et godt ejendomssalg i gang, der er ikke
165 noget, der tilsiger, at ejendomsværdierne skulle falde væsentligt eller dem, der har mistet job-
166 bet, ikke kan komme af med deres ejendomme eller lignede. Så på den måde, vil jeg sige, de kan
167 ikke se noget i tallene, men grundet at man har et Finanstilsyn, der også ligesom siger "vi skal
168 være forsigtige og vi skal bygge en reserve op", så er det da nærliggende at man sørger for at
169 reservere en del. Selvfølgelig – ud fra nogle overvejelser og ud fra nogle retningslinjer – som
170 gør, at man også kan forklare det over for omverdenen. Dette gøres ved at stressteste sine ned-
171 skrivninger ud fra forskellige scenarier, så det dårlige scenarie fylder mere.

172 MH: Enig. I forhold til det, du siger der, Anne, med at der er behov for skøn af en eller anden art,
173 fordi du umuligt kan måle det i tallene, så det er svært at se det den vej igennem. Og så bliver
174 der behov for de her skøn, fordi at tilsynet maner til, at man skal udvise en eller anden grad for
175 forsigtighed, og utvivlsomt, så kommer det her til at påvirke på en eller anden måde, spår man.
176 Men der er jo tusinde forskellige måder, man kan opgøre, hvor slemt det bliver.

177 AT: Enig.

178 MH: Og du kan ramme helt oppe på skalaen, og du kan ramme midt på skalaen, og du kan ramme
179 længere nede af skalaen. Det er meget holdningsbaseret.

180 AT: Det er det!

181 MH: Så det giver jo en eller anden grad af relativ stor diversitet på de der ledelsesmæssige skøn,
182 ikke.

183 AT: Det gør det.

184 MH: Og hvis man tænker på det der interview af Anders Dam, er det heller ikke fordi, at han
185 klart og tydeligt kan sige meget konkret om det.

186 AT: Nej.

187 MH: Ikke at han ville stå og udlevere metoderne alligevel.

188 AT: Men man kan vel sige, at hvis det nu skulle gå helt rigtigt til. Så har man nu taget 1 milliard
189 kroner, fordi der var stor usikkerhed. Den milliard burde jo materialisere sig i individuelle ned-
190 skrivninger, når vi når vi længere frem.

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

191 MH: Ja.

192 AT: Forstå mig ret. Nu er der gået et halvt år. Eksempelvis storcentrene har haft det hårdt. Der
193 skal nok være nogle ekstra nedskrivninger på de bygninger, man har der, da man ikke har
194 kunne leje det ud og der har ikke været besøgende, så de lejere, de har, vil heller ikke kunne
195 betale deres leje samt dem der har omsætningsbestemt leje med nedgang i omsætningen bidra-
196 ger ikke til ejerne af storcentrene osv. Så de burde materialisere sig i individuelle nedskrivnin-
197 ger efterhånden. Sådan burde det jo være over den kommende periode, således at det ledelses-
198 mæssige skøn bliver mindre og mindre, i min optik. Men om det er sådan, at det kommer til at
199 foregå, det ved jeg ikke.

200 MH: Helt enig. Det er en god pointe. Men kunne man forestille sig, at der var behov for – på en
201 eller anden måde – at Tilsynet kom med sådan nogle guidelines ift. at når der sker sådan noget
202 i en krise, af en eller anden art, og der er behov for skøn, da man ikke kan se det i modellerne.
203 At de så yder en guidance på det med opgørelsen af ledelsesmæssige skøn, så det bliver nogen-
204 lunde indenfor de samme rammer?

205 AT: De har jo faktisk sendt breve ud til de institutter, som ikke havde foretaget COVID-nedskriv-
206 ninger 31/3. De havde sendt brev ud og sagt, at vi forventer at jeres korrektivkonto skal påvir-
207 kes med en given procent. Så det er jo deres guidance, kan man sige. Hvordan ledelsen beregner
208 det, vil tilsynet ikke involvere sig i. I hvert fald ikke ud fra de diskussioner og inspektioner, der
209 har været tidligere. Der lægger de det op til, at det er ledelsen, som skal foretage de vurderinger,
210 fordi de siger, at ledelsen kender jo deres lånebog bedst. Så de må vide hvem der bliver påvirket
211 af det, hvilket jo er den rette tilgang, da det er ledelsen der aflægger regnskaberne.

212 MH: Okay. Så de har mere en forud antagelse om at nedskrivningerne bør ligge i et vist niveau?

213 AT: Ja. Og så vil jeg tro, at de analyserer statistikker og målinger på det. Det som jeg så synes er
214 lidt sjovt er, at nu har de jo enormt meget rapportering i FINREP og COREP og Kreditregistret
215 osv. Faktisk skal de ledelsesmæssige skøn, der foretages, materialiseres på individ niveau. Når
216 de foretager indberetninger til Kreditregistret, er der ikke en enkelt linje, der hedder "Ledel-
217 sesmæssige skøn". Nej, de skal specificere det ned på enkelt kundeniveau.

218 MH: Okay.

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

219 AT: Og det gør jo det hele lidt mere mærkeligt, kan man sige. For det er jo ikke på den måde, det
220 ledelsesmæssige skøn er udarbejdet.

221 MH: Nej. Man kan godt læse – apropos det du siger der – i nogle af halvårsrapporterne, at nogle
222 af dem har haft den metode, at de har kigget på, jamen hvor meget vægter de forskellige kunder
223 i nedskrivning på sådan generelt basis, og så fordeler vi forholdsmæssigt det her ledelsesmæs-
224 sige skøn ud på dem.

225 AT: Ja, men det er også det der sker.

226 MH: Thank you. Ja, det næste spørgsmål går lidt på det du lige har snakket om, hvor vi havde
227 lagt op til en kort drøftelse om at Nordea efter deres Q1-regnskab fik en påtale fra Tilsynet, fordi
228 der ikke var afspejlet særligt mange nedskrivninger i det. Men de var netop ude og sige, at det
229 var fordi, at de ikke endnu – de havde simpelthen ikke kunne opgøre det, fordi de ikke kunne
230 monitorere noget i deres modellering endnu. Modsat Danske Bank, som meldte 4,5 mia. kr. ud.
231 Men det kendetegner jo godt den diversitet, der er.

232 AT: Men man skal nok også bare vide, at Nordea og Danske Bank bare er to forskellige virksom-
233 heder. Nordea hører til i Finland, men de er drevet ud af Sverige. Forstået på den måde, at den-
234 gang i 2008 og de efterfølgende år, under finanskrisen, kunne de simpelthen ikke forstå i ledel-
235 sen i Nordea i Sverige, at det gik så dårligt i Danmark. Men de kunne bare ikke forstå markedet
236 i Danmark, fordi på det tidspunkt, kan det godt være, at der var en krise i Danmark, men det var
237 der bare ikke i Sverige. Og i Norge havde de en masse olie, man skulle tage sig af og en masse
238 olieselskaber, som de tjente bunker på. Også på deres forretning. Så det er bare to forskellige
239 verdener, man kommer fra. Så Nordeas IT-system er drevet ud af Sverige også. Med hensyn til
240 IFRS 9-modellerne, som det danske selskab så selvfølgelig skal anvende. Jeg har ikke været i
241 Nordea, mens de har haft IFRS 9, så derfor ved jeg ikke hvordan det fungerer. Men det er bare,
242 altså, og svenskerne har jo hele tiden haft en anden holdning til COVID-19. de har haft åbent
243 hele tiden, så de har måske ikke set de store tab på den måde, som man har i Danmark. Og hvis
244 makrofaktorerne ikke bliver tilpasset ordentligt, er det jo klart, at de ikke vil kunne se noget.
245 Men de har ikke kunne se noget i tallene. Det er klart, at det er denne her skisme med, at Nordea
246 er i 3 individuelle lande, som gør, at de bliver drevet på en helt anden måde end Danske Bank.
247 Der er det jo Danmark, der er udgangspunktet. Det er således forståeligt, at Finanstilsynet stiller
248 spørgsmål.

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

249 MH: Ja, god pointe.

250 KHH: Næste spørgsmål, det var, at på den bagerste side, i det dokument, vi har sendt til dig,
251 Anne. Der havde vi forsøgt at lave sådan nogle skalaer, for ligesom at måle op på, hvordan du
252 ser på først og fremmest forsigtigheden/aggressiviteten i forhold til de danske pengeinstitutter,
253 i forhold til hvordan de rapporterer. Hvor 1 er meget forsigtigt med hensyn til forventet kredit-
254 tab, og 10 i den anden ende er, at man er meget aggressiv. Hvor ville du, hvis du skulle forsøge,
255 plotte de danske pengeinstitutter ind?

256 MH: Selvom der selvfølgelig vil være lidt forskel i det ene kontra det andet institut.

257 AT: Der vil være stor forskel, ja. Men qua den måde Tilsynet agerer på i Danmark, vil jeg våge
258 at påstå, at de nok er meget forsigtige. Eller i hvert fald udviser en vis forsigtighed.

259 MH: Ja, så til venstre for midten?

260 AT: Ja. Mellem 2-3, vil jeg tro. Der har jeg nemlig sat pile på, mens jeg sad og tænkte på det.

261 MH: Fin øvelse.

262 KHH: Så i forlængelse af det, så til pilen nedenunder, var jeg lige ved at sige. Hvis vi så kigger på
263 hvordan Finanstilsynets holdning er til det. Hvor vil du så vurdere, at de ligger på den skala?

264 AT: Helt klart også til venstre. Men igen, der er jeg, altså. Når Tilsynet er på inspektion, der ved
265 Martin godt hvad min holdning er, og det er vidt forskellige inspektioner, eller krav man lægger
266 for dagen, alt efter hvilket institut, der bliver inspiceret.

267 KHH: Ja.

268 AT: Du kan have nogle rigtig hårde inspektører, der ser alt muligt mærkelige ting, som insti-
269 tuttet måske ikke selv har tænkt over. Det kan også være sundt for instituttet nogle gange. Men
270 du kan også have nogen, hvor de, jeg vil ikke sige at de flyder mere på overfladen, men man
271 kunne godt tage hårdere fat, hvis det var det man ville. Så på den måde, så kan man sige, at
272 holdningen er klart, at man skal være forsigtige, for de vil ikke have, at der sker flere bankkrak.
273 De vil gerne have lov til at styre.

274 MH: Ja.

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

275 AT: Og det er jo en helt rigtig måde, at gøre det på. Man kan så diskutere hvordan man er kom-
276 met dertil. Fordi der er da ingen tvivl om, med nogle af de ting vi har set, at da synes vi nok at
277 tilsynet har været hårde på ejendomsvurderinger og lignende.

278 MH: Ja.

279 AT: Hvis man så ser en inspektion et andet sted, hvor man så tænker "hvorfor har de ikke set
280 mere?". altså der er da andre ting, der undrer mig måske. Ikke fordi jeg synes, at de skal ned-
281 skrive mere. Det er ikke det jeg siger. Men hvis man ville være den hårde, og vurdere ejendom-
282 mene anderledes, så kunne de jo gøre det. Fordi når tilsynet siger at en ejendom har den værdi,
283 så har den også den værdi. Der er ikke noget at diskutere.

284 MH: Nej.

285 AT: Der er kun en gang, jeg har hørt, hvor de har fået lov til at ændre det. Og det var hvor man
286 simpelthen havde en ejendom, der var sat til salg til en værdi, i midt København, og tilsynet lå
287 halvanden million under den værdi, som den var sat til salg til. Altså der fik kunden overbevist
288 tilsynet om, at den er altså ikke kun det værd. Ellers har jeg aldrig hørt, at man har kunne rykke
289 ved tilsynets vurdering af ejendomme.

290 AT: Så på den måde kan man jo sige, at tilsynets holdning er, at det helt klart, at man skal være
291 forsigtig, men måden hvorpå de fører tilsyn er forskellig, ud fra det jeg oplever. En af deres
292 headlines er jo også "Tilsyn i gode tider", tror jeg, at en af deres strategier er, hvis man kigger
293 på tilsynets hjemmeside. Så det kan godt være, at hvis man siger, at den her bank er egentlig
294 rimelig veldrevet. Tilsynet kigger ned i deres lånebog, der er ikke noget der forskrækker os. Så
295 tager de de stikprøver de skal og så går de ikke hårdere til dem. Der er derimod også andre,
296 hvor de siger, at der er de lidt mere mistænksomme, eller hvis direktøren ikke lige får svaret på
297 nogle ting, kan det være, at de går mere til stålet. Jeg ved ikke om det er sådan, det er. Men jeg
298 tror også, at det er meget personafhængigt, i forhold til hvem der er ansvarlig for inspektio-
299 nerne.

300 MH: Ja. Apropos lige inden vi skifter boldgade, og snakker lidt mere revisorvinklen. Så lige et
301 tillægsspørgsmål til det der med "Tilsyn i gode tider" og forsigtighed. Hvis man kigger sådan på
302 kapitalsammensætningen ved siden af, så har de jo den der kontracykliske buffer, som de har
303 fjernet, som er tiltænkt at skal fjernes i krisetider, sådan så der netop er mulighed for lidt

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

304 lempeligere kapitalkrav. Men alt det her med IFRS 9 og ledelsesmæssige skøn osv., som kører
305 via driften, man kunne jo godt bare forestille sig, at de som alternativ i stedet for, bare havde
306 strammet på kapitalreglerne, sådan der et andet sted i årsrapporten ville fremgå, at der bliver
307 udvist forsigtighed. F.eks. ved opgørelsen af kapitaltallene, så det ikke påvirkede driften så me-
308 get.

309 AT: Ja. Men det synes jeg faktisk også at tilsynet er ret gode til. For når man får tilsynet på besøg,
310 så går de jo ned og siger, at hvis man kigger på rating, og en kunde går fra 2B til 2C. og når du
311 er 2C, så skal du reservere til det solvensmæssigt. Så den tilgang har de jo også, så det er ikke
312 kun nedskrivninger tilsynet kigger efter. Det er jo også, at noget af det reserveres til noget sol-
313 vensmæssigt.

314 MH: Ja.

315 AT: Så det er jo deres måde at gøre det på. Jeg tror aldrig at solvensreglerne bliver så simple, så
316 man siger, at min solvens bare kan ligge på 15 % eller 20 % - og så kan du ellers lave hvad du
317 vil. Det havde været en del nemmere i stedet for at lægge alle de her lag ovenpå. Og NEP-krav
318 og alt muligt andet.

319 MH: Ja.

320 AT: Så jeg synes faktisk Tilsynet er opmærksomme på det også. Det er ikke alting, der foregår
321 via driften. De er også fokuserede på solvenskravet. Fordi at de kigger på ratings og fordi de
322 siger, at det ikke er en OIK endnu, men det blive ren 2C'er, så derfor skal du reservere til den
323 solvensmæssigt. Så det synes jeg faktisk at tilsynet allerede gør.

324 MH: Det er fint.

325 AT: Det er meget individualiseret, kan man sige. Der er ikke en ens guidance for alle bankerne
326 og så er vi igen tilbage til det her med regnskabsmæssige skøn og hvilke synspunkter der er,
327 om de enkelte eksponeringer.

328 MH: Ja.

329 KH: Enig. Så prøver vi lige at dreje billedet lidt og nu fokuserer mere på revisorvinklen nu. Og
330 hvis sådan starter helt fra helikopterperspektivet af; hvad er dit kendskab til ISA 540 og måske
331 særligt med fokus på den her revised/opdaterede version af den, der er kommet?

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

332 AT: Jeg skal på kursus i morgen.

333 MH: Så dit kendskab bliver godt?

334 AT: Det bliver så godt! Og så vil jeg sige, at jeg tror, at jeg allerede har hørt nogle diskussioner
335 blandt nogle af vores unge folk, der har været på kursus, fordi at de siger, at de får at vide på
336 kursus, at der er ikke nogle signifikante regnskabsmæssige skøn, så vi skal ikke tage den store
337 model i ISA 540. og den diskuterede jeg faktisk med en vedrørende et lille forsikringselskab,
338 vi har. Hvor jeg siger "det er sgu da et stort regnskabsmæssigt skøn". Du kan ikke sige, at der
339 ikke en høj signifikant risiko vedrørende det her estimat, i mit hoved i hvert fald. Jeg diskute-
340 rede så efterfølgende med en forsikringsrevisor, hvor – som hun sagde – det kommer an på
341 hvilken forsikring de har. Hvis der f.eks. er tale om rejseforsikringer, så er kompleksiteten nok
342 ikke så høj, da de forfalder til betaling og udløber hvert år. Det er der nok ikke de store regn-
343 skabsmæssige skøn, og det er jeg sådan set enig i. Nu var det kun fordi at jeg sad på forsikrings-
344 siden, at jeg kom i tanke om det.

345 AT: Det bliver et helvede at skulle dokumentere, vil jeg sige, tror jeg.

346 MH: Ja, det kommer vi lidt tilbage til. Men hvis vi lige starter med at få kortlagt. Med introduk-
347 tionen af ISA 540 - revised er det blevet tydeliggjort, at den iboende risiko forbundet med det
348 regnskabsmæssige skøn afgøres ud fra estimationsusikkerhed, kompleksitet, subjektivitet og
349 "andre faktorer", såsom management bias. Hvordan vurderer du den iboende risiko ved værdis-
350 sættelse af udlån (opgørelse af forventede kredittab)?

351 AT: Høj.

352 MH: Fordi?

353 AT: Fordi at alle de ting, du siger; estimationsusikkerhed; jeg har lige sagt at i de små banker i
354 stadie 1 og 2, har de ikke rigtig føling med hvad der sker. Kompleksitet – det er jo komplekse
355 modeller, der ligger underneden, som menig mand overhovedet ikke kan forklare. Subjektivitet
356 påvirkes væsentligt af management skøn, men også datacentralens holdning hertil. Og så kan
357 det godt være, at vi kan komme i mål og det er modeller, der kører i de samme modeller osv.,
358 men umiddelbart vil jeg vurdere den iboende risiko som værende høj.

359 KH: Hvis vi så tager skridtet længere i revisionen; hvilke sådan revisionsmæssige udfordringer,
360 hvis nogen, ser du ved revision af ledelsesmæssige skøn ift. forventet kredittab?

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

361 AT: Jamen det diskuterer vi allerede i bankerne, fordi når man sætter 1 mia. af, sådan – nu siger
362 jeg lidt - "med fingeren i vejret", men det er det så alligevel ikke helt sådan man gør det, jamen
363 så siger revisor. Jamen det er fint, at i gør det, men vi vil gerne have nogle forklaringer. Og så
364 skal de forklaringer jo være i tråd med hvad vi forventer og hvad der i øvrigt sker rundt om
365 banken og i omverdenen, der kunne være forklaringer. Så hvis der kommer nogen og siger, at
366 vi har sat af, fordi at ejendomsmarkedet er helt af helvede til, så ville vi nok sige, at det har vi
367 lidt svært ved at se. Så, det er lidt samme historie dengang vi gik over til IAS 39, fordi der skulle
368 vi også have ledelsen til at forklare deres ledelsesmæssige skøn, og sikre, at det var på OIK-
369 kunder og ikke på fremtidige skøn. Og det er lidt det samme her. Bankerne og ledelserne skal
370 gøre sig gode til at forklare, dokumentere og analysere, hvorfor det er, at de tænker, som de gør.
371 Vi er allerede startet rundt omkring med at sige til ledelserne, at i skal kunne forklare, hvad i
372 gør og i skal kunne udarbejde nogle estimater og ikke bare fingeren i vejret. Det skal være en
373 fordeling på X, Y og Z, der forklarer, hvad det her skyldes. Når vi taler estimates skal der kunne
374 foretages back tests, hvilket vil være svært pt. af COVID-19 ledelsesmæssige skøn.

375 KH: Ja.

376 AT: Så det er jo et spørgsmål om hvad for en dokumentation, vi får. Jeg tror da vi engang har
377 skrevet i en protokol, at vi uden at skrive forsigtighed, var det vist det vi kommunikerede, at
378 der vist nok var en vis mængde forsigtighed i det der.

379 MH: Super fin pointe. Ja, i forhold til ledelsesmæssige skøn. Vi har jo gennemlæst de danske
380 bankers halvårsregnskaber for 2. kvartal, hvor der selvfølgelig er brug af ledelsesmæssige skøn
381 over hele linjen og andre estimater, såsom forværring af negative scenarier, værre fremtidsud-
382 sigter osv. og hvordan vurderer du, at det vil påvirke revisors revision set i forhold til ultimo
383 2019, altså med tanke på at man skal opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis?

384 AT: Jamen der er da ingen tvivl om, at der kan blive flere diskussioner med ledelserne rundt
385 omkring. Set i forhold til at de skal forklare hvad de har tænkt og hvad de gør. På den anden
386 side, vil jeg sige, at det marked, vi er i – hvis man kan sige det sådan – tilsynet gerne vil have
387 forsigtighed og selv skrive ud til folk, der skal lave IFRS 9-ledelsesskøn, så er der ingen tvivl om,
388 at vi skal blot, som revisor, have ro i maven. Man skal nå til den overbevisning, at det er nok
389 rigtigt nok det her. Altså om det så skal hedde 100 t.kr., 1 mio. kr. eller 500 mio. kr. Men ud fra
390 et væsentlighedsniveau. Revisor skal have ro i maven, når man er færdig med at diskutere med

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

391 ledelsen og se ind i den underliggende dokumentation vi har modtaget. Og så må vi jo udtrykke
392 os i vores protokol, hvis vi godt kan acceptere tallet, så må vi jo skrive i protokollen, hvad det
393 er vi ser. Men der er da ingen tvivl om, at vi får flere diskussioner i 2020 qua der er flere ledel-
394 sesmæssige skøn, som formentligt ikke når at blive individualiseret.

395 MH: Ja, men det vil sige...

396 AT: Og så det med at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis, jamen det kan du for visse
397 ting, men der er også nogle ting, hvor det nok er en mavefornemmelse også.

398 MH: Ja. Ja, og det vi sådan, hvis vi lige binder den op på den sidste side i vores spørgsmål, havde
399 vi den her skala igen, ikke. Med hensyn til hvor langt du som revisor kan strække dig i forhold
400 til at acceptere ledelsens skøn. Vil det sige, at hvis man kan se, det er tilstrækkeligt forsigtigt, så
401 er elastikken måske lidt bredere, end hvis man fornemmer, at det ikke er forsigtigt nok?

402 AT: Ja, men til en vis grænse. For som revisor kan vi ikke være på en 1'er (helt forsigtige) og
403 heller ikke på en 2'er. Min mavefornemmelse siger mig, at vi som revisorer nærmere er på en
404 3'er-. Men det er jo igen hvilke argumenter ledelserne kommer med. Altså giver det mening, de
405 informationer, estimerer de kommer med, eller giver det overhovedet ingen mening.

406 MH: Det er klart. Det skal kunne underbygges.

407 AT: Ja. Og hvis de kan underbygge de skøn, de har foretaget, sådan så vi også synes, at det virker
408 acceptabelt, og når vi kigger ud af vinduet, og skal vurdere den sidste overordnede vurdering
409 af nedskrivningerne, og man har ro i maven, over det der er sket, er der ingen tvivl om, at vi kan
410 acceptere det. Også at det er forsigtigt. Men qua det jeg siger her, skyldes jo også det jeg sagde
411 tidligere med hensyn til Finanstilsynets holdning. For du får aldrig ballade med Finanstilsynet,
412 hvis du har været for forsigtig. Lige pt. og det er det, jeg prøvede at sige, i henhold til 2005. der
413 var det bare modsat.

414 MH: Enig. Det er svært at se nu, at de skulle komme og bede...

415 AT: Finanstilsynet kommer ikke og beder dig om at lave dine nedskrivninger om, hvis du har
416 været for forsigtig og i øvrigt har dokumenteret overvejelser ved estimerer og argumenter der
417 er valide. Det gør de bare ikke.

418 MH: Det kunne jeg godt forestille mig.

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

419 KH: Kunne man så som et, hvad skal vi kalde det, et frækt tillægsspørgsmål i den forlængelse
420 sige, at så har man – på baggrund af finanskrisen i 2008 og frygten for et bankkrak – et sam-
421 fundshensyn, der går i konflikt med et reelt retvisende billede?

422 AT: Ej, nu strækker du dig langt, ikke?

423 KH: Jeg sagde også et frækt tillægsspørgsmål. Sådan sat på spidsen måske.

424 AT: Ja, altså. Efter finanskrisen første gang, så blev der jo identificeret SIFI-banker, som jo fak-
425 tisk er som følge af finanskrisen, at de blev etableret. De får jo ikke lov til at krakke. Så alt andet
426 lige, er det også i tilsynets interesse, at der skal være forsigtighed, for at man ikke skal komme
427 i en situation, hvor der er et problem.

428 KH: Ja.

429 AT: Om man går på kompromis med forsigtighed? Det synes jeg jo ikke. Hvis de forklaringer
430 ledelsen kommer med, og vi har et revisionsbevis for det, så synes jeg jo ikke, at vi går på kom-
431 promis med forsigtigheden. Men der er da ingen tvivl om, som Martin sagde før, at hvis de ikke
432 er forsigtige, så har vi en anden diskussion, for så ved vi at tilsynet kommer efter dem. Det er jo
433 lidt spøjst, at man som revisor skal sige at tilsynets ord er ret. Men det er jo det vi oplever gang
434 på gang. Så hvis det er tilsynets vurdering, så er det dem, der har det rigtige svar. Det er ikke
435 nogen andre, der har det rigtige svar. Så det er lidt derfor, at det bliver som det gør.

436 KH: Ja, det giver mening.

437 MH: Det var et flot politikersvar, Anne.

438 AT: Jeg har øvet mig længe. Ej, men revisor har jo også ro i maven, hvis man er for forsigtige,
439 fremfor at man ikke vil tage en nedskrivning.

440 MH: Selvfølgelig – det er da klart.

441 MH: Lige et spørgsmål til det der med SIFI-institutterne, Anne. Er det korrekt forstået, at den
442 der ekstra ballast, man gerne vil forlange af dem. Den kommer jo på kapitalsiden, så man sætter
443 højere krav til dem kapitalmæssigt?

444 AT: Ja, det er det. Men det der også er med SIFI-institutterne er, at de har besøg af tilsynet hvert
445 år. Der er årlige møder, hvor både revisor møder tilsynet og hvor ledelsen møder tilsynet. Sådan

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

446 en rundbordssnak om hvordan det går. Man sidder sammen med tilsynet i 4 timer og snakker.
447 Ikke hvor revisor er med, da revisor får halvanden time på et andet tidspunkt. SIFI-bankerne
448 har hele tiden besøg af tilsynet, og der er altid en eller anden form for inspektion i gang. Så er
449 det på kreditter eller på markedsområdet, det er på IT-området. Det er lidt forskelligt, men der
450 er altid en form for inspektion i gang på SIFI-institutterne og så har de alle de her årlige møder.

451 MH: Okay.

452 AT: Så det er jo en måde, hvor der er større opmærksomhed på dem, kan man sige. Normalt er
453 tilsynet jo på besøg hvert 4. år, hvis det er et institut, der kører fint.

454 KH: Ja, og lidt i tråd med det, så var vi kort inde på det her med at man kunne rapportere i
455 protokollen, f.eks. hvis vi mente, at noget var for forsigtigt. Hvis vi lige drejer den over, og så
456 siger; kan man komme dertil, som revisor, i forbindelse med revision af udlån i forhold til ens
457 påtegning, at usikkerheden på de her udlån, kan blive så stor, så det kræver påtegningsissues?

458 AT: Jeg tror vi når til den konklusion, at vi taler med ledelsen først, og bliver enige. Så det tror
459 jeg ikke.

460 KH: Nej.

461 MH: Nok også fordi at der er så stor bevågenhed på deres regnskaber.

462 AT: Det ville ikke være i nogens interesse, at den kom i påtegningen. Så hvis vi har en overbe-
463 visning, så er den jo også ret stærk. Hvis vi har en overbevisning om, at den der er for forsigtig,
464 er forbundet med for meget usikkerhed, så vil vi drøfte det med ledelsen. Selvfølgelig hvis vi er
465 uenige med ledelsen, så kommer det i påtegningen. Det er klart.

466 KH: Ja.

467 AT: Og så kan du sige. Nu taler jeg om de store, men for de små kunne det godt forekomme.

468 MH: Ja. Okay.

469 AT: Men typisk, hvis man har en god relation til kunden, så får man det jo også diskuteret på
470 plads og så er vores vurdering jo ikke nødvendigvis den rigtige, men så kommer man til enighed
471 om at det er nok for forsigtigt, det her. Eller at I er ikke forsigtige nok, så I skal have yderligere
472 nedskrivninger.

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

473 MH: Ja.

474 AT: Men når vi siger usikkerheder, tænker jeg Roskilde Bank og Amagerbanken. Det står jo i
475 påtegningen på det tidspunkt.

476 MH: Ja.

477 AT: Der står jo at usikkerheden, blandt andet i Amagerbanken, der står at usikkerheden i ejen-
478 domsmarkedet er så stor, så de sikkerheder, de har, de værdiansættelser der sker er på så lang
479 en periode, så usikkerheden er stor. Så vidt jeg husker. Det kunne godt være, at i skulle prøve
480 at læse den påtegning. Den er faktisk meget god.

481 KH: Så det er Amagerbanken fra lige inden de krakker?

482 AT: De krakkede i 2011, så det må være fra... altså der er lavet et prospekt i 2010/11, er jeg lige
483 ved at tro. Så det prospekt, der står ret mange ting i. men der skal i huske på, at der var vi ikke
484 i IFRS 9, der var vi stadig i IAS 39. men tilsynet var bekymret. Vi var engang halvårligt ude og
485 kigge på eksponeringer. Både med tilsynet og uden tilsynet. Så har vi kigget rigtigt mange ek-
486 sponeringer i Amagerbanken. Og det var simpelthen metoderne til hvordan du opgjorde dine
487 sikkerheder, der var diskussionen på det tidspunkt.

488 MH: Okay.

489 MH: Jeg tror det sidste spørgsmål vi mangler, Anne, det er nok nærmere et statement. Følgende
490 ord blev brugt om IAS 39 "too little, too late". Altså i forhold til nedskrivningerne – altså at de
491 var for små, og de blev taget for sent, da der ligesom skulle være objektiv indikation på kredit-
492 forringelse, før man gjorde noget overhovedet. Ser man en tendens nu i IFRS 9, når der kommer
493 sådan en krise her, under det danske finanstilsyn, at det er mere i retningen af "too much, too
494 soon"? Altså at det handler om, så hurtigt som muligt, at tage så meget som muligt, så man kan
495 polstre sig?

496 AT: Jeg vil sige, at hvis der ikke havde været COVID-19, ville jeg nok sige nej.

497 MH: Ja.

498 AT: Grunden til at tilsynet reagerer som de gør, er fordi at de ikke aner, hvordan det kommer
499 til at gå. Så derfor så vil de også gerne have det. Det kan godt være, at de kalder det "Tilsyn i
500 gode tider", men det er jo ikke ligefrem gode tider lige nu. Så de vil gerne have, at der ikke sker

Bilag 7 - Interview med Anne Tønsberg, EY

501 de her mange krak. De gider ikke sende nogle kunder i Finansiell Stabilitet, hvis man skal sige
502 det på den måde. Men "too much, too soon".. er det ikke bare det man kalder "ledelsesmæssigt
503 omhu", og at man tænker tanken. Jeg tror ikke jeg vil sige "too much, too soon". Det er jo ledelsen
504 i Jyske Bank, der har vurderet, at der skal 1 mia. kr. til. Det er jo ikke tilsynet. De får lov af tilsy-
505 net, og hvis de ikke kan få lov af tilsynet, havde de måske ikke gjort det? Det vil jeg nok sige nej
506 til.

507 MH: Det er helt i orden.

Bilag 8 - Interview med Anders Haulund Vollesen, Jyske Bank

Interview med Anders Haulund Vollesen, Aktieanalytiker i Jyske Bank. Onsdag d. 16. september 2020 over Microsoft Teams.

AV: Anders Haulund Vollesen, Jyske Bank

KH: Kasper Holm Hansen, EY

MH: Martin Heiredal, EY

1 MH: Hvad er din nuværende stilling, uddannelsesmæssige baggrund og erfaringsmæssige bag-
2 grund?

3 AV: Ja, jamen jeg er jo aktieanalytiker i Jyske Bank. Jeg er uddannet cand.oecon fra Aarhus Uni-
4 versitet og så ha jeg tidligere af relevant erfaring været ansat hos Nordea i deres Asset Mana-
5 gement-afdeling og i Danske Bank i Wealth Management, og nu sidder jeg så i Silkeborg i Jyske
6 Bank som aktieanalytiker.

7 MH: Okay. Og hvad med sådan dit kendskab til den her regnskabsstandard IFRS 9 i forhold til
8 det her med opgørelse af forventede nedskrivninger på udlån, som jo er en stor post i pengein-
9 stitutter?

10 AV: Ja, altså. Jeg har jo været finansanalytiker i omkring 1 års tid. Så det er også i den erfaring,
11 jeg har med mig, til når jeg analyserer banker og dermed også IFRS 9. Altså jeg har jo kigget på
12 de forskellige revisionshuse, som har lavet nogle skriv om hvad reglerne ligesom indeholder,
13 så dem har jeg selvfølgelig skimmet for at sikre mig, at jeg nogenlunde forstår reglerne, forstår
14 hvad der foregår, når virksomhederne aflægger regnskab. Så jeg vil sige, at det er et udmærket,
15 føler jeg selv i hvert fald – det er selvfølgelig svært at vurdere – kendskab jeg har til de nuvæ-
16 rende regler. Men qua min korte historik har jeg ikke haft erfaring med at sidde og kigge på
17 regnskaber før det var under de her regler. Så det er måske lidt en begrænsning i min erfaring.
18 Men jeg er selvfølgelig også med på hvordan det i grove træk blev gjort i "gamle dage".

19 MH: Ja.

20 KHH: Og når vi så lige er ved det her med gamle dage, kan vi jo så tilføje, at det var her hvor man
21 havde en praksis, hvor banken havde et udlån, så tog man først den her nedskrivning ind i bø-
22 gerne, når der faktisk var sket en værdiforringelse af det enkelte udlån.

Bilag 8 - Interview med Anders Haulund Vollesen, Jyske Bank

23 AV: Ja.

24 KH: Og så gik vi jo over til det her, hvor man nu skal indregne det allerede fra start et forventet
25 fremtidigt kredittab. Hvordan påvirker det dit arbejde med analyse af regnskaber, når man bru-
26 ger sådan en praksis?

27 AV: Altså du tænker på skiftet eller hvad?

28 KH: Ja, altså det her med, at når du tager Danske Banks regnskab nu, så er det med opgjorte
29 forventede fremtidige, mulige kredittab, hvor det før i tiden var reelle tab, der allerede var op-
30 stået.

31 AV: Ja, altså man kan sige, at et eller andet sted gør det jo mit arbejde en smule lettere. Fordi
32 man kan sige, at i sidste ende er det jo analytikerens rolle at sandsynliggøre de her tab også i
33 fremtiden. Fordi det jo påvirker i sidste ende bundlinjen og aktiekursen, hvilket er det jeg sidder
34 og kigger på. Og i og med at bankerne selv bliver tvunget frem i skoene og skal sandsynliggøre
35 de her tab up front, så hjælper det jo os som analytikere. Det øger jo faktisk synligheden en del,
36 at de gør det på den her måde nu. Det er jo selvfølgelig også det jeg tror, der er en af fordelene
37 ved at have implementeret den her nye måde til at opgøre tab på udlån.

38 MH: Og i relation dertil, Anders, de beregninger de så laver ude i pengeinstitutterne, er jo base-
39 ret på en lang række faktorer, som indebærer skøn, hvor de blandt andet skal anskue fremtiden
40 med videre.

41 AV: Ja. Ja.

42 MH: Men hvordan påvirker det? For der er jo forskel på når i sidder og kigger på Danske Bank
43 henholdsvis Nordea. Selvom der selvfølgelig er en vis gennemsigtighed er der jo stadigvæk for-
44 skel på hvordan man skønner.

45 AV: Ja, ja det er der. Og det er jo sådan det nu engang er. Altså det er enormt svært, for ikke at
46 sige umuligt at sige, at den ene metode er mere rigtig end den anden, vil jeg sige. Vi kan jo også
47 se, at der er egentlig lidt forskel på metoderne. Du kan sige, nogen banker går jo bare ind og
48 kommunikerer sådan et ledelsesmæssigt skøn. Det gør min egen bank eksempelvis uden sådan
49 at konkretisere yderligere. Så har du andre banker, eksempelvis Danske Bank, som går lidt
50 mere i detaljer og forklarer lidt mere. Dvs. hvad er det der ligger i delkomponenterne ti I grund
51 for det her ledelsesmæssige skøn, altså nogle makroforventninger, nogle sektorspecifikke

Bilag 8 - Interview med Anders Haulund Vollesen, Jyske Bank

52 justeringer, som man foretager sig. Så sammenligneligheden er svær på grund af at man gør det
53 på lidt forskellige måder, men også fordi at i sidste ende så er bankernes balancer og deres
54 udlån, og kompositionen er udlån jo forskellig, så det er umuligt at sammenligne dem fra min
55 stole. Det er i hvert fald svært at kvalificere metodikken som bankerne benytter sig af.

56 MH: Ja. Lige i forhold til det du siger der med jeres egen bank, der hvor du selv er ansat kontra
57 Danske Bank. Ser du et problem i forhold til når du skal sidde og analysere sådan et regnskab
58 der, at det bare er luft?

59 AV: Nej, det gør jeg faktisk ikke. Det er ikke den tolkning, man skal tage ud af det. Det er egentlig
60 bare en konstatering af, at der er bare forskel i praksis. Men jeg synes at slutproduktet er jo
61 sidste ende, at bankerne kommunikerer en eller anden hensættelse til et forventet fremtidigt
62 tab, og det er jo positivt, og det fornuftigt, at man gør det. Så må man stole på at bankledelsen
63 og dem, som sidder og laver regnskaberne nu engang har den fornuftige føling med deres ud-
64 lånsportefølje til at de hensættelser, som de så tager, også er kvalificeret.

65 KH: Ja, enig. Og i forlængelse af det, har vi jo i foråret stiftet kendskab med en vis corona-virus,
66 som også må siges at have påvirket bankerne og ikke mindst det danske samfund. Hvis man nu
67 tager en tur i helikopteren, og så kigger på hvordan du ser det her med at corona-virus kommer
68 ind og påvirker den her forventede danske samfundsudvikling. Hvordan påvirker det banker-
69 nes rapportering?

70 AV: Altså i relation udelukkende til hensættelserne eller generelt?

71 KH: Begge dele, vil jeg sige. Dit synspunkt herpå.

72 AV: Hvis vi starter med hensættelserne, så har det jo påvirket dem på den måde, at vi har set et
73 kæmpe løft i de her, ja netop hensættelser og ikke faktiske nedskrivninger. Det har været selv-
74 følgelig helt vildt usædvanligt og det har jo været rettidigt, og de danske banker har jo fulgt
75 retningslinjerne til punkt og prikke, i min optik. Og nu bliver det jo så selvfølgelig rigtig interes-
76 sant at se, hvor godt man så egentlig har ramt plet og om der kommer flere hensættelser i øvrigt
77 også. Jeg tror det alle ruster sig til der i Q1 og Q2 var, at nu blev hensættelserne taget, alt var
78 godt på balancen, og så måtte nedskrivningerne komme og så kunne man ligeså stille drosle
79 hensættelserne ned og realisere tabene. Forstået på den måde, at der skulle ikke være yderli-
80 gere negativ impact fra nedskrivninger fra corona-virus.

81 MH: Nej.

82 AV: Det begynder måske at se lidt mere skeptisk ud nu, vil jeg sige. I kraft af at vi har et øget
83 smittetryk i hele Europa og også i Danmark. Så det har været den ene effekt – det her med hen-
84 sættelser kontra realiserede nedskrivninger, som bliver interessante at følge. Og så den anden
85 på et lidt mere generelt plan, på de enkelte indtægter og omkostningslinjer, har der selvfølgelig
86 været påvirkninger på bankerne. De har haft lavere omkostninger til nogle ting og faldende
87 udlån, og sådan nogle ting. Men det er måske mere kommunikationen på selskabernes forvent-
88 ning til årets resultat, som har været den, der er blevet ændret eller suspenderet, da man ikke
89 kan sige hvordan det her ligesom kommer til at tage sig ud, men det gælder jo ikke bare bank-
90 branchen. Man har været enormt konservative med at komme med udmeldinger. Så det har
91 sådan været de to primære påvirkninger, vil jeg sige, på deres kommunikation og på deres regn-
92 skab.

93 MH: Super, tak for det svar, Anders. Du er selv lidt inde på det her med at sige, at du roser lidt
94 Danske Bank, for at gøre det til punkt og prikke. Og vi havde også fundet en artikel der, hvor vi
95 kunne læse, at du havde udtalt dig, at Danske Bank var meget proaktive i første kvartal, hvor de
96 spejles op imod Nordea, som var det modsatte.

97 AV: Ja.

98 MH: De var jo alt andet end proaktive i Q1 i hvert fald. Men påvirker det ikke et eller andet
99 sådan, når I sidder der i Q1 og skal analysere på det her? Udover selvfølgelig at man kan kon-
100 statere det faktum, at Danske Bank er mere proaktive end Nordea?

101 AV: Jo, altså. Som analytikerkorps, var vi jo tvunget til at antage nogle fremtidige nedskrivninger
102 for Nordea, eftersom de ikke selv tog dem. Men det kommer også af at Danske Bank og Nordea
103 er reguleret af to forskellige myndigheder.

104 MH: Ja.

105 AV: Og ECB; som Nordea nu hører ind under, havde en mere mild kommunikation i forhold til
106 hvordan bankerne skulle behandle de her nedskrivninger. Så det var ikke fordi – overhovedet
107 – at Nordea forbrød sig mod nogle regler eller noget.

108 MH: Nej, nej.

Bilag 8 - Interview med Anders Haulund Vollesen, Jyske Bank

109 AV: Nordea var ikke-proaktive, men fulgte egentlig bare de regler, der var. Det lå langt hen af
110 vejen som en forventning for analytikerne, at der ville komme en stor nedskrivning i Q2, hvilket
111 der så også gjorde. Og kigger man sådan på deres nedskrivningsprocenterne bankerne imellem,
112 så ligger de nogenlunde på niveau med hinanden. Der er lige en enkelt afstikker. Kan det passe,
113 at det er ECB, der har en helt vild lav nedskrivningsprocent, men det er så også fordi, at de har
114 en lidt anden balancesammensætning end de andre banker.

115 MH: Ja.

116 AV: Så jeg ved ikke altså. Jeg ved ikke rigtigt hvad jeg skal svare dertil ift. hvordan det påvirker.

117 MH: Det er et helt fint svar, du kommer med, Anders.

118 KH: Hvis vi lige igen holder fast i Danske Bank. Så netop fordi de var proaktive, de gik ud og tog
119 de her 4,5 mia. kr. i nedskrivning. Så tilbage til den regnskabsstandard, man brugte før IFRS 9,
120 hvor vi først nedskrev, når der var sket et tab – der sagde man, at nedskrivningerne kom i bag-
121 klogskabens lys "too little, too late".

122 AV: Ja, enig.

123 KH: Vil du sige at med den måde Danske Bank, har gjort det på og taget et stort hug i første
124 kvartal, kan man så vende den om sige "too much, too soon"?

125 AV: Haha, det må tiden jo vise. Altså det tør jeg ikke sige endnu. Jeg lægger mig meget op ad at
126 deres estimater også er korrekte.

127 MH: Ja.

128 AV: Lige for Danske Bank var der også den lidt særegenskab i de tidlige nedskrivninger, efter-
129 som der var en enorm nedskrivning på deres olie-relaterede eksponeringer, og den tror jeg i
130 hvert fald, vil jeg våge at påstå, har været fuldstændig retvisende og rettidig i forhold til det, der
131 er sket i olie-sektoren, hvor olieprisen er kollapsede og ser ud til at blive liggende meget lavt i lang
132 tid. Men der er da helt sikkert en risiko for, at du vender den om. Det er jo det, der er risikoen
133 nu. Altså at du tager for store nedskrivninger for tidligt. Men ja, igen, for at fastholde det ift.
134 corona-virus-udbruddet, så synes jeg ikke, at når vi kigger på de realøkonomiske effekter, har
135 det jo været voldsomt. Det har været de største fald i BNP nærmest nogensinde i mange lande.
136 Og at man så sammenholder det med at nedskrivningsprocenter i de danske banker, Danske

Bilag 8 - Interview med Anders Haulund Vollesen, Jyske Bank

137 Bank inklusiv, egentlig ikke ligger højere, end den gjorde under finanskrisen. Det synes jeg fak-
138 tisk er ret utroligt, så på den måde er der ikke nogle alarmklokker, der ringer hos mig, i forhold
139 til om har nedskrevet for meget. Heller ikke omvendt i øvrigt.

140 MH: Nej, nej.

141 AV: Så jeg lægger mig meget op ad, at de ved, hvad de foretager sig og ikke rigtigt prøver at time
142 det i den ene eller den anden retning. Og så skal man selvfølgelig også lige huske på med Danske
143 Bank, at alt Danske Bank gør lige nu, bliver jo politiseret i et eller andet omfang. De har også
144 haft et incitament til, at i og med det er penge, man lægger fra til senere, ved at skyde over målet
145 med nedskrivningerne, så hellere for meget end for lidt, så ingen erhvervsminister eller andre
146 kommer efter dem, og kritiserer dem for ikke at vise rettidig omhu og alle de ting.

147 MH: Ja.

148 AV: Så lige med Danske Bank er der en ekstra interessant krølle på det der.

149 MH: De har ikke just brug for mere negativ medieomtale.

150 AV: Nej, man kan nærmest ikke få mere negativ medieomtale.

151 MH: Nej. Lige lidt i forlængelse af det du nævner der, til det foregående spørgsmål med Nordea
152 og at de selvfølgelig ligger direkte under ECB, hvor Danske Bank er direkte under Finanstilsy-
153 net, så Finanstilsynets udmeldinger var lidt mere.. ja, de manede lidt mere til nedskrivninger
154 end ECB gjorde. Sådan hvis man kigger direkte i deres udtalelser. Hvordan ser du sådan gene-
155 relt Finanstilsynets rolle i forhold til det her med nedskrivninger?

156 AV: Altså i forhold til deres kommunikation under corona?

157 MH: Ja, til dels, og også om mangel på samme?

158 AV: Ja. De har jo valgt en linje, kan man sige, som har været ikke at træde ved siden af, eller
159 træde for langt frem eller hvordan man nu skal formulere det. Det har været Finanstilsynets
160 rolle eller deres linje, som de har lagt overfor bankerne. Den kan man være enig eller uenig i.
161 man skal huske på, at i sidste ende, så det der betyder noget, er jo hvordan nedskrivningerne
162 rent faktisk tager sig ud, og det er fuldstændig udenfor finanstilsynets eller bankernes kontrol,
163 som landet ligger lige nu. Så jeg har ikke noget problem med at tilsynet i virkeligheden tvinger
164 bankerne til at lægge sig mere konservativt end bankerne nødvendigvis havde behøvet. Det skal

Bilag 8 - Interview med Anders Haulund Vollesen, Jyske Bank

165 også ses i lyset af den usikkerhed, der var og den mangel på gennemsigtighed der var under
166 corona-krisen i marts-april. Det er nemt nok at sidde at være bagklog og sige, at nu ved vi no-
167 genlunde godt hvordan det tog sig ud. Så jeg forstår egentlig godt Finanstilsynets linje og kom-
168 munikation. Ligeså vel som jeg også forstår ECB's kommunikation.

169 MH: Ja.

170 AV: Så jeg sidder ikke tilbage med en konklusion om at Finanstilsynet har ageret for hårdt eller
171 for blødt i forhold til bankerne. Der er jeg nok lidt kedelig eller lidt neutral, eller har ikke så
172 meget indsigt.

173 MH: Nej, men jeg tror også, at som du selv siger, at det er svært at være bagklog, for det er jo
174 slet ikke et overstået kapitel endnu.

175 AV: Nej, præcis.

176 MH: Så det skal man nok vente et par år med, før man kan være bagklog på lige præcis det.

177 AV: Det der tiltaler mig måske lidt mere i forhold til Finanstilsynet, er jo hvornår de går ud og
178 åbner op for dividendebetalinger igen, for det er jo virkelig noget, der påvirker aktionærene
179 og i sidste ende aktiekursen.

180 MH: Det er klart.

181 AV: Så der håber jeg ikke at man straffer bankerne udbytte, for selvfølgelig skal der kunne ud-
182 betales dividender igen, men det mener jeg også at man kan, når man nu åbner op igen i 2021.
183 Det regner jeg med.

184 MH: Ja. Interessant.

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

Interview med Lars Stage, chef i Finanstilsynets Bankkontor 1. Tirsdag d. 15. september 2020 over telefon.

LS: Lars Stage, Finanstilsynet

KH: Kasper Holm Hansen, EY

MH: Martin Heiredal, EY

1 MH: Hvad er din nuværende stilling, uddannelsesmæssige baggrund og erfaringsmæssige bag-
2 grund?

3 LS: Jo, altså jeg sidder jo som chef for det kontor, som fører tilsyn med de største banker i Dan-
4 mark. Og så har vi det der nok er særligt relevant her, er at vi er dem i Finanstilsynet, der er
5 såkaldt "ekspertisecenter" på kreditområdet. Dvs. at vi skal sørge for at regler og tilsynspraksis
6 på kreditområdet, at det sådan er up to date. Og der er så nedskrivningsreglerne en del af det.
7 Vi skal sørge for at de danske nedskrivningsregler er som de nu skal være. Så er jeg cand.polit
8 og har arbejdet i mange år i Finanstilsynet.

9 MH: Yes.

10 KH: Fint.

11 LS: Og nu ved jeg ikke om det er jeres næste spørgsmål, men sådan lige konkret i forhold til de
12 her regler, der var det vel i 2012, tror jeg, at vi udsendte det her bilag 10 til Regnskabsbekendtgørelsen.
13 Altså hvor baggrunden jo var, at erfaringerne fra finanskrisen ikke var alt for gode.
14 Altså man havde jo introduceret internationale regnskabsregler i, var det 2005, og de havde
15 ikke fungeret særligt godt. Altså der var nogen, som ikke havde fået nedskrevet ret meget, og
16 der var også store forskelle på de principper man brugte. Og noget af det var fordi, at de ikke
17 fulgte reglerne og noget af det, var fordi at reglerne gav for store muligheder. Man kunne både
18 nedskrive meget og nedskrive lidt indenfor reglerne. Så bryggede vi det her bilag 10 sammen,
19 som jo skulle afgrænse mulighederne indenfor de internationale regler. At det var sådan en
20 delmængde af dem, sådan at det var medholdeligt, men samtidigt begrænset og der var jeg så-
21 dan hovedkraften ved den lejlighed, med at få dem lavet.

22 MH: Okay.

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

23 LS: Og så i forbindelse med de nye regler, der skulle det jo opdateres, og der var jeg også med
24 sammen med andre. Med at se, hvad kunne beholdes i det her bilag 10, og hvad var vi nødt til
25 at ændre og supplere med var jo en større operation.

26 MH: Det kunne jeg forestille mig. Så man kan konkludere, at dit kendskab er sådan relativt godt
27 ift. IFRS 9.

28 LS: Jo, jo, det vil jeg sige. Jo. Så er det jo også vores opgave i forhold til de her store banker, vi
29 har med at gøre, at se om de nu overholder reglerne. Der har vi sådan noget løbende tilsyn og
30 nogle særlige inspektioner, hvor mine folk så er ude at se, om hvor godt de gør det, og give dem
31 påbud, altså hvis vi falder over noget, som ikke er godt nok.

32 MH: Ja.

33 LS: Der har i formodentlig set nogle af de der redegørelser, vi offentliggør, efter inspektioner.
34 Der kan i se, at vi har været ude i forskellige banker og pege på ting, der ikke har været i orden,
35 og give dem påbud om at rette op på det.

36 KH: Ja.

37 MH: Enig. Vi har kigget lidt på dem også, og konkluderet at i mange af tilfældene i hvert fald, nu
38 ikke sådan lige begrænset til de store banker, men i mange tilfælde resulterer det i netto mer-
39 nedskrivninger.

40 LS: Ja, det er rigtigt. Det er vel sådan mine hovedopgaver, tænker jeg, i relation til reglerne.

41 MH: Ja, det er super. Jamen så tager vi næste spørgsmål og får det lidt mere konkretiseret ift.
42 opgaven. Hvordan ser I på opgørelse af forventet kredittab efter udbruddet af COVID-19, her-
43 under særligt som følge af udviklingen i den danske samfundsøkonomi. Altså det her med at
44 der er kommet lidt mere usikkerhed over økonomien. Det er svært at forudsige, hvor det vil gå
45 hen ad.

46 LS: Jamen vi tænker vel grundlæggende, at man må tro, at det vil give nogle større nedskrivnin-
47 ger. Eller nogle pænt større nedskrivninger. Og vores sådan hovedinteresse er jo så, at have en
48 dialog med bankerne og sådan følge op på hvad de har gjort, og se om de har fået afsat det, der
49 svarer til det.

50 MH: Ja.

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

51 LS: Og så tænker vi vel, at første kvartal, der skulle det gå stærkt. Så der måtte det jo blive lidt
52 på bedste beskub, det man gjorde. Altså man skulle selvfølgelig gøre sig umage og alting, men
53 de krav, man kan stille til, at det er gjort sådan præcist op, de må være mindre på det tidspunkt,
54 fordi der var corona-krisen lige brudt ud og ja, der var ikke meget tid. Hvorimod efterfølgende
55 pr. halvåret og senere, der må man forvente, at det ligesom bliver mere gennemarbejdet.

56 MH: Ja.

57 LS: Og i spørger til ledelsesmæssige skøn. De er jo fine at have, men det var også godt, hvis der
58 ikke var brug for dem. At sådan hovedmetoderne kunne ligesom klare det, der skulle gøres,
59 eller i hvert fald de ledelsesmæssige skøn var begrænsede i hvert fald.

60 MH: Ja. Enig, men det ser man jo så i hvert fald. Man så det jo i Q1-rapporteringen, men også i
61 Q2-rapporteringen. De fylder relativt meget, de her ledelsesmæssige skøn.

62 LS: Ja. Ja. Ja.

63 MH. Ift. hvad de tidligere har gjort.

64 LS: Ja, og i lægger op til, hvis jeg forstår jeres spørgsmål rigtigt, at gad vide om de også nedskri-
65 ver for meget, og det er vi sådan set ikke bekymrede for. Altså vi er mere bekymrede for, at den
66 måde, de nedskriver på ikke er i top.

67 MH: Ja.

68 LS: Og det er noget, jeg tror vi generelt vil melde ud på et tidspunkt, at det skulle gerne være
69 sådan, at ens generelle metoder er så gode, at der ikke er så meget brug for ledelsesmæssige
70 skøn. At det sådan i korte perioder og sådan med begrænsede beløb. Ikke at vi er modstander
71 af dem, på nogen måde, men de må ikke optage alt for meget af sådan de rigtige metoders plads.

72 MH: Nej. Enig i forhold til det du siger. Man kan sige, at det skal jo gerne kunne underbygges,
73 for ellers bliver der jo bare enorm stor diversitet bankerne imellem, ikke?

74 LS: Jo. Jamen enig. Enig.

75 MH: Det er egentlig også en af de ting, vi har overvejet. Det her med at man skal ligesom skønne
76 på en eller anden måde, effekten af COVID-19. Men det kan jo gøres på et hav af forskellige
77 måder. Altså nogen kigger på hvordan deres lånebog blev påvirket under finanskrisen, ikke. Og

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

78 andre har måske en anden tilgang til det. Og det kan jo give meget forskellige tal, alt efter hvil-
79 ken metodik, man bruger.

80 LS: Jo, jamen det er vi helt enige i. Altså det vi tænker er, at man skulle jo gerne have nogle sådan
81 hovedregler, som også kunne klare den her situation. Altså når man lige havde fået overblik
82 over den, så skulle det jo gerne være sådan, at de metoder, man sådan generelt bruger, at de
83 også kunne tage højde for at de relevante faktorer, at de kunne – i den nuværende situation –
84 og de kunne gå ind, og – når situationen er blevet værre, så skal nedskrivningerne stige. Men
85 der skulle de almindelige metoder også gerne have, eller være så gode til også at tage højde for
86 data, som de er nu. Det er jo sådan en hovedbetragtning, vi har. Og det er selvfølgelig meget
87 nemmere sagt end gjort, men det skulle nødtigt være sådan, at metoderne kun er tilpasset de
88 forhold, der gjaldt, da man udviklede dem og så sådan mindre ændringer i forhold til det.

89 MH: Ja.

90 LS: Og det sådan en dialog, vi skal have med branchen. Altså hvad er det, der ligesom gør, at det
91 ikke er så nemt, som jeg prøver at sige.

92 MH: Kunne man forestille sig, at der simpelthen var behov for en eller anden form for ikke nød-
93 vendigvis et opdateret regelsæt, men en eller anden form for vejledning til hvad man skal gøre
94 i sådan en situation, når det hele bliver lidt for usikkert?

95 LS: Jo, jo. Det kunne sagtens være. Altså en ting er vi går ud og siger, at nu skal i gøre det bedre.
96 Men så skulle vi jo også helst kunne forklare, hvad det så kunne være. At det ikke bare bliver
97 noget, hvor man så tænker, altså hvad er det egentlig, det kan ikke lade sig gøre, eller det kan
98 lade sig gøre på flere måder. Og hvad er det egentlig vi skal gøre. Så det er noget, vi tænker over
99 i øjeblikket.

100 MH: Ja.

101 LS: Og det er nok i virkeligheden vores hovedbekymring. Så er der en anden ting, som vi også
102 giver en tanke. Det er det der med, at man skal jo stille forskellige scenarier op og så skal man
103 vægte dem. Når man kigger på nedskrivningerne i de svage stadier, og der må man jo tro, at
104 mange af de tallene for økonomien, ser jo egentlig ikke så dårlige ud, når det kommer til stykket.
105 Altså med arbejdsløshed og boligpriser og sådan noget. Så det kan godt være, at hovedscenariet,

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

106 det måske ikke så vanvittigt forskelligt fra hvad det var før. Men hvis det nu går galt, så kunne
107 det jo gå rigtig galt nu.

108 MH: Ja.

109 LS: Og meget mere galt, end man ligesom kunne forestille sig inden corona-krisen. Så får man
110 taget tilpas meget højde for, at de slemme scenarier er blevet værre end de var tidligere. Det er
111 også noget, vi skal have drøftet med bankerne. Altså hvor ligesom det oplagte eksempel er vel,
112 at der er sådan en generel forventning til at samfundet ikke bliver lukket ned, og at der nok
113 kommer en vaccine indenfor en rimelig horisont, og at når alle sige det, så må det ligesom være
114 hovedscenariet. Men så kan det jo også gå meget mere galt. Det er måske ikke så sandsynligt,
115 men der er en vis sandsynlighed for, at noget går rigtig galt. Og får man i tilpas omfang taget
116 højde for det scenarie. Det er noget, vi skal have drøftet med bankerne.

117 MH: Ja, altså du tænker både i forhold til om man får vægtet det dårlige scenarie nok, men også
118 om man får konsekvensen af, hvor galt det kan gå, med i det dårlige scenarie.

119 LS: Lige præcis. Begge elementer. Altså kan det blive rigtig, rigtig slemt og hvor stor er sand-
120 synligheden så for, at det udvikler sig på den måde. Er man tilpas realistisk i begge de betragt-
121 ninger.

122 LS: Og jeg siger ikke, at det flytter en hel masse, men det er i hvert fald noget, vi skal have forsket
123 lidt mere i.

124 MH: Ja. Det kan jeg godt følge. For det er egentlig det – vi havde egentlig det modsatte spørgsmål
125 med, ift. om I ser en risiko for om der kan komme for store nedskrivninger, fordi man både laver
126 den der negative vægtning lidt større, samtidigt med at man har sine ledelsesmæssige skøn.

127 LS: Det er ikke en bekymring, vi har. Altså vi er mere bekymrede for det modsatte. Jeg kan da
128 også sige, at det vi siger til hinanden er, at det her er en meget alvorlig krise, og hvordan kan
129 det så være, at nedskrivningerne trods alt ikke er større, end de er. Og jeg tror at mange af
130 bankerne spørger sig selv om det samme, og deres svar er så, at krisen er så usædvanlig, så der
131 er ting, der selvfølgelig er slemme, men sådan i forhold til finanskrisen, så er den helt anderle-
132 des. Der er også stater og centralbanker, som har reageret på en helt anden måde, sådan at det
133 bedste bud er, at det ikke går nær så galt. Derfor er det sådan set ikke mærkeligt, at nedskriv-
134 ningerne er på et andet niveau, end man tidligere har set ved store kriser.

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

135 MH: Nej. Helt fair. Et tillægsspørgsmål i relation til det du siger, Lars, som vi godt nok ikke lige
136 har skrevet med ned der. Men tit, så er det overordnede mål eller formål, set fra tilsynets side,
137 er vel og ligesom forhindre, at der er nogen banker, der krakker. Fordi der skal vi jo helst ikke
138 ud. Men så når man, i forhold til de her nedskrivningsregler, så tager man jo ligesom et stort tab
139 i resultatopgørelsen, hvor en anden måde, man kunne have gjort det på, var at sætte strengere
140 kapitalkrav, så man fik polstret sig på den måde, i stedet for via resultatopgørelsen, hvis det
141 giver mening.

142 LS: Jo, men der tænker vi, at det egentlig er godt at have begge instrumenter. Og det vores di-
143 rektør, Jesper Berg, har været ude at sige nogle gange, er at vi tror, at det ligesom giver større
144 troværdighed, at det ser ud som om, at man har taget fornuftigt fat regnskabsmæssigt. At hvis
145 der ligesom kommer tvivl om man nu har tænkt sådan "nu sætter vi ikke så meget af", jamen så
146 bliver der jo tvivl om, hvad er det egentlig man, eller hvor meget drejer det sig om. Og så vil
147 markedet så have en tendens til at sige, at så må vi hellere være på den sikre side, og så over-
148 vurderer de det, man så ligesom har ladet være at nedskrive. Den der troværdighed er en god
149 ting, at have, at folk tænker, at der er egentlig taget fornuftigt fat.

150 MH: Ja, det er en god pointe, Lars. Det er en god pointe. Fint, Lars. Jamen så tror jeg vores næste
151 spørgsmål går i tråd af hvis man kigger over mod revisors rolle i forhold til alt det her. Det er jo
152 klart, som du selv siger, at der kan være behov for lidt klarere retningslinjer i forhold til hvordan
153 man skal håndtere alle de her usikkerhedsmomenter. Men "at the moment" er der jo ret store
154 ledelsesmæssige skøn. Nu er halvårsrapporterne heldigvis ikke nogle, som revisor har skulle
155 sætte sin påtegning på, men det kommer jo her 31/12, at revisorerne skal til at udtale sig om
156 de her regnskaber. Hvordan ser du deres rolle i forhold til alt det her? Selvom det er et bredt
157 spørgsmål.

158 LS: Undskyld, hvad sagde du?

159 MH: Jeg sagde, at selvom det er et lidt bredt spørgsmål.

160 LS: Jamen altså. Der er det vel lidt i tråd med det, vi lige har snakket om. Vi tænker, at reviso-
161 rernes hovedopgave er også at sørge for, at der er nedskrevet tilstrækkeligt. Vi har jo tidligere,
162 eller sådan løbende, haft nogle drøftelser netop om ledelsesmæssige skøn. Altså hvor vi har sagt
163 til revisorerne, at vi ikke er så begejstrede for, at de ligesom når frem til, at der ikke er ordentlig
164 dokumentation for nedskrivninger på grund af det, og derfor så, ja så må bankerne reducere de

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

165 der ledelsesmæssige skøn. Altså der tænker vi, at der skal man virkelig være sikker som revisor
166 på, at det faktisk er for meget. Så man gør noget. Så, ja hvad pokker skal jeg sige? Det er klart, at
167 det der med at revidere et ledelsesmæssigt skøn, det er selvfølgelig ikke nemt. Det skulle jo i
168 hvert fald gerne være klart, hvad er det ligesom der er forudsætninger for et skøn. Jeg tror, at
169 det er vel der, hvor revisorerne bliver lidt knotne, at de bare får stanget et beløb ud, hvor der
170 ikke er nogle regnestykker bag. Og det er vi selvfølgelig enige i. man skulle jo gerne kunne se,
171 hvad det er for nogle forudsætninger, der lagt ind.

172 MH: Det er jeg enig med dig i.

173 LS: Og så skulle revisorerne jo også gerne, tænker jeg, nå frem til det vi også siger. Det klart
174 bedste er jo, at der ikke er for meget, der er ledelsesmæssige skøn. Det skal gerne være sådan,
175 at selve grundprincipperne i regnskabsreglerne, og de metoder, man plejer at bruge, fører til
176 nedskrivningerne. Og de ledelsesmæssige skøn er så et supplement til det, men ikke i alt for
177 stort omfang.

178 MH: Nej.

179 LS: Men altså hvor vores hovedsynspunkt er, at vi ville være kede af, hvis revisorerne kom og
180 nåede frem til, at der skulle nedskrives mindre end det banker selv er nået frem til.

181 MH: Ja. Det tænker jeg, at jeg godt kan følge dig i. Og selvfølgelig skal der være fokus på, at de
182 her skøn er underbygget af dokumentation, for ellers er det da først, at det går galt.

183 LS: Ja.

184 MH: Men jeg vil sige, lidt som jeg sagde tidligere, at man kan godt se en problemstilling i, at når
185 de nu anvender de her ledelsesmæssige skøn. At de så i et institut har en metode, at gøre det
186 på, som sagtens kan være underbygget af fornuftig og saglig dokumentation, som den ene revi-
187 sor synes er fin. Og så i et andet institut kan de have en helt anden metodik til det, som stadig-
188 væk kan være sagligt underbygget, og som den revisor, vil synes er fin. Altså simpelthen fordi
189 at der er så stor usikkerhed ved krisen, og der er så vide rammer i hvordan man kan og skal
190 opgøre et skøn.

191 LS: Ja. Jo, jamen jeg er helt enig. Men jeg tænker også det fører frem til det der, at de der forskelle
192 ikke bør være der særlige længe. Så bør der opstå en almindelig accept af det, og hvad det gør.
193 Hvordan er den faktiske situation og hvad gør det ved nedskrivningerne. I takt med at tiden går,

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

194 så bør det blive langt mere harmoniseret, mens i starten af sådan en krise der, er det vel mere
195 forklarligt, at der må man ligesom gøre det så godt man kan.

196 MH: Ja. Ja, der kan man sige, at det er positivt – hvis man skal sige noget positivt om krisen – så
197 er det da, at den kommer i første kvartal, så man har et par kvartaler, før nogen skal sætte blæk
198 på dokumenterne.

199 LS: Ja. Ja. Altså vi kan så måske, som Finanstilsynet, have en eller anden rolle med at få det har-
200 moniseret. Det vil sige, at få sendt lidt generelle betragtninger ud, herunder hvordan man skal
201 gribe det an og dialog med forskellige banker og prøve at se, om det niveau, man nu når frem
202 til, om det sådan ser ud til at være cirka det samme, eller ikke gør det.

203 MH: Ja. Men den dialog der, den vil så bare tit komme på bagkant. Jeg forestiller mig at i måske
204 har kigget på første kvartals nedskrivninger, og så haft en holdning. Vi kunne i hvert fald læse,
205 at Nordea havde fået en påtale, tror jeg nok det var.

206 LS: Ja, Nordea Kredit. Altså realkreditinstituttet.

207 MH: Ja.

208 LS: Men i forhold til årsregnskabet, så har vi lidt mere tid, fordi at det timings-mæssigt lå tidligt
209 i året. Vores mulighed for ligesom at tænke os om, og have noget dialog, er større end hvis krisen
210 var indtruffet på et senere tidspunkt.

211 MH: Ja, helt enig.

212 MH: En af løsningerne frem mod, hvis man snakker årsregnskab, det er. I forvejen er der selv-
213 følgelig en række oplysningskrav, der skal overholdes i forhold til at give kreditnoter i regnska-
214 bet. Kunne man forestille sig, at man ligesom kunne sige, at der var behov for at komme med
215 yderligere, såfremt man har en stor andel af sine nedskrivninger, der baserer sig på ledelses-
216 mæssige skøn. Simpelthen for at hjælpe regnskabsbrugere på vej og kunne fastholde sammen-
217 ligneligheden institutterne imellem.

218 LS: Ja. Altså det er ikke noget, vi har drøftet internt. Men jeg er da enig i, at er da noget, man
219 kunne overveje.

220 MH: Ja. Det er en måde i hvert fald at hjælpe, eller fastholde gennemsigtigheden kan man sige.

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

221 LS: Ja, enig.

222 MH: Der er jo ikke nogen af os, der er i stand til at forudsige fremtiden. S det der med at ramme
223 de forventede nedskrivninger plet, det er nok også svært. Så en mulighed kunne være øgede
224 oplysningskrav. Så kan man sige, at så bliver regnskabsbruger ligesom informeret, om det han
225 eller hun skal.

226 LS: Jamen enig. Det er ikke noget vi pt. har taget stilling. Men jeg er enig i, at det er en mulighed,
227 man kan bruge.

228 MH: Ja.

229 MH: Så tror jeg sådan lige, hvis man skal gøre det sådan helt fra helikopteren, ikke. Du var lidt
230 inde på det tidligere; det her med at der kunne være behov for yderligere guidance fra jeres
231 side til at kridte banen op for, hvad man skal gøre, når der sker sådan nogle situationer her,
232 hvor alt bliver usikkert. Men er det sådan at du decideret ser, at der er behov for at opdatere
233 regnskabsstandarden i IFRS 9? Ligesom man på baggrund af finanskrisen så behov for at opda-
234 tere den gamle standard IAS39?

235 LS: Nej, det vil jeg ikke sige. Altså man har jo alligevel.. Det har jo været en ordentlig mundfuld
236 at få den opdateret og der har man jo gjort sig en masse tanker, som vi tænker der i vidt omfang
237 er relevante stadigvæk. Det vil jeg synes var en for stor ting at gå i gang med på grund af det
238 her.

239 MH: Ja, fint svar, Lars. Det er heller ikke fordi, at det nødvendigvis er vores holdning. Man kunne
240 godt forestille sig, at der skulle lidt tilpasninger til i en vis grad.

241 LS: Jo, altså det skader jo ikke selvfølgelig. Nu er vi så meget klogere og så tænke igennem, om
242 der er et eller andet, der skal ændres i lyset af det her. Men jeg synes ikke at det springer meget
243 i øjnene, at der sådan grundlæggende skal laves noget om.

244 MH: Helt fjong, Lars.

245 LS: Jep.

246 MH: Et andet spørgsmål; hvis vi sådan kan få dig til, det er ikke sikkert at vi kan det, men på en
247 forsigtighedsskala, hvor vil du vurdere, at Finanstilsynet ligger henne? Hvis man siger, at

Bilag 9 - Interview med Lars Stage, Finanstilsynet

248 midten er fuldstændig neutralitet, under midten er en grad af forsigtighed og over midten er
249 det modsatte, hvor i nok næppe ligger i hvert fald.

250 LS: Jo, altså. Det er jo neutralt, det man skal. Det er et neutralitetsprincip, der gælder i reglerne.
251 Og det er selvfølgelig også vores tilgang. Så er det klart, at med den rolle, vi har med stabilitet
252 og alt muligt, så er vi selvfølgelig meget bekymrede for, at nogen er for uforsigtige end at nogen
253 er for forsigtige.

254 MH: Ja.

255 LS: så det er vel en afvejning af de der hensyn. Altså på den ene side er det neutralt, og på den
256 anden side, så gør det mere skade, hvis man ligger på den ene side af det neutrale, end hvis man
257 ligger på den anden. Og hvad det så lige giver på din karakterskala, det kan jeg ikke lige gen-
258 nemskue.

259 MH: Nej, men jeg tror godt at vi kan følge dig. Så det er helt fint. Og godt svar i øvrigt.

260 MH: Jeg tror sådan set, at vi – uden at holde strukturen i spørgsmålene – har fået svar på det vi
261 ønskede, Lars. Og er kommet godt omkring.

262 LS: Amen det lyder fint.

263 MH: Det er helt sikkert. Du siger nogle ting, som vi sagtens kan bruge i vores opgave.

264 LS: Det lyder godt.

265 MH: Så, det tænker vi sådan set er det. Og så vil vi selvfølgelig renskrive interviewet og sende
266 til dig, og så kan du vurdere, hvorvidt du kan stå inde for det, du har sagt, og om du kan give
267 grønt lys for at vi kan bruge det til at referere til i vores opgave.

268 LS: Ja. Glimrende, jamen god fornøjelse med jeres fortsatte arbejde.

Bilag 10 – Interviewguide revisorer

1. Hvad er din nuværende stilling, uddannelsesmæssige- og erfaringsmæssige baggrund?
2. Hvor længe har du arbejdet med banksektoren og hvordan er dit nuværende kendskab til IFRS 9 (alene i forhold til opgørelse af forventede nedskrivninger på udlån til amortiseret kostpris)
3. Hvad er din holdning til, at der er blevet indført en regnskabsstandard, hvor der skal nedskrives til forventede kredittab fremfor realiserede kredittab?
4. Beregningen af ECL er baseret på en lang række estimerede input, herunder PD, LGD, EAD, CF, betalingsevne og scenarievægte herunder fremadskuede forventninger. Hvordan ser du de mange skønsmæssige elementer påvirke diversiteten i de danske institutters opgørelse af de forventede kredittab?
5. En begivenhed som Covid-19 mindsker forudsigeligheden i den forventede danske samfundsøkonomiske udvikling. Hvordan ser du det påvirke efterlevelsen af IFRS 9 og opgørelsen af forventede kredittab?
  - i relation til spørgsmål 5 forventer vi at præsentere dig for interviewet i ad 1) TV interview med Anders Dam (CEO, Jyske Bank)
6. Hvad mener du om Finanstilsynets rolle ift. nedskrivninger generelt? Se evt. nedenstående vedr. Nordea i første kvartal.
  - Nordea nedskrev ekstraordinært i Q1 0,15 mia.kr. mens Danske Bank nedskrev 4,34 mia.kr. Nordea did not update its macroeconomic outlook under IFRS 9 doing Q1, as it felt it was too early to assess the crisis's full impact, according to Chief Risk Officer Matthew Elderfield, speaking to analysts April 29. He said the bank would make those adjustments in the second quarter. Instead, Nordea's first-quarter impairment charges covered the "likely near-term increase in loan losses expected following the COVID-19 outbreak," according to its interim report.). Det gav efterfølgende en påtale fra Finanstilsynet, om manglende nedskrivninger i første kvartal 2020.
7. Hvad er dit kendskab til ISA 540 - revised (regnskabsmæssige skøn)?

Bilag 10 – Interviewguide revisorer

8. Med introduktionen af ISA 540 - revised er det blevet tydeliggjort, at den iboende risiko forbundet med det regnskabsmæssige skøn afgøres ud fra estimationsusikkerhed, kompleksitet, subjektivitet og "andre faktorer", såsom management bias. Hvordan vurderer du den iboende risiko ved værdiansættelse af udlån (opgørelse af forventede kredittab)?

9. Hvilke revisionsmæssige udfordringer, hvis nogen, ser du ved revision af de af ledelsen opgjorte forventede kredittab?

10. Som det ser ud pr. 2. kvartal 2020 ved gennemlæsning af de største danske bankers halvårsregnskaber, er der øget brug af ledelsesmæssige skøn og andre estimer (forværring af negative scenarier, værre fremtidsudsigter mv.). Hvordan vil du vurdere, at det vil påvirke revisors revision set i forhold til ultimo 2019, med tanke på, at der skal opnås tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis?

10.1 Som revisor er det din opgave at revidere årsregnskabet, og erklære dig om, hvorvidt regnskabet – efter din overbevisning - er retvisende og uden væsentlig fejlinformation, som vil kunne påvirke regnskabsbrugers beslutningstagen. Forudser du, at usikkerheden kan blive så stor, at revisor vil blive nødsaget til at rapportere i sin påtegning eller i revisionsprotokollatet?

11. Er revisor mere tilbøjelig til at acceptere ledelsens opgørelse af forventede kredittab, hvis det blot er konservativt, set i forhold til at det er aggressivt (med Finanstilsynets holdninger taget i betragtning)?

12. Følgende ord blev brugt om den tidligere regnskabsstandard (IAS 39) – "too little, too late". Ser man en tendens allerede nu i IFRS 9, under det danske Finanstilsyn, som er i retningen af "too much, too soon"?

13. Slutteligt vil vi stille dig spørgsmålene på side 4. (side 215 i denne afhandling)

Ad 1)

Kilde - Jyske Bank TV. <https://www.jyskebank.dk/omjyskebank/nyheder/nyhed/0ee7933a-b985-471f-a85f-02392df1b8cb>

Interviewer: " *Ordførende direktør, Anders Dam - Lad os starte med den her skønsmæssige nedskrivning på 1 mia.kr. Den meldte i, som nævnt, ud i slutningen af marts. Nu er der gået en 5-6*

Bilag 10 – Interviewguide revisorer

uger siden da. Har du fået mere klarhed over hvor galt det kan gå for Jyske Bank, når vi snakker nedskrivninger?"

Anders Dam: "Altså indtil videre tror vi, at den 1. mia kr., der er reserveret, vil række et par måneder frem. Og på den konto har vi ikke fået yderligere klarhed, udover at vi kan se, at økonomien bliver pænt påvirket i negativ retning af den nedlukning der har fundet sted."

Interviewer: "Og har du fået mere klarhed over generelt hvor store konsekvenser coronakrisen kommer til at få for Jyske bank?"

Anders Dam: "Nej, det har jeg faktisk ikke og som jeg sagde lige før, så tror jeg det her rækker nogle måneder frem rent nedskrivningsmæssigt."

Interviewer: "Du plejer at være god til at rose Jyske Banks kreditbog, og som noteret i regnskabet, så har året - indtil videre - ikke budt på realiserede tab. Hvor er det de her måske forventede tab forventes at komme fra?"

Anders Dam: "Jamen det afhænger af hvor stor nedturen bliver i økonomien. Det er således, at hvis realvæksten i økonomien er negativ, så vil det rulle igennem og selvom vi ikke er særligt eksponeret mod de brancher som umiddelbart bliver ramt, så vil der være en indirekte effekt, som også vil ramme Jyske Banks kreditbog."

Ad 2)

Kilde - <https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/diverging-regulators-timing-hitches-make-nordic-loan-loss-comparisons-difficult-58650745>

Finanstilsynet påtaler, at Nordea Kredit ikke har inddraget det forværrede økonomiske samfundsøkonomiske billede, som følge af COVID-19, tilstrækkeligt ved opgørelse af nedskrivninger i 1. kvartal 2020. With Finland being part of the eurozone, the European Central Bank supervises Nordea, while in Denmark, which is outside the monetary union, banks including Danske are supervised by the Danish financial supervisory authority, Finanstilsynet. The ECB has sought to ease the impact of the IFRS 9 rules by asking banks to "avoid excessively procyclical assumptions in their expected credit loss estimations" during the pandemic. "What Nordea has been doing is reflecting what the ECB encouraged it to do. This is what most European banks did in the end," Yeterian said. In Denmark, the financial supervisor has traditionally

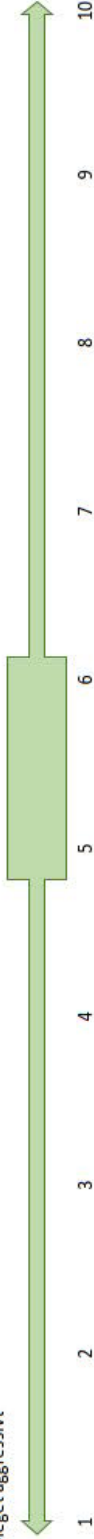
Bilag 10 – Interviewguide revisorer

had a "prudent interpretation of the impairment rules," said Lars Rhod Søndergaard, head of financial services at EY Denmark. Finanstilsynet said April 2 that "applying a short-term perspective alone will not be in compliance with IFRS 9.

Bilag 10 – Interviewguide revisorer

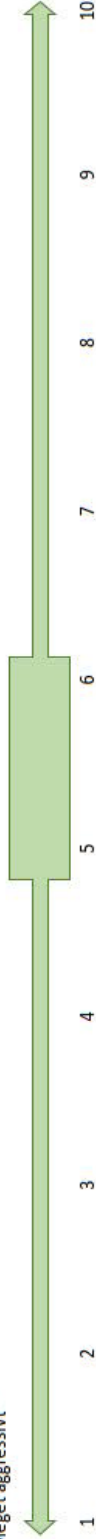
1) Hvordan vurderer du forsigtigheden/agressiviteten ift. hvordan de danske pengeinstitutter rapporterer samlede forventede kredittab?

- 1 = Meget forsigtigt
- 5-6 = Neutralt
- 10 = Meget aggressivt

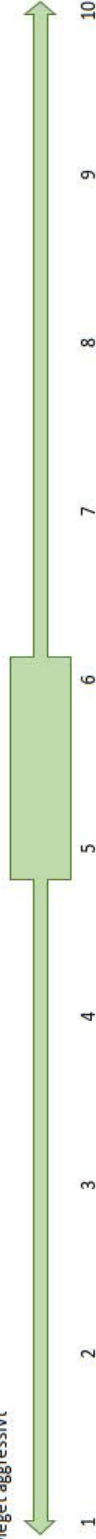
2) Hvordan vurderer du finanstilsynets holdning til forventede kredittab er?

- 1 = Meget forsigtigt
- 5-6 = Neutralt
- 10 = Meget aggressivt

3) Hvor langt vil du som revisor kunne strække dig, i forhold til fortsat at acceptere ledelsens opgørelse af det forventede kredittab?

- 1 = Meget forsigtigt
- 5-6 = Neutralt
- 10 = Meget aggressivt

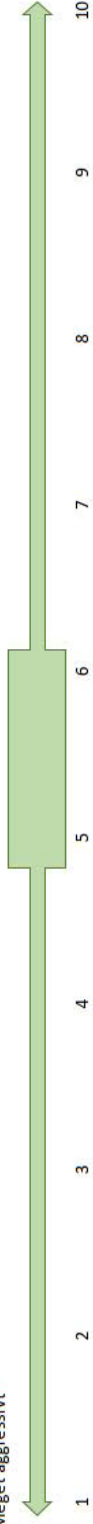
Bilag 11 – Interviewguide aktieanalytiker

1. Hvad er din nuværende stilling, uddannelsesmæssige- og erfaringsmæssige baggrund?
2. Hvor længe har du arbejdet med banksektoren og hvordan er dit nuværende kendskab til IFRS 9 (alene i forhold til opgørelse af forventede nedskrivninger på udlån til amortiseret kostpris)
3. Hvordan har skiftet fra en ICL-model til en ECL-model, i forhold til opgørelse af kredittab, påvirket din tilgang til analyse af regnskaberne?
4. Beregningen af ECL er baseret på en lang række estimerede input, herunder PD, LGD, EAD, CF, betalingsevne og scenarievægte herunder fremadskuede forventninger. Hvordan vil de mange skønsmæssige elementer påvirke sammenligneligheden bankerne imellem?
5. En begivenhed som Covid-19 mindsker forudsigeligheden i den forventede danske samfundsøkonomiske udvikling. Hvordan ser du det påvirke de rapporterede forventede kredittab?
6. I artiklen "Danske Bank's high loan impairments due to 'timely' accounting decisions - CFO" udtalte du selv, at Danske Bank var meget proaktive i første kvartal. Modsat eksempelvis Nordea. Hvordan påvirker det i markedet, at to så store spillere, kan rapportere vidt forskelligt?
  - 6.1 Kan udtrykket: "too much, too soon" anvendes om den tilgang, Danske Bank har haft? ref.:
<https://www.spglobal.com/marketintelligence/en/news-insights/latest-news-headlines/danske-bank-s-high-loan-impairments-due-to-timely-accounting-decisions-cfo-58380211>
7. Ser du nogle løsningsmuligheder eller forbedringspunkter ift. at adressere diversiteten og øge gennemsigtigheden (grundet de mange skøn)?
8. Slutteligt vil vi stille dig spørgsmålene på side 2 (side 217 i denne afhandling)

Bilag 11 – Interviewguide aktieanalytiker

1) Hvordan vurderer du forsigtigheden/agressiviteten ift. hvordan de danske pengeinstitutter rapporterer samlede forventede kredittab?

- 1 = Meget forsigtigt
- 5-6 = Neutralt
- 10 = Meget aggressivt

2) Hvordan vurderer du finansilsynets holdning til forventede kredittab er?

- 1 = Meget forsigtigt
- 5-6 = Neutralt
- 10 = Meget aggressivt

Bilag 12 – Interviewguide Finanstilsynet

1. Hvad er din nuværende stilling, uddannelsesmæssige- og erfaringsmæssige baggrund?
2. Hvor længe har du arbejdet med banksektoren og hvordan er dit nuværende kendskab til IFRS 9 (alene i forhold til opgørelse af forventede nedskrivninger på udlån til amortiseret kostpris)
3. Hvordan ser Finanstilsynet på opgørelse af forventede kredittab efter udbruddet på Covid-19? Herunder særligt som følge af, at udviklingen i den danske samfundsøkonomi er mere usikker end tidligere.
4. Finanstilsynet har bl.a. udtalt, at der vil være behov for ledelsesmæssige skøn, for at sikre tilstrækkelige nedskrivninger. Hvordan skal sådanne ledelsesmæssige nedskrivninger opgøres?
  - 4.1. Det vil skabe øget diversitet i metoderne, da ledelsesmæssige skøn kan blive opgjort på mange forskellige måder. Hvordan ser i revisors rolle i relation hertil - med tanke på afgivelse af revisionspåtegninger på 2020-årsregnskaber?
5. I forhold til de modelberegnedede nedskrivninger, bør institutterne - som hidtil - basere beregningerne på det mest sandsynlige scenarie og scenarier, der går henholdsvis bedre og dårligere. Ser i en risiko for at institutterne kommer til at foretage for store nedskrivninger, fordi der både vil blive øget vægte på de negative scenarier, samtidig med at der vil blive foretaget ledelsesmæssige skøn, for at opnå tilstrækkelige nedskrivninger?
6. Ser i et behov for tilpasning af reglerne, som følge af de forhold Covid-19-krisen påviser? Man tilpassede standarderne efter IAS 39, bl.a. grundet argumentet om at standarden var "too little, too late", men nu ser vel snarere en tendens til "too much - too soon"?
7. Slutteligt vil vi stille dig spørgsmålet på side 2. (side 220 i denne afhandling)

Ad 1) Finanstilsynets udtalelse - https://www.finanstilsynet.dk/nyheder-og-presse/sekto-nyt/2020/ifrs9_og_kreditinstitutters_nedskrivninger_i_1_kvartal_2020

"Det er selvfølgelig vigtigt snarest muligt at få dette på plads for både kunder omfattet af modelbaserede nedskrivninger og for kunder med manuelt beregnede nedskrivninger. Henset til den hurtige udvikling af COVID-19 kan det af data- og ressourcemæssige årsager i mange tilfælde ikke

Bilag 12 – Interviewguide Finanstilsynet

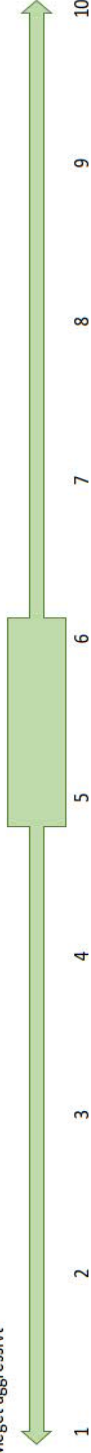
nås for alle kunder pr. ultimo 1. kvartal 2020. I sådanne tilfælde er der behov for at supplere med yderligere vurderinger. Disse kan tage udgangspunkt i, at der vil være sektorer eller kundesegmenter, der må forventes ekstra hårdt ramt, og hvor tabene derfor ikke kan forventes fanget af hverken de almindelige modeller eller den manuelle gennemgang.

Der vil være behov for ekstra ledelsesmæssigt fastsatte tillæg til dækning af nedskrivningerne på disse."

Bilag 12 – Interviewguide Finanstilsynet

1) Hvordan vurderer du finanstilsynets holdning til forventede kredittab er?

- 1 = Meget forsigtigt
- 5-6 = Neutralt
- 10 = Meget aggressivt

Bilag 13 – Dataindsamling og -behandling til kapitel 5

Alle tal i Kapitel 5 vedrørende Nordea er omregnet ved brug af euro-kurs: 7,4526

I kapitel 6 er der anvendt data fra de seks udvalgte banker. Dataene er tilkommet fra halv- og helårsrapporter og kan genfindes der. Til figur 19 er data vedr. "corona-nedskrivninger" dog frembragt på følgende måde:

Corona-nedskrivning (mio. kr.)		
Danske Bank:	4.300	Bruger en benævnelse i deres nedskrivningsnote for perioden, der specificerer et beløb relateret til "remeasurement" - altså genberegning. Og baseret på resten af halvårsrapporten, kan det tydes, at de har lavet en genberegning med opdaterede makrosценарier. Derfor kan det pågældende beløb anvendes, som COVID-19 relateret nedskrivning.
Nordea:	5.202	Specificerer ikke COVID-19 nedskrivning. Men omtaler at de først i Q2 har indregnet COVID-19, ved at opdaterer scenarier mv. Derfor er anvendt den samlede nedskrivning for Q2 isoleret.
Nykredit:	1.549	Direkte omtalt, som andel af nedskrivninger relateret til COVID-19
Jyske Bank:	1.045	Direkte omtalt, som ledelsesmæssigt skøn relateret til COVID-19
Sydbank:	225	Direkte omtalt, som ledelsesmæssigt skøn relateret til COVID-19
Spar Nord Bank:	255	Direkte omtalt, som ledelsesmæssigt skøn relateret til COVID-19

Ikke alle seks banker nævner en konkret "COVID-19"-relateret nedskrivning, men den kan alligevel udledes.

Yderligere er der anvendt særligt følgende hovedtal:

Udlån i alt: Bruttoeksponering på lån. I banker med realkreditudlån, vil disse være inkluderet i tallet. Tallet vil ikke fremgå af balancen, men fremgår som en del af noterne til kreditrisici.

Korrektivkonto i alt: Samlet konto for reserve. Udtryk for akkumulerede nedskrivninger. Fremgår af noter.

Resultatførte nedskrivninger i halvåret 2020: Fremgår af resultatopgørelsen.

Bilag 14 – Eksempler på beregning af ECL

Dette bilag er de bagvedliggende forklaringer til eksempel 1 i afsnit 3.4.2.

3.4.2.1 Kalkulation af 12 måneders tab – stadie 1

Lån:	1.000.000 kr.
Type:	Stående
Løbetid:	10 år
Rente:	2%
LDG:	25% af EAD, uanset default tidspunkt

Årstal:	EAD:	Stadie 1		ECL:	Diskonteret:	
		PD:	Marginal PD:			
2019	1.000.000	0,50%	0,50%	1.250	1.225	12 mdr. ECL
2020	1.000.000	0,70%	0,20%	500	481	
2021	1.000.000	0,89%	0,19%	475	448	
2022	1.000.000	1,12%	0,23%	575	531	
2023	1.000.000	1,76%	0,64%	1.600	1.449	
2024	1.000.000	2,30%	0,54%	1.350	1.199	
2025	1.000.000	2,96%	0,66%	1.650	1.436	
2026	1.000.000	3,20%	0,24%	600	512	
2027	1.000.000	3,80%	0,60%	1.500	1.255	
2028	1.000.000	4,30%	0,50%	1.250	1.025	
2029	0				9.562	Livstids ECL

I ovenstående eksempel er vist for at forstå mekanismerne. Der bør tages højde for forskellige sandsynlighedsvægtede udfald. I ovenstående er LGD 25 %. Den endelige ECL bør være et væg- tet udfald af eksempelvis tre beregninger, hvor LGD er henholdsvis:

- LGD 25 % og ECL vægtes med 80 %
- LGD 75% og ECL vægtes med 15 %
- LGD 0 % og ECL vægtes med 5 %

Typisk vil pengeinstitutter have modeller, som kan indarbejde forskellige udfald, som matcher reglerne i standarden.

3.4.2.1 Kalkulation af livstid måneders tab – stadie 2

Bilag 14 – Eksempler på beregning af ECL

Årstal:	Stadie 2 (transfer i år 2022, sfa. PD > 5%)					Diskonteret:	
	EAD:	PD:	Marginal PD:	ECL:			
2019	1.000.000	0,50%	0,50%	1.250	1.225	12 mdr. ECL	
2020	1.000.000	0,70%	0,20%	500	481		
2021	1.000.000	0,89%	0,19%	475	448		
2022	1.000.000	6,70%	5,81%	14.525	14.240	Væsentlig stigning i kreditrisikoen	
2023	1.000.000	10,00%	3,30%	8.250	7.930		
2024	1.000.000	12,00%	2,00%	5.000	4.712		
2025	1.000.000	14,00%	2,00%	5.000	4.619		
2026	1.000.000	16,00%	2,00%	5.000	4.529		
2027	1.000.000	19,00%	3,00%	7.500	6.660		
2028	1.000.000	21,40%	2,40%	6.000	4.285		
2029	1.000.000				46.974,09		Livstids ECL

Der er i den viste beregning ikke indarbejdet sandsynlighedsvægtede udfald. Da det alene er for at beskrive mekanismerne. Desuden skal der i stadie 2 ganges makroøkonomiske faktorer på, som konverterer de enkelte ECL's i de år der kommer efter år 1. Det vil sige, hvis eksempelvis der er forventninger om generel vækst, så vil der skulle ganges en negativ fremskrivning på. Er der derimod udsigter til forværring i økonomien, vil der skulle ganges en positiv fremskrivningsfaktor på, således så de makroøkonomiske faktorer vægter negativt, da det ikke ellers vil være afspejlet i værdierne. Igen, så er det noget, som pengeinstitutternes beregningsmodeller, vil have indarbejdet.

3.4.2.1 Kalkulation af stadie 3

I 2025 modtager banken økonomiske oplysninger fra deres kunde, som indikerer, at der er økonomiske vanskeligheder, i en sådan grad, at der vurderes at være objektive indikationer på kreditforringelse, som følge af, at det nu er usandsynligt med fuld tilbagebetaling af lånet. I stadie 3, håndteres beregningerne manuelt. Baseret på scenarier, opstilles tre scenarier for aktivet.

- Scenarie 1 - 5 % (forventes ikke et tab): Forbedring – kunden kommer ud af de økonomiske vanskeligheder og formår at betale sine forpligtelser tilbage.
- Scenarie 2 - 80 % (forventes et tab - hovedscenariet): Kunden ender i så vanskelig en situation, at kunden ikke er i stand til at betale sin forpligtelse tilbage. Banken realiserer derimod en sikkerhed, som har en værdi på 700.000 kr.
- Scenarie 3 – 15 % (forventes forværring): Tilsvarende scenarie 2, nu kan værdien af sikkerheden blot kun realiseres med 50 % - det vil sige 350.000.

Hvor,

Bilag 14 – Eksempler på beregning af ECL

CF = Forventede fremtidige pengestrømme

RC = Forventede recovery omkostninger

	Scenarie 1:	Scenarie 2:	Scenarie 3:	
CF:	924.000	0	0	
RC:	0	686.000	343.000	
EAD:	1.000.000	1.000.000	1.000.000	
ECL:	-76.000	-314.000	-657.000	
Vægt:	5%	80%	15%	
Vægtet ECL:	-3.800	-251.200	-98.550	-353.550

Lån:	1.000.000
Rente:	2%
Resterende år:	4

Scenarie 1)

År:	Nutidsværdi:	1	2	3	4
Cashflow på lån	924.000	0	0	0	1.000.000
Cashflow fra sikkerheder	0	0	0	0	0

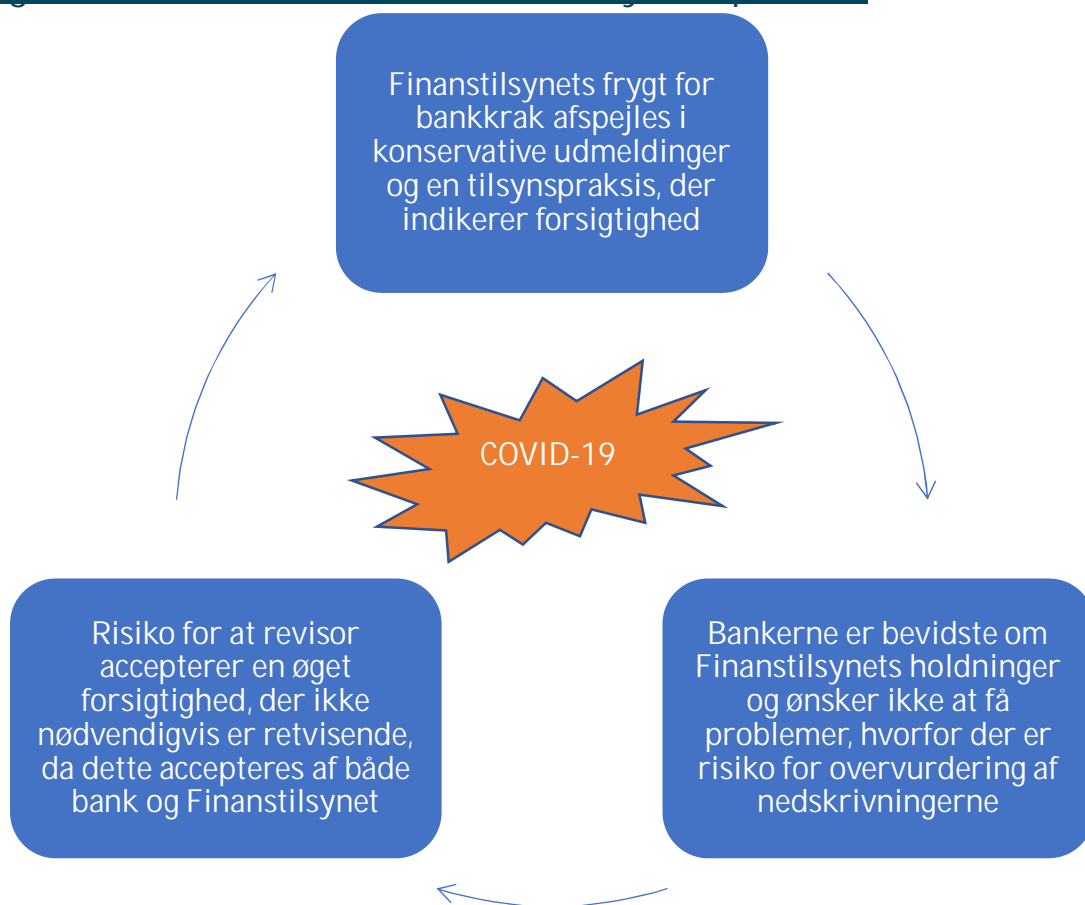
Scenarie 2)

År:	Nutidsværdi:	1	2	3	4
Cashflow på lån	0	0	0	0	0
Cashflow fra sikkerheder	686.000	700.000	0	0	0

Scenarie 3)

År:	Nutidsværdi:	1	2	3	4
Cashflow på lån	0	0	0	0	0
Cashflow fra sikkerheder	343.000	350.000	0	0	0

Bilag 15 – Konsekvensen af Finanstilsynets praksis

Figuren er egenudviklet.